AMMONII HERMEAE IN LIBROS ARISTOTELIS DE INTERPRETATIONE.

COMMENTARII.

Bartholomæo Syluanio Salonensi Interprete.

CVM INDICE, QVO OMNIA QVÆ IN hoc libro notatu digna sunt, locupletissime exponuntur.

VENETIIS Ex officina Francisci Bindoni,
Et Maphei Pasini. Anno à virginis partu,
M. D. XXXXX.

CHRISTOPHORO MADRVTIO TRIdenti Episcopo Principi Illustrissimo, Bartholomæus Syluanius. S. P. D.

VAM Iustis de causis hunc tibi libellum immo uero quidquid ingenio meo elaborari potest, quod tamen sentio quàm sit exiguum, perpetuo tibi nuncupandum existimem, non solum constare ijs arbitror, qui testes sunt amoris erga me tui, sed ijs etiam quos ea legere quæ alias ad te scripsimus, nequaquam piguit. Nam cum tuus ipse sim, non immerito & mea omnia tibi deberi intelligo. Quapropter nihil est quod te in præsentia pluribus morer. tantum quid egerim accipe. Ammonium Hermeã in Prædicamenta Aristotelis iam biennium in latinum sermonem uerti: placuit nunc eundem in librum peri hermenias latine explicare: cum à Philosophorum scolis magnopere expeti uideretur, tum ob eximiam eius eruditionem acumenq; differendi, tum quod opus ut omnibus Philosophiam discere uolentibus apprime necessarium interpretetur, sic inter cęteros Aristotelis libros longe difficillimum. Et quamquam minime eram nescius, quam graue mihi onus hoc aggressu subeundum esset, cum quod circunfertur Græcum exemplar non satis integrum esse compertum haberem, hanc tamen prouinciam iuuentutem demerẽdi studio non inuitus suscepi. partimq; uetusti ope exemplaris, licet exigua partim diuturna commentatione sic castigatum uersumq; spero, ut displiciturus nõ planè omnibus sit. Neq; tamen ego tãtum mihi arrogo ut Ammo

nium affirmare ausim prosus incolumen euasisse, omniaq; per sana nata eius uulnera, sed multo melius habere se opera nostra, neque id fieri quidem sine magnis laboribus atq; immodico temporis dispendio potuisse. Quin nec hactenus tantum nobis fuit laborandum: sed & Aristotelis liber latina oratione interpretandus: cum nec ueteri translationi Ammonium nostrum, ut quæ barbariem sapit, ac mendosior est, atque ob id minus perspicua, nec Argyropyli, cum ipse liberius aliquanto id egerit, satis commode cohærescere posse animaduerterem. Idq; eo libentius feci quod hæc nostra pro ueteri illa publico usui Gymnasiorum esse poterit, nisi illam dedignentur. Eo nanque temperamento, eaq; nos hoc effecimus fide, ut nihil addentes, nihil adimentes uerbum uerbo expresserimus: non quidem seruato ut se græce habent, ordine, siquidem & ineptum hoc & ridiculũ esse iudico: sed illis ea ratione dispositis ut latine orationis speciem referant. Accipies igitur & Aristotelem de Interpretatione meæ in te obseruantiæ uere interpretem, eiusq; explanatorem Ammonium, ea qua cæteras quoq; lucubrationes nostras humanitate amplecti solitus es. quod ubi feceris, putabo non parum illis gratiæ atque auctoritatis accessisse. Vale.

INDEX IN LIBRVM HVNC Aristotelis & Ammonii.

A

G

H

O

Impre

Q

T

V

FINIS.

AMMONII HERMEÆ PRAEFATIO IN ARISTOTELIS LIBRVM DE INTERPRETATIONE.

ELEBRIS quidem apud Philosophos, nec quaquàm ignobilis Aristotelis de interpretatione liber est, tum præceptorum quæ in eo traduntur frequentia, tum dictionis difficultate. Eoq; factum est, ut complures in hunc studii multum Interpretes contulerint, ac commentationis. Quod si, Procli diuini Præceptoris nostri Platonici successoris, qui Veterum placita interpretandi facultatem, ac scientiarum naturæ rerum iudicium ad humani ingenii summum exercuit, memoriæ proditis enarrationibus, quidquam quod ad libri perspicuitatem faciat in medium adducere uel nobis liceret, magnas certe Deo studiorum ac literarum præsidi gratias ageremus. Sumatur nobis itaq; expositionis exordium, capitum quinque illorum explicatio quæ Auctoris explanationem antecedere consueuerunt, ac quodnam libri de Interpretatione propositum sit, quem inter cæteros Logice Aristotelis tractationis libros locum obtineat, quæ huius ipsius de Interpretatione tituli cã habeatur, germanũ quoq; ac legitimũ opus hoc eẽ Aristotelis, postremo quę omniũque libri huius sce in capita diuisio sit apiamus. Nã quid liber de interpretatione philosophari uolenti afferre vtilitatis possit requirere, ubi ipsius nobis propositum apparuerit, superuacuæ esse ostendet diligentiæ. Quod igitur hoc tandem est propositum? id enim definire præ cæteris necessum est: eiq; deinceps cuncta connectere. Atque hoc ut distincte articulateq; percipiamus, ea sunt memoria repetenda quæ in Prædicamentorum prælectionis præfatione diff seruimus: inuentionem inquàm Demonstrationis finem esse Lo-

gicæ facultatis:huic autem simpliciter syllogismi notitiã anteire: atq; priorem hac rursum esse simplicium orationum cõtemplatio nem quæ syllogismũ componunt:huic uero cõprehensionẽ præce dere simplicium uocum per genera,ex quibus simplex oratio cõ stituitur.Itaque cum in Prædicamentorũ libro simplicium nobis tractationem uocum tradiderit Aristoteles,hic simplices nos ora tione docere instituit,quæ ex uocum simplicium absoluuntur cõ textu.velutq; in medium ꝓferuntur ab iis qui in cõgressibus syl- logismo ꝓbare quidpiã uolunt:quæ veteribus Propositiones no- minantur.Verum cũ species quinque sint orationis.Vocatiua, vt Atride o beate.Imperatiua,ut I celeris perge Iri.Interrogatiua, ut Qui genus:unde domo.Optatiua,ut Iuppiter & nãque o uti nam pater.prætereaq; Enunciatiua,qua de re quacunq; decerni- mus,ut Et Dii uero omnia norũt:immortalis est omnis Animus, non de simplici nos oratione omni docet hoc tractatu Aristote- les,uerũ de sola enunciatiua.neq; id iniuria:quando capax verita tis falsitatisq; species hæc sola est orationis sub eaq; Demonstra tiones censentur:quarum causa Logica omnis cõcin ata Philo- sopho est pertractatio. Porrò Enunciatiuã orationẽ Axiomatis hoc est Effati vel Pronunciati nomine vocant Stoici:Optatiuam Deprecatiuæ:Vocatiuã Appellatiuæ, adduntq; his quinque ora tionum species alias:quæ ad aliquam earum quas enumerauimus planè referuntur.Quandam enim Iurandi nuncupant, vt Hoc sci ro nũc Terra.Aliã.Exponẽdi,ut Esto recta hæc linea. Aliam Sup ponendi,vt Suppositũ sit Terrã Solis orbis centrum esse.Aliam Pronunciato similem,vt Fortuna quam humanis sibi in rebus pla cet.Quæ omnes cum uerum falsumq; admittant,Enunciatiue su- biici ualent,Iurandi nimirum illa Dei testimonio.ea uerò quæ Pro nunciato similis est quã intentiui Aduerbii adiectu Enũciationem superante.Quintã autẽ præterea esse Addubitatiuã dicũt,vt Da uus uenit:quidnam futurũ ut nunciet. quæ Interrogatiuæ eadem planè est:eo solum differens,ꝙ propositionã interrogationi ante ponat.Rursum uero cũ orationis duæ species sint Enunciatiuæ, atque altera Prædicatiua,Suppositiua altera nomineĩ,significã- te quidẽ ꝗd cui insit vel nõ insit Prædicatiua ut cũ,ambulat So- crates,dicimus,vel Socrates nõ ambulat:(prædicamus enim am bulare uerbũ de Socrate affirmatiue ꝗdoque,negatiue nõnũquã) Suppositiua autẽ,quo existẽte ꝗd sit,aut non sit:vel quo nõ exi

ftent: quid nō fit, aut fit indicante, velut cū dicimus, Si hō est, est animal quoque. Si est hō, lapis nō est. Dies nisi sit nox est. Si dies nō fit, nō est sol super terrā. Prædicatiuā solā nobis Aristoteles orationis enūciatiuæ speciē tradit: ut quæ p seipsa pfecta absolutaq; sit, atque ad Demonstrationes usum afferat. Suppositiuā autē uelut mancā, pfectionēq; à prædicatiua prorsus expectantē, nusquā honore in primis afficiendā censuerit. Nā suppositiui syllogismi Transumptionē quā uocant siue Assumptionē quandoque, uero & coniunctū disiunctū ve, qđ rationē postulet, absque demōstratione capientes fidē sibi ex oppositione arrogarunt, siquis primas eorū suppositiones admittat. Itaque ad suppositiones has cōfirmandas si suppositiuo alio quis vtatur syllogismo, huic alia rursus ad suppositionum eius assertiorē pbatione opus erit: aliaq; ad illam: id infinitum prodibit, si suppositiones munire suppositionibus uelit. Quod si perfecta, nec quaquā inops fieri debeat Demonstratio, usus planè exposcitur Prædicatiui syllogismi: qui propositam rem absque ulla suppositione demōstrare profitetur. Ea propter Prædicatiuos quoque simpliciter sic syllogismos, Suppositiuos autem hoc totum, syllogismos ex suppositione, haud uerò etiam simpliciter appellamus: cum & alioquin, suppositiuæ Enunciationes ortum prædicatiuis acceptum referant. Nam alterius ad aliam prædicatiuæ propositionis vel consequentiam vel aduersionem declarant, quas inter se connectunt uel copulatiua, uel disiunctiua quam uocant coniunctione ut una quæ ex ipsis cōstat oratio esse uideat, atq; has ob res Prædicatiuam enunciatiuæ speciem orationis pertractat solam Aristoteles. Est ergo huiusce propositum libri, ut semel explicem, de prima vocum simplicium compositum differere, quæ in Prædicatiua specie enunciatiuæ fit orationis. Primam uero inquam quoniam facit & compositio simplicium uocum syllogismos: non tamen prima: sed ea quæ per orationum complexum in prima factarum compositione perficitur. Quamobrem simplices hasce orationes hoc quidem libro ipsas per se contemplando, ut Enunciationes duntaxat, nec ut Propositiones inspectabit. in Resolutoriis autem, ut partes eas capiens syllogismorum simul quoque ut propositiones iure censebit considerandas: Eas enim quasi ab iis proponantur qui syllogismo quidquam affirmare colloquentibus uolunt, sic Propositiones Antiqui nominant. Cæterum quoto liber hic loco etiam

sit collocandus, per sese ex iis quæ prodidimus nobis perspicuũ est. Nã simplices orationes si inter uoces simplices mediæ sunt ac syllogismos, tradunt autẽ Prædicamenta simpliciũ uocũ cõtẽplatiõné, orationẽ veró simplicium hic qui in manibus liber est, Resolutoria syllogismorum, medius est is inter Prædicamenta & Resolutoria dubio procul statuendus: ut succedat Prædicamentis: Resolutoriis vero, ac cæteris omnibus facultatis, Logicæ cõmentationibus antecedat. Quod autem præsens liber ac Logica hanc tractationem vtilis, hæc vero ad totam sit Philosophiã, ex superioribus dilucet. Ad hæc igitur tituli causam inspiciẽtes dicamus quid tandem intelligens Aristoteles Interpretationis uocabulo hoc pacto De Interpretatione, librum inscripserit. Haud enim sanè vel ipse, perinde atq; Demetrius, qui volumen describẽdæ orationis forma composuit, eiq; sic De Interpretatione titulum indidit, orationis conficiendæ rationẽ, quasi de ea disputaturus hoc volumine sit, interpretationis nomine censet vocandam. Dicendũ itaque est, cũ nostra facultatum duplici genere prædita Anima sit, tũ cognoscendi, tũ vero etiã viuendi, quod & concupiscendi nominamus. (cognoscendi eas uoco quibus res singulas nouimus ut intellectũ, Cogitationem, Opinionem, imaginationem, ac Sensũ. Concupiscendi. verò eas quibus bona quæ vel sunt, vel videntur expetimus, ut Voluntatem inquàm Prælectionẽ, Irã, Cupidinẽ.) species quatuor illas orationis, præter Enunciatiuã, ab animæ prodire concupiscendi facultatibus: nõ agentis p se quidẽ ipsius, sed ad alium se conuertentis qui conducere ad id videtur posse quod illa cupit assequendum: atque vel sermonem ab ipso exigentis, vt in Interrogatiua quam vocant oratiõne, vel rem. Quod si res sit, aut ipsum illum indipisci ad quem sermo est exoptantis: vt in Vocatiua, aut aliquã eius operã. eamq; uel à præstantiore. vt in Optatione. vel inferiore, ut in ea quã proprie nominant Iussionem. Solam vero Enũciatiuam à cognoscendi facultatibus emanare: enũciariq; ab hac insolitam nobis rerum cognitionem veram, vel uero similẽ, atque eo fieri vt sola hæc etiam capax veritatis sit, ac falsitatis, reliquarum nulla. proinde Aristotelem speciem hanc orationis enunciatiuam Interpretationis appellatione nominare, quasi quid sentiat Animus interpretantẽ, operæpreciũ esse ducere. Quandoquidẽ igitur, ut ipse huiusce libri docebit exordio. sũt & aliæ præter Enunciatiuam orationes (nam deprecatio quoque

oratio est, inquit: Enunciatiua autem præsentis est contemplationis) idcirco de interpretatione librum inscripsit: perinde quasi hoc modo, an De Enũciatiua inscribas oratione, nihil interest. An vero sit legitimus opus Philosophi, nemo in Aristotelis lectione versatus, si tum orationis probabilitatem artificiosumq; & seuerũ ac familiare philosopho præceptorum genus quæ in eo traduntur, tũ cũ aliis eius libris consensum respiciat, dubitandũ existimabit præter Andronicum Rhodium, qui cum ab Aristotele vndecimus fuerit, ipsum autẽ inter huiusce libri initia conceptus mentis Animi affectus vocantem audiuisset, addentemq; esse de iis in libris de Anima disputatum, quoniam vbi nam locorum in tractatu de Anima conceptus mentis Philosophus animæ affectus nominasset nequaquam uidebat, necesse esse duorum operũ, huius illiusq; De Anima, falso inscriptum alterum Aristoteli dicere arbitratus est. magisq; hoc quam illud reiici oportere. Cæterum sciendũ est loca in commentatione De Anima nobis haberi complura in quibus imaginationem pasiui intellectus nomine appellet Philosophus: Intellectus quidẽ, velut intra seipsã cognobilẽ rẽ obtinentis; eoq; differẽtis à sensu, qd quæ foris posita sensus cognoscit, llorũ, ut circa ipsa agat, prorsus egens præsentia, horũ simulacra ac formulas imitata p sensus Imaginatio, ipsa in se habeat, atque externarũ rerũ opẽ nequaquã postulans possit incumbere. Quo etiam fit, vt sensibus feriantibus imaginatione p somnũ agamus. Pasiui autẽ propterea, quod cum partitione quadam hac separatione quodlibet norit; perinde quasi essentiã actionẽq; à corpore separabilẽ nequaquã obtineat: ac principiũ quoddã sit sensuũ. Aristoteles ergo cũ nihil animo nostro intelligi earum quæ hic rerum sunt sine pasiuo hoc intellectu prodat in libris de Anima, nimirum cũ inquit. Non meminimus uero, quoniam est hæc quidem in patibilis, corruptibilis vero pasiuus intellectus, cit ra quem nihil intelligit; & deinde: intellectiua itaque formas intelligit in phantasmatibus & præterea: At cõceptus mẽtis primi quid intererit quo minus sint phantasmata? An neque alii phantasmata sunt, verum nõ sine phantasmatis, planẽ & in illis præ se fert cõceptus mẽtis Animi affectus nominare. Porrò extendere affectus uocabulum ad Animæ quoque functiones omnes communius videtur. Itaque esse, in libris, inquit illis, dubitationem, vtrum affectus Animæ omnes sint & habentis communes, an quisquam sit uel ipsius Ani

mæ ꝑprius qua soluẽdã difficultate subiungit: Ex plurimis autem absque corpore neque pati, neque facere ullum uidetur, ut irasci: audere, concupiscere, demũ sentire. At Intelligere, propriũ uidetur maxime esse. Quod si quædam hoc quoque sit imaginatio, vel non sine imaginatione, ne hoc quidem fieri potest ut sit sine corpore. Et ante hæc in eiusdẽ ẽt tractatus exordio. Cõtemplari uero inquit ac cognoscere eius naturam atque substantiã requirimus: denique circa eã accidunt: quorũ alii ꝑpri esse Animæ affectus, alii uel ipsis inesse Animantibus illius causa uidentur cõmunes: Ex quibus ipse deprehenditur Animæ quoq; Rationalis nostræ intellectionẽ: neq; vel si absq; imaginatione fieret, tamẽ quin ipsã affectum nominet deuitare: non supradicto uidelicet sensu, sed eo quod in ipsa, uis ad eam deducens, actioni cuiusq; tempore antecedat. quod perinde est ac si perfecto imperfectum præire dixeris quo scilicet ab eius intellectus actione differat qui p se absolutus uocatur: comitẽq; actiõnẽ habet substãtiæ. Enimuero intellectũ hũc nostrũ uelut impatibilẽ, impmistũq; dicit, atque ab omni corpore separabilẽ, quibus ipsũ rebus ab eo discernit qui Passiuus ꝑprie uocat: quiq; ab imaginatione, ut dicebamus, neutiqũ differt Ea de re cur nos nõ meminerimus causã quoque exquirens, partẽ Animæ illã qua esse ipso fruimur expertẽ affectuũ esse inquit, pasſiuũ uero intellectũ posse corrũpi, intelligentiãq; huic nostrã qui corruptibilis est cõiugatã, obliuionis causam habere. quapropter non iure Andronicus falso librũ ferri acceptũ Philosopho suspicatus est. Reliquum nobis sit eorum quæ ab initio proposuimus vt libri huiusce diuisionem in capita tradamus. Quare cũ in quatuor segmẽta ꝑspicue diuidatur, primum de principiis est Enunciatiuæ orationis. Ea principia Enunciatiuæ orationis uoco, quæ ad eius præceptionem faciunt quo modo Geometriæ principia dixeris Finitiones: Postulata: & quos Mentis cõmunes conceptus nominãt: quas Delineamentorũ, seu Græce Diagrãmatũ elemẽta appellandas censuit in prædicamẽtis Aristoteles. Quandoquidẽ igitur inter docendum De ꝑpositionibus quiddam nomẽ: quiddã itẽ Verbum Affirmationem, Negationem, Enunciationem, ac Contradictionem uocabit, merito quid singula sibi hæc velint nomia prius nos edocet quàm de propositionibus quidquàm loquatur. Ac consentaneum sanè erat ubi ea prius introductitiis cognita reddidisset, ad præcipienda ea quæ proposuit transire. Hoc ergo

libri caput primũ est, quod de principiis, quæ diximus. Enũciatiuę differit orationis. Quæ tria deinceps sequuntur, ꝓpositionis postea nobis ipsas tradunt. Verum quoniam Propositiones ex vocibus solis aliæ simplicibus duabus efficiuntur contextis, una subiecta, prædicata altera, ceu cũ dico Socrates ambulat (hic enim subiectus terminus dicit. Socrate, ambulat Prædicatus: qm̃ in prędicatiua omni oratione aliud est id de quo sermo habetur: aliud qđ de illo dicit. Ac uocat subiectũ id quidẽ de quo fit sermo: quale hoc in exẽplo est Socrates: quasi de se prædicationes accipiat qđ autẽ de eo fertur, quale est hoc loco uerbũ ambulat. Prædicatũ: ut qđ de illo prædicetur celebraturq́.) Quandoquidẽ igitur aliæ, ut dicebamus, ex subiecto solo & prædicato. Propositiones cõplẽtur, aliæ apprædicatũ quoque tertium obtinẽt, ut cũ Socrates inquam iustus est, subiectũ est Socrates, prædicatũ, iustus, apprædicatũ autẽ ipsum est uerbũ: aliæ præterea & adiunctũ habẽt, Modum qui quonam pacto in subiecto insit, prædicatũ indicat: ut Necessarium Impossibile (sic enim tò adynaton, quẽadmodum & tò dynaton possibile interpretari toto hoc opere liceat) Contingens, Bene, Sapienter, Iuste: ut cũ Socratẽm dico musicum esse cõtingit: vel edisserit sapienter Socrates. plures vero his terminos qui inuicem complicentur ad propositionem unam conflandam, ne complecti quidem animo ualeas, caput libri secundum Propositiones tradit nobis simplicissimas. Eritq; de propositione, siue Enunciatione quæ ex subiecto a prædicato constituitur. Tertium compositiores his: facta apprædicati adiectione, atque de propositione, uel Enunciatione ex subiecto, prædicato, ac tertio apprædicato erit compacta. Quartum propositiones eas docet quæ cũ modo ꝑferũtur. Itaque cum species omnes hoc pacto Persecutus Aristoteles fuerit propositionem, ac fidenter non plures iis contradictiones esse pronunciauerit, finem breui tractatui imposuit. Ad calcem autem libri quædã præter hæc exulcerabitur quæstio à præsenti ipsa quoq; contemplatione haud quaquã aliena. Quare his præmissis de cætero tẽpus est nobis ad Dictionis explanationem descendamus. quæ contorta cum sit, & plena argumẽtis, vberibusq; referta sententiis, atq; ex breui permutatione totum quandoq; sensum euertet, id qđ in multis iã accidit exemplaribus, vniuersam suis locis apponere operæprecium esse duximus, quo queat dignosci quæ nã emendatior esse dictio uideatur.

ARISTOTELIS LIBRI DE INTERPRETATIONE SECTIO PRIMA.

DE PRINCIPIIS ENVNCIATIVÆ ORATIONIS.

I

PRIMVM *quid Nomen, & quid Verbum sit, ponendum est. Deinde quid Negatio, & Affirmatio, & Enunciatio, atque Oratio.*

ROPOSITVM, uti diximus, Aristoteli est præceptionem tradere Enunciatiuæ nobis orationis, Verum quoniam omnis ex nominibus & Verbis oritur Enunciatio, uelut cum inquam Socrates ambulat prius uero simpliciora iis vbiq; sunt quæ ex ipsis constant cognoscenda, decens ob id maxime operis principium statuit Nominis ac Verbi essentiæ contemplationem. Nam uerbum PONENDVM pro definiendum acceptum nunc est. quod cum de aliis quoque significatis prodatur, hic id quod monemus, Definitionē notat. Enim uero uerbum Ponere pluribus modis appellari conspicuum est, Suppositiones enim seu concessiones sæpenumero Positiones nominamus: ut quando Positum sit dicimus vel concedamus Theatrum tantum capere multitudinis: sit sanè decem cubitorum magnitudine: liceat vel Regem esse, quid tum faciet? Positionum item vocabulo nuncupamus opiniones nobilis cuiuspiam in Philosophia Viri ab aliorum sententiis alienas: vt mo ueri omnia quieteq; ea quæ sunt, haudquaquam impertiri: vt Heraclitus affirmabat. vel Id quod est esse vnum: vt placebat Parmenidi. Positiones etiam intelligimus consensus Propositiones vel

quemadmodum sanè & id quod communi lingua apud Græcos Allelogia, hoc est Condictum vocatur, vnde & Reponere dicimus, confessionem uel pactionem retractare. Sed & Aduerbia quæ positiua Græcis perhibentur, Positiones nonnulli appellant: ut gameteon, pesteuteon, idest ducenda Vxor est, fides habenda. Positione præterea & ipsas appellamus Definitiones. quasi ante subiectas Demonstrationibus. Si enim perficiuntur ex iis Demonstrationes quæ substantiæ nomine rebus insunt, significant autem Definitiones, eorum quæ sunt uniuscuiusq; substantiam, merito antecedere Definitiones ac subiici Demonstrationibus debent. Quin eo communius adhuc Demonstrationum principia absolute omnia quę medio carent, atque ex aduerso ab Effatis diuiduntur, Positiones Aristoteles putat uocãdas cuiusmodi sunt Definitiones uti commemorauimus, & Postulata, dicta grece Aetemata, & suppositiones: quæ cum iam exigant Demõstrationẽ, sunt absq illa delumptæ: prout explicatum plane est in primo Demonstratiuarum commentationum. Tot quidem, uel pluribus, etiam modis dicitur ponere, sed pro definire in præsentia id usurpat Aristoteles: vt verbis illis QVID NOMEN, ET QVID VERBVM SIT subiungẽdis declarat: hoc est pro eo quod nobis Definitionem apertissime indicat. Cæterum quęsiuerit quispiam, cur cum in vniuerso Prædicamentorum volumine de simplicibus egerit Vocibus, hic rursus de Nominibus dicere Verbiq; instituat, quorum utrunque simplicem Vocem esse constant. Ad quod dicendum sanè est, Vocem simplicem, Nomen, Verbum, Dictionem, Terminum esse quidem subiecto inter se eadem solo autẽ respectu differre: uelut Semen a Fructus: & Ascensus Descensusq;. Nã ubi simplices Voces ut rerum, quibus inditæ sunt, significatius cõtẽplamur, ipsum hoc solum simplices eas Voces appellamus: nequaquam hoc casu distinguentes à Verbis. Nomina. Quando vero quadam ipsis duplicitate conspecta, nonnullas earum Articulis constructas inuenimus, alias minime. vel aliquas quæ tẽpus quoddam adsignificent, alias secus, à se mutuo illas distinguimus. Ac iunctas quidem Articulis, nec tempus adsignificantes quodpiam, Nomina vocanda esse arbitramur. Verba autem, eas quæ connecti nõ possunt Articulis, ac secundum tempus quoddam dicuntur. At rursus cum Vocum huiusmodi utranq; non ipsam per se sumimus sed quasi Affirmationis partem vel Negationis, tunc Dictionẽ, ipsam

pacto docebit nos dilucide suo loco Aristoteles, nuncupandã existimamus. Cum vero ut in syllogismo consideramus assumendas, Terminorum in illis nomen statuimus: vt in Resolutoriorũ procemiis explicabitur. Sic porrò & Plato in nono de Legibus simplices Voces Terminos nominauit. Itaque eos inquit ad misceri inuicem Terminos, quorum expers medii est oppositio: ut calidum & non calidum. Interlimitium autẽ obtinere eos quorum est aliquod medium: ut calidum ac frigidum uel libens, inuitumq́: de quibus eo loco disputatur, utique cũ vitium inolescẽs Animo medium habeant. quod nec pure voluntariũ est, nec plane voluntati refragatur. Quãdoquidem igitur tametsi idem subiecto sit Nomẽ, vel Verũ simplicem dicere. tamen eo quem prodidimus respectu: hęc mutuo differunt: pręedicamẽtorum autem liber de simplicibus nos Vocibus duntaxat docuit, nihilq; inter Nomina ac Verba scrutãda differentia laborauit: cuius usus frequens est ad Enunciatiuæ orationis meditationem: siquidem huius opera Subiectos in Enunciationibus terminos à Prædicatis dirimimus, ob id nunc speculationẽ de Nominibus & Verbis tractãdã proponit, ceu præsenti cõmentationi cõiunctissimã. Sed quã obrẽ dixerit aliquis cũ multæ sint quæ à Grãmaticis partes Orationis vocãtur, has nunc solas edocemur, Nomen & Verbum? Quoniam solæ hæ (respondebimus) semotis aliis omnibus facere Enunciatiuã possunt orationem: vt cum dicimus, homo valet. Ergo de solis hisce Aristoteles considerat hoc loco: quæ in Enuntiatiua omni oratione ex necessitate assumuntur, atq; ad simplicem cõstituendam Enunciationem sufficiunt. Illud autem animaduersione dignum est, ex octo partibus illis uulgo notis Orationis, alias naturarum esse quarũdam, simpliciter ve personarũ significatiuas; vel actionũ, uel passionum: aut cuiusdã harum cõplexionis: ut Nomen, Pronomẽ, Verbum, Participium: quæ solæ etiam ad efficiendam satis esse Enunciatiuam orationem possunt: ceu cum dicimus Socrates ambulat: vel Ego ambulo: vel Currens ambulat: Socrates currens est, quorũ alterum vt Subiectum capitur, alterum in Prædicatum. alias uero non hæc, sed quandam pręedicati ad Subiectum cohærentiam indicare: quod genus plurima sunt Aduerbia. Nam uel quo insit modo designãt Pręedicatum Subiecto, uel quando: uel vbi: uel quoties, siue certo, siue incerto numero: vel quo ad aliud ordine: ut hic post hunc currit: aut ab hoc seorsum habitat: vel cui similiter

vel quo magis, minus ue: vel etiam inesse cum intensione: vel quo nos ipsum pacto inesse aut non inesse, siue ut coniicientes: siue ut affirmantes opinemus: aut etiam, quonam modo affecti ad rem simus de qua enunciamus, vel vt dolentes vel ut admirantes: vel vt Enunciationem quoque præstantioris testimonio confirmátes: uel nostra interesse ostédétes prædicatū eligere, ut in positiuis vocatis Aduerbiis: vel clamore celebrantes Animi habitum supremo ipso Bono insignitum: quemadmodum in diuini furoris Aduerbiis, quæ bene se habere Numine afflatos indicant: vel etiam dictam ab aliis Enunciationem per consensum amplectentes: vel per negationem, siue inficiationem reiicentes. Significare autem quomodo insit indicatiua in quam medietatis seu qualitatis Aduerbia ut bene differit Socrates: Melanthius Vlyssem calcibus, quod Greci lax, aduerbialiter dicunt, percusit. Apes racematim uolant. & quæ simul omnibus de quibus sermo est, uel non simul inesse Prædicatum declarant: ut una grassati sunt hostes, vel hinc inde. nam & hæc qualitates quædam sunt: quandoquidem sub Quale concretio ac discretio referuntur. De cæteris eorum quæ enumerauimus nihil præterea opus est addere: cum iis inpropatulo sint qui uel parum intelligere quid singula indicent possunt: Hæc itaque, id quod dicebamus, cū cohærentiam quandam prædicati ad subiectū declarent, cōferre aliqūid ad faciendas huiusmodi Enunciationes uidétur. Reliqua significant quidē Aduerbia, non tamen utilia sunt ad Enunciationem: sed ad species quasdam alias Orationis: ut optandi significatiua ad Optatiuam orationem dehortandi uel adhortandi. ad Imperatiuam ad Interrogatiuam uero, interrogandi. Quæ autem partes præter has Orationis dicuntur, ipsæ per se uel omnimo significatione vacant: ut articulus apud Græcos, Propositio, Coniunctioq; Ergo quæ naturarum ac, personarum, vel actionum, vel passionum significatiuæ sunt, Aristoteles eas omnes in Nomina ac Verba partitur: Verbaq; illa appellat, quæ secundū tēpus dicūtur prædicatur ue in Propositionibus Nomina, quæ sine tēporis proferuntur significatu, vel vsum cōplét Subiectorū. Quæ aūt in neutra ex his loca cōferunt, quāuis alioquin adiaceāt Propositionibus, inesse uel nō inesse, aut aliquādo, aut quoquō modo, vel quoties insit in subiecto Prædicatū, aliū ue quépiā corū inter se respectū significātes, ne proprie quidé eas autumat partes Orationis nominandas,

Quem enim admodum asseres Nauis partes proprie sunt claui autem, stupa, & pix eas connectendi at totius vniendi causa adhibentur, eodem pacto & Orationi, coniunctiones, Articuli, Præpositiones, ipsaq; Aduerbia vsum quorundam explent clauorum partes autem haud sanè iure dicerentur: quæ composita ipsa per se plura conficere nequeunt Orationem. Non sunt itaque hæc Orationis partes: sed partes sunt Locutiones: cuius pars est ipsa quoq; Oratio: ut in Libro de poetica, proditum est. utilesq; sunt ad quandam partium inter se Orationis compositionem, cóstructionemq; ut uinculum quoque ad ascititiam deligatorũ unionem. & colla eorum quæ illius opera cohærescunt. Sed neq; colligatorum uel glutinatorum partes illæ, neq; Coniunctiones, vel Articuli, vel Præpositiones, uel Aduerbia partes sunt Orationis. Enim vero a Locutione eo differt Oratio, ꝙ absoluta congeries Oratio sit vocum præsertim earum quæ res significant: illa absolute omnium quę in differendi facultatem assumũtur. Habes & à Platone Orationis cum Locutione differentiam in Tertio de Republica traditam ubi Hactenus, inquit de Oratione, De Locutione vero posthac considerandum ac quæ nobis loquendum sit & quo pacto loquendum, erit omnino perpẽsum. Ex quibus plane se ostendit Orationis nomine sententiam: Locutionis vero pronuntiacionem appellare: seu per maxime necessarias partes fiat, Nomen & Verbum, secundum quam Oratio illa quæ prolatione continetur, ac proprie dicitur, spectatur: seu partes quoq; accipiat alias dictæ communis Orationis; quod perinde est ac si interpretationis dicas quæ iam ad venustatem ac certam compositionem respiciat. Placet igitur Aphrodisico Interpreti Aduerbia quoq; in Nominibus censeri: quomodo & Pronomina. & quam Grammatici Appellationem uocant. Sed nulla videtur hoc præditum esse ratione: quoniam alia ex Aduerbiis Nomina esse nequaquam putarentur, quod genus Abuerbia sunt affirmandi, uel negandi, uel prohibendi, uel quæ iusiurandis præponuntur ut per aliaq; plurima. aliqua uero ex eo quod a Nominibus deducta sunt quibusdam, uim ei cũ Nominibus eandem obtinere visa fuerint ut bene & perspicue, à bono perspicuoq; uelut & iuste à Iustitia. Quod si hoc ita se habeat, legendum, nauigandum. quæ apud Græcos aduerbia sunt, uerba, non nomina appellabimus, qua si facta ex eo quod est legere, uel nauigare oportere. Sed non

est rationi cõsentaneum uel verba hæc, vel priora illa nomina dicere, quoniam nec subiici in Propositionibus, nec prædicari horum aliquod potest: quorum alterum Nomini Verboq; vsu venire est necesse. Nam nomen quidem Perspicuus in oratione quæ locus hic de interpretatione perspicuus est, inquit, prædicatum in ueniens: perspicue non item. At vero nec compositum aliquod fieri Prædicatum ex ipso & eo de quo aduerbium perspicue dicitur affirmabimus, quale est perspicue enarratur: quemadmodum in hoc mortalis homo: & adulterinus Denarius. Sic enim talium Affirmationum fieri Negationes eodem modo oportebat quo illorũ quæ simplex aliquod Prædicatũ habẽt, vt in compositis reuera Prędicatis cõtingit. Nã ut huius Mortuus, hõ est, affirmatiõis negatio est Mortuus, hõ nõ est, huiusq; Mortuus defunctus vita ẽ hæc, Mortuus, uita defunctus nõ est sic illius etiã Mortuus, uita defunctus Homo est, hęc mortuus vita defunctus hõ non erit Negatio. At ĩ Propositiõibus cũ Modo, diuersius fieri Negatiões nec vt in iis quæ Modo carent necesse est. Huius nanque affirmationes. Socrates ambulat. Negatio est Socrates non ambulat. At huius Socratem ambulare possibile est non hęc Socratem non ambulare est possibile: sed hæc Socratem ambulare non possibile est: prout planissime nos Aristoteles postremo huiusce operis docebit segmento. Quapropter Enunciatiuam ubiq; inquit Orationem ex Nomine componi & Verbo, in eaq; dissoluit: perinde quasi solas has ꝓprie partes putet Orationis vocãdas ipso Esse: uel non esse alias de quibusdam absq; medio prędicandis: cũ partes tunc fiant Propositionum: vt in his Socrates est: Socrates non est: neque à subiectis diuaricent. alias in Propositionibus quæ uel tertium Ap prædicatum, vel Modum adiunctum habent assumendis: quæ, ut in Resolutorioꝶ proœmiis edocebimur, Propositionis addi partibus dicantur: vel ab iisdem diuidi: aut huiusmodi quidquàm sustinere. Quo circa pars Enunciationis aut Nomẽ sit prorsus oportet, aut Verbum pars omnimo est Propositionis, nimirum cum de subiecto nõ est sese prædicatur. quasi actionem debeat, uel passionem, vel simpliciter essentiam, priuationem ve subiecti indicare: sed prædicati gratia capitur cum subiecto concinandi. Quod autem recte hæc nobis prodantur, vel ex ipsa partium Orationis aliarum appellatione constat quæ præter Nomen & Verbum dicuntur. Pronomen enim seu Nomen non naturarũ aliquarum, sed

personarum simpliciter,ita nuncupant.& Participium,quasi partē amborū capiat,Nominis inquam & verbi quāquā magis,cū significatiuū quorūdā tēporū sit,ad Verborū proprietatē declinet.Articulum autē,velut appensum Nominibus, relationēq; habens ad illa.De Propositiōe,vel Aduerbio, vel Coniunctione quid etiam opus est dicamus?ex quibus Præpositionem sic nominant, quasi Nominibus Verbisq; præponatur. Aduerbium,ceu tali modo cōplicetur Verbis.Coniunctionem quasi seiunctas Orationes colligantē.Cæterū cōcedere Aristotelē videri quibusdā locis cōperies partes quoque Orationis communis omnes appellari. eaq; de re. partes orationis quasdam esse significatiuas post affirmabit:perinde quasi non nullæ quoque significatu careant, nisi aliqua nobis verborum illorum accomodatior expositio videretur, nihil sanè habens quod iis quæ modo prodidimus repugnet. DEINDE QVID NEGATIO, ET AFFIRMATIO, ET ENVNCIATIO, ATQVE ORATIO. Tres quidē esse qui proprie.dicantur Diuisionum modi,Generis in species totius in partes, Vocis æquiuocę in significata diuersa, diuidiq; Enūciationē in affirmationem Negationemq; conspicuum est. Dicimus enim partem alteram Enunciationis affirmatiuam esse, alteram negatiuam. Quæsitum vero est ab Aristotelis Explanatoribus quonam pacto in Affirmationem Negationemq; Enunciatio dirimatur. Atq; alii,velut aphrodisiensis Alexander ut æquiuoca uox in diuersa significata ipsam disiungi,alii ceu genus in species: vt Porphyrius Philosophus,dicere maluerunt. nemo enim distrahi tanquam totum ipsam in partes fateri ausus,est quoniā nequeut totum diduci in similes partes videtur? siquidē Affirmationis ad Negationē haud leue discrimen est.neque in dissimilares: quando nequaquā pars utraque totius nominevocaretur. Quo igitur modo sese verum habeat,præstetq; Porphyrii Philosophi sentētia,processu commentationis nostræ suo loco demonstrabimus:nimirum vbi proditas ab Aristotele finitiones illarū exponemus. Nunc primum illud monendū est, verbum PONENDVM hoc est definiendum communiter in iis capi oportere, Deinde ponendū quid sit Negatio & affirmatio,& Enunciatio, atque Oratio. Ad hæc,dici quatuor enumerata post Nomē & Verbum definire opus esse.quoniam propositum est, vt docuimus. Prædicatiuam speciē tradere Enunciatiuæ orationis. Hæc autem aut Affirmatiua est

omnino, aut Negatiua. Ergo de Affirmatione & Negatione do ctum opotuit: quare de communi quoque earũ genere, Enunciatione. Verũ quoniam & Enunciatio inter species Orationis quæ dáuna est. eratq; in finitione Enunciationis Oratio capiẽda. propterea qđ & genera omnia finitiones cõplent suarũ specierũ, notiora autem esse conuenit quæ ad docendum de quauis re assumuntur, eo quod per illa declaratur, ob id necessaria esse & Orationis contemplatio uisa est: quasi anteire Enunciationi debeat. Si quis vero in quæstione adduceret, cur non genus quoq; Orationis Vox eadem de causa cõmemorari meruerit, perinde quasi debeat uel ipsa, finitione explicari. Dicendum naturalis disputationis esse de Voce disserere: quoniam Vox solius est opus Naturæ: quo modo videre: & audire. uocales enim natura sumus. At oratio & Enunciatio, atq; species huius Affirmatio Negatioq; uoces quædã certe sunt: sed ꝙ speciẽ nascuntur & tali vel tali ratione, proferantur, à nostra notione accepere, quapropter quædã ipsis quoq; priuatim tributa est à Naturalibus diuersa tractatio, quam Logicen hec est Rationalem nuncuparunt. Ergo nec simpliciter genus Vox est, ut quidam putãt, Orationis, Non enim fieri potest, ut cum natura sit Genus, non sit & species natura, sed si modo sit, insitæ Vocis orationi, simpliciter Vocem genus esse dicendum est. Ad ipsam Orationem uero materiæ loco Vocem capi dicemus id quod uel ipse in quinto de Animalium generatione Aristoteles, vbi penes uocem differentias: Animalium contemplatur pronũciat. sed genus eius non est, vt planius ex sequentibus constabit. Quod si quis quodnam igitur sit genus Orationis requirat, huic quanti diuisio in Prędicamentis tradita ad memoriam reuocanda est. Cæterum attendendum in enumeratis quatuor illis Aristotelẽ sumpto à deterioribus principio perfectiora atq; à magis particularibus ad uniuersaliora euadere. Perfectior enim res Affirmatio est Negatione, ut pote essentiam significans: Negatione essentię priuationem indicante. Affirmatione Enunciatione: ut quę eius genus est, uti diximus. Oratio autem Enunciatione: quoniam una est Enunciatiuæ inter species quinq; Orationis. Estq; ordo ad nos prædictæ enumerationis quibus transire à deterioribus ad præstantiora, magisq; particularibus ad magis uniuersalia est natura insitum. propterea quod nostra ab imperfecto ad perfectum promoueatur cognitio. Vbi tamẽ de iis du-

cebit, pro rerum naturali ordine; velut contrario ibit itinere: Genera Speciebus anteponens, perfectioraq; imperfectioribus. Quamobrem supradicto ea quoq; modo enumerauit: nimirũ cũ enumerationis finem principium statuere vellet præceptionis.

II.

Sunt ergo quæ uoce continentur, insitorum animo affectuũ notæ. & quæ scribuntur, eorum quæ in uoce consistunt. Ac quo modo nec eædem omnibus literæ, ita nec uoces eædem sunt. Quorum tamen hæc signa sunt primum, iidem omnibus Animi *sunt affectus. ac quarum simulacra sunt hæc, res iam sunt eædem. Dictum itaque de his est in libris de* Anima. *nam hæc alterius sunt tractationis.*

Consequens sanè erat, ut est pollicitus, nominis ac uerbi finitiones posthac promere. Verum quoniam non est omnis dictio Nomen vel Verbum. (nam quæ significatione vacat, ut Blytiri, Sciudapsusq;, horum neutrum est. eoq; differunt à Vocibus significatu carentibus Nomina & Verba, quod significatiua quarundam sunt rerum) docet per hęc prius nos Aristoteles quænam in primis ac proximè ab ipsis vocibus indicentur. mentisq; eos esse conceptus monet. horum vero interuentu res designari. Neque medium aliud præterea quidquam inter conceptum ac rem indagare opportere quod Stoici supponentes, Dictile, græce Lecton, appellandum putabant Cum hæc itaque per ea quæ nunc dicuntur tradentur, tum vel maxime quibus in entibus quocunque fuerint modo veritatem ac falsitatẽ scrutari conueniat. De quibus in præsentia nobis perpensio est utrum in rebus ac mentis conceptionibus, an vocibus, an in quibusdam harum duabus, an etiam omnibus. quod si in vocibus, qualibus iis versetur, vtrum in Nominibus Verbisq;, an cõpositis ex hisce Orationibus. Ac sane prefinietur Nomina & Verba Voces simplices esse, quæ nec uerum nec falsum significant in procemiis quoque dictum est. Prædicamentorum circa Enunciatiuam autem Orationem quæ ex illorum cõplexu efficitur, uerum & falsum spectari, Ante uoces quoque ipsas hæc circa conceptus considerari ut qui causæ uocum sunt. siquidem

quidem & horum alii simplices habentur, qui à simplicibus designatur uocibus: nec ueritatem vllam vel falsitatem admittunt. alii compositi, qui de compositis subeunt rebus: atq; uocibus declarantur coniunctis, falsitatis capaces ac veritatis. quæ non ipsis sane per se rebus etiam neque in compositis animaduerterit quispiam. Constatq; merito de iis ante disserere hoc loco Aristotelē quam Nominis & Verbi definitiones reddat. Enim cum de falsitate ac veritate primum contemplari hoc opere proposuerit, principio tum quæ harum vtranq; admittere, tum quæ neutri recipiendæ natura essent idonea nobis oportuit tradere. atq; ubi in compositis vocibus alterum, in simplicibus cōmouerit, postea simplices uoces ac nequaquam aut falsi capaces, aut veri, in nomen & uerbum, compositas autem ex hisce, atque omnino uerum falsum ve pronunciantes, quod perinde est ac si ad Enunciatiuam orationem partinētes dixeris, in proprias rursum species, Affirmatiōnē, Negationēq; dirimeret. Hæc cū ita sint, nos explicādis iis quę philosopho traduntur, quatuor hæc ba illo his uerbis assumi, qua si utilia ad propositam contemplationem dicimus, Res, & cōceptus Animi, Vocesq; item, ac Literas. in quibus primum sibi locū res vendicant: conceptus secundum: tertiam, uoces: postremum literæ. Nam conceptus quidem Animi, finem obtinent rerum comprehensionem. ac tunc sane re ipsa conceptus sunt, cum ipsis velut accommodati rebus fuerint. sunt enim imagines rerum Animo insitæ. Enunciatiuæ autem sunt voces conceptuum eaq; de re nobis à Natura datæ, ad animi conceptiones seu notiones harum opera inter nos declarandas. ut & mutuo frui commercio, & ciuilia inuicem præstare officia pos simus. Homo nāque sociabile animal est. Quam ob rem nec qui vocibus non iisdem vtuntur, eiusdem consortes ciuitatis sunt: ut qui conceptus inter se mentis haudquaquam norunt. Literæ autem, perennem vocum memoriam tueri finem obtinēt. Porrò ex his quatuor, duo natura esse Aristoteles res conceptusq; arbitratur: duo item positione, voces ac literas. Quæ autem natura sunt, ab iis quę positione constat discernitur vtiturq; huiusmodi regula. Quæ apud omnes inquit, sunt, hæc natura consistunt: quæ non eadem apud omnes habentur, ea Natura non sunt; sed positione. idq; non iniuria. Nam cum natura una sit vniuersi, similia videlicet ubiq; ea facit quæ censeri eadem specie dicuntur. quòd si qua sint apud alios atq; alios di-

uersa,non erunt utiq; hæc Natura opificia: cū itaque res mētisq; conceptiones eædem apud omnes sint. (est.n.ubi uis eadem species Hominis, Equi, Leonis, ideq; eodē modo apud omnes de Homine, Lapide, rebusq; aliis singulis conceptus.) Voces autē & Literæ non omnibus eædē. quippe aliis Græci utūtur uocibus. Phœnices aliis: diuersis item Aegyptii. Nanque alii lingua est alia Poetæ inquit carmen, rursusq; aliis atq; aliis quilibet literis suas uoces describunt. idcirco asseuerat Res Conceptusq; natura, uoces autem ac Literas positione, non natura esse constitutas. Ac compertum sanè est circa literas magis quam voces positionis conditionem spectari. Proinde vt mentio de eis haberetur omnino meruerunt. quasi affinitate quadam uocibus deuinctæ: non solum quod ad illarum conferant memoriam: sed etiam quod positione sint id vt manifestum obtineāt: possintq; suo ipsarū exemplo, positione uoces esse, certiores nos apertius reddere: quod notum non perinde est ac literas positu constare. De Vocibus igitur quęrendum censuerunt veteres, vtrum eæ natura dicendæ, an positione essent, Saneq; huc pertinebat, uter ipsis existendi modus conueniet explicare: eoq; ad definitiones uti Nominis & Verbi, atque ex iis compositæ Orationis: Nulla autē fuit apud illos de Literis controuersia. Porro literas nobis alioquin esse ad proposita contemplanda nullo vsui futuras, palàm ipse faciet deinceps, omissis illis, res solas conceptiones uocesq; interdum vt simplices meditādo, quandoq; uero ut compositas. Ex his ergo conceptiones simulacra rerum nuncupat. Voces autem non conceptionum simulacra, similiter nec literas uocum appellandas, sed notas signaq; arbitratur. Enim vero differt à Nota Simulacrum, quatenus vult hoc ipsam rei naturam quod licet repræsentare: nec ipsum transformare nobis est integrum. nam quod pictum est in tabula simulacrum Socratis, nisi & caluiciem, & simitatem & oculorum prominentiam Socratis habeat, non eius adhuc simulacrum esse perhibebitur. Nota autem, vel signum (utroque enim uocabulo idem nominat Philosophus) totum habet in nostra facultate positum: quasi ex nostra quoque sola cogitatione existat. Potest verbi causa quando inter se confligendum sit bellatoribus signum esse & tubæ sonus, & facis iactus: quomodo inquit Euripides,

Emissa postquam fax, cruenti prælii

Signum, tubæ sonus velut tyrrhenicæ

Signum quoque ex composito statuere quispiam potest elationem hastæ,& sagittæ emissionem,aliaq; sexcenta. Quando quidem igitur eædem uoces aliis atque aliis describi literis possunt,ut peculiarium quas uocāt scribendi figurarum inuenta declarant;aliisq; inde cōceptus atq; aliis uocibus enunciari, ut Linguarū multitudine,eadēq; in lingua nominū transmutatione indicatur,(Namq; Aristotelē Platonis nomine appellare, Veteribus placuit & Theophrasti Tyrtamum.) Fieri uero non potest ut res una eademq; aliis conceptibus aliisq; agnoscatur: sed conceptum quemlibet imaginem esse rei cuiuscunque conceptus fuerit necesse est,in Animo uelut tabula depictum:si aliud nihil est intelligere,quàm rei formam suscepisse quam intelligimus,aut ex prōptam reddidisse:propterea rerum simulacra Conceptus ipsi,Nomina autē & Verba conceptuum,& Literę nominum ac verborū notæ signaq; appellantur. Cæterum ex quatuor hisce,rebus inquam conceptibus,vocibus, literisq;, ualere iussis literis, quasi necessarium nullum ad proximam rerum explanationem præstent usum,vult de Rebus potissimum Philosophus atque Conceptibus quibus illas cognoscimus contemplari. Disseritq; de Vocibus: sine quibus disciplina, aut præceptio confici nequaquam potest.Propterea itaque omissis literis Aristoteles res & conceptiones atque item uoces assumit:easq; singulas modo considerari inquit simplices,modo cōpositas (Simplex res est verbi gratia Socrates:res composita Socrates currens substantia enim hic Socratis actionem currendi accepit.similiter & composita conceptio ea quæ de currente Socrate est.uox quoq; composita qua dicimus Socrates currit: nimirum cum composita Conceptiones quoq; ac Voces ex simplicium concursu absoluantur.) Ergo ueritas inquit & falsitas in nullo spectabuntur simplici: sed in solis conceptionibus uocibusq; existunt compositis. neq; enim vel in compositis rebus existere verum aliquod possit quale nunc quærimus, aut falsum: propterea quoniam in respectu quodam conceptuum uocumq; ad res uerum huiusmodi ac falsum perficitur.Nam ubi conceptus uelut congruerint rebus, uel consonæ uoces rerum substantiæ fuerint. uerum tunc circa illorum utrunq;:ubi secus se habuerint,falsum consistere arbitramur: ut si Socrate ambulante, nos ipsum quoq; uel animo concipiamus.

uel dicamus ambulare uera tum conceptio,tum enunciatio est:sin nō ambulare opinemur dicamus ue ambulantē,falsum pronunciare est necesse.ipse autem per se res neq; poterunt ueræ,neq; falsæ appellari,ꝙ ad ueritatem illam attinet quæ in cognitionibus spectatur.uere enim solemus Socratem hominem esse dicere:falso autem Socratis statuam:nihil sane aliud per hæc indicantes quàm uere de Socratis noticia prædicari hominis rationem; de statua, non item, At prædicari subiiciq; ad prædicationem nullo pacto rebus conuenit:conceptibus primum nulloq; medio:atq; horum nomine uocibus.quare & de horum tum ueritate,tum falsitate eadem ratio quadrabit.Verum enim uero alio modo uel in ipsis per se rebus,& quidem in uoluptatibus uerum esse falsū mq; affirmabimus.neque enim perinde entia Formæ sunt omnes à materia separabiles:(ut postea de iis explicabitur)cum actus sine facultate sint,& eæ quæ materiam ad propriam existentiam requirunt: & hæc informis prorsus,fæx iure appellata rerum Materia : & quæ rerū in spectris imagines repræsentantur: sed partim ceu re uera partim non vera,partim etiā falso sunt entia.Non.n.uera similiter est quæ & intellectuales,& libidinosas actiones,& falsas uisiones comitatur uoluptas.Sed hæc ad propositum nihil attinent huiusce commentationis quandoquidem sermo de sola ea ueritate in his est quæ in affectionibus loquendi consideratur . tot ergo habuimus quæ de uniuerso Auctoris uerborum sensu scriberemus, Rursus uero Philosophi dicta ab initio persequentes,incumbentesq; iis quæ perpensione digna sunt,primum neque à rebus ipsū dicimus,neque à literis institutionem de his,sed à uocibus inchoasse : quasi prædicatiuas uoces Enunciatiuæ orationis inspicere hoc sibi tractatu proposuerit.Deinde,Sunt ergo uoces insitorum animo affectuum hoc est conceptuum notæ, nequaquam dixisse; sed QVAE VOCE CONTINENTVR : ut qui continuam totam de nominibus Verbisq; præceptionem facit. Cum enim,quid nomen & quid Verbum sit ponendum est ab initio protulisset quandoquidem tum hæc,tum ex iis constans Oratio tribus modis uisitantur,vel in animo per conceptus simplices, orationem intrinsecus,ut uocant,conceptam,uel in eo ipso ꝙ pronuncientur, uel quod scribantur,(nam & eorum quæ sunt literis mandata;nomen esse illud asserimus:hoc verbum:orationem illā) Quoniam igitur id quod monebamus,nomina & Verba,quæ po-

niere dixit oportere, tribus modis contemplamur, vel in eo quòd Animo recondantur, uel quòd exprimantur uoce, uel quòd in literas promantur sic propterea quæ uoce continentur esse dixit Animi conceptuum notas & quos ipsius affectus esse inquit, ob eam causam quam inter initia prodidimus. & rursum quæ scribuntur notas esse eorum quæ in uoce consistunt. Aut ergò quæ in uoce sunt inquiens, ita huiusce rei gratia sermonē deduxit: aut magis ut aliud uocem esse dicere, aliud nomen uel uerbum indicaret; notamq; esse atq; in totum positione, non uoci obsolute, sed nomini uerbôq; conuenire. quippe uocem edere nobis est natura insitum: vt uidere: atque audire. at nomina uerbaq; ex nostra cogitatione proficiscuntur: uoceq; utuntur materia. Nam quo pacto Ianua lignum esse, & numus æs aurum ve prohibetur. ita uero appellantur, quod si ortum his, quæ res naturales sunt, ferant acceptum: cum ipsi id quod sunt ex inditis characteribus ac figuris obtineant. (quippe lingua ubi tali composita uel tali modo fuerint, tunc fabricatam ianuam asellam dicimus: alioqui minime. & aurum ubi tales impressuras acceperit, numus tunc fit.) eodem quoque hic modo nō simpliciter uoces nomina Verbaq; sunt, sed cū à locutiora imaginatione tali ratione formatę confictæq; fuerint, signaq; habitæ eorum quæ in Animo uolutantur. Cernere autem quisquam in mutis ab ortu quod dicimus natura esse Voces, nomina autem & Verba ex composito, euidenter potest. nam hi uoces quidem articulatas quasdam emittere, non tamen vti nominibus aut Verbis etiam uidentur. Hæc itaque exprimens quidam merito dixit, Quæ uoce continentur, quòd huic idem est, nomina & Verba quæ uoces sūt nō simpliciter, sed tali se modo habētes, talemq; formam adeptæ, quatenus sunt & significatiuæ conceptuum, positione sunt eaq; de re insitorum animo affectuum notæ uocari possunt. Sed quid tandem sibi uult quod deinceps sequitur, dictum non esse elementa, neque literas: uerum quæ scribuntur notas esse eorum quæ in uoce consistunt? Itaque respondemus, Cum tribus modis, id quod proditum est, nomina Verbaq; appellentur, nempe quæ Animo concipiuntur, quæ pronunciantur, quæ scribuntur, ea quæ uoce eduntur notas esse poni illorum quæ mens complectitur: & quæ scribuntur, eorum quæ uoce proferimus. & quidem ita, siquis id ceu de nominibus & uerbis dictum accipiat. Sin absolute in omnem dictionem extendi contemplationem velit, dicendum est,

Literarum atque Elementorum nomine, tum descriptam censesi cuiusque elementi formulam, tum etiam pronunciationem qua unumquodq; appellamus. Ac nomen sanè utrunq; de ambobus dici:cæterum literæ nomen characterem in primis notare qui per actionem ductumq; absoluitur:elementi autem, quod Græci Stœcheon nominant prolationem ea de causa, ut inquit Dionysius, quòd stœchon quendam atque ordinem habeat. Verum pronunciationem quidem haudquaquam notam esse:sed partem dictum iri nominis. at figuram quoniam aliter sub eadem pronunciatione aliterq; Animo repræsentatur, notam esse dici merito posse. Eam ob rem igitur neque elementa, neq; literas dixit: quoniam nominum utrunque horum de pronunciatione fertur, peculiarius elementi:literæ uero communius:sed ea quæ scribuntur: quo planius constaret his uerbis elementorum figuras indicari. Tum causam deinceps affert cur notas tum uoces conceptuum, tum vocum literas nominauerit; ambasq; positione esse affirmauerit voces ac literas. hoc autem perinde est atque easdem apud omnes neutras esse. Nam AC QVOMODO inquit, NEC AEEDEM OMNIBVS LITERAE, ITA NEC VOCES AEEDEM SVNT. simulq; ex hoc palam fecit, propter vsum vocum literas quoq; commemorandas sensuisse: vt quæ id quod positione est euidentius habeant. ac nobis declarent, vt hæ vocum, sic voces quoq; pro intercedente similitudine notas dici posse conceptuum. Huic verò de conceptibus addit ac Rebus:nempe horum vtrunque propterea. quod iidem apud omnes sint, natura esse. ait.n. QVORVM TAMEN HAEC SIGNA SVNT PRIMVM, hæc inquiens quę voce cōtinētur, hoc est nomina & verba. Quorū ergo hæc signa primū sunt, dicit autē conceptuū. nā res quoque ab iis, non tamē proxime, sed interiacentibus significantur conceptibus. At conceptus non aliis etiam sese interserentibus, sed primum ac proxime connotantur. Itaque quorum signa primum sunt ea quæ in voce consistunt, hoc est significatiua, ac uelut notæ, hi sunt conceptus: qui affectus Animi sunt, iidemq; omnibus:atque ob id natura. Verbi igitur IIDEM quod græce ταυτὰ dicitur in dictione illa IIDEM OMNIBVS ANIMI SVNT AFFECTVS, vltima tono acuto Græcis legenda est. AC QVARVM inquit SIMVLACRA SVNT HAEC.

hæc autem, affectus Animi nuncupant. Quarum ergo simulacra sunt affectus Animi: sed quarum simulacra? an videlicet rerum: res hæ sunt inquit quæ apud omnes eædem sunt. Quamobrem vel hoc loco verbi AEEDEM, hoc est ταυτά, in oratione illa res iam sunt eædem acuto accentu apud Græcos pronuncianda est vltima: non penultima circonflexo, ut Herminus: quo absoluta Aristotelis præceptio esse uideatur: quæ Literas ac Voces, ex eo quòd non apud omnes eædem sint, positione esse: Res quoq; & conceptus natura, quód iidem sint omnibus approbat. Cæterum quando hæc quodam pacto articulate explicuimus, apponendum iis deinceps est qui sese in rerum contemplationem subducere, atque abstractas horum de quibus agitur causas contemplari volunt, cum tres supra naturales Substantias primordiales descriptiones gradusq; sunt, Diuinus, intellectualis, & præter hos quoq; Animarius, res à Deo in ipsum esse nos deduci arbitrari: conceptus ab intellectibus progigni: perfici vero ab Animariis voces, nimirum iis qui rationalitate insigniuntur, separabilemq; a b omni corpore substantiam obtinent. Nobis enim in præsentia non de qualibet voce; sed ea quæ res conceptuum interuentu designat ex pacto aliquo atq; conuentu sermo est, quæq; significari literis potest, quod perinde est ac si articularam, & humanam, & dialectum seu linguam nomines. Quam bene per instrumenta à simpliciter dicta voce distinguentes Medici, alia quidem vocalia instrumenta esse aiunt, ceu Pulmonem, asperamq; Arteriam, quorum ille vocis materiam suppeditat, hæc eius uelut effigiationi in grauitate atque acumine, ac similibus conducit: alia vero ad Dialectum idest articulatam vocis explicationem vsum afferre, quemadmodum Linguam, Palatum Labia, Dentes, quæ cũ rationalis Animæ motioni præcipue deseruiant, vt ab Animali proueniente simpliciter acutam aut grauem vocem velut materiam quandam ad literas & syllabas, atq; omnino dialectum informant excudendas, ad quã ꝓposita quoq; hoc nobis tractatu Enunciatiua species orationis refertur. Inarticulatarum autem vocum quales brutorũ esse Animaliũ dicimus, siquis causam scruteẽ, nihil is ꝓpositis quidẽ rebus quærit necessariũ, constat autẽ causam nos illarũ ad insitas ipsis rationis expertes Anima quarum beneficio ipsum esse sortita sunt, proxime relaturos. Nam hæ cum occurrantium rerum sensus, conce-

ptasq; illarum uisiones sequantur, tum facultate hac prædita pro sua cuiusq; natura ad uocem edendam parant: tum ad hoc, ut motibus omnibus ad quos natura comparata sunt, pro affectibus qui in ipsis perpetuo insunt, cieantur. Enimuero putare has quoq; significari literis, id quod iam accidit nonnullis qui Grammatici habentur, riduculum est. Imitantur.n. ranas Comœdi his uocibus brececececex coax coax, & porcos hac coi coi: aliaq; animalia ex uocum genere aliis atq; aliis literatis uocibus: non has tamen ipsas illorum uoces esse putandum est: alioquin & maris fremitum, & rotarum stridorem, aliorumq; complurium inanimatorum sonos articulatos esse propterea confitebimur quod Comœdiam cerrmanus horum quælibet imitari audere. Quod si causa quoque in elementis aliqua contemplanda est quæ his proportione conueniat, ut effectricem quidem: præter Animam partiendi ui præditam quæ sua indagatione iis ortum præbeat nullam afferemus. Nihil autem prohibet horum exemplum naturalem ipsam effectionem dicere, quæ rebus quas perficit singulis magnitudines ac differentias tribuit: quo modo & uoces literæ ampliore numero superauere. Cæterum proditum de his esse inquit in libris de Anima: tum ubi dixit, At conceptus Mentis primi quid intererit quo minus sint phantasmata? An neq; alii phantasmata sunt: uerum non sine phantasmatis. tum in quibus imaginationem passiui intellectus nomine appellandam censuit.

III.

EST *autem quo pacto in Animo cõceptus interdum quidem sine uero uel falso asserendo, quandoque autem cui iam horum inesse alterum necesse sit, ita quoque in uoce. nam circa compositionem ac diuisionem falsum, uerumq; uersatur. Itaque* Nomina *ipsa &* Verba *similia sunt illi Conceptui qui sine compositione est ac diuisione: ut Homo, uel album: nimirum ubi nihil addatur, nam neque falsum neque uerum adhuc constat.* Huius *uerò indicium est: etenim significat quidem* Hircocervus *aliquid: nondum tamen uerum quodpiam aut falsum: nisi esse aut non esse adiectum uel simpliciter, uel pro tempore fuerit.*

Per hæc supradictorum nobis utilitatem Philosophus ad propositum tradit institutæ commentationis. Nam Verum Falsumq; tum in mentis conceptibus, tum in Voce, non simplicibus tamen iis, sed compositis inquit spectari. Simulq; nos uocum ad conceptus proportionem edocet: cum nomina Verbaq; simplicibus similia esse conceptibus affirmet: ac circa horum neutra nec ueritatem considerari, nec falsitatem: conferri autem conceptibus compositionem diuisionem ve admittentibus cōflatam ex nominibus uerbisq; siue ut cōpositis, siue ut diuisis orationē: quorū utrique inesse horū alterū necesse est, uel uerum uel falsum. Et quidē conceptum simplicē nullum nec ueritatis capacem esse, nec falsitatis ex inductione conspicuum est. Nam qui sibi ipsi conceptum proposuit Socratis, is nec uerum ullum, nec falsum cogitauit: nisi illi uel ambulare uel legere uel esse fuerit additum. tunc n. si ita res se se fortasse ut existimat cogitatio, habuerit, uerus erit conceptus. Sin re aliter habente oppositum opinetur Animus nosq; non ambulante uerbi gratia Socrate, ipsum cogitemus ambulare, falsum arbitremur necesse est. Simili his modo habent sese & ea uidelicet quæ ad uocem pertinent. Nam qui sexcenties pronunciat Socratis nomen, quinque uerbum per se dicit ambulare neque uerum quodpiam is, neq; falsum prodidit. At qui ambo composuerit, dicatq; Socrates ambulat aut uerum professus est, aut falsum. Et uero qui uerbum ambulare, à Socrate dimouet, quàm ipse sublationem diuisionis nomine nuncupauit, quasi Prædicatum à subiecto per negatiuam particulam, quæ diuisiui cuiusdam instrumenti usum in oratione exhibet, seiungentem, dicitq; Socrates non ambulat orationem protulit rursus ueritatis aut falsitatis receptricem Quamobrem sic pronunciauit Aristoteles uerum & falsum circa compositionem ac diuisionem uersari: nominatq; Affirmationem compositionis uocabulo: diuisionis uero, negationem: siue in Animi sententiis: siue in prolocutoriis orationibus uilantur. Est itaque ueritas prorsus & Falsitas circa compositionem vel diuisionem: non omnis tamen compositio vel diuisio, utriusque harum capax est. Nam qui precatur, uel quauis alia præter Enunciatiuam oratione utitur nomina & uerba componit, nihil ueri asserens, nihil falsi. Sed compositionem vel diuisionem substantiuam esse conuenit, hoc est aliud inesse alii uel non inesse significare, id quod in sola Enunciatiua oratione conspicitur.

Veruntamen nec cum Verbis copulatio quæ libet Nominum in Enunciatiua absolutam orationem reddet, hoc est ueram aut falsam. Id colligas ex eo quod casus nominis si ipsi est cõiungantur, nullũ neque uerũ neq; falsũ declarãt. sed vel ipsius est cũ nominibus quæ i recto proferũtur cõplexus, vel in obliquis ea quæ prædicato adiuncta ad perfectam Orationẽ moliẽdam sufficiunt, veluti cum Socratis est liber dicimus. Constat igitur verũ & falsum circa orationẽ solam considerari Enũciatiuam, species eius Affirmationẽ Negationẽq;: de quibus ipsi tractare propositũ in præsentia est.

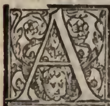
Quapropter rem maxime attingit Aphrodisiei enarratio: quæ pertinere huc dicit traditã de rebus, conceptibus, vocibusq; contemplationem. hæc itaq; ad hũc modũ. Illũ vero attendẽdũ, nõ pronunciare Philosophum, veritatẽ in compositione aut diuisione haberi omnẽ. Nam qualis in intelligibilibus apud Platonẽ cõpositio erit aut diuisio? Quin & ipsi Aristoteli veritas ea nuncupantur quæ in simplicissimorũ re uera entiũ cõsideratur substantia, vel quæ in intellectuali eorũ substat comprehẽsione: ab omniq; oppositione falsi exempta est: de qua ipse quoque in Theologica commentatione, atque in tertio de Anima disseruit volumine: sed eam: quæ in pronũciatiuis subest motibus, circaq; Enunciatiuam solam ostẽsa est ex locutoriis omnibus orationem posse subsistere. Tum hoc igitur æstimandum est, tum id etiam quod cum Nomina ipsa idest per se Verbaq; simplicibus similia esse Conceptibus dixerit, afferreq; horum exempla uoluerit, subiunxit VT HOMO, VEL ALBVM: NIMIRVM VBI NIHIL ADDATVR: Hominemq; vt nomen, Album autem verbi loco accepit quanquam nihilominus homine nomen esse videatur: quasi se non penes eam definitionem quæ de Verbis afferri consueuit, album Verbis annumerasse putaueris, sed penes vocem omnem quæ prædicatum terminum facit Propositione Verbum appellandum statuere; de quibus uerbi tractatu exponendo planius differemus. Siquis vero in quæstionem aduocet quonam pacto Aristoteles neque ex Nominibus, neque ex Verbis vllum veritatis aut falsitatis capax esse prodiderit tametsi Verba omnia quæ primæ personæ apud Grammaticos uocantur, vel veritatem, vel falsitatem declarẽt, vt cum inquam ambulo: & quæ secundæ sunt, ut ambulas & tertiæ quæcunque de certa quadam dicuntur, vt pluit, tonat, coruscat. Respondendum non ipsa per se Verba esse quæ ve

ritatem aut falsitatem indicent: sed Verborum eiusmodi cum personarum nominibus de quibus prædicantur complexum. Nam et si actu non proferantur illa, subaudiuntur tamen: primæ quidem personæ uerbis; ego: tu secundæ: iis verò tertiæ, quæ de finita quadam dicuntur, ipsa illa finita & certa de qua prædicantur: ut inpluit & tonat, Iupiter nempe. Quamobrem hic quoque integra est ex verbo, subauditoq; ei nomine conflata Oratio: quæ ueritatem seu falsitatem admittit, ego ambulo: tu ambulas: pluit Iupiter. Proinde quæcunque tertię verba personę de nulla finita prędicantur, neque verum, neque falsum indicant ullum, ut Ambulat. Nam uerbum ambulat nisi de quo dicatur constet, utiq; nullum neque verum neque falsum significauerit. Sed hæc sunt conspicua. Illud verò NIMIRVM VBI NIHIL ADDATVR, significat, ut vera vel falsa fiat Oratio, vel Verbum Nomini, vel Nomen Verbo addi oportere. Quod enim non adiectio quæuis facta nominibus verbis Enunciatiuam obeat orationem, Hircocerui apposito nomine palam fecit, in quo quidem Hircus nomen, quanquam non totum Ceruus additur nomini: neq; ullum tamen ex eo verum aut falsum contingit, Simulq; ostendere hoc potest argumento à maiore, Nomine nullo simplici uerum quidquam aut falsum significari. Nam si, quæ magis inter nomina horum quodpiam admittere par est, nō admittant (sunt autem id genus composita, ut Hircoceruus: quæ eo ipso quod sint composita, capacibus horum dubio procul orationibus consimilia sunt) quomodo verum falsum ve aliquod significabunt simplicia nomina cum ab Enunciatiuis orationibus quam composita longius distent? Nomini igitur Hircoceruus conceptum quendā in sola Positum cogitatione indicanti, si non esse addatur, veram faciet orationem: sin esse falsam constituet: cum horum neutrum ante additionem indicaret. Quid vero tandem uult illud sibi, SIMPLICITER VEL PRO TEMPORE? Itaq: per verbum simpliciter indefinite in quam significari. Simpliciter ita dixeris, fuit Hircoceruus: uel Hircoceruus est: uel erit Hircoceruus. Pro tempore uero idest cum additione temporis, quo uel fuit, uel erit: ut heri fuit anno ve superiore Hircoceruus: vel erit cras, successuro ve deinceps anno. Hoc ergo simpliciter & pro tempore dictiones declarāt. Porrò illud quoque animaduertendū, cum Nomina ipsa & Verba similia

esse illi conceptui qui sine compositione est ac diuisione prodiderit, nihil de Orationibus praeterea quae ex Nominibus Verbisq; componuntur, id quod consequens erat, subiunxisset: vt quę essent praeditis compositione aut diuisione conceptibus similes. Veruntamen neq; id prorsus reliquit, sed ostendit, cum diceret NIMIRVM VBI NIHIL ADDATVR. Nam ex sese hoc declarat, Quae cũ mutua additione pronunciantur Nomina & Verba, non simplicibus etiam sunt conceptibus similia: sed iis quae cũ simplicium compositione, vel diuisione vel fiunt. Quandoquidem igitur de his plene à nobis est explicatum, deinceps ad Nominis Verbiq; ac caeterorum contemplationẽ, de quibus doctorum sese nos Aristoteles ad initio recepit, transeundum est.

DE NOMINE. IIII.

NOMEM *igitur uox est significans, composito, sine tempore, cuius pars separata significatrix nulla est.*

Apertum quidẽ est Nomẽ Verbo esse in praeceptione iure antepositũ. quippe substantias rerum indicãt Nomina: Verbis autem actiones aut affectus declarantur: antecedunt verò actiones atq; affectus substantię. Caeterũ VOX materie ratiõnẽ ad Nomẽ & Verbũ conflatamq; ex hisce obtinens Orationem in definitione reddita nominis, ceu genus accepta est eius vocis qua nomen exprimitur ad simpliciter sonorũ differentiã: qui saepenumero ab inanimis quoq; eduntur corporibus. Sonus nanque à voce differt ut à specie gnus. Estq; sonus aeris ictus auditui sensibilis. Vox autem, sonus ex animato prodiens, cũ per thoracis compresfionẽ elisus ex pulmone aer attractus in arteriam quam uocant asperam & palatum gargareonem ve simul totus impingit, ac pro Animi quopiam impetu tinitum quendam perficit ex uerberatione sensibilem. id quod in instrumentis quae apud Musicos flatilia vocantur. vt tibiis, ac fistulis accidit: lingua mirum ac dentibus labiisq; necessariã operã nauãtibus ad uoc articulandam: ad vocem simpliciter haud omnino conferentibus

Verbum autem SIGNIFICANS, sequentiaq; ceu Nominis differentiæ ad alias uoces capiuntur. Ergo significans distinguit à uocibus Nomen sigificatu carentibus: ut blytiri. enax: Nomen. n. si cuiusdam nominatur nomen est constat uoces quæ uacãt significatione; non eo existente quod nominetur, nequaquã fore nomina. Dictio vero illa EX COMPOSITO à uocibus ipsum disiungit natura significantibus id genus voces brutorũ sunt Animaliũ Peregrino. n. quopiã limini ingruente, latrans canis eius indicauit aduẽtum: sed nõ ex instituto canes inter se aliquo atque cõsensu in eiusmodi uocem erumpũt. Porrò in Hominibus id genus voces videre cuiquã liceat: quas per vehementer affectus profundimus: ut gemitum inquã & cachinnum: quodque de Surdis ab ortu dicebamus, vel Pueris, qui inarticulate, priusquam sermonis potentes fiant, loquuntur, quibus similes sunt brutarum Animantiũ voces: quæ tumultuose ab iis quandoque, interdum placide, ac cũ tranquilla quadam affectione prodeunt. Separat igitur Nomen ab huiusmodi vocibus additum illud ex composito quod idem significat positioni. Conuenit enim inter Græcos res hisce appellare nominibus: aliis inter Indos: inter AEgyptios, aliis, iidemq; res aliquãdo easdem aliis atque aliis nominant. suntq; significatiua hæc nostri Animi conceptuum. Gemitus autem & cachinni, atque Infantium brutorumq; Animalium uoces, conceptum nullum quidem, sed affectus quosdam Animi ac dispositiones notant, Cum enim simpliciter uox in duas partes bifariam diuidatur, tum in significatiuam expertemq; significationis, tum in literatam atque illiteratam: quatum alteram articulatam, inarticulatam alteram propterea nuncupant quod locutionem complentes syllabæ Animalis unius artubus similes sint qui à se mutuo diuelli queunt: nimirum cũ actu sint inuicem discretæ: quemadmodum elementa: quorum comprehensio quędam legitima syllabas facit: perinde atque naturalia ipsa Elementa, quorum certa quædam commistio singulos artus absoluit, Copulationes quatuor fieri quidem accidit simplicium coniugationum ex iis uero unam esse ad quam Nomen & Verbum, compositæq; ex hisce Orationes refersitur Vocẽ enim aliam significatiuam & literatum esse continget, ut Hominẽ: aliam significatiuam illiteratamq;, ut canis latratum: quandam significatu carẽtem ac literatam, ut blytiri: aliam nec significatẽ nec literatam, ut sibilum qui nulla de causa nec quidquam significandi

gratia editur: aut vocis brutorum cuiusquam Animalium imitationem quæ non imitandi causa fiat (hoc enim significatiuum iam est) sed temere, neque ex proposito. Nomen igitur quando quidem significatiua vox literataq; est, à non significantibus, seu scripturæ mandari eæ possint, seu nequeant, eo differt quod significet; à significantibus vero illiteratis, quales eæ sunt quas natura esse diximus, quatenus proditur literis. quod Aristoteles ex composito iure appellauit: quoniam quæ de uocibus pactio fit, Hominum functio est duntaxat. Nam neque ea quæ supra hominem sunt, neque inferiora homine conuento vti Natura uoluit: cum non egeant illa. hæc pacisci inter se nequeant. Hominum igitur peculiare munus est pactio. Ac quoniam non poterant vocum omnium meminisse, excogitauit gens quælibet literas, quibus suas voces describeret. Quamobrem ex constitutione sancito, rerumq; proprietatem significanti, de quo Philosophis agitur, literatum consequens est: atque e contra. neq; enim munus aliud quodpiam est literarum quam notas esse humanarum vocum, quas ex composito esse ostendimus. Idcirco post ipse quoque pecudum voces illiteratos sonos nuncupat: quas non esse ex composito, demonstrauimus. Verum hæc omnia quandoquidem nomini sunt uerboq; communia (nam & illud significatrix uox est ex composito) ad Verborum differentiam adiicit SINE TEMPORE. Porrò sine tépore non hoc designat quod est nullo unquam pacto indicare tempus: sed tempus non adsignificare. Recte ergo Philosophus annotauit. Porphyrius nomina quidem esse hodiernum, hesternum anniculum, quæ tempus denotent: verum significare ex sese tempus quoddam, neq; adsignificare ut verba. horum enim quoduis actionem in primis quampiam, aut passionem designat: secunda vero ratione & tempus quo agere vel pati contingit. Ambulo verbi gratia primum quidem motum talem corporis: secundo loco præsens tempus declarat. idcirco & tempus adsignificare dicentur Verba: cum de iis disputabitur. quasi præter id quod potissimum significant, indicationem temporis quoque uelut consectantem habeant. Ad hesternum non adsignificat tempus, verum significat: quasi nomen parti huic ipsi temporis inditum: immo uero rei quæ parte hac fuit temporis. Nam ipsum tempus ut proxime exactum diem, vel per heri aduerbium, vel per ip-

ſam orationem proxime exactum diem dicentes ſignificamus:cũ tempus ipſum per ſe oratio declaret: Ad Aduerbium autem,actionum vel paſsionum quæ eo fiunt tempore ex aduerbiorum lege additionem depoſcat. Different autem à Verbis talia quoque Nomina, quod actionem nullam affectum declarent vt verba.quodq; magis illis circunſcribant tempora in quibus res geruntur. At illud CVIVS PARS SEPARATA SIGNIFICATRIX NVLLA EST, Nomen diſcernit ab iis vocibus quæ ex pluribus conſtat congeſtis. Nominibus: velut cum inquam Animal rationale mortale. Eiuſmodi enim Orationi, quæ imperfecta eſt ad Enunciationem,conſentient cætera omnia: differunt autem ad id genus Orationibus Nomina, quod ſignificatiuæ illarum partes ſint,ſi per ſe dicantur ipſæ, Animal, rationale, mortale, neutiquam vero ſignificent partes nominum: quemadmodum Ho ſyllaba in nomine Homo.ſed ſi partibus aliis adiungatur nominis,conſignificare dicitur,non autem ſignificare.

V.

IN Nomine enim Armipotens nihil ipſum per ſe potens indicat:quo pacto in oratione armis potens Verumtamen nec quemadmodum res ſeſe in ſimplicibus, ſic in compoſitis quoque habet nominibus. Quippe in illis ſignificatiua nequaquam pars eſt in his autem vult quidem eſſe,cæterum nihil deſignat abiuncta: vt Cælox verbi gratia in nomine Epactrocelox nihil per ſe ipſum indicat.

His verbis traditur aſſumptarum in Nominis finitione differentiarum vſus:inchoante ab eo differentia quæ poſtremo loco dicta eſt præceptione: Primum enim cuiuſnam rei gratia illud CVIVS PARS SEPARATA SIGNIFICATRIX NVLLA EST Additum fuerit explicatur. ac dictum ſane inquit hoc eſſe ad ea diſcernenda quæ conſtant nominibus. Igitur in nomine Armipotens nequaquam:potens:ſignificat cum ſignificatiuum tamen ſit in oratione Armis potens: neq; indicat celox quidquam in nomine Epactrocelox ꝙ nauis Piraticæ nomen eſt, neq; in alio quo quàm eius generis.quippe ſimplicium Animi ſigni

ficatiua conceptuum sunt talia nomina: quamuis compositionem dictionc quandam habere videantur: quomodo con positorum significatiuæ conceptuum sunt Orationes: prout de iis antea disputatum est. Ergo & in nomine Armipotens si conceptum id simpliciter declaret eius rei cui est hoc inditũ nomẽ, patet potẽs ipsum cum uelut eius pars capitur, nõ eãdẽ cũ eo quod per se dicitur facultatem obtinere, Dictum enim per se nomen Potens uiribus præditum designat, ut uero pars huius nominis Armipotens à sua integritate auulsum, mortuum quiddam fit in significando: à syllabis nihil sanè differens significatione omnino carentibus: quæ partes sunt simplicium Nominum: quale est Plato vel Dion. Quanquam id solum intercedat discriminis: quod simplicis: partes per se Nominum ne significatiuæ quidem esse videantur: duplicium vero, quod quandam visionem præbeãt quidem significandi: quod velle Aristoteles appellauit, non tamen & re vera hoc efficere natura sint aptæ. Itaque Nomina sæpe hac regula distinguemus ab Orationibus, quę per easdem syllabas cũ nominibus pronunciãtur: vt in Neapolis idest Noua ciuitas: & Heliupolis hoc est Solis ciuitas. Vbi enim Nea & polis, vel Heliu & polis, vt significatiua sumantur, oratio erit quæ vel conditum nuper oppidum indicet, vel Soli sacrum: cum pars vtraque conceptum quempiam proprium declaret. At cum earum significatiua per se neutra fuerit, proprium erit huiusce ciuitatis nomen: cum solus unus conceptus ex toto indicetur, ac pars ob id neutra significare aliquid possit. Hæc itaque adduxit Aristoteles postrema exponenda quam prodidit Nominis differentia. Cæterum cum consequens deinceps esset, ut redditam ante hanc differentiam explicaret: id inquam quod dixit sine tempore hoc uelut intempestiuum præterit utique deo, cũ de Verbo præcipiendum erit, disputaturus. vbi docebit quo pacto verbum adsignificando tempore segregetur. Quod autem huic antecedit, hoc ex de composito exponens inquit.

VI.

EX Composito autem, quoniam nullum natura Nomen est: sed quando fuerit nota. Siquidem & illiterati soni quidpiam declarant, vt ferarum: quorum nomen est nullum.

Operæ

Operæ precium est vel hoc loco quæramus, quonam pacto, cũ, in Cratylo decertet aduersus Hermogenem Socrates positione es se Nomina dicentem, naturaq; esse ea demonstret, asseueret p hæc Aristoteles nomen natura nullum esse. Respondendumq; ipsum id Esse natura bifariam ab iis uocari qui natura nomina esse uo luerunt. similiter & quod positione dicitur duobus modis capi ab iis qui positione ea esse constituunt. Ex iis enim qui ipsa natura esse arbitrantur, alii verbum natura sic intelligunt, vt ipsa Naturæ opificia esse existiment: quo modo Cratylus Heraclitusq; censebant: cum peculiare quoddam à Natura nomen dicerent cui que assignatum rei, sicut sensum quoq; alium cernimus aliis sensibus tributum, Quippe naturalibus, non artificialibus uisibilium rerum imaginibus similia esse Nomina: vt umbris atq; iis quæ in aquis & speculis repræsentari consueuerunt. Ac nominare quidem eos re vera qui tale proferant nomen: qui vero non eiusmodi, ne nominare quidem eos, sed sonum edere duntaxat, atque obstrepere. Esseq; hoc sapientis munus, peculiare cuique nomen consectari à natura fabricatum uti sanè oculorum acie valentis proprias rerum singularum species atque imagines exacte dignoscere. Alii ea, quasi rerum quæ ab ipsis nominantur naturæ conuenientia, sic natura esse aiunt, vt eius verbi gratia qui Principis præditus si prudentia, natura nomina sint Archidamus idest domitor Principium, & Archisilaus hoc est Populi Princeps: & Agesilaus hoc est dux Populi: & Basiliscus idest Regulus: & quot quot sunt eius generis: fatui uero non item. eius quoq; qui dextra vtatur fortuna, Fortunatus & Felix, non eius etiam cui minus illa faueat. Nimirum & hi non naturalibus imaginibus similia esse di centes nomina: sed iis quæ à pingendi arte perficiuntur: quæ diuersorum exemplorum simulacra diuersa conficit: studetq; pro uiribus formam cuiusque exprimere, Quo etiam fit ut sæpe à Nominibus pedem referentes resoluentesq; conemur earum rerum quæ ab illis nominantur naturas aucupari: quibus cognitis, imposita rebus nomina tentemus consona iis demonstrare. At qui positione Nomina esse statuunt, partim. verbum positione ita pronunciant: quasi rem quamlibet cuique homini liceat quouis nomine appellare: quo pacto censebat Hermogenes partim non ita: sed à solo nominum auctore imponi nomina. Hunc uero naturæ rerũ scientẽ esse, qui nomen cuiusque rei naturæ propriũ

dicet ac celebret,aut eum qui scienti ministrate: doceturq; ab illo singularum essentiam rerum:ac decens germanumq; ipsis nomen excogitare atque imponere iubetur.Hac ipsa vero ratione positione esse Nomina.quod ea non natura,sed rationalis Animæ in dagatio procrearit,tum ad rei naturam respiciens, tum ad maris & fœminæ proportionem qui in mortalibus potissimum Animalibus cerni natura solent.Haud enim inconsideratæ fluuios masculino Græci dixerint,Maria autem ac Lacus vel stagna fœminino genere nominum opifices appellauere.sed illa quasi fluminũ receptacula fœmineo genere vocanda censuerunt,sicut etiam Fõtes:utpote qui matris ad ipsos rationem habeant.Fluuios autem velut in ea prorumpentes,proprie sese habere ad masculi proportionem iudicarunt.in cæterisq; omnibus eodem modo, vel clarius proportionem,vel obscurius inuenere.Hac enim consideratione & intellectum masculino genere.Animam fœmineo dicere constituerunt:cum illum,quasi valentem illustrare:hanc velut ab eo illustrari natura idoneam conspexissent.Ita vero procedentes,neque vti in Diis ipsis piguit tali generum differentia:sed Solem appellare virili genere decreuerunt,Lunam muliebri:ut quæ lumen ab illo mutuetur.Nam si lunam AEgypti masculino articulo nominare consueuerunt,terræ eam conferunt opinor:quam non Sol,modo,verum ipsa quoque illuminat.Proinde & in conuiuio verba faciens Aristophanes masculum Soli conuenire dixit: Terræ fœminam,masculo fœminam Lunæ.Constarq; sapientius AEgyptiis Græcos facere,quoniam luna ratione.prima à Sole lumen excipit:quod postea per factam ab ea ipsa refractionem in terram transmittit.Sic Cœlum quoque masculino genere pronũciant, Terram fœmineo: vt quæ effectricem vim suspiciat illius: planarumq; ob id genitrix fiat.Quapropter in libris quoque de Animalium generatione Aristoteles talem horum nominum per genera discretionem probat.Simili his modo cum & eorum quæ mundo excelsiora sunt actiones esse diuersa,viderint,nimirum quibus oculis ea cerni natura permisit,eminus quidem, veruntamen eandem & in nominibus quæ hæc significant proportionem deprehenderunt.Quod si idem masculinum & fœmininum apud eosdem nominari videatur,non ob id ad priscos & sapientes Viros nostræ confusionem referentes ignorantiæ, confusa esse, nullaq; cum ratione imposita nomina existimabimus. sic enim vel Ety-

mologiæ,quam agnoſcunt omnes, exilium indicemus.verum ſecundum aliam magis atque aliam rei proprietatem genus vtrunq; in eodem aſcitu putabimus:quo modo in Luna quæ maſculino & fœminino proditur genere,diximus:ac diuerſis eiuſdem rei nominibus.Ex his vero facili ratione colligas & eorum nominum quæ neutra vocantur notionem vel ad id quod prius eſt ambobus deduci:velut cum Primum hoc eſt primam omnium cauſam nuncupamus.quod neque eorũ quiſpiã qui Theologiã fabularũ narrationibus obuolutam tradiderunt uel maris vel fœminæ ſpecie fingere auſus eſt. idq; iure optimo. Coniux eſt.n.fœminæ mas: prorſus autem ſimpliciter cauſæ nihil eſt conſociabile. Sed & cũ Deum maſculino proferimus genere,ſic ipſum, honeſtius genus ſummiſſo præferentes appellamus. Aut ergo huc Græci referunt neutrum quòd vocatur genus,aut ad id quod ex ambobus prouenit:vt cumpædion ideſt puerulum nominant,aut ſecundum id qđ à potiore in deterius labitur, vt ſperma & hydor hoc eſt ſemen atque aqua.aut penes id quod commune eſt ambobus.vt Animal aut aliis id genus modis,ne intempeſtiue his immoremur. Conſtat igitur ſecundum eorum ſignificatum quæ natura nominantur ſecundo poſitionis dicto conuenire. Quæ enim ab Auctore inſtituuntur nomina, vt apte ad res quibus indita ſunt ſeſe habentia, vocari natura poſſunt: vt ab aliquo impoſita poſitione. In Cratylo itaque Socrates velut Arbiter Cratylo atque Hermogeni vtrum natura an poſitione Nomina ſint ex diametro atq; aduerſisſime disſidentibus adhibitus, neq; ea ſic poſitione eſſe oſtendit vt Hermogenes cenſebat quippe iis & ipſum natura ſecundo natura exiſtendi ſignificatu contineri: atq; iis præſertim quibus res vniuerſales ac demum proprias indicamus: ceu quæ naturam definitam ac certam habeant, nobiſq; comprehenſibilem. Vt enim bene res cedat imponendis primum nominibus in ſingularibus,quæ mutari omnibus modis natura ſolent, Fortunam quæ famæ obſecundet inuocandam eſſe. Neque ita natura vt Heraclitus affirmabat. Nam poſitione quoque ea eſſe: multa quidem ex illorum numero quæ in ſingularibus ſtatuuntur,onerosa etiam ſignificatione illa poſitionis quam aſſerebat Hermogenes, quæ autem naturam ſignificant ſempiternam, & hæc poſitione: nimirum ſecundo poſitione exiſtendi ſignificatu. Neque igitur Ariſtoteles hoc

loco, nomen esse inquiens natura nullum, quidquam ab iis diuersum statuit. Nam, quemadmodum & Plato, ipsorum illud natura esse inficiatur quod obseruabant Heraclitei. At qui ipse quoque minime recusans ea sic natura appellabit ut diuinus plato arbitratur. Id porro in libris suis pluribus palam fecit, cum consona studeat nomina rebus ostendere: in Naturali auscultatione Casus verbi gratia nomen & Vacui: in Meteoris Guttæ & Pluuiæ: & quæcunque ab eo indita scimus nomina: ut Entelecheæ, de forma: vel Termini, de simplicibus iis vocibus quæ in syllogismos conferuntur: vel figuræ, de tali propositionum complexu, atque in libro hoc ipso de interpretatione, infiniti Nominis, vel Verbi infiniti, uel Contradictionis ab eo imposita, Philosophi sententiam de eis apertissime declarant. Quod si quis à facta nominũ trasposition, atq; ex eo quod pluribus sæpe eadem res vocetur nominibus depromendo argumento, neq; dici hoc modo natura debere nomina, demonstrare se putet, Respondebimus, natura esse nomina, à trasposition vel euidenter admodum ostendi. Patet enim nos veluti ad magis propria quædam rebus nomina transeũtes transpositione vti. Nominum autem multitudinem dicemus quo minus eorum quodlibet naturæ eius rei quæ nominatur conueniens sit, nullo pacto prohibere. Nam sicut plures esse eiusdem Hominis possunt imagines, quæ materia quidẽ diuersæ sint, æneæ verbi gratia, ligneæ, lapideæ, omnes autem similitudine ad ipsum prope accedant, eodem & hic modo eandem aliis aliisq; syllabis naturam nominari nil vetat: cum vna eademq; essentie ex omnibus alio atque alio sensu indicetur quemadmodum Græcis Anthropos nomen, & Merops. & Brotos idem, hoc est hominem notant. sed primum illud, quatenus anathri haopope, hoc est quæ viderit reputat, alterum quod præditus ea voce sit quæ tribui in partes possit: tertium ex Animi casu in generationem, inquinationemq; ex ea proficiscentem. aut etiam, vt ad compositum relatio pertineat, Anthropos à diarthrum ten opa, hoc est quod articulatam eydrimat vocem, vel aneochin tus opas, hoc est sublime os habeat. Merops, quasi voce vtatur in partes diuisa. Brotos autem idest mortalis velut mortos, vel mœrotos sit hoc est fato obnoxius quocirca & Mortales, struximus vrbes, inquit Cyrenæus. Quod si recte hæc asseruntur, constat haud admissum nobis iri dialecticum Diodorum qui vocem esse omnem significatiuam pu

tat atque ut fidem huic sententiæ arrogaret, seruorum quendam suorum Sed enim collectiua coniunctione appellauit,& aliū alia. Quam enim naturæ alicuius aut personæ significationem habitu ræ sint id genus uoces ut nomina, uel actionis passionis ve ceu Verba,ne comminisci quidem facile est,Quoniam vero, id quod positione est in nominibus alii,vt Atreus patræus, explodere co nantur,nobisq; preces atque imprecationes obiiciunt in quibus nostra si proferantur nomina, plane eos iuuant aut lædunt qui nominantur,cum tamen pactio inter homines iure constet, inter Homines & Deos,ne cogitatu quidem intercedere ualeat, aduer sus hos quoque dicendum est,Cum à diis nos immortalibus ratio nales procreati, nostroq; mobiles instinctu reuerimus, dominos multarum actionum iure esse constitutos,cumq; ii nostra omnia cernant immutabiliter ac constitutiones uostras accipiant,ad has respicientes,nobis,vt qui sponte commouemur, quod pro digni tate debetur tribuere.Immo vero nos per eiusmodi visiones, appetitus,inclinationesq; quæ ex constitutionibus proueniunt, ta le in nobis ipsius uitæ genus comparantes,secundum hanc con grua nobis frui Deorum prouidentia. Quemadmodum corpora videmus.postquam igne conflagrarunt, leuia fieri natura,atque in sublime obrepere.rursus interrosius ac grauius mutata, contra pro eo quod tunc in ipsis est pondere in præceps deferri. Sole quoque rege ad meridiem superius hemispærium totum illustrāt, luminis commodis tum uigilantes tum oculis pro naturæ modo præditos frui.dormientes autem,vel conuenientes,vel qui aliter oculos contexerunt,eā sua ipsorum culpa non assequi:verum non inuidia quapiam Dei, qui lucem liberaliter cunctis suppeditat. Sed hæc satis superq; prodiximus, cum Philosophorum ostende re uellemus consensum,ac theorema quæri apud veteres solitum plane inscrutatum præteriri nequaquam probaremus. Ab his uero deinceps syllogismum quem Aphrodisieus prodit interpres contemplemur,quiq; nomina & Verba natura tantum esse videtur asserere,Nomina enim & Verba voces sunt inquit, voces autem natura,natura igitur nomina verbaq; sunt. Ad hæc itaque di cendum,nomina & Verba,voces esse non absolute, sed materiæ ratione pnonunciari Quo modo igitur si quisquam dixerit, ianua lignum est: Lignum,naturæ est opus:ianua ergo est opus na turæ,ridiculus fuerit(nam ianua lignum esse perhibetur materiæ

nomine.haud vero quod naturali materia vtitur. esse & ipsum necesse est natura:si quidem quæcunq; fabricatur ars,cum ex nostra existant cogitatione,circa naturalem materiam subsistunt)eo dē & hic pacto vocē naturæ donum esse fatēdum est: cū vocales simus natura:nomina autem & Verba voces esse dictum iri non simpliciter,sed tali vel tali ratione formatas fictasq; à locutoria, vt vocant,imaginatione, vocalia instrumenta hoc illo ve modo agitante:vel lignum à fabro ad ianuæ fabricationem. Quo pacto igitur lignum prius quàm formam acceperit haud quis vocauerit ianuam,ita nec voces nisi tali vel tali ratione affigiatas, nomina vel verba appellauerit.quamobrem ea formæ beneficio talia esse perhibentur:ex mentisq; nostræ indagatione progenita, atq; ob id positione.hæc itaq; ad syllogismum. Cæterum Aristoteles ex composito nomen esse inde commētatur,ꝙ cū primo ortu nominis atq; impositione protinus id eius rei notam esse quæ nominatur,nec naturale simulacrum appareat,aut totum certe hoc, artificiale simulacrum esse videatur. Quocirca si quis etiam genus inquirat nominis,quoniam vocem materiæ ad ipsum rationem habere affirmamus,notam assignabimus, vt eius re vera finitio sit, Nota ex voce significante, ex composito, sine tempore, cuius pars separata significatrix nulla est, substantiam quandam vel personam declarans,nimirum ipsius nunc tradito genere: iis vero quæ antehac atq; nunc in definitionis ordine prodita sunt, in nominis nos intelligentiam tum ab ipsius materia,tum à forma proxima deducentibus.uelut si sedile explicare quis volens,satis esse ad ipsius repræsentandā notionē ducat,lignū tali figura structū esse dicere.tametsi dicere exquisite loquendi liceat, instrumentū esse ad hoc vtile,ex ligno,tali fabricatum figura. Erit autē hoc idē videlicet & Verbi & Orationis genus,si insitam illis significatricem uim spectes. Nā de se ꝙ significat quodq; significatur mutua relatione prædicantur. Qua de re eorum quæ significantur notæ merito erunt illa quæ ex composito significant. Quod autem ad dictionem ptinet,ipsamq; cōplentium syllabarum multitudinem, horum quoduis ad quantum referemus. Porro si Nomen tum notæ, tum simulacri artificialis appellatione vocandum ducimus, mirum non est. erit enim quod positum est sine scopo, nota duntaxat.quod autem ratione excuditur,quatenus ex aliis potest syllabis aliisq; cōstare,simile notis est.vt eius vero quod nomina

tur naturæ conueniens, simulacrum, nec nota. Sed hæc velut corrollaria sunt ex supradictis sumẽda, consona vtiq; iis quæ in Cratylo de nomine sunt à Socrate tradita. Et enim nomen inquit. illæ. singularum rerum substantiæ imitationem esse, per vocem articulatam, quod idem dictu est atque ex elementis ac syllabis constitutum, quemadmodũ Verba imitationes consequentium esse idest eorum quæ substantiis nituntur. Orationẽ vero eam quæ ex ambobus nomine & verbo composita est, quasi ipse quoque tum per hæc, tum per ea quæ in Sophista sunt ante Aristotelem disputata nomen & Verbum solas proprie partes esse statuat Orationis. Vsum autem eius dictionis ex composito ostẽdens Philosophus, SI QVIDEM ET ILLITERATI inquit SONI .i. voces inarticulatæ QVIDQVAM DECLARANT (Sonum enim in præsentia ceu vocis genus pro specie vsurpauit) VT FERARVM: QVORVM NOMEN EST NVLLVM. perinde quasi dixisset, quoniam absq; additione hac nihilo magis nomen declararemus, quam, quæ natura pronunciantur, voces illiteratas: vt brutarum Animantium: quas feras, velut Plato quoque appellauit, quasi cognata iis magis immanitas ex eo sit quod ratione uacent: naturaq; inepta sint ciuilibus muneribus perfungendis: sed ascititiam mansuetudinem accipiat: vel ex ipsæ in quibus inesse quandoque hæc mitiscentibus videtur. Illud autem QVORVM NOMEN EST NVLLVM, aut pro nullus dictum est, quorum sonorum nullus est nomen: aut per verbi phthegmatos id est vocis defectum, quarum ferarum nullum phthegmata est nomen. haud enim sanè non esse vocum nomina irrationabilium animantium diceret: nam quædam latratus, quædam hinnitus, aut mutitus vocatur. Hæc cum exposuerit, de cęteris, voce inquam, & significatiua nihil addit quasi per se prospicua admodum sint. De infinito autem nomine sermonem profert, atq; inquit.

VII.

NON *homo uero* Nomen *non est. Atqui ne nomen extat quidem quod conueniat appellare. nam neque* Oratio *est, neque* Negatio. *Sed sit infinitum* Nomen: *quoniam cuilibet tum quod est, tum quod non est, itidem competit.*

Huius autem nunc meminit præcepti, quoniã videbat in Enũciationibus quoque sæpenumero id genus voces assumi: velut cũ dicimus non homo ambulat: quæ nomen nullum ab Antiquioribus meruerunt. Docet igitur & quibus nomine præditis vocibus easdem esse suspiceris: cum eædem re vera non sint, ac quonã eas pacto nominare æquum sit. Itaque tametsi illas esse nomina suspicari quis præsertim ex eo possit, quod simili ratione cum veris nominibus subiectorum in propositionibus locum obtineant, quodq; iis definitio reddita conueniat nominis. (nam tum ipsis competunt prospicue reliqua: tum neque significatiuæ in his partes per se sunt ipsæ non & homo, quando vt unius verbi non homo parte, capiantur) non eas tamen operæprecium putat Aristoteles simpliciter nomina vocare: propterea quòd significatiuum vnius naturæ nomen est, eius quod nominatur: singulæ autem huius generis voces vnum id tollunt quod absque negatione prolato nomine indicatur omnia præter illud quæ sunt quæque non sunt cætera inuehunt Non homo enim de solo non dicitur homine. de quo autem, & cane & hircoceruo, & hippocentauro, demũ de iis quæ sunt ac non sunt omnibus dicitur. Quapropter totum hoc ipsas infinita nomina uocari iubet nomina quidem, quoniam vt de iis post disputabitur, vnum quodam modo & hæc significãt hoc est uniuersa præter finitam rem tanquam vnum: vt non homo quicquid præter hominem est, quasi vnum designat hoc ipso quod commune quiddam habent omnia, quod homo est, id non esse. infinitam autem, quoniam quod ab iis indicantur, non aliquã rei existentiam notat, qui mos est nominibus, sed existentię priuationem, pariter iis quæ sunt & non sunt congruentem. Quoniã autem id genus voces, aut negationes esse quisquam putare ob negatiuæ particulæ additionem posset, aut certe orationes propterea quod compositionem quandam referant, idcirco admonet neutro harum nomine eas posse, neque negationis, neque simpliciter orationis vocari. Non sunt igitur negationes: quoniam negatio omneis negatiua dempta particula fit affirmatio. nam & hac affirmationem superat. fiunt autem nomina non affirmationes ex huiusmodi vocibus negatiua detracta particula. Sed neq; simpliciter orationes. Neq; enim precationes. neq; iussiones, neq; vocationes, neq; Interrogationes, neq; Enunciationes deniq; sunt. quandoquidem Enunciatio omnis aut veri significatrix est, aut

falsi:quorum neutrum ab id genus vocibus indicatur. Quoniam ergo neutro, vel orationis, vel negationis vocabulo nominare eas licet neq; aliud vllum in vsu habemus eiusmodi vocibus attributum nomen:ut talibus, nominis:talibus, verbi : affirmationis auté talibus, aliudq; aliis eas nos inquit infinita nomina vocemus. Per verba autem illa SED SIT INFINITVM NOMEN, constat ipsum eius notæ vocibus hoc nomem indidisse.

VIII.

A T Philonis, uel Philoni, ac talia omnia, nó Nomina *sunt: sed casus* Nominis. *Ratio autem ipsius, in cæteris quidem ijsdé est consentanea: differt uero: quoniam cum uerbo est aut fuit uel erit uerum, aut falsum non prodit.* Nomen *autem perpetuo ut Philonis est: uel non est. nullum enim adhuc nec uerum, nec falsum pronunciat.*

De pronunciatione illa nominum quæ in recto fit, quæri apud Veteres solitum est, vtrum casum ipsam appellare, an nequaquàm par sit: sed hanc quidem nomen quasi per eam res quælibet nomi netur: alias autem casus nominis, vt quæ à recto per transfigurationem deducantur. Prostatq; posterioris opinionis uindex Aristoteles. quem sequuntur Peripatetici omnes : tuentur priorem Stoici: & ueluti horum assecla qui Grammaticam artem profiten tur. Enimuero cum aduersus hos Peripatetici quinq; alias quidé pronunciationes casus merito appellari dicant ea de causa quod à recto exciderint, rectum uero haud ulla ratione par esse casum nominare, ut ab aliquo delapsum : quippe constare omnem casum ab aliquo superius posito fieri oportere. Respondent Stoici hunc quoq; ab animi cecidisse conceptu. cum enim volumus qué in nobis ipsis habemus conceptum Socratis prodere, Socrates vocem proferimus. Quemadmodum igitur stylus superne dimissus rectusq; humi defixus tum cecidisse perhibetur, tum rectum casum obtinuisse, censemus eodem pacto & rectum à mentis con ceptu excidisse. rectum esse autem ob principalem in uoce edenda pronunciationis figuram. Verum si rectum (inquiunt Peripatetici) casum ob id censetis nominandum utiq; & verba casibus cō

teneri accidet,atq; aduerbia:quibus ne declinationes quidem susti nere est natura insitum ad hæc sunt plane absurda:uestrisq; ipsorum præceptionibus repugnát.Eadem quoq; in eos dici congruũ erit qui generale quoddam supponunt nomen,atq; ab illo singulare nomen cecidisse aiunt.Neque enim aperiunt quid tandem sit id ꝙ generale nomen uocăt neque si conceptum ipsum nominũ uel communiter de omni prędicari dicant,proprium aliquid nominis referent erit.n.in cæteris quoq;Orationis partibus ratio eadem.Quare primas quoque verborum voces(Græci themata nominant)in recto pronunciari dicemus. similiter & quęcunque aliç de partibus Orationis prædicantur.Has ob res igitur peripatetica de iis constitutio præferenda est.Cęterum casus discerni hoc loco Aristoteles à Nomine:idq; quoniam perinde finitionem redditam nominis atque idem admittunt:eo nimirum ꝙ Nomen uerbo est iunctum vel fuit vel erit,verum aut falsum profitea tur:casus haud etiam Nam qui Philo est pronunciauit, uel fuit Philo,uel Philo erit aut verum aut falsum dixit. Qui autem est Philonis uel fuit uel erit uel Philoni est nihil ueri prodidit, nihil falsi, propterea quod additionem aliquam postulant id genus Orationes ad sententiam absoluẽdam. Ergo nisi filius uel amicus vel ager addatur,vt Philonis filius hic est vel amicus est hic Philonis vel hic Philoni est ager nihil ueri nihil falsi conficitur. Potest quidem species alia quæpiam Orationis,ut Vocatiua,uel solo uno casu declarari nominis:quam ob id ipsum Vocatiuam nuncupant:cum nullius verbi adminiculo ad significandum opus habuerit:ut Atride felix.o fortunate,beate. idcirco & in hoc uocem supprimimus vocatumq; nisi quod vetet, ad nos ipsos conuertimus:atq; ut vocationis necessitatem roget , ad respondendum commouemus quasi perfecta sit in eo sententia : Enunciationem tamen facere vel hic , vel casus aliis quispiam ne si est uerbum quidem accipiat , potest . Bene admodum autem Porphyrius annotauit Philosopus verbum est non pro omni acceptum uerbo esse,sed ipsum id solum capi quod ab ente est detortum, solamq; essentiam declarat:vt perfectam orationem faciens iunctum nomini obliquis vero,imperfectam.Quippe uer ba multa sunt casibus constructa quæ veras vel falsas orationes moliuntur:minime vero applicari nominibus ualẽt ut pœnitet ut quale est pœnitet Socratẽ. At Socrates pœnitet insociabi le

eſt. Vbi Stoicorũ quoq; de ſubiectis terminis in propoſitionibus conſtitutionem recenſet ea eſt id genus. Quod prædicatur uel de nomine, vel de caſu prædicatur. quorum utrunque aut perfectum eſt ut prædicatum, ſufficit cum ſubiecto ad concinnandam, Enunciationem. aut imperfectum, additioneq; egens aliqua ut abſolutum prædicatũ reddatur. Si quid ergo prædicatum de nomine cõfecerit enunciationem, Categorema & Symbama apud illos, hoc eſt Prædicatum, & Accidens nominatur. idem enim ſignificant ambo: ut ambulat: uerbi cauſa Socrates ambulat Sin de caſu, Paraſymbama: vt quod adiacent ſymbamati: velutq; Paracategorema ſit tale eſt verbũ pœnitet vt pœnitet Socratẽ. Eſt.n. pœnitetur, ut ita dixerim, hoc eſt pœnitentia ducit, ſymbama: pœnitet, paraſymbama: quod enunciationem facere nequit additum nomini: ut Socrates pœnitet: hoc enim nulla eſt enunciatio Sed neq; admittere declinationem poteſt, ut ambulo, ambulas, ambulat neq; cum numeris euariare. Nam quo pacto pœnitet hunc dicimus, ita quoq; hos pœnitet. Rurſusq; ſi prædicatum de nomine caſus nominis cuiuſquam additione ad enunciationem faciendam opus habeat. Minuſquam categorema nuncupatur: quale eſt diligit & fauet: ut Plato diligit, nam ſi quem diligat adiicias, ut Dionem, ſinitam enunciationem facis, quæ eſt, Dionem Plato diligit. Sin quod prædicatur de caſu, alii caſui coniungi ad enunciationem ſtatuendam requirat, Minuſquam paraſymbama dicitur. tale eſt. miſeret: ut peccatorum miſeret Socratem omnia autem hæc Verba nominant. Ac talis quidem Stoicorum de his eſt conſtitutio. Nos uero ſummatim ea quę ab Ariſtotele prodita de nomine ſunt colligentes, proprie Nomen fore quod ad pręſentem inſtitutionem attinet, dicimus uocem ſignificantem, ex compoſito, cuius ſignificatrix pars nulla eſt, ſeparata finitum quicquam indicans, atq; cum uerbo eſt uel fuit uel erit uerum aut falſum declarans, Sed quamobrem non hanc ab initio reddit finitionem Nominis. Ariſtoteles: ne oratio infinitis commemorandis nominibus ac caſibus turbaretur? Proinde multa apud illum ſignificata eſſe Nominis monemus. Etenim uocem omnem ex compoſito cuiuſq; ſignificatiuam rei, Nominis appellatione dignam arbitratur. velut Sapiens quoq; in Sophiſta: qui Nomen ſimpliciter in proprie dictũ Nomen Verbumq; partitur: quo quidem ſignificatu poſſunt & Verba nominum vocabulo contineri. id ipſe vero in ſequenti

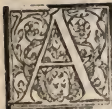
bus palam facit, cum ipsa ergo si per se inquit, dicantur Verba Nomina sunt, aliquidq; significant: quasi ea nominum appellatione censeri dignum putet, ob significandi facultatem. quandoquidem ceu nomina quoq; interdum sunt actionum, aut affectuum à quibus indicantur. Vocem quoq; omnem quæ in propositione Subiectum facit, Nomen apud ipsum dici comperies. declarabit hoc tertio libri capite his verbis, Nomina autem & Verba si traspona ntur idem significant. Hac ergo significatione bonus & iustus cæteraq; eiusmodi, si in communicatione aliorum quorundam spectentur participium subiectorum, ac de quibus prædicari natura valent, Verba, nec Nomina uocantur. at contra ambulare & philosophari non Verba, sed Nomina quoniam in propositionibus terminos faciunt dicentibus ambulare est moueri: philosophari est uti le. quo etiam fit, ut iungant iis Græci articulum: uelut quæ locum nunc expleant nominum. Quin & Aliter Nomen pro edita à principio nominis finitione dicitur, significatiua vox omnis, ex composito, sine tēpore, cuius pars nulla separata significatrix est: qua ratione & bonus & iustus & non homo & Philonis & Philoni esse poterunt Nomina. Ad hæc quoq; Nomen appellatur vox omnis quæ proditam nominis definitionem capit, ac finitum aliquid certumq; indicant: quo significatu casus vocabulo nominū dici nil uetat. infinita nomina haudquaquam licet. Dat autem intelligi hæc nobis cum omnē inquit Affirmationem Negationéq; aut ex Nomine & Verbo, aut ex infinito Nomine Verboq; cōstare: utique nomen dirimens ab infinito duntaxat Nomine haud uero etiam à casibus. Item præter enumeratos modos omnes nominis, appellatur id nomen quod est additis finitioni redditę nominis distinctionibus periectum est; semotis tum casibus, tum infinitis nominibus. Nomē itaque cum quinque appelletur modis, quæ hic ab Aristotele produntur uniuersa recte sese habere affirmandum est. Etenim finitio deprompta Nominis tertio enumeratorū significato ipsius integra est, neque post additæ cautiones derogant finitioni: sed significata nos quædam alia docent Nominis: nēpe quæ de infinitis traditur nominibus quartus quæ de casibus quintum Verba autē illa dictionis, RATIO AVTEM IPSIVS IN CAETERIS QVIDEM IISDEM EST CONSENTANEA, de eo dicitur nomine quod per casum aliquem profertur: nimirum esse id definitionem, quam

rationem uocauit,nihil in cæteris quidem diuersam ab illa quam à principio edidit finitione nominis habitum. Nam hoc quoque uox est significāt,ex composito,sine tempore,cuius pars separata nulla significatrix est,cæterum hoc differentia illa superare, quæ casus à proprie dicto segregat nomine:quatenus casus si cum uerbo est uel fuit uel erit proferantur, Enunciationem nondum absolutam faciant:ideo nec uerum nec falsum decernant. Nomini autem uel solum aliquod unum ex verbis satis esse ad perfectam cudendam Enunciationem.Sunt porro & verba illa ab Attica consuetudine desumpta.nēpe eorum qui multa simul suffragia ad populum ferunt. Nam Scriba cum primam ex conscriptis sententiis populo legeret,eius nomen qui scripsit patrem, tribum, rem exponebat:vt Demosthenes filius Demosthenis pęanieus hoc affert suffragium,Secundo vero,siue etiam tertio , si ita forte acciderit declarando , aliud quoq: eiusdem uir lectum iri suffragium tantum indicabat,cum ad populum dicere priusquam id legeret,cætera quidem iisdem consentanea sunt:hęc uero etiam censet.Quam obrem hac ipsa quoq; in Gorgia dictione usus Socrates,eam illis qui in populo conscribuntur tulit acceptam.

DE VERBO.

IX.

VERBVM *autem est id quod adsignificat tempus: & cuius pars nulla seorsum significat, semperq; eorum nota est quæ de alio dicuntur.Porro adsignificare inquam tempus, quo modo valetudo nomen est: valet autem verbum. adsignificat enim nunc esse:Ac nota semper est eorum quæ de alio dicuntur nempe illorum quæ de subiecto,vel in subiecto sunt.An non valet,& non laborat,verbum non voco.adsignificat enim tempus semperq; est de aliquo. non est autem differentiæ inditum nomen.sed esto infinitum* Verbum: *quoniam vnicuique tum quod est tum quod non est pariter competit. Similiter, valebit, quoque,&,valuit,nō verbum,sed casus* Verbi: *eo sanè à verbo differentia, quod illud præsens tempus, hæc circumiacens adsignificent.*

BSOLVTA quidẽ Verbi finitionis redditio, similiter vtique Nominis editæ finitioni, fuerit, uox significãs ex cõposito, cuius pars nulla seorsum significat. Aristoteles aũt uelut amator breuitatis post habitis omnibus iis quæ Verbo cũ Nomine ratione explicata iam sint ab illo quo differt Verbũ à Nomine (differt autem adsignificando tẽpore) institutionẽ de eo conficit. Verum si ita sese habet hoc: quid ergo illud Addidit. CVIVS PARS NVLLA SEORSVM SIGNIFICAT: quod in Nominis quoq; ratione postulatũ est: Itaq; ad hanc difficultatem Porphyri eum illud dicamus, quasdam esse Orationes ex verbis cõpositas quarũ significatiuæ sunt partes ipsa inquam Verba ex quibus orationem cõsistunt: ceu cũ dico ambulare est moueri. Nãq; ambulare est moueri, & est cũ totius partes sint orationis, significatiua p se sunt ipsa. Ergo ut ab id genus orationibus Verba secerneret. quibus partes aliæ uerbi finitionis conueniunt, vox inquam, significatiua, ex cõposito, tempus adsignificans, ipsam necessario vel hoc loco differẽtiã adiecit. Sed quo modo non significare tẽpus, sed adsignificare Verbum dixit? An quoniam significare est, vt supra quoq; admonuimus, aliquid in primis declarare: assignificare autem, pręter id ꝙ primum declaratur, simul aliud quoq; secunda ratione quidquam præ se ferre. At verba, cum actiones potissimũ quasdam aut affectus declarare uolumus pronunciamus. tempora vero quæ actionibus vel passionibus adiacent, in quibus esse illæ vel fuisse, vel fore perhibẽtur, cum iis velut simul elucescẽtia uidemus. De cætero autẽ deinceps & constructionem quam in propositionibus obtinet Verbũ doceat nos Aristoteles: ac SEMPER QVE EORVM inquit NOTA EST QVAE DE ALIO DICVNTVR. idest autẽ, prædicati locum à Verbis perpetuo, nec subiecti occupari, idq; non iniuria. Nam si actionum significatiua sunt vel passionum, hæ vero non sunt absolutæ, nec ipse per sese existunt, sed ad alia agunt uel patiuntur relationem habent, patet cõueniens utique iis esse vt de illis prædicentur. Sic uero statuit & Plato de iis in Sophista, significatiuam quidem omnem vocẽ Nomen appellari his asserens uerbis, Ho. Age ergo quemadmodum de speciebus ac literis disputauimus, rursum itidẽ de Nominibus consideremus. nam hæc quodam modo ratione id dilucescit quod

In præsentia quærimus. The. Quidnam intelligendum est de Nominibus? Ho. Vtrum inter se omnia congruant, ac nullum, vel quædam uelint, quædam uero minime. The. Constat hoc sanè, uel le alia, quædam nolle. Ho. huiusmodi quiddam ais forsitan. Quæ non interposita mora pronunciantur & quidquam indicant, motuo conuenire: quæ continuata nihil significãt, non cohærere. ex quibus uel illud dilucet, orationem unam ante Aristotelem dictã esse illam à Platone quæ unius rei significatiua esset. hoc enim est in dictione illa quidquam indicant. si quidem & quæ in concinne se habent hoc est non interquiescendo prolata inter se Nomina sine Verbo, uel Verba sine Nomine, significant omnino sed plura, & non aliquid. Solas autem species duas esse significatiuarum uocum, Nomen & Verbum: quorum illud substantias declarat: hoc actiones uel passiones: quas ille græce praxes idest gestiones nominauit, his docens consequentibus. The. Quomodo istud quoddam dixisti? Ho. Quod te arbitratum confiteri existimaui. Est enim duplex nobis genus earum declarationum quę circa substantiam uoce fiunt. The. Quo pacto? Ho. Alterum Nomina uocatum, alterum Verba. The. Dic utrunque. Ho. Declarationem qua gestiones significantur, Verbum uocamus. The. Etiã. Ho. Signum autem ipsis impositum uocis illas gerentibus, Nomen. Ex quibus ipse palam cernitur non solum actionum aut affectuum significans verbum esse dicere, quod gestionis vocabulo indicatur, sed signum quoque seu notam ante Aristotelem nominare: nimirum signo significatiuum apud utrunque auctorem declarante positioneq; significatiuum: sed non natura, quo modo superius de iis, cum de Nomine ageretur, explicatum est. Quin & aduerbium SEMPER non sine causa adiectum est in dictione illa, ac nota semper est eorum quæ de alio dicuntur. Hoc enim Verborum maxime proprietatem ostendit. quoniam & quædam Nomina interdum prædicari nil vetat ut animal de homine. sed illa neq; ex eorum numero sunt quæ solum perpetuoq; prædicantur: neque per se ipsa sine aliquo Verbo prædicata, vt est vel non est absolutam orationem efficere natura ualent. At Verba propriam uim seruantia solum semperq; ipsa per se prædicari accidit. Hęc de uerbo locutus, deinceps quæcunq; ad præceptionem contulit, explanare contendit ac iure id primum quod adsignificare tempus dixit, nimirum necessario assumptum

ut Verbũ à Nomine plané distingueretur, aperuit breuiter, Nomine & Verbo, quæ circa rem eandem uersantur ualetudine inquam & ualet mutuo collocatis: ostensoq; Nomine nullius significati uo esse temporis: Verbo autem præter eam affectionem quã præcipue declarat tempus, etiam significare. Ab hoc vero, dictione illa omissa cuius pars nulla seorsum significat ut quę cum de Nomine ageretur, sanis adepta est explanationis, ad reliquum transit: ac significatiua dicta esse illorum inquit verba quæ de alio prædicantur, hoc est de subiecto: uel in subiecto. idq; propterea, quoniam Verba, quo pacto & Nomina, alia quasi per assentiã sint in iis de quibus prædicantur, completiuaq; illorum, prædicari dicunturq; in Pr ędicamentis de sub ecto uocabatur. alia vt accidentia subiectis: q; in subiecto appellatur. d Quemadmodum enim de homine animal albumq; prædicantes, quæ Nomina sunt, non eadé utrunq; prædicamus modo, sed animal ut de subiecto de homine dicimus, album quasi in ipso subiecto ipsum esse obtineãt, ita res quoq; in prædicatione habebit Verborum. Nam ubi dixero, ambulare est loco dimoueri vel calefacere est facere dimoueri loco deambulando ut de subiecto prædicaui: facere de calefaciendo: quoniam illis generaliora sunt. cum autem Socrates ambulat pronunciauero. vel Plato legit pr ędicantur per accidens hic de subiectis prædicata. Ergo ut species ambas ostendat prædicationis, ob id cũ perpetuo prædicari solere Verba prodiderit, ita subiunxit, modo vt de subiecto, modo ut in subiecto pr ędicari. Sed hæc quidem expositio quadrabit ita sese, ut apposuimus, habente scriptura: quã in plurimis inuenimus exemplaribus. Quod si qui habere se eam & hoc modo uoluerint, ac nota semper est eorum que insu ut, ut eorum quæ de subiecto velut Porphyrius inquit Philosophus, hic illud de subiecto pro in subiecto quoq; dicemus acceptum. Quod enim in subiecto appellatur, id indifferenter de subiecto uocare quandoq; consueuit. Prior igitur scriptura interpretatioq; eligenda est. Verba autem subiecta quoque interdum fieri, vt philosophari, cum philosophari dicimus vtile est & ambulare in propositione illa ambulare est moueri neque tunc vt uerba, sed tanquam nomina in orationibus capi, ob idq; ipsis pręponi articulum, supra memorauimus. Ac dicere sane oportet fortassis, ab actionibus passionibusq; haberi quasdã naturas ac proprietates quibus etiam à se mutuo differant: & eas dici aliorum quorundã

agentium

agentium esse vel patientium: significariq; eas à nobis: à quibus interdum velut ex entium numero sint, ac quandam obtineant naturam, alias circa subiecta quædam alia subsistant ipse cernuntur. Proinde voces quę substantias illarum significant, Nomina vocari: Verba autem, quæ ad subiecta relationem declarãt. Quare Philosophari & ambularę ac demum quæcunque apud Grãmaticos Infinitiua nominantur, quatenus adsignificant tẽpus, verba dicuntur, nec Nomina: quoad vero quoquomodo subsistentia quędã indicant, ipsas inquã actiones vel passiones, pręponiturq; ipsis apud Græcos Articulus, qui Nominibus anteire duntaxat solet, nec perpetuo locum obtinent prædicatorum, id quod proprium verbi esse uult Aristoteles, Nomina nec Verba nuncupantur. Cæterum illud attendendum, cum prædicata quoque hæc fiunt, quẽadmodum moueri in propositione hæc ambulare est moueri uel iuuari in hac philosopnari est iuuari nihil in prædicando à cõfessis nominibus, vt animali differre. Neq;.n. possunt hæc sine est verbi additione, vel nõ est uel dicitur vel debeo: vt in hoc dicere debeo aut id genus aliquo, absolutam orationem cõficere. Cum igitur ceu quouis modo entiũ quorundã nomina hęc accipimus, tunc & de illis quæ ab his significãtur quidquam enunciare, ac de ipsis quædam plane uerba prædicare aggredimur: ut in veris nominibus facere consueuimus: Sed dicta sunt hæc de uerbis iis quæ à Grammaticis infinitiui modi nominantur: quibus etiam solis actiones aut passiones quæ in subiectorum ordine accipiuntur, cum dicendũ & de iis aliquid est, significare proprie solemus. Si qua vero & in aliis modis aliquando fiant subiecta, ut ualeo uerbum est sermonem tunc animaduertas non de affectione nobis ipsa quæ indicatur, sed de significante illam voce haberi ipsam ut uocem cõsiderãtibus uulgoq; inditũ nomẽ eiusmodi uoce explicãtibus et enĩ iter ea quæ sũt & uoces cẽsent. easq; ut alia quoq; à se mutuo discernẽtes, aliis aliisq; significamus nominibus. id ꝙ non solũ in uerbis inuenies, sed ẽt in omni cũ significatiua, tũ experte significationis uoce fieri. Græci.n. ho men syndesmos dicunt. i. hæc quidẽ cõiunctio: & to to arthrõ. i. hoc hoc articulus: & to id est hoc enax nihil significans. At Aristoteles non ipsum per se uocẽ uerbi esse eã dixit quæ prædicari ꝑpetuo uelit: sed qđ ab illa designat: estq; aut actio quædam, aut affectus ideo sic etiam dixit, notam semper esse eorum quæ de alio dicuntur. ac de his quidem satis. De Ver

bo autem infinito non prolixiore opus erit nobis oratione. quippe eadem iis dicemus quæ de infinito nomine pronunciauimus, nimirum haud omnino à verborum natura euasisse: id quod breuiter commonuit Aristoteles: cũ dixit, AD SIGNIFICAT ENIM TEMPVS: SEMPERQVE EST DE ALIQVO. ac quoniam non de certo aliquo dicitur, propterea totum hoc Infinitum uerbum appellari. Cum uero NON EST AVTEM inquit. DIFFERENTIAE NOMEN INDITVM; Verbi infiniti diuersitatem qua à finito dirimitur, differentiam nominat. huic uero ait diuersitati non esse inditum nomẽ, quo infinitum hoc uerbum, de quo sermo est, aliud esse à Verbo, declarare nobis liceat: quemadmodum nominis à uerbo differentiæ nomen hoc ipsum impositum habemus, quod alterum Nomen, alterum Verbum uocatur. Quandoquidẽ igitur non sic in Verbo quoq; ac Verbo infinito duo posita habemus nomina, quæ differre hæc inter se ostendere nobis possint, sed ipsorũ quidẽ alterum quoddam obtinuit nomen quod Verbũ dicitur: alterum à nominum conditoribus neglectum nulla eiusmodi uoce donatum est qua significetur, discrimini assignatum nomen non esse ait in loquendi usu, hoc est Verbi infiniti proprietati qua à finito seiungitur: quam quidem proprietatem patres auctoresq; docuit nominum peculiaris cognomenti cuiusquam dignitate honestare. Quapropter nomen ipse illi statuens, infinitum Verbum id censet vocandum: QVONIAM VNICVIQVE TVM QVOD EST, inquit, TVM QVOD NON EST PARITER COMPETIT saneq; competere pro eo accipit quòd estre uera prædicari. Nã uere quidem aliquid uel de non ente prædicari, quasi non competens illi, neq; competere natura aptum, nihil prohibet: ut cũ hippocentaurus inquàm, non ualet uel non laborat aliquid uero ei quod ne quidẽ est, cõpetere, neutiquã potest. Post hæc tradit nobis uerborũ ab ipsorũ casibus differentiã: qũo faciebat in Nominibus, atq; à se inquit ea quæ in præsenti dicũtur tẽpore cuiuscũq; fuerint personæ, Verba appellari: ut ualeo & uales & ualet prę senti autẽ eo uidelicet ꝙ in latitudine spectatur. nã in momẽto, ut uocant, tẽporis nihil facere licet aut loqui. Quæ uero circũiacens adsignificant tẽpus (CIRCVMIACENS aũt nominat tum præteritũ, tũ futurũ, uelut instans ambiẽtia) casus uerbi nũcupari

ut quæ p transfigurationē ab iis fiant uerbis quæ in præsenti tem pore efferuntur. Itaque ꝓprie verbū esse id qđ in præsenti pronū ciantur tēpore, ac finitum aliquid certumq́; significat. Qđ si quis uel hoc loco quæsiuit, quid sit, quod non has Aristoteles ab initio uerbi definitioni addiderit differentias, Non nos. ut Herminus initio proditam definitionem esse imperfectam excusabimus: sed apud Philosophum plura quoque significata uerbi esse. atq; altे rius haberi quidē illam significati definitionē quæ à principio edi tur aliud uero quoddam per ea quæ nunc adiiciuntur, philosopho describi. Tripliciter. n. Verbum apud Aristotelē dici cōperies: aut uocē omnē quæ adsignificat tēpus, & cuius pars nulla seorsum significat: semperq́; de alio dicitur: ut principio definiuit. quo qđē significatu Verba quoque infinita & Verbi casus uerborum nomine censebuntur. Aut omnem uocem quæ præsens adsignificat tempus duntaxat, ac finitum quidquam declarat: quæ nobis per præsentia uerba significatio traditur. Aut uocem omnem quæ prædicatum facit in propositione. quo circa bonus & iustus & albus & animal cum accepta prædicata fuerint, Verba, si significatū hoc attendas, dicuntur: id quod in neutro priorum significatu fuit. Porrò quod significatum hoc quoq; agnoscat Verbi, indicauit iam uel inter huiusce tractationis primordia: cū diceret, Itaq; Nomina ipsa & Verba similia sunt illi conceptui qui sine compositione est ac diuisione: ut homo uel album nimirum ubi nihil addatur. In sequentibus quoq; ipsum in eadem inuenies perstare sententia, ubi Nomina inquit, si trasponantur & Verba, idem significant. hoc. n. effatus, hominem albumq́; proponit atq; utrunq; in alterius locum transmutat: quasi sit horū alterū Nomē, alterū Verbum. Ergo si in propositione Homo est albus dicente, Homo assumitur Nomē: uti principio quoque est acceptum, album ut Verbum capi conspicuum est. Et in ea quæ ad hanc reciprocat, atque album subiectum, prædicatum. Hominem facit, patet albū Nomen dictum iri: Hominem Verbum, Sed hæc præter naturam est prædicatio: velut cum domino quoque accidisse Hominem dicimus. Quo fit ut Hominem non proprie vocari Verbum dixeris, nec album Nomen: vt quod nec secundum naturam prædicetur de Homine. At cum de homine album prædicabimus, erit, & prædicatio secundum naturam & prædicatum iure uerbi appellatione nuncupabitur. quasi quod homini impertitur

significet.de eoq; natura sit idoneum vt subiecto prędicari His ergo expositis, inspiciamus ea quæ ab Aristotele de Verbo deinceps produntur.

X.

IPSA ergo si per se proferantur Verba, Nomina sunt: aliquidq; significant. mentem enim sistit qui loquitur: quiq; audiuit acquieuit. verum sit ne an, non sit, nondum indicat. Neque enim esse vel non esse nota est rei ac ne si ipsum quidem ens solum dixeris. Nam ipsum quidem nullum est: adsignificat autem cōpositionem quandam quam sine compositis nō est intelligere.

Cum.n. per supradicta finitionem verbi tum communiorem, tum peculiariorem nobis tradiderit. vult per hæc, quonam pacto sese Verba ad verum significandum falsum ve quid piam habeant, explicare. Iam quidem inter initia, vbi communiter de rerum, conceptuum Animi, vocumq; mutua cohærentia differebat, simplices voces omnes similes esse illis conceptibus prodidit qui compositione vel diuisione carent: atque nec ueritatis capaces esse, nec falsitatis. Nunc vero id confirmare apertius vuult ostendendo eo quod in simplicibus uocibus veritatem admittere & falsitatem maxime videtur, Verbum inquam, horum neutrum indicare. Nam ibi parte altera orationis. Nom'ne in medium adducto, tametsi in quam maxime compositum sit, ut Armipotens, & Hircocerruus significatiuum esse quidem ut naturæ cuiusquam aut notionis non, tamen veri vel falsi: nisi Verbum illi quodpiam additum fuerit monstrabat. Hic autem eadem nobis de verbo tradens præcepta, nempe significatiuum id esse actionum quarundam aut passionum: non tamen veritatis vel falsitatis: nisi aliquod ipsi fuerit copulatum nomen, IPSA IGITVR SI PER SE, inquit, PROFERANTVR VERBA NOMINA SVNT, ALIQVIDQVE SIGNIFICANT. dicitq; nomina, i. significatiua. proinde planiore hoc faciendo subdidit aliquidq; significant. De inde probans hoc, significatiua esse inquam Verba quarundam rerum, deinceps addit, MENTEM ENIM SISTIT QVI LOQVITVR: QVI

QVE AVDIVIT ACQVIEVIT: vel hoc nimirum dicens, verbi ualere exempli causa prodeuntem porrigentemq; se pariter cum prolationis longitudine expleri nobis intelligentiam, ac quasi in longum cum dictionis ex promptu delatam, vbi uerbum totum protulerimus, vel audiuerimus, firmari ac sisti. uel si quis rogauerit quid agat uerbi gratia Socrates, menteq; ambigua sit ac uelut errante, eo q cum plura animaduertat, quorum singula inesse illi possunt, nullum id esse quod inest certo intelligat, qui respondet, atq; ambulat inquit, vel disputat mẽtem statuisse, atq; ab hæsitatione vindicasse & eum qui perconcatus est, quasi incerto animo fluctuantem, audita verbi responsiõne acquieuisse. Quãobrẽ pronũciatũ verbũ aperte aliquid significauit: si hæc prodito illo gesta sunt. atq; alter cum verbum protulit, quidquam effecit. eius. n. qui sciscitatus est mentem sedauit firmauitq;: alter affectus est audiendo: cum acquieuerit. Itaq; significare verba: ex hisce conspicuum est. VERVM SIT NE, inquit, AN NON SIT NONDVM INDICANT. Per id autem q sit ne ait, affirmationem: per id quod an non sit negationem: vel magis per id quod sit ne inquit, verum, per id q an non sit falsum declarat. Qui. n. res dicit, ut sunt naturamq; obtinent, vera dicit: qui vti non sunt, falsa. Significat igitur aliquid verba inquit, affectum, vel actionem: sed veritatem aut falsitatem nondum indicant. atq; hoc raciocinatione asserendo, subinde infert, NEQVE ENIM ESSE VEL NON ESSE NOTA EST REI. Est autem hæc probatio à maiore, de eo nimirum quòd Verba verum aut falsum non admittant. Si. n. primitiua magis Verba ac communiora, & in quæ cætera omnia resoluuntur, ipsum inesse vel non inesse proxime indicantia, cũ per se pronunciantur, verum aut falsum nequaquàm decernunt, multo minus sanè alia verba horum sibi aliquod vendicarint. At si primum sit, erit ergo, & secundum. Sumit autem verba illa quę principii magis naturam referunt, magisq; communia sunt: & in quæ resoluuntur cætera omnia est & non ẽ quę esse ac nõ esse appellat: perinde quasi Verba singula in participium atq; horum alterum, finita in verbum est infinita in non est resoluantur: ut currit, currens est valet valens est non currit, currens non est, non valet, valens non est: Hæc igitur sic habentia si nullum ipsa per se verum aut falsum indicent, qũo consentaneum fuerit rationi, quæ

his posteriora sunt,quæq; inesse omnino vel non inesse per horũ cõmunicationẽ declarant,veri quidquam aut falsi præstare? Porro est vel non est nihil per seipsum veri vel falsi indicare,vel ex se patet fortasse,(nam q sexcéties est,est vel nõ est,nõ est dixerit,horũ neutrũ significauit.) cæterum & eodem & hoc modo probat à maiore,quodam quam verbũ est antiquiore petito atque altiore,idest ente:à quo verbum est vnde ipsum non est prodiit. Nam ne Ens quidem hoc inquit,quod est nomen,quomodo nec deductum ab eo verbum est notam esse rei,hoc est vere rem esse declarare,si solum pronunciatum sit, quòd est si per seipsum dicatur. Significat quidem aliquid & verbum est per se dictum similiter & ens.sed horum neutrum,licet sexcenties prolatum,sibiipsi vindicat ac suppetere dicit veri quidquam aut falsi indecet. Sole. n. vt proditũ est sæpenumero, compositæ ex Nominibus Verbisq; orationes alteri ex iis suscipiendo natura comparatæ sunt Horũ autẽ utrunq;:ens inquam atq; est simplex proculq; ab omni id genus compositione semotum est.Si ergo habent ita sese Auctoris verba ut apposuimus.neq; enim esse vel non esse nota est rei,expositionem quam attulimus solam ea confirmantem reperies.Sin vt Porphyrius philosophus scribit,non enim ipsius esse rei nota est,vel non esse(quanquam progressus in priorem scripturam atque expositionem fertur)potest de verbis dictum esse communiter omnibus , nempe significatiua quidem illa,vti proditum est, quorundam esse:sed non ueritatis vel falsitatis: ut per hæc verba verum sit ne an non sit nondum indicant ostendit. Huius vero per id causam reddit quod ait,neque enim ipsius esse rei nota est vel non esse.Est autem hoc,non enim si ipsum per se verbum dicatur,quam declarat rem,inesse aut non inesse significat. quod si faceret,tunc per se capax falsitatis veritatisq; esset.Nam qui ambulat dixit,significauit quidem certam actionem, cæterum de ea neque verum aliquod neq; falsum prodidit:nisi subiectum quodpiam fuerit additum cui inhærens vel non inhærens ambulare,veram orationem aut falsam confecerit. Itaque verba illa, neque enim ipsius esse vel non esse nota est rei perinde dictu est atque à prolato per se verbo neque rem esse id est quam significat indicari:quod facere solet affirmatio:neque non esse:quod negatione declaratur.atque hæc sunt de omni Verbo communiter dicta. Illud vero, AGNE SI IPSVM PER SE QVIDEM

ENS SOLVM DIXERIS, vel secundum hanc explanationem nullum capax verbum esse ueritatis uel falsitatis ab eo quod magis videtur probauerit. Quonam autem pacto demonstratiuum hoc fie illius possit, nisi per verbi, est medium rursus, quod deductum ab ente commune est, verborum omnium Deinceps vero subnectit, NAM IPSVM QVIDEM NVLLVM EST. Nullum autem esse ens dicit, neq; ut significatu carens, neque vt æquiuoce prædicatum de rebus: sed nullum est inquit neque verum, neque falsum. ADSIGNIFICAT AVTEM COMPOSITIONEM QVANDAM QVAM SINE COMPOSITIS NON EST INTELLIGERE. hoc est pars autem fit compositionis: ut ens est dicētis: circa quam compositionem uerum falsumq; spectatur: quam quidē cōpositionem sine compositis id est simplicibus non est contemplari. apertus igitur sensus est, Adsignificari autem ab ente compositionem, neque ab hoc solum, sed à quali-bet similiter quoque simplicium uocum, non eo modo pronunciatum videtur, quo per verbum adsignificari tempus dicebatur: sed pro eo quod est iuxta aliud quodpiam significare: hoc est cuiquam iunctum alii compositionem indicare iam falsitatis, aut ueritatis capacem: qua quidem compositione priora intelligi oportet. Quod si quis hanc adsignificandi expositionem non admittat abeat in Alexandri sententiam: qui per verba illa nam ipsū quidem nullum est ac sequentia: de verbo est differere rursus Aristotelem dicit, post interfitum sermonem de ente: quasi ne id quidem, ubi ipsum per se proferantur, ueri quidquam significare aut falsi queat: atque ipsum est uel non est (eadem enim de utroque ratio habetur) si per se proferatur ipsum, ueri quidquā significare quidem uel falsi natura ineptū esse dicere: cæterum cum, ut uerba quoque alia, nomen sit, facultatem potissimū quidē obtinere entis communicationis priuationis ve significatiuā. secundo loco & prædicati cuiusdam cum subiecto copulationis: quibus additum, & perfectam orationem facit, & veritatis indicem ac falsitatis. Nam si proxime quoque de subiecto, nulloq; prædicetur medio tunc potestate etiā est ipsum, sumpsius eū ente notat complexū: vt Socrates est ens verbum autem non est, diuisionem designat, aut vtrunque etiam compositionem. Vt enim in libris de Anima explicatum est & is qui aliquid non esse album dicit, ip-

ſum non eſſe album ſubiecto coniunxit. Verum tradita nobis orationis partium, Nominis inquam, & Verbi, contemplatione Ariſtoteles, ad compoſitam quoque ex iis deinceps Orationem tranſit, atque ait.

DE ENVNCIATIVA ORATIONE. XI.

ORATIO uox eſt ſignificatiua cuius ex partibus aliqua ſeparata ſignificat ut Dictio. uerum non ut Affirmatio. Homo uerbi cauſa ſignificat quidem aliquid: non tamen eſſe aut non eſſe. ſed erit Affirmatio uel Negatio ſi quid fuerit additũ uerum non una hominis ſyllaba. neque enim in ſorex rex ſignificat: ſed uox nunc eſt duntaxat. In duplicibus uero aliquid ſignificat quidem: at non per ſe ſicuti diximus.

VAM igitur ob cauſam de Nomine & verbo locutus, non de negatione & affirmatione, poſtea de Enunciatione, poſtremoq; de Oratione diſputet, vt pollicitus à principio fuerat, ſed de iis docendo pergat contra quam in huiuſce operis exordio ipſorum, vt quæ tradi deberent, enumerationem fecerit, prius dictum eſt. eorum autem interpretationem molientes quæ aſcita ad proprietatẽ ſunt Orationis exprimendã, quod quidem vox, ac ſignificatiua ſit prætermus: vt quæ aperte admodum ſint & in orationis partium definitionibus iam percepta. Ex compoſito autem nunc omiſſum eſſe arbitramur, tum velut ex iis notum quæ de nomine, ceu quod ex compoſito conſiſtat, prodita ſunt, in Verbo autem tanquam ſimili ſe modo habente ſuper habitum, tum quaſi paulopoſt opportune addendum, poſt confutatum illum qui oppoſitam orationem, hoc eſt non poſitione, ſed natura eſſe videtur aſſerere: forſitan vero & perinde quaſi à ſequente differentia comprehendatur. Illud autem, CVIVS EX PARTIBVS ALIQVA SEPARATA SIGNIFICAT, ſoli articulatæ adeſt uoci: quæ ex noſtro inſtituto conſtat. At partem aliquam habere ſignificatiuam, orationem à partibus eius p

se absolutis,nomine uerboq; distinguit.quoniã illorum neutrius aliqua significatiua pars erat:partes vero significatiuæ quædam sunt orationis,nomina inquam & Verba.Porro significatiuas esse partes orationis si per se ipsæ capiantur,non simpliciter dictũ est sed ex partibus aliqua:ob priuatas nimirum particulas infitas negationibus,articulos,coniunctionesq;: vt cum homo , inquam animal est vel sedet quidem Socrates,Plato vero ambulat. Nam hæc partes communius quidem Orationis appellantur:per se autem ipsa si considerentur,significatione vacant. Atq; non hæ solum,sed nominum quoque ac Verborum partes,que nihilominus partes esse compositæ quoque ea ipsis orationis videntur,significatione omnino carent vt proditum est sæpenumero,Has ob res igitur significatiuam esse ex partibus Orationis aliquam dicit. Significatiuam vero esse VT DICTIO: SED NON VT AFFIRMATIO inquit,quoniam dictio,ut & ante docuimus,vox est simplex,cum ceu pars enunciatiuæ orationis capitur . declarat autem in sequentibus aperte hoc Aristoteles cum ait,Nomen igitur aut verbum dictio tantum sit , quandoquidem ei qui sic voce quidquam declarat,non ita dicere licet vt enunciet.Quoniam igitur significatiuas, quasdam habet partes omnis Oratio,hæ autem in quibusdam sunt Orationibus voces simplices,quas,velut in propositionibus,Dictiones vocari monuimus, in alijs Affirmationes integræ,siue etiam Negationes, vt in oratione dicente Socrates sedet,& Plato non sedet,partes hæ , Socrates sedet,& Plato non sedet,Verum orationes eæ quarum partes affirmationes negationes ve sunt , dictiones habent etiam ex quibus illæ gignuntur,quæ autem dictiones obtinent , non affirmationes omnino aut negationes comprehendunt , propterea cũ significatiuam eam partem quæ semper est in orationibus ostendere philosophus vellet,hæc addidit:ne Orationes quasdam ipsæ quæ partes habent affirmationes vel negationes conspicatus, partes sic putares orationis significatiuas esse oportere,vt prædicari aliquid vel non prædicari de quoquam significent: sed opus esse intelligeres partem Orationis,quasi districem solum vel declaratricem naturæ cuiusquam aut actionis contemplari . Atque illud fortasse quod ex partibus dicit Orationis quasdam esse significatiuas,non per se intelligendum est ad articulorum , coniunctionum,iisq; similium differentiam:sed totum deinceps legẽ

dum ,cuius ex partibus aliqua significat vt dictio:quo distinguātur à compositis,partibus,ac iam per enunciationē prolatis: pinde quasi significatiuæ partes omnes sint orationis sed aliæ dictionū modo,atq; in omni oratione ex necessitate spectentur:aliæ ritu enunciationum,nec cōspici in simplicibus orationibus possint: vt hæc quoque locis aliis omnibus consona sint Aristotelis & Platonis:in quibus de partibus orationis , vt quę in nomina solū ac verba diuidantur,præcipiunt:Cæterum admirari minus conuenit si nominum partes atque verborum mereri nequaquā arbitremur vt compositæ ex ipsis orationis propriæ partes nominentur.quippe in omnibus iis quæ exacta perfectaq; sunt partes singulas indicare ex proxima integritate consueuimus.exiguum verbi gratia lignum ex nauis decisum gubernaculo vel carina, horum partē ipsorū quidē non tamē ad nauē referentes appellamus:eodē & incæteris modo quæ tū arte tū natura cōsistunt.Nā syllabas nominamus cōnexiones solas elemētorū primas.nomen aūt trisyllabū uocamus vel quadrisyllabum: ceu simplex quodlibet ad id referentes quod proxime ex ipso compositum est.Pręterea partse nominum & uerborum sola pronunciatione,non vi significandi partes ipsorum:esse censueris.ideo prius quoq; pars eorum nulla , si abiuncta sit,significatiua esse perhibebatur. Quare & orationum partes esse atque non esse eædem dici poterunt: ipsa vero nomina & verba,cum non solum pronunciationem ,sed significationē quoque orationum sua compositione efficiant, primaq; significatiuam obtineat facultatem , partes etiam esse orationis primas merito affirmamus.Quamobrem & in Cratylo nomen exiguam esse orationis portiunculam prodidit Socrates id videlicet quod cōmuniter de proprie uocato nomine & verbo prędicatur. Si quis uero quæsierit , quomodo orationem omnem significatiua pręditam esse censeamus particula : tametsi ad Vocatiuam appellatam vel unum nominis vnius casum sufficere uideamus, ut in Hector , soluemus si uocationem vel inuocationem vno etiam per hunc casum prolato nomine fieri dicamus : non esse autem Vocatiuam orationem nisi eam quæ sic ex pluribus nominibus aut congestis casibus pronunciatur , vt Atride felix, o fortunate, beate , & o Nestor neleiade:atque his similia:si idem non est nomē atque oratio. Verum enim vero cum orationis partem significatiuam esse vt dictionem , sed non vt affirmationem dixe

rit,non etiã neque negationẽ,quasi proſpicuum eſſet, ſubiunxit. quandoquidẽ qui partes orationis non vt affirmationes,ſed ut ſimplices,voces putat conſiderandas,multo minus ſanè illas vt negationes capiẽdas duxerit:quoniã affirmationem quoque neceſſe eſt negatione cõtineri.Hęc uero ipſe interpretando exẽplũ dictionis capit HOMINEM propterea q̃, ALIQVID SIGNIFICAT QVIDEM inquit NON TAMEN ESSE AVT NON ESSE ,hoc eſt non affirmationem,vel negationem,quo planiore quidem reddendo ſubinde intulit, SED ERIT AFFIRMATIO VEL NEGATIO SI QVID FVERIT ADDITVM, verbum uidelicet uel affirmatum uel negatum. Quare manifeſtum ex his quoque eſt, enunciationis partem quæ ſignificatrix eſt, Dictionem hoc loco Ariſtoteli,propterea quod ſignificet uocari. Differre autem à ſimplicibus vocibus orationes ſignificatiuis partibus habendis ſubmonens ait VERVM NON VNA NOMINIS SYLLABA: communiter ſubaudito nimirum illo SIGNIFICAT ALIQVID dictum eſt enim homo uerbi cauſa ſignificat quidem aliquid. Illi ergo conſtruendum hoc eſt verum non una hominis ſyllaba. Hoc vero rurſus probans , uocum inquam ſimplicium partes nullius per ſeipſas eſſe ſignificatiuas,probationemq; hic moliens ab eo quod magis uidetur , NEQVE ENIM IN SOREX REX inquit, SIGNIFICAT. SED VOX NVNC EST DVNTAXAT Hoc autem eſt,quoniam rex per ſe pronunciatum , regni poſſeſſorem notat . cum autem ceu partem ipſum nominis ſorex acceperis , omnino ſignificatione uacat. ac nunc ſanè quod velut pars conſideratur, uox eſt ſolummodo, nihil ab una differens earum quę nequaquam ſignificant. Verum in ſimplicibus quidem , ut ſupra quoque dictum eſt , nominibus ſignificatiuę partes neutiquam fuerint:ut in homo uel ſorex. Etenim partes huius rex non uelut alii cuiquam iuncta ſorex nomen perfecit: ſed in nomẽ quod regni dominum indicat ſorte fortuna incidit: idcirco ſi ſoricis ut ſimplicis pars capiatur nominis, ne uiſione quidem quidquam declarat. Nemo quippe audito Sorex nomine, in regis intelligentiam uenit : quemadmodum qui Armipotens uel Hircoceruns audiuit, intelligentiæ non expers manet armorum uel cerui. Sic ergo in ſimplicibus.In duplicibus uero, uult qui-

dem inquit cęterum nihil designat abiuncta,hoc est uidentur quidem significatiuæ esse partes:quoniam,& in iis proñuciandis quædam aperte cõpositio plurium uidetur, nominum quanuis una tum animi cõceptio.tũ res ea sit quæ ex ipsis indicatur:re autẽ vera nullius & hæ sunt significatiuæ,si per se ipsæ proferantur. Igitur vt summatim explicem,huiusmodi erit argumentum, si quę per se significatiuæ sunt voces vt rex cum aliquorum nominum partes euasere,prorsus,ubi à suis totis demuntur, significatu carent,quid de vna syllaba hominis putandum est:vel partibus aliis nominum,quę etiam non insumptæ in nominibus, significatiuæ esse nullius uidentur? hæc igitur patent Ex iis vero quæ tradita hic sunt Aristoteli oportet colligere,non eam solum quæ perfectam absolutamq; sententiam expler,sed imperfectam quoque orationem uocandam ab eo censeri.nam & illi quæcunq; prodita sunt de oratione consentiunt.

XII.

EST *autem significatiua quidem omnis oratio: non ut instrumentum uero:sed,quo modo dictum est,ex composito.enunciatiua autem non omnis:sed ea cui uerum competit aut falsum pronunciare competit autem non omnibus.* Deprecatio *uerbi: causa est oratio quidem:sed neque uera,neque falsa est.Missæ igitur aliæ fiant :quippe quarum consideratio* Rhetoricæ *magis aut* Poeticæ *conuenit.at* Enunciatiua *præsentis est contemplationis.*

Refellit quẽdam his uerbis Aristoteles syllogismum , qui non positione uidetur orationem,sed natura esse demonstrare. Quinã est igitur syllogismus?Oratio instrumentum est uocalis , inquit, ĩ nobis natura existẽtis facultatis.ea nanq;,ut pote quod instrumẽtum est,quę uolumus inter nos indicamus,omne naturalis facultatis instrumentum,& ipsum natura constat, quemadmodum oculi cum nobis insitæ instrumenta uidendi sint potestatis,aures audiendi,atq; alterius pars quæpiã alia,non naturę sunt,sed artis instrumenta.ergo natura consistit.Oratio,nihil ex nostri Animi molitiones obtinens.Duæ itaque cum in syllogismo sint propositiones as

sumptę,concedit Aristoteles maiori: quæ instrumentorum omne naturalis omnis potestatis natura esse dicit. minorem autem corripit,quæ orationem fatetur esse naturalis in nobis facultatis instrumētū.Quodnā igitur instrumentū sit vocalis in nobis facultatis,aperiendum est.quoniam naturalis cum sit, eget instrumentis: quo modo vires aliæ quælibet naturæ.ac quid ergo ipsius existēs oratio,postquam instrumentum non esse perhibetur, natura non est,sed positione.Sunt itaq; facultatis nostræ vocalis instrumenta Pulmo & Arteria illa q̄; uocant asperam.hæc quidem vt simpliciter uocis.Vt uero articulatę,quænam sunt naturalis instrumenta potestatis? Lingua:Palatum atq; alia quæ sic uocalia seu locutoria instrumenta nuncupantur.Oratio autem opus erit tali horum instrumentorum motu ab illa effectum.idcirco neque vt natura sit ipsa oratio necesse est.Nihil enim prohibet quo minus perfecta à naturalibus uiribus opera sint positione: quo pacto in saltatione sese res habet.Nam cum naturalis in nobis facultas localis motio sit, saltatio quod opus ab ea demanat,positione continetur. licet enim saltatori, tali uel tali ratione manus mouenti Achillem verbi gratia significare: cum alterius alias corporis habitu ac gestu speciem edat, atque eius accidens quodpiam præ se ferat. Ergo quemadmodum loco dimoueri natura comparatum est,saltare, positione atque ex composito: lignum natura prouenit: ianua positione construitur ita vocis formationem quoque naturæ acceptam,significationem autem per nomina seu uerba conflatas ex hisce orationis,quæ ipsum esse ex uoce incondita & rudi velut materia obtinent, formam uero à nostra cogitatione sunt adeptæ, positioni nec naturæ referimus. Ac videtur sanè homo uocifera facultate,quæ animariarum in nobis cognoscendi uel appetendi facultatum instrumentum est, præditus ex natura perinde esse ac brutæ animantes.Quod autem significandum utatur nominibus aut uerbis aut ex hisce constitutis orationibus quæ non amplius natura sed positione sunt,id præ cæteris quibus ratio de est habere præcipuum:propterea quoniam solus quoque mortalium particeps est eius Animæ quę suapte industria mouetur, artificioseq; agere potest:ut & in uoce ipsa edenda vis eius artifex dignoscatur,hęc autem declarant exornatæ orationes metris uel sine metris compositæ.Pluribus igitur uerbis demonstratum est tū Orationem,tum eius partes Nomen & Verbum ex pacto cōstare.

Verum quoniam ipſam inſtrumentum quoque eſſe affirmamus nominum uel rerum ſignificationis,quodnam illud ta ndé ſit quod ea uelut inſtrumento utatur dicendum eſt.ac conſtat ſanè cogitatricem eſſe Animam, nam ſolius munus huius eſt oratione uti. Cæterum quodnam pacto cum ex compſito conſiſtat, inſtrumentum eſſe naturalis facultatis cuiuſquam posſit,ſi cui propter eam regulam quæ omne natura eſſe naturalis facultatis inſtrumentum monet, mirum eſſe uideatur, rationalem hanc dicemus atque artificem in nobis uim natura eſſe excellentiorem ut quæ etiam ſeparabilem ab omni corpore ſubſtantiam habeat. Hęc autem narrari à nobis quæ uel ipſi placeant Ariſtoteli,declarant ea quæ illæ ad calcem ſecundi Naturalis auſcultationis prodidit uoluminis: népe bruta animalia non ex arte ,ſed ex natura agere, intellectu orbata, ut pote arte, ex quadam inſita nobis ui quæ naturam ſuperet, progrediente.in quibus non arte,ſe d natura quadam inquit nidum ſibi fingere hirundinem: araneolam telam contexere. Quid enim referre opus eſt demonſtrationes illas quæ in cõmentatione de Anima Intellectum eſſe probant à corpore ſeparabilem:Nihil itaq; mirandum eſt,hanc agentem naturæ viribus, illarum quoque uſurpare inſtrumenta quæ naturalia ex neceſſite ſunt.atque alia nonnulla ipſa ſibi artificialia parare inſtruméta ad proprias actiones obeundas. Quemadmodum igitur tuendo corpori,hoſtibusq; propulſandis naturalia inſtrumenta facultatis loco dimouétis,quæ ex natura eſt manus & pedes adhibet,adhibet aũt & arte fabricata gladiũ & haſtum,ſimiliter & in articulatura. edificiendiq; ratione,ac cæteris tum actiuis tum effectiuis functionibus,ſic & in ſignificando utitur quidem Anima naturalibus inſtrumentis uociferæ & locutoriæ facultatis Pulmone, Lingua, Palato, Den tibus ,Labiis, utitur vero etiam Oratione, eius ve partibus:artificioſeq; fabricatur illas atque ex compoſito, velut futura ſignificandi inſtrumenta, circaq; naturalem materiam ideſt uocem ipſarum generationem mol litur: ut gladii,circa ferum:circa lignum gubernaculi Hactenus cum exhibuerit nobis Ariſtoteles orationis elementa. Nomen inquam & Verbum atque compoſitam ex hiſce dictamq; cummuniter Orationem, ex quibus omne oritur ſermonis idioma, deinceps ad Enunciatiuam accidit orationem ,ut ab initio ſtatutum eſt, contemplandã quam ſimplicis Orationis quãdam eſſe ſpeciem diximus : quem-

admodum, Vocatiuam, Optatiuam, Interrogatiuam, Imperatiuam : quarum perfecta quæ uis est ipsaq; per se significatrix absolute sententiæ. Nam ut, hæc immortalis Animus est, quicquam indicauit, sic & uiri iudices & utinam philosopharer & quando aduenisti & abi ad talem significatu non carent. Ac nihil alias quidem propositæ inquit tractationi conuenire: quæ & philosophatica est & dialectica. Rhetoricæ autem uel Poeticæ propriam de iis esse meditationem : quoniam qui utranq; ex his colunt, circa ipsas per seipsas orationes uersantur. Oratores quidem numeris, circuitibus, ac figuris intenti Grammatici de metris primarum dictionum uel commistarum uel coherentium figuris, & declinationibus, atque id genus omnibus soliciti Quin etiã imitari nonnullos consueuere qui alios uocent, aliquibus imperẽt, alios de quibusdam interrogent, uel precentur. Sæpe uero & ex persona sua quibusdam harum functionibus agunt: aiuntq;, primum quidem o Viri athenienses Deos omnes immortales Deasq; oro. uel nam huc mihi istic exurgens responde. Qui ergo de his tractant artibus, orationesq; subiectum in contemplationem habent, considerent vtrum solæ hæ præter enunciatiuam species orationis habeantur, an & alia quæpiam sit: atq; in finitas ne an in finitas harum quæuis diuidatur. magis vero qualibus finitis numeris progressus pro quauis illarum ab vno fiat i infinitũ. Nam hoc, vt disseruit in Philebo Socrates, de subiectis sibi rebus cõtemplari quemq; artificem decet. Hoc autem manus esse Rhetoricę videtur aut Poeticæ, non ex sese, sed eius quæ communiter ars vocatur Orationum: de qua Plato nos apprime diuinus in Phædro post palinodiam docuit, cuius est tum Poeticæ principia tũ Rhetoricæ inspicere. Ad præsentem tractatum vero solam inquit orationis enunciatiuæ meditationem pertinere: quoniam principia tradere demonstratiuæ scientiæ proposuimus qui autem, de his agit, hunc opus est in alia specie nulla orationis negocium sibi præter Enunciatiuam, facessere. quam comprehensam ad demonstrationem, necessariamq; ad eam assequendam soli contemplari Philosopho conuenit. qua sola licet exacte cognoscere rerum naturam. Cum enim duobus modis. vt Theophrastus explicauit philosophus, ad aliud sese habeat oratio, tum ad audientes: quibus aliquid etiam indicat: tum ad res de quibus dicenti auditores ad credendum ducere propositum est

uersantur circa eum ipsius habitum qui ad audiẽtes pertinet Poetica & Rhetorica: quoniam illarum est elegantiora seligere nomina, non communia atque uulgata concinneq́s hæc inuicem connectere adeo, ut his, atque hæc sequentibus, ut perspicuitate dulcedine, aliisq; generibus, prolixitate item & breuitate orationis, ubi tempestiue adhibeantur omnia, ducat auditorem, ac stupore afficiat, suadeaq́; mãcipatum possideat. Eius uero respectus orationes quo res exiguntur curam potissimum geret Philosophus: tum falsum confutando: tum uerum demonstrando quorum utroque enunciationem controuersam quandam instituit euidentibus enunciationibus concludere. Porrò enunciatiua hæc ipsa oratio cum speciebus aliis orationis omnibus eo consentiat. ꝙ significatrix sit, quam obtineat naturam, ac quo pacto à speciebus aliis differat orationis tradit ante hæc nobis Aristoteles, ENVNCIATIVA AVTEM, inquiens NON OMNIS SED EA CVI VERVM COMPETIT AVT FALSVM PRONVNCIARE. Ac sciendum sané est enunciatiuę orationis definitionem per hæc nobis ab illo exhiberi nihil, ut de iis præcipiat affirmationem sibi ac negationem postulante. quod facere, çum infra visus fuerit nõnullis ansam illis, præbuit, ut Enunciationem in affirmationem negationemq́; diuidi ut æquiuocæ voces in significata, non ut genera in species suspicarentur. tametsi quænam communem naturam nullam significantis vocis æquiuocæ esse queat definitio? Quod si in affirmationi quoque definitionem ac negationis confertur Enunciatio: cum Affirmatio quidem enunciatio esse alicuius de aliquo, Negatio autem enunciatio alicuius ab aliquo dicetur, quo modo Enunciatio non genus ambarum esse clarissime dilucet: cum ad complendas definitiones æquiuocæ nunquam voces asciscantur? Quapropter præfinitionibus de Enunciatiua specie orationis, de qua deinceps docebit potissimum, specierum eius Affirmationis ac Negationis comtemplationem connectit: cum ait.

XIII.

EST autem una prima oratio Enunciatiua affirmati deinde Negatio: cæteræ omnes coniunctione una.

Quibus verbis duplicem esse orationem unitatem dicit: alteram

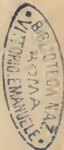
ipsarum

ipsarum per se, velut suapte ipsis natura insitam: vt in hac socrates ambulat, alteram positione quadam deforis ipsis à vocata ob id ipsum coniunctione adhibitam: vt in hac Socrates sedet, & Plato ambulat. Nam hic orationes quæ manifesto quæ sunt nimirum hæc Socrates sedet & hæc Plato ambulat, iniecta in medium & coniunctio velut colligare atq; vnire suo interuentu visa est. Habent sese eodem pacto & orationes eæ omnes quæ suppositiuæ nominantur, pluribus.n.constant & illæ simplicibus orationibus cæterũ à cõtinuatiua uocata cõiunctiõe vniuntur ut Si dies est, sol est super terram. Nam rursus orationes, quæ duæ sunt, nempe hæc Dies est & hęc Sol est super terram si cõtinuatiua ferruminans coniunctio vnitatis imaginem ac uisionem perfecit. Estq; talium vnitas orationum non unius index substantiæ (nam multa plane ab iis significantur) sed unius substantiarum quas significant consequentiæ, aut vnius direptionis: uelut in orationibus iis quæ per disiunctionem efferuntur: ut aut est dies, aut est nox. ideo & oratio illa quæ substantiam unam declarat, unaq; proprie est, potest nondum secto ligno, atq; ob id uno vocato proportione conferri, quæ plures indicant substantias, atq; coniunctione quadam unita esse: quodam pacto videtur naui, quæ ex multis constans lignis apparentem vnitatem à clauis obtinet, proportione conuenire. Eius autem orationis, quæ proprie una est, eaq; de re natura prior, nec ipsum unum coniunctione habet, altera quædam est. Affirmatio, altera Negatio. Est & quædam Affirmationis à Negatione differentia, non penes ipsum unum quandoquidem una similiter harum utraque est orationum: nullo extrinsecus ad unitatem egens adminiculo: sed penes primum si quidem non prima similiter oratio harum utraq; est sed simplicitate dictionis prior affirmatio negatione: quoniam negatiua assumpta particula fit negatio. ꝙ autem additionem capit, antegressum esse illi necesse est ꝙ ex additione perficitur. Hanc ob rem itaque & Aristoteles unam sic primam Orationem enunciatiuam esse Affirmationem dixit: deinde Negationem aduerbiumq; deinde non de uno, sed de prima pronunciat Ob id ipsum vero rationi consentanea uidetur Aphrodisiei sentẽtia de Enunciatione, quæ genus ipsam Affirmationis esse ac Negationis nequaquã permittit, quo modo enim illorum in quibus primum esse & secundũ, genus id

erit quod de ipsis prædicatur communiter ? An hunc obtinent ordinem non eo quod sint Enunciationes . . nam earum pariter vtraque falsitatis capax est ac ueritatis : sed ex accidente quodam extrinsecus, hoc est simplicitate dictionum . Patere autem proditæ regulæ tunc fatemur locum, cum ex eo ipso quod communiter prædicatur, subiecta illi primum secundumq; obtinent. hoc igitur pluribus locis abunde demonstratum est . Hic vero enunciationem communiter de affirmatione prædicantes ac negatione, non affirmationem enunciationem primam esse, negationem autem, secundam enunciationem fatemur: sed primum & secundum, ut explicuimus, ad dictionum simplicitatem intelligendum est. Cæterum cum affirmet Aristoteles, orationum quamlibet Enunciatiuarum vbi ab affirmatione discesseris ac, negatione, prorsus coniunctione esse unam, ita rogauerit quispiam : quid de ea dicemus oratione quæ super terram sole existente dies est inquit? neque enim simplex hæc est oratio: ueq; coniunctione videtur ad vnitatem eguisse. Cui respondendum, fieri equidem nequaquam posse vt absolutæ Enunciationes quæ sine coniunctione actu acceptu , ad orationem vnam faciendam inuicem coeant. Nam hæc Sol super terram est cum sit absoluta, huic Dies est absolutæ & ipsi quidem, quomodo sine continuatiua possit coniunctione admisceri? At sæpe antecedentem propositionem simul cum coniunctione sic concinne immutamus, vt ipsa per se ad enúciationem sufficere non amplius queat : coniunctionem autem, vel tantundem in hoc valens coniunctioni aduerbium potestate comprehendat: at cum sequente quæ perfecta etiam mansit propositione coalescat: ut habet res sese in proposito quoque exemplo. Nam hoc Existente super terram sole imperfectum impos-q; est ad Enunciationem. aduerbium autem quando uel si continuatiuam coniunctionem potestate continet : idemq; illi sonat quando sol super terram est vel Si sol est super terram: quorum vtrumq; propter coniunctionis aduerbii ve adiectionem imperfectum infirmumq; est ad propositam enunciationem statuendam : non secus atque id quod potestate hæc seipso complectitur : ut Sole super terram existente , quo etiam fit ut cum consequente , quod est dies est , perinde atque illa coagmentari possit .

XIIII.

NECESSE *est porrò Enunciatiuam orationem omnem ex uerbo, aut casu uerbi constare. Etenim Hominis ratio: nisi est additum uerbum, uel fuit uel erit aut id genus aliquod fuerit, nondum enunciatiua est oratio. propterea quoniam unū quoddam est & non multa Animal gressile bipes. Haud enim sanè ex eo quod prolata prope hæc inter se sint una erit. Sed hoc explicare alterius est commentationis.*

Cum de Enunciatiua oratione disputare, eiusq; speciebus, Affirmatione ac Negatione instituerit, quoniā ex his utraque quoddam prædicatum, ac subiectum quoddam habet horum quandam tradit nobis differentiam ad articulatam illorum declarationem quæ deinceps ueniunt dicenda sibi vsui futuram. Ait enim necesse omnino esse prædicatum terminum in propositione uel nerbum esse, vel casum verbi. forte vero aliquando & infinitum verbum: quemadmodum in Negationibus. id quod videtur cum verbo per hæc comprehendisse Aristoteles: aut tanquam de Affirmatione in primis differens omisisse. Subiectum vero non nomen prorsus: vel casum nominis: uel nomen infinitum: sed interdum quoque orationem ex pluribus consistem nominibus Nam cum Socrates, inquā, valet Socrates ualuit existente subiecto in iis nomine, prædicatum alias verbum est: alias verbi casus. At cū Socrates est dico, Socratem pœnitet, non Socrates currit, Socrates animal rationale mortale, est subiectum in iis non nomen solum, aut casus est nominis: sed quandoq; & infinitum nomen: quandoque uero ex pluribus nominibus constans oratio. Verum hæc haud ita plane ab Aristotele explicantur ob elocutionis breuitatem. Cum enim de prædicato aperte pronunciauerit, de subiecto inuitat duntaxat, inquiens, ETENIM HOMINIS RATIO NISI EST ADDITVM VERBVM AVT NON EST VEL FVIT VEL ERIT AVT ID GENVS ALIQVOD FVERIT, NONDVM ENVNCIATIVA EST ORATIO. Sed quam obrem de prædicato quidem differitur his verbis, quasi non

fine hoc conſtare queat propoſitio, de ſubiecto autem non ſimi-le additur: tametſi horum utroque propoſitio ſimiliter egeat, cũ hæc prodita etiam ſupra iam ſint, vbi neque nomen, quanuis compoſitum, ſine verbo, neque uerbum ſine ſubiecto quopiam dicebatur verum aliquod poſſe vel falſum indicare: ut in concluſione de verbo didicimus. Licet ergo quæ Porphyrius Philoſophus adducit quæſtionem hanc arceſcentibus reſpondere, ad Enunciationis exiſtentiam vel exiſtendi priuationem indicandam in Prædicatiua ſpecie enunciatiuæ orationis principatum maxime prædicato deberi. eoq; fieri vt inde etiam tota oratio Prædicatiua nominetur: priuatiuamq;, in negationibus particulam huic uelut potiori addamus: ut affirmatione per præſtantioris in ipſa particulæ abolitionem ſublata, fiat negatio. atque eam ob cauſam de parte hac ſola ſermonem hoc loco Ariſtoteli fieri: perinde quaſi conſtare ſine hac Enunciatio nõ poſſit. Fortasſis vero propoſito ſenſui magis hæc ratio cohæreat, ſi vbi de nomine ſermo erat, monitum ab eo dicamus, qualecunque fuerit id ſumptum, nequaquã ſine verbo conficiendæ Enunciationi poſſe ſufficere. (Etenim ſignificat quidem, inquit. Hircoceruus aliquid: nondum tamen verum quidquam aut falſum: niſi eſſe aut non eſſe adiectum vel ſimpliciter vel pro tempore fuerit.) Et rurſus vbi de verbo diſputabat, eadem de hoc quoque memorantem ad Enunciationem conſtituendam ipſum ſi per ſe proferatur non ſatis eſſe affirmare. Ibi vero non etiam additum eſſe ſine nomine: quandoquidem propter eas propoſitiones quæ ſubiectis vtuntur orationibus ſermo ex ſeſe coargueretur: ſed ſolum & aliud quoddam requiri, cui appoſitum vel compoſitum verbum ſignificantem eſſe vel non eſſe Enunciationem eſſet facturum: At in iis quę poſt illa ſunt tradita cum de oratione differens, vocem ſignificatiuam eẽ eam dixerit, partemq; ſignificantem habere ꝙ cõiter perfectis imperfectisq; Orationibus ineſſe perhibebamus, tranſierítq; ad Enunciationis eiuſq; ſpecierũ cõtẽplationẽ, quaſi veritus nequis à Finitiuis orationibus, vt quæ ex pluribus cõpoſitæ ſignificatricesq; ſunt vnius naturæ, fieri poſſe Enũciationẽ putauerit, idcirco hæc nunc adiicere: de quibus nihil adhuc videtur diſputaſſe. Cæterum cum in his omnino meminerit definitionem. hæc autem ex pluribus nominibus circa eiuſdem rei ſubſtantiam diuerſantibus compoſitæ ſunt

orationes: quæ hanc ob rem quoq; vna singulæ sunt, huius autem speculaminis meditatio multam commentationem postulet, vt quando ex congestis nominibus vna significetur substantia vnaq; ex ipsis perficiatur oratio: quando vero, non una intelligatur ha-rum rerum traditionem ad absolutionem quandam facultatem reiicit, quæ ea quæ sunt considerare quatenus sunt profitetur. Quamobrem de hoc longa serie orationis in Metaphysicæ agee tum septimo tū octauo volumine genus affirmans in definitio-ne (vt quæ illic traduntur summatim perstringamus) materiæ ra-tione esse præditū. Differentiam vero, postremamq; potissimum ac soli definiendæ rei congruentem, propriæ specificam fieri per fectricem.q; materiæ: cui ut vniatur, alterius nullius agere adiu-mento. Non enim cum seiuncto quodam vnionem obtinet, per seq; ipsum subsistente. sed est forma, proximæ quædam materiæ dispositio: uniuersalis nimirum atq; intelligibilis forma eius mate riæ quæ intelligibilis appellatur, quod perinde est ac si eius dixeris quæ generalius capitur, sensibilis autē singularisq; forma illius ma teriæ quæ secūdū formam ipsam disponi natura comparata est. Has ob res itaque & finitiua Oratio una, non ex discretis prius, deinde congressis inter se constans proprietatibus, & singulariū rerum vna quælibet est. sic.n. affecta res sese habeat oportet quæ nō sine propria affectione subsistit, vt in æneo globo. neq; animo quisquam complecti affectam rem potest quin & affectionē con ceperit. Quod igitur finitiuam orationem vnam facit, atque ipsā rem quoque definiendam, id docet in libris illis. Quam autem mi nus circunspecte quispiam vnius efficiendæ orationis causam red didisse, nempe quæ ipsam complent nomina deinceps inter sese non medio intercepta silentio proferri, hanc velut fatuam explo dit: atque HAVD ENIM SANE inquit EX EO QVOD PROLATA PROPE HAEC INTER SE SINT VNA ERIT. Quippe in ea quidem Oratio ne quæ una dicitur, nomina ex quibus constat illa, deinceps vo-ce non interquiescente efferri oportet: ceu cum ipsum per se pro ferimus quodlibet, nec finitionem dicimus: sed nec propositionē unam facimus inferendo communiter omnibus verbo: verum to tidem quod ea quoque quæ in desiuncta enumeratione exprimū tur nomina: vt animal: deinde rationale: deinde mortale est. nam

& verbum est cuique subaudiri videbitur, attamen satis non est quæuis nomina inter se deinceps nullaq; intermisfione pronunciare vt orationem unam facias vel Finitiuam uel Enunciatiuam Cum enim uel solas substantias quæ coalescere nequeunt, vt species vel indiuidua vel sola accidentia significauerint, vna ex iis nũquam fiet oratio velut cum Homo bos equus dico: vel Socrates Plato Alcibiades vel Philosophus simus caluus ambulat: propterea quoniam cohæresfcunt substantiis accidentia: vt quæ in subiectis ipsis subsistere natura uoluit: non autem vel specie vel numero discretæ inuicem substantiæ: neque item accidentia: quorum ne subsistere quidem absque subiectis potest ullum quamombrem necesse quoq; est aliquis supradictis subaudiri infinitum nomen: quod subiecti uicem suppleat: totamq; orationem aut falsam esse: aut ueram faciat.

XV.

VNA autem Enunciatiua est oratio quæ uel unum significat: uel coniunctione est, una. Plures quæ plura: & non unum: uel quæ uacant coniunctione.

Cum simplicium Enunciatiuarum orationum diuisionem in primam ac secundam, tradiderit, docuerítq; affirmatiuam specie negatiuæ antecedere, nunc oppositionem addit illarum qua vnũ multitudini confertur aliam nimirum ab ea qua primum posteriori aduersatur. Haud enim ignorandum est, cum duo hæc Dictio Significatioq; in omni Oratione ex necessitate spectentur circa dictionem duas considerari unius orationis differentias: alteram simplicis ex pluribusq; simplicibus orationibus compositi: alteram primi & secundi: quæ in simplicibus habetur potissimum atq; horum causa in compositis: ex qualitate videlicet propositionum, affirmatiuo inquam & negatiuo, huiusmodi ordine prodeunte. Circa significationem vero unam: quæ est unius multitudinisq; significatorum. Ex iis ergo quæ circa dictionem oppositiones uisuntur, cũ unam quæ prioris posteriorisq; est: per supra dicta tradiderit, ubi dicebat. Est autem una prima Oratio enunciatiua Affirmatio: deinde Negatio, tum has solas orationes eas

esse docuerit quas unius appellatione dignas arbitremur, cum subdidit, cæteræ omnes coniunctione una: hoc est non propriè: non etiam tamen addiderit, has quæ vnum coniunctione habere orationes dicuntur, ex simplici affirmatione esse ac simplici negatione compositas, quibus sanè verbis differentiam quoque penes simplex & compositum Enunciatiuarum orationum tradidisset, sed hoc in aliud tempus differens, in his discretionem a significantis nobis apponit illacū, quæ alteram orationem unam & uere & quoad appareat facit: alteram unam quidem ut apparet, re uera autem plures, paulopost uero & oppositionem earum plane adiiciet quæ simplici & composito ex pluribus simplicibus orationibus continetur. Quonam igitur pacto à significatis unam orationem ac multas diiudicamus? Vbi uterq; inquit Terminus qui propositionem complet, unius cuiusquam est naturæ index, unam esse hanc censemus propositionem: tametsi integram finitionem pro nomine uel subiectum, uel prædicatum, uel etiam utrunque acceperis: uti cum inquam Animal rationale mortale substantia animata sensu prædita est. cum autem res plures terminus uterlibet significauerit, multas esse propositiones has totidemq; affirmamus, quotus est significatorum numerus, quanuis hæc uno nomine indicentur. Nam quando Aiax, dicimus: cum Hectore depugnauit singulari certamine neque de utro nam loquamur Aiace definimus, quo modo unam hanc quisquam mentis compos propositionem appellauerit: quàm simul cernimus & falsum & uerū fateri? atque id quonam pacto eueniat, non est obscurum, Cum igitur à significatis hanc nobis hoc loco quæ in propositionibus spectatur differentiam tradat, unam esse orationem ait Enunciatiuam propriè quidem eam quæ unum significat secundo loco & illam quæ unum dicitur coniunctione habere. plures autem quæ plura indicant, nec unum: uel quæ coniunctione uacant. Atque in his coniunctione unam orationem audias, non eam quæ aduentitiam unionem in solis dictionibus propter coniunctionem obtinet perinde atq; manipulus qui propter uinculum multa cohibens olera vnus esse perhibetur: ceu cum sedet Socrates, & Alcibiades ambulat dicimus: vel Socrates sedet & Alcibiades sedet vel sedet Socrates & Alcibiades. omnes enim quæ sic pronunciātur pluresq; sunt, in sola dictione apparentem vnionem posi-

dent coniunctionis beneficio:sed eas quæ in hypotheticis, quos vocant, syllogismis per connexionem uel disiunctionē appellatā assumuntur: vt si Deus bonus, vniuersum est sempiternum & vel sempiternum est vniuersum, vel generationi abnoxium, nam & hæ plures cum sint, nonnullæ in dictione à continuatiua coniunctione appellata, quædam à disiūctiua colligantur. Sed plus quid dam habent supradictis, quod rerum quæ in ipsas conferuntur vel consequentiam vel separationem declarant. Ipsum hoc ergo vnum quoddam quod ab iis significatur, hæc rerum sequela vel separatio est. Itaq; hac de causa dicendum est has secundo loco vnum habere ab Aristotele pronunciari, post eas quæ de uno subiecto vnum quodpiam prędicatum designant: ut sit sensus unā esse Enunciatiuam orationem aut quæ unum de uno affirmatiue prædicat uel negatiue: atque ob id prædicatiua nominatur: aut quæ cohærentiam iudicat duarum essentiarum, seu per consequētiam, seu per distinctionem eam quam coniunctiones hanc vim obtinentes referunt, dicitq; vel quo existente quid sit, vel non sit non existente: atq; idcirco hypothetica nuncupatur. Eas vero quæ in sola dictione acquisititiam vnionem præ se ferunt, suntq; seiunctarum essentiarum significatiuæ, nec ullum earum consensum indicant, nullo pacto existimandum est in his esse comprehēsas: etsi copulatiuis vt vocant coniunctionibus continuandæ dictionis gratia vterentur. Quæ enim ratio sit, non sustinere orationem illam quæ terminum alterum æquiuocū habeat, propter significatorum multitudinem vnam vocare, quanuis dictione simplicem, ei vero quæ compositionem in dictione, prospicuam obtinet, prorsusq; ab eo vno quod est ex natura excidit plus quid quàm in hoc ipso quam illi tribuere: quod est eam vnius appellatione dignam arbitrari? Cæterum cum plures esse orationes eas prodiderit quæ plura significent, ET NON VNUM adiecit, earum causa quæ de quopiam enunciant vniuersali. Nam significant quidem & illæ res plures sub ea vniuersalia de quibus loquuntur relatas: præ multis autem quæ vnam naturam de illis prædicatam omnibus: qua propositio quoque una efficitur: quæ aliquid de hoc vniuersali prædicat. At uoces æquiuocæ multarum duntaxat significatiuæ sunt rerum, nullius vero quod sit in ipsis commune: si quidem nec uoces essent, æquiuocæ. Possumus

etiam ut Porphyrius Philosophus exponit, PLVRA: ET NON VNVM tanquam ad propositionum earum discretio nẽ dicta esse intelligere quæ definitione subiecto uel prædicato utunt quandoquidẽ vident & illæ plura indicare: velut quæ dicit Animal rationale mortale ambulat ipsum animal ipsum rationale ipsum mortale ambulat, sed hæc sunt ascita ad unũ quoddã circunscribendum quod ex ipsis constat. ideo unam esse propositionem hanc dicimus. Si qua autem uel æquiuocum alterum terminum habeat propositio, uel & actu multa correget nomina. nec res complicari inuicem possint, ut Socrates Plato Alcibiades ambulat uel Socrates ambulat disputat calescit. hæc plures tantummodo: quoniam & significatę res multæ duntaxat sunt, neque cõplere unam quampiam rei possunt naturam. Sed quonam pacto Aristoteles iis quæ multa significant enumerandis orationibus solas tum eas quæ æquiuocum terminum quempiam obtinent, tũ in coniunctas accepit quarum inter neutras illis dabitur locus quæ unionem penes dictionem solam per coniunctiones possident? An has quoque dicendum est ex earum numero cẽseri quæ plura, nec unum significant: non etiam tamen propter æquiuocationem, se ꝙ in dictione sint plures actu qui res diuersas indicent termini. Quod si qui unum ipsis non per se, sed per collationem ad inconiunctas tribuendum putent sciant ii sese à significatu rursum ad dictiones delabi. Coniunctione autem vacantes orationes eas videlicet nominauerit quæ ne vnionem quidem habent ex coniunctione apparentem: ut dies est, lux est: dies non est. nox est uel rursus Socrates sedet, ambulat Alcibiades. in his namque omnibus neque una consequentia, neque ulla disiunctio, neque acquisitia ergo quæpiam vnio quod ad dictionem attinet repræsentatur.

XVI.

NOMEN *igitur aut Verbum Dictio tantum sit. quandoquidem eum qui sic uoce quidquam declarat non ita dicere licet ut enunciet, siue quoquam interrogante, siue nõ sed, ipsum sponte sua uolentem.*

De Enunciatione & Affirmatione & Negatione, præterea & Contradictione: siue, ut græcis utar nominibus, de Apophansi &

Cataphasi, & apophasi,præterea & Antiphasi persequentia docturus,quoniam in iis omnibus phaseos hoc est dictionis nomen adhibetur,ob id merito priusquam de illis præcipiat.notionē phaseos exponit:atq; hanc inquit nomina esse uel uerba:vt quę partes Enunciatiuæ orationis capiuntur.planeq; id ita se habere declarauit,causa protinus phaseos nominis subiuncta. Quoniam enim aliquid quidem inquit horum utrunq; non tamen uerum aut falsum notat,eam ob rem phasis quasi aliquid significans ac phæs non idest ostendens nominari merito posssit:non tamen Enunciatio:quasi neutrum eorum declaret quę prorsus ab Enunciatione indicantur, uerum inquam aut falsum .Hoc autem, nempe apo propositionem phaseos uocabulo adiīctā esse in nomine uel uerbo nequaquam oportere,palam fecit his verbis. DICTIO TANTVM SIT. Deinde amborum simul causas reddidit cur phaseos ipsis conueniat nomen: apophanseos non conueniat cum ait, QVANDOQVIDEM EI QVI SIC VOCE QVIDQVAM DECLARAT: & quæ hæc sequuntur .hoc est,quandoquidem etsi significatiuam quarundam rerum uim habeāt,horum tamen ipsum per sese utrunque nullius Enunciationis est effectiuum.Dehinc modos apponit quibus enunciare consueuimus:significatq́, per eos nihil nominibus aut uerbis congruere Enunciationis nomen:si cum duo sint modi quorum altero enunciare est necesse,neutro illorum nomen aut uerbum proferentes enunciamus:ut posthac explicabimus,Discreuit igitur inter tractatus initia ab Enunciatione nomina & uerba, ab Enunciationis essentia nimirum sumpto argumēto,cum nihil hęc veri uel falsi indicent:quod proprium est Enunciationis. In his uero ab iis modis quibus enunciatiuas orationes vsurpamus ipsa distinguere rursus aggreditur.Quoniam enim vel ab aliquo interrogati , atque interrogationi occurrentes enunciamus , vel nullo etiam rogante aliis ipsi sententiam nostram aperire volumus,qui autem nomen aut uerbum protulerit, horum mod orum neutro enunciat,utiq; hæc diuersa esse ab Enunciatione perpsectum est. Ipsis itaque per se proferendis nominibus aut verbis nemine interrogante nequaquam à nobis enunciari sæpe proditum est. Sed neque fieri potest vt nos ad interrogationem per hęc respondentes uerum quodpiam aut falsum prodamus; quanquam id su-

ſpicari aliquis posſit. Si quis enim quodnam huic nomen ſit ro gauerit,ac Socrates dixerimus : uerum quoddam aut falſum deſignauimus. & quid faciat Socrates interrogat, ſi ambulat reſponderimus, aliquid veri declaramus aut falſi. . Sed , quod in iis quoq; exponendis quę de Verbo prodita ſunt diſſeruimus,interrogationis ad reſponſionem complicatio, cum abſolutam fecerit enunciationem.uerum falſum ue ſignificauit : cum interrogatio neq; nomine re uera , neque uerbo contineatur : ſed horum alterum quidem depoſcat,non pedes hæc tamen prolata fuerit.neq; enim in interrogatione aut nomen aut uerbum licet pro ferre.Hoc autem ita ſe habere,diſcere ab iis enunciationibus poſſumus quę in interrogatione proferuntnr . quarum exemplo nominum quoque ac uerborum interrogationes,ſi omnino ſint,cepiſſe propoſitum eſt. Affirmationem nanque interrogantes dicemus nunquid immortalis Animus eſt? & negationem ſimiliter, an non eſt immortalis Animus? Ergo ſi per ſe quoque proferri in interrogatione poſſet nomen,dicere nos oporteret nunquid uerbi gratia homo?nunquid animal?ſimiliter & in uerbo,num currit?at horum quodlibet ſenſu caret.Quod ſi nunquit lauabor?ſenſu non uacat, profectò plane dilucet non ſolum uerbi,ſed totius poteſtate affirmationis,quæ eſt nunquid ego lauabor?interrogationẽ eſſe.eadem & in iis omnibus ratio eſt quæ de perſona dicuntur finita ac certa. Cum igitur Phaſim Dictionem ue aliud quiddam eſſe ab Enunciatione ſiue Apophanſi fuerit oſtenſum,non eius etiam à Catapha-ſi Ariſtoteles uel Apophaſi,uel Antiphaſi hoc eſt Affirmationẽ, uel negatione, uel Contradictione, differentiam adiecit, ut quæ admodum ſit proſpicua . quod enim prorſus non eſt Enunciatio quõ Affirmatio aut Negatio unquã fuerit quarũ utraque Enũciatio eſt?& quod non eſt Affirmatio uel Negatio,neque in illas di uiditur quomodo contradictio eſſe posſit: quæ totum quiddam eſt , compoſitionemq; ex his partibus obtinet ? Illud tamen de Enunciatione , quod aliud ſit ab ea nunc Dictionem uocant,cũ rationem aliquam poſtulet,merito exploratum eſt à Philoſopho, tum prius à notione eſſentiali Enunciationis, tum nunc à noſtro uſu : ut recitauimus .Conſtat autem uerbum SIT in dictione illa Nomen igitur aut Verbum Dictio tantum ſit nominis dictionis ideſt phaſeos poſitionem in ſimplicibus , quod dice-

bamus propositionum vocibus Aristotelis esse indicat.si quidem & ante Aristotelem Timeus apud Platonem dictionis seu phaseos nomine vtitur:sed in solis iis quæ quouis modo prædicantur. Materiatas igitur formas,cum subsistentiam in generatione interitumq; obtineant,fugere propter assiduam fluxionem dicit : neq; uel eam demõstrationem expectare quæ hoc & huius & huic pro nomine designetur:uel dictionem quæ de iis tanquam de existentibus & stabilibus habeatur.

XVII.

HARVM autem altera est simplex Enunciatio: ut aliquid de aliqu o: uel à quopiam aliquid. Altera ex his constans: composita iam quædam Oratio. Atque simplex Enunciatio uox est quæ ine sse aliquid significat, uel non inesse: prout discreta sunt tempora.

Harum quidem inquit de quibus uel à quopiam interrogati, vel ipsi sponte nostra enunciando dicimus,de quibus proxime est locutus.Esse vero inquit ipsarũ alteram simplicem Enunciationẽ: alteram ex pluribus non dictionibus,sed orationibus compositã. Orationẽ aũt quæ unũ habet cõiunctione seu p̃dicatiuæ,seu suppositiue,ex simplicibus Enũciationibus constit utã ait:hoc est ex duabus affirmationibus:uel duabus negationibus:vel ex affirmatione & negatione. Quandoque uero & Orationes deinceps plures absque coniunctione proferentes,ut unam eam dicimus quæ ex omnibus constituitur:continuitate vel dictionis serie coniunctionis uicem gerente:ut ut quoniam grauiter contumeliam passus est Alcibiades,bellum intulit patriæ. Achiles iratus est Achiuis: Aiax seipsum iugauit, atque alia quæcunque sine coniunctione enunciare consueu mus. Interdum etiam plura inter se citra coniunctionem connectentes nomina, non ad unius cuiusdam significationem complicata ut in definitionibus,sed abiunctarum rerum significatiua, vnum quidpiam de iis prædicamus atq; orationes quidem omnino pronunciamus multa:q; subiecta sint plura enu-

merationem autem quæ iugiter fit coniunctionis loco accipimus: ut Achilles Aiax Diomedes Græcorum optimi. Conspicuumq; est orationes multas esse illas, quoniam potest alia uera esse, alia falsa velut si quis pro horum aliquo, uel etiam præter eos Epeū annumeret. Eadem quoque in iis ratio est propositionibus quæ plura quædam inconiuncte de uno prædicant subiecto ut Socrates eius fricat, disputat, delectatur. perinde quasi quæ conflatæ sunt ex pluribus simplicioribus orationes, eaq; de re plures appellant, aliæ ex actu ĩtegris orationibus aut disiūctis aut deuinctis cōsistūt, aliæ nō ex discretis orationibus constructæ sint: sed uel ex inconiunctis pluribus duntaxat subiectis, aut cōiunctis uel ex prædicatis: vel etiam ex utrisque: ut si diceremus ambulant disputantq; Socrates & Plato aut hæc ipsa sine coniunctione proferremus. Possumus & in ipsis orationibus quæ uocantur simplices alio modo multiplicem quandam inuenire simplicis compositiq; differentiam: non etiam quatenus ex pluribus constent aut nō constent orationibus: sed pro dictionum multitudine quæ ad singularum constitutionum sunt indiræ. Nam vere quidem simplicissima est ac prima ea quæ ex maxime necessariis constat partibus, Nomine inquam & Verbo, haud uero etiam hoc sensu proprie simplex neque prima quę hanc quouis addito exuperauit. Idcirco & Affirmatione simpliciter in collatione ad Negationē capta Aristoteles, priorem locum ab Affirmatione obtineri dixit: quanuis tum quod ad unitatem attinet, orationes perinde se habeant nisi æquiuocum terminum nacíscantur: tum quòd ad simplicitatem spectat: quasi non ex pluribus Orationibus consistant. Quin & in ipsis Affirmationibus multiplex inter se discrimen reperias. similiter & in Negationibus. Nam quæ ex subiecto & prædicato coalescunt propositiones, ordine eas si simplicitatem attendas, præcedunt quæ tertium sibi apprædicatum uendicant: & hæ illas quæ cum modo coniunguntur. Rursusq; in iis quæ ex subiecto & prædicato concinnantur finito subiecto prędite priores iis sunt quæ ex infinito conflant. Et quæ subiecto utuntur nomine, iis quæ finitionem loco nominis ascíscunt, In iis quæ ex tertio apprædicato constituuntur, quę nomen prædicant aut uerbum, iis quæ totam finitionem prædicatum faciunt: ut hæc Socrates homo est quā illa Socrates animal ē rationale mortale. At

q; hæc ob perspicuitatē non multa ppensione digna sunt. Quoniā aūt pacto quæ per hæc dicuntur à paulo supra proditis different. Vna autem Enunciatiua est oratio quæ uel unū significat, uel con iunctione est una. Plures quæ plura: & non unum vel quæ vacant coniunctione atq; iis etiam quæ illa antecedunt, Est aut ē una prima oratio Enunciatiua Affirmatio deinde Negatio, operæpreciū est consideremus. Itaq; dicendum est, cum vel à dictionibus, vel à significatis, orationū capiatur differentia, vti prius quoq; asserebamus, atq; ea quæ à dictionibus proficiscitur alteram ex uno subiecto in dictione faciat atq; ex uno prædicato positiue uel negatiue cōsistētē, seu uerbū est appredicet, seu nō: & siue adiūctus sit modus, siue nō sit aliquis atq; absolute loquēdo affirmationē solā, aut solā negationē pariat: alterā ex duabus cōpositā, affirmationibus vel negationibus, vel affirmatione ac negatione quā coniunctione unā vocauit Aristoteles: cūq; in ipsis rursum simplicibus orationibus, & iis quę cōiunctione unū habere dicuntur, affirmatiui & negatiui differentia spectetur: Discretio autē illa orationū quæ à significatis fit, partim plures efficiat, tres Orationū futuras esse oppositiones: quibus simplex cōpositæ, prior posteriori, una pluribus aduersatur. Quibus igitur dicebat uerbis Est aūt una prima oratio Enunciatiua Affirmationis à Negatione penes prius & Posterius differentiā tradebat solasq; has ostēdebat orationes quæ poprię simplices sunt, à nobis unius appellatione dignas cēseri cum adderet, cæteræ omnes coniunctione una: quasi minime nobis liceat unam simpliciter illarum quampiam orationum nominare, Commune autem Affirmationi cum Negatione idest, ꝙ ambæ simplices sunt Enunciationes: quatenus ab iis etiam discernuntur quæ unam coniunctione obtinent. itaque ea illis addens quibus dicebat, Vna est autem enunciatiua oratio quæ uel unum significat, vel coniunctione est una Plures quæ plura: & non unum diuisionem nobis in significatis tradebat vnius orationis, ac pluri um. In his vero nunc propositis diuisionem earum in simplices docet atque compositas: ipsum hoc explicans appertissime, simplicitate Affirmationem & Negationem à coniunctione habentibus unum orationibus differre. quippe communiore uocata Enunciatione in simplicem primum atque compositam diuisa, simplicem rursus in Affirmationem ac Negationem dirimit, quarū mutuum

ordinem prius exposuit. Quod si doctrinæ diuisionum ordine immutato, simplicis Enunciationis differentiam a composita prius nobis tradidisset, ab hac uero quæ supra de ordine quē inter se habēt Affirmatio & Negatio prodita sunt, postremū uero à significatis discrimen addidisset unius orationis ad mulas, uelut si ita ab initio dixisset, Partim simplex est enunciatiua oratio, partim ex pluribus orationibus composita. simplex aut prima est, aut secunda. & harum vtraque uel vna est, quæ vnum denotat: vel plures quæ multa significant, uel nemini visus fuisset eadem prodita de iisdem inculcasse. Minime uero putādum est, finitionem simplicis Enunciationis, siue, ut nonnulli uocauerint, descriptionem ex Affirmatione reddi ac Negatione: propterea ꝙ Aristoteli dicatur, Simplex enunciatio est aliquid de aliquo: uel a quopiam aliquid. & rursus, Vox est quæ inesse aliquid significat, vel non inesse. quorum alia sunt affirmationes uidelicet alia negationes. quod quidam suspicati, Enūciationem genus non esse existimarunt: sed uocem quæ in diuersa significata illi subiecta equiuoce discerperetur. conueniunt enim æquiuocis uocibus eæ docēdi rationes quæ à subiectis significatis ducūtur: propterea ꝙ nullam hæ communē naturam declarant: quam finitiones indicant, Nam finitionem iam superius exposita habemus Enunciationis, nempe orationem esse cui verum competit aut falsum pronunciare. At in his cum simplicem Enunciationem à cōposita distinguere, & quæ simplices sint Enunciationes, ex quibus ortum obtinent compositæ, easq; esse Affirmationem ac Negationem dicere, atque ipsarū assignare definitiones proposuerit, diuisionem eius in species tradit merito, uel notionis rationem à diuisione in species desumptam. Quod autem genus esse Philosophus Enunciationem uelit, plane id aperuit cum in definitionibus illam Affirmationis adhibuerit ac Negationis: eiq; ut generi differentias præposuerit: in affirmatione hanc alicuius de aliquo: in negatione illam alicuius ab aliquo. Cæterum quoniam uerba illa INESSE ALIQVID VEL NON INESSE, tanquam pronunciata in solo præsenti tempore sunt: Enunciationes autem perinde & per præteritum & per futurum dici possunt, ea propter adiecit PROVT DISCRETA SVNT TEMPORA.

DE AFFIRMATIONE NEGATIONE ET CONTRADICTIONE.

XVIII.

AFFIRMATIO *autem est enunciatio alicuius de aliquo.*Negatio *vero enunciatio alicuius ab aliquo.*

IVIDIT omnis affirmatio uel Negatio uerum & falsum, ut in iisdem terminis predicato & subiecto. non diuidit autem æquiuoce, ad aliud atque aliud: secundum aliud & aliud in alio & alio aliter atque aliter.

XIX.

Quoniam autem & quod inest licet tanquam non insit, & tãquam insit quod non inest, & quasi insit quod inest, & quod non inest ceu non insit enunciare, similiter & circa ea tempora quæ extra præsens habentur, utique omne cõtingat & quod affirmauit quisquam negare: & quod negauit affirmare. Quapropter negationem omni esse affirmationi, affirmationemq; negationi omni constat oppositam. Sitq; hoc Contradictio, Affirmatio *atque* Negatio *quæ sunt oppositæ.* Eam *porrò oppositam esse inquam quæ eiusdem de eodem est. non æquiuoce autem: & quascunque id genus præfinitiones alias aduersus molestas Sophistarum argutationes adhibemus.*

Vult his uerbis finitionem tradere Contradictionis, ac pugnam esse dicere Affirmationis & Negationis: quæ uerum semper adeo falsumq; diuidunt, ut altera ipsarum mentiẽte, uel altera sit: atq; e contrario. Ad hoc autem asserendum, pugnam falsæ esse Negationis aduersus ueram Affirmationem: falsæq; Affirmationis aduersus ueram Negationem assumpsisse ex necessitate oppurtuit atq; ut hoc ita se habere ostendat, duas oppositiones capit:

capit: unã à rebus ipsis: alteram à nostra de rebus diiudicatione. Quandoquidem enim sermo de Affirmatione Negationeq; est, quarum vtraque in complexu prædicati cuiusdam cum subiecto spectatur, sumitur à rebus quidem oppositio illa quæ prædicatũ dicit subiecto inesse vel non inesse. ab eo autem qđ nos de ipsis sẽtimus, vel etiam pronunciamus, ea quæ inesse prædicatum subiecto vel non inesse à nobis dici affirmat. Itaque cum quatuor hæc sint duarum oppositionum segmenta, quod inest quod non inest dici inesse: dici non inesse quatuor erunt complexus. Aut enim quod vere inest nos quoque inesse pronunciamus: aut quod vere inest nos dicimus non inesse aut qđ non inest nos asserimus inesse aut quod non inest non inesse. Ergo si, quod inest inesse perhibemus, vt iustum esse Socratem affirmationem veram facimus, cum quod re vera inest in Socrate hoc est iustum dicimus inesse. Sin qđ inest non inesse, falsam negationem: vt si Socratem iustum non esse prodamus: propterea quoniam quod inest iustum in Socrate nos non inesse confitemur. Rursus si quod non inest asseueremus inesse, vt esse iniustum Socratem, falsam affirmationem configimus, cum quod inest in Socrate iniustum inesse contendimus postremo si nõ inesse enunciamus, quod non inest, vt non esse Socratem iniustum, veram afferimus negationẽ. quod enim re vera nõ inest iniustum in Socrate, hoc nos quoque non inesse arbitramur quippe quod à nobis inesse dicitur vel non inesse, affirmationem aut negationẽ facit. nam qui inesse quidquam ꝓfatur, constat eũ hoc quod inesse ait de illo affirmare cui inesse ipsum inquit, negare qui dicit non inesse: veram autem aut falsam eo promere quòd consonam aut non consonam rebus enunciet. Manifestum enim est rursum, si concinnentes rebus Enunciationes proferamus, fore vt veritatem assequamur, velut si quod inesse prodiderimus: vel quod non inest non inesse. mentiri autem si à rerum natura discordemus: vt si non in esse quod inest, vel inesse quod non inest pronunciauerimus. Hinc igitur quatuor nobis propositiones emicuere: duæ affirmationes, tum quæ inesse quod inest, tum quæ inesse quod non inest affirmat duæ negationes, quæ reliquæ sunt. & altera vera affirmationum quæ qđ inest dicit inesse: altera falsa quæ inesse quod non inest. rursusq; ex negationibus hæc vera est quæ quod non inest fatetur non inesse: illa falsa quæ non inesse quod

ineſt narrat. Inuenimus igitur propoſitionem prorſus aliquam ueræ affirmationis repugnare. aduerſatur enim falſa Negatio ueræ Affirmationi:& falſæ Affirmationi uera Negatio. Quare non ſine ratione ac uia nobis ſermo ex duabus excitus diuiſionibus in conſpectum ſeſe obſtulit. Quatuor quidem ſunt communisſimæ ſpecies propoſitionum quæ cum veri & falſi qualitate ſpectantur. oppoſitionum autem in propoſitionibus duæ: vna veræ Affirmationis ad falſam negationem, altera ad veram Negationem falſæ Affirmationis: quas conquirere propoſitum erat binasq; inuenire ad Contradictionem deprehendendam: de qua nobis in præſens agitur. Hanc enim affirmationis pugnam cum Negatione vocandum ariſtoteles Contradictionem cenſet, perinde quaſi nomen ipſe hoc illi impoſuerit, partibus eius in vero & falſo contraria inter ſe aſſerentibus: vt declarant cum ait, SITQVE HOC CONTRADICTIO tametſi neque in affirmatione, neq; in negatione vel enunciatione huiuſmodi quicquam locutus. Si quidem vel apud apprime diuinum Platonem horum quodlibet poſitum nomen reperias. ſicut plurima quoq; ex iis præcepta quæ hoc libro de Enunciatiuæ orationis principiis traduntur, cum locis apud ipſum pluribus diſperſa inuenias, tum vel maxime in Sophiſta quæ poſt ſermones de commiſto Enti non, Ente plures atque admirabiles produntur. quibus oſtẽdit & in ratiocinationibus & in opinionibus. & in ea oratione quæ ab his prodit, foraſq; effluit compar ipſis nõ Ens, hoc eſt falſum ſpectari Namq; in illis, quemadmodum primum Philoſophum decet, de ſolis Logicæ quoque facultatis principiis contemplari ſatis eſſe exiſtimans, quæ de Enunciatiuæ orationis principiis conueniebat verba ad eos fecit qui illam in primis coluerunt: variasq; explicare propoſitionum generum, & oppoſitionum, & conſequentiarum differentias omiſit. ſed hæc inde petere ſtudioſis licet. Illud vero oportet attendamus, cum enumerandus propoſitionibus Ariſtoteles à deterioribus oratione progredi ad meliora, velutq; à priuationib. velit, quoniam falſas propoſitiones primas tradidit, ab iis autem veras, atque inter falſas Negationem falſam falſæ Affirmationi antepoſuit propterea ꝙ & ipſa per ſe Negatio inferior eſt Affirmatione, vt quæ illi collata priuationis rationem habet, voluerit autem veris recenſen-

dis prioris eius meminisse quæ falsarum descriptarū priori oppo sita est, vt prior falsarū enumerata cum verarum depugnet prio re. secundæ autem eius quæ falsarum obstat secundæ, quo rursus falsarum secunda secundæ repugnet verarum, cum hac de causa veram Affirmationem veræ Negationi necessario præposuisse. Hinc igitur sese ostendentes habes contradictiones duas: vnam falsæ Negationis ad veram Affirmationem: alteram falsæ Affirmationis ad veram Negationem. neque præter has animo complecti aliam potes. Ob id itaque cum omni Affirmationi aliquam repugnare Negationem collegerit, veræ quidem falsam falsæ, autē veram, eodem pacto & Negationi omni Affirmationem. Contradictionem definiuit pugnam Affirmationis & Negationis quæ veri falsiq; nomine obiacent. Verum quoniam finitio Contradictionis exactam nondum circunscriptionem habet, (neque enim falsa quæuis Negatio contradictionem ad veram quamlibet Affirmationem facit: neque ad falsam quamlibet Affirmationem vera quæuis Negatio. Quis enim dicentem Homo bipes non est contradicere illi arbitretur qui Hominem esse animal prodiderit: ptopterea. s. q̄ altera vera Affirmatio sit: altera falsa Negatio? vel qui Homo lapis non est inquit, illi qui Hominem quadrupedem esse affirmauerit, quoniam sese ex aduerso ꝓpositiones habeāt?) merito idcirco addit quas oppositas Affirmationes ac Negationes haberi oporteat: atque eas nimirum esse quæ eodem subiecto vtuntur, eundemq; de ipso prædicatum declarat: id quod verbis illis palam fecit, QVAE EIVSDEM DE EODEM EST. Hoc autem est, Contradicere propositionem inquàm ꝓ positioni eam quæ prædicati eiusdem prædicationem facit de eo de subiecto in altera propositione accepto ad quam fit contradictio. Pugnat enim propositio illa quæ Homo animal non est ait, Homo animal est pronuncianti: non autem hæc Homo bipes nō est. si quidem ambobus terminis communicant illæ: hæ prædicato dissentiunt, Homo quoq; est lapis dicenti, quæ Homo lapis non est inquit opponitur, non quæ equus lapis non est. si quidem hæ diuersis utuntur subiectis. Ne autem satis esse existimemus eundem sola voce subiectum atque eundem esse prædicatum terminum, cum distinctiones illas quæ hæc exacte definiūt in promptu habere nos velit, adiecit, NON AEQVIVOCE AVTEM:

ET QVASCVNQVE ID GENVS PRAEFINITIONES ALIAS ADVERSVS MOLESTAS SOPHISTARVM ARGVTATIONES ADHIBEMVS. Non enim contradicit is Aiax Hectori singulari certamine congressus est pronuncianti, qui non congressus est singulari certamine Aiax Hectori dicit. ambo enim perindeq; verum falsum proferre possunt: quanuis propositiones iisdẽ terminis constare videantur. sed ipsis in sola dictione, seu nuda voce, non in significato identitas est, cum simul ueras eas aut simul falsas ceperimus. Quod si vbi de utro tandem Aiace sermo sit explicuerimus, verbum congredi, aut quoduis aliud de illo & affirmatiuæ & negatiuæ prædicemus, simulq; conditiones alias obseruauerimus, quas deinceps afferemus, alteram ex propositionibus ueram esse, alteram falsam necesse est. Idem & in prædicato sæpius accidit: quandoquidem est & in verbis æquiuocatio. Nam verbum Mando tum iubeo significat, tum etiam mãduco. ac propterea ego mando & ego non mando contradictio non est: si in alio significato sumatur. Tum hoc igitur cauendum est nec terminorum alterutrum æquiuocum asciscamus: tũ etiam ne ad aliud aliudq; capiamus, ob idq; uere affirmari ac negari possit velut si decem plura, & decem non plura esse pronunciemus. constat.n. in numero illo paucioribus ueram esse affirmationẽ: negationẽ vero in æqualibus & amplioribus. Item ne secundũ aliud & aliud eidem qui insit ac non insit: ut si AEthiops niger & non niger est dicamus: nam niger est cute extima: non niger dentibus. Neq; in alio & alio tempore inesse idem possit, & non inesse: sed definitum & tempus sit quo inesse quippiam uel non inesse prædicamus. quippe ualuit Socrates & non ualuit esse uerum potest si alterum anno uerbi causa proxime exacto, alterum pridie capiatur. Ad hæc vero & eodem pacto opus est, quod affirmatur negaturq; prædicatum capescere. Eodem pacto inquam, uel in utraque actu propositione, uel facultate in utraque. si quidem affirmatio quæ cernere inquit dormientem. simul cum negatione vera est quæ non cernere ipsum contendit, cum altera. s. in naturæ sumatur aptitudine, quæ, nisi quid prohibuerit, per videndi facultatẽ agat, tum ad eius discretionem qui uim nõdum recepit, tum eius qui illam amisit. altera in eo qui tunc per illam non agit. De his

ergo disseruit plenissime Aristoteles in eo libro qui sophisticorum inscribitur Elenchorum.exponitq; modos omnes tredecim numero,quibus Sophistæ aduersarios minus curiose disputantes fallere conantur:sex qui ad locutionem,septem qui ad sententiá pertinent:siue ab ipsis extra dictionem absolute sumuntur.docetq; eorum confutationes. At hic cum modi unius.i.ab æquiuocatione meminerit,qui unus est inter dictionis modos , simili ratione & cæteras cautiones omnes nobis obseruandas præcipit: quas ad oppositionem exactam contradicentium inuicem propositionũ necessarias omisit:perinde quasi exquisitam de iis perpensionem nobis tradere tempestiuum non esset. MOLESTAS auté ARGVTATIONES bene admodum dixit SOPHISTARVM importunas ipsorum interpellationes contentionesq;:quæ nihil sanè operosum habent:sed iis quibus mens constat perturbationem solum inanemq; distractionem præbent:propterea quoniam in Sophisticis confutationibus demonstrantem interturbant:neque ab ipso uel ab auditore comperiri ueritatem sinunt. Sed quoniam ad finem ea perduximus quæ ad Enunciatiuæ orationis principia pertinent,ab his deinceps aliunde sumpto initio de propositionibus ipsis conspicemur.

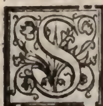
DE PROPOSITIONIBVS EX subiecto tantum & prædicato compositis.

SECTIO SECVNDA.

I.

QVANDOQVIDEM *uero res aliæ sunt uniuersales,particulares aliæ,(Vniuersale autem id uoco q̃d prædicari de pluribus est natura idoneum:Singulare quod ineptum est.ut* Homo *exempli causa uniuersale est,Callias singulare.) inesseq; aliquid uel non inesse cuiquam interdum uniuersaliũ quandoque uero singularium enunciare est necesse,si uniuersaliter quispiam in uniuersali inesse enunciet uel non inesse, contrariæ* Enunciationes *erunt.(porrò in uniuersali enunciare*

uniuersaliter intelligo,ut omnis homo albus, nullus homo albus.) Quando autem in uniuersalibus quidem, non autem uniuersaliter, non sunt contrariæ, tametsi quæ indicantur, contraria quandoque esse possunt. Dico autem non vniuersaliter in vniuersalibus enunciare, ut est albus homo: non est albus homo. Cum enim sit homo vniuersale, non tanquam vniuersaliter vtitur enunciatione. quippe nomen omnis non uniuersale ipsum significat: sed vniuersaliter inesse.

ECVNDVM libri caput hinc exordium su mit: quod de propositionibus vel enunciationibus iis esse diximus quæ ex subiecto prædicato q; consistunt. Nos autem prius quam ad auctoris, verborum expositionē descendamus, ea quæ ad totius capitis cognitionem necessaria sunt operæprecium est contemplari. sunt autem hæc. Primum quodnam pacto negationes ex hisce efficiamus affirmationibus. Dein quomodo propositiones vniuersas quæ ex subiecto constant & prædicato sumpsisse poterimus quo nihil vereamur non posse in hoc propositionum genere præter has aliam esse dicere. Et præterea quænam ex ipsis contradictorie oppositæ inter se sint. quæ non contradicant re vera cum contradicere uideantur. ac qua ratione mutuæ illarum oppositiones appellandæ. Ex affirmatione igitur, negatiua assumpta particula negationem fieri liquet. quo autem Affirmationis loco ponenda ea sit, vt Negationem conficiamus, idq; quamobrem, explicandū est. Itaque non subiecto illā aio, sed prædicato cōstruēdā primū quidē ꝑpterea qđ potius prædicatū est, vti diximus, ac prius subiecto: vnde & tota oratio prædicatiua nominat. Nobis igitur Affirmationē tollere atque efficere Negationē volentibus, nō negatiua particula, quæ sublationis auctor est: parti despicabiliori, sed præstantiori inferēda. Si quidē & animātiū, immo vero animatorū omniū nō quæuis sublata particula totū labefactauit: sed ex præcipuis aliqua. Deinde quoniā affirmationē quatenus inesse qdquā dicit, obsignari exculpiq; prodidimus. Hoc uero etiā affimat ꝓpositio illa quæ negatiuā par-

ticulam subiecto coniunxit. Nam qui: nõ Socrates ambulat dixit non quod est ambulare à Socrate sustulit: quod sanè facere eum oportebat qui proferre instituit Negationem: sed alium à Socrate quempiam inquit ambulare. quomodo ergo huius Socrates ambulat negatio fuerit: cum neque de eodem loquaẽ subiecto, aliiq; inesse ambulationẽ asserat? Quãobrẽ necesse est negatiua particula prædicato duntaxat iuncta Negationẽ fieri: quo modo se habet propositio ea quæ Socrates non ambulat dicit. Hæc ergo nõ Socrates ambulat quoniam negatio non esse ostensa est, propositio autem omnis aut negatio est, aut affirmatio, erit affirmatio prædita subiecto infinito. Nomẽ quippe negatiua accepta particula infinitum nomen vocamus. eiusq; negationem hanc eadem ratione esse inuenimus non Socrates non ambulat: particula negatiua ad prædicatum in Affirmatione vtique posita. Quare duæ circa idem subiectum contradictiones fiunt: vna quæ vt finito eo vtitur: altera quæ tanquam infinito. Hæc cum ita se habeant, diuisiones dehinc inspiciamus: ex quibus propositionum earum numerus quæ ex subiecto constant & prædicato elicere est integrũ. ac contradictiones primum illas quæ in iis fiunt numeremus. patet. n. plures duplo propositiones contradictionibus futuras. Quandoquidem igitur duos hæ terminos tantum propositiones subiectum prædicatumq;, & complexum præterea subiecti ad prædicatum, nec quidquam præter hæc aliud obtinet, diuisiones quoq; prorsus ipsarum necesse est aut à subiecto solo, aut à solo prædicato, aut à prædicati cum subiecto cohærentia proficisci. cohærentiam autem eam nomino, qua vel semper subiecto prædicatus incumbit: velut cum Solem dicimus moueri: aut hominem esse animal. vel inest nunquam: ut cum stare Solem affirmamus, aut hominem esse pennatum. vel cum inest quandoq;, alias autem non inest: sicuti cum ambulare perhibemus Socrotem aut legere. Enimuero has cohærentias ii nuncupant propositionum materias quibus curæ fuit de harum arte disserere. namq; ex iis esse aiunt Necessariam: alteram impossibilem: tertiam Contingentem. quorum sane nominum causa in propatulo est. In summa cohærentias has, materias ideo, vocandas censuerunt, quòd cum rebus quæ subiectæ propositionibus sunt simul appareant: neq; à nostra opinione vel prædicatione: sed ab ipsa re-

rum natura desumantur. Quod enim ita se habet ut semper insit, necessariam materiam efficere arbitramur. quod semper nõ inest imposſibilem. quod uero alternat, ut alias insit, alias secus, contingentẽ. Quoniam igitur subiacent res propositionibus, ubiq; uero subiectũ uel materiam esse, uel materiæ rationẽ ad id obtinere cui subiacet affirmamus, eas idcirco materias uocari dignum existimarunt. Diuisio itaq; hac ratione à subiecto fit, Subiectus in propositione uel singularis est, uel uniuersalis. nec mediũ obtinet diuisio. si quidẽ unã, uti asserebamus, quæ à subiecto significatur, quemadmodum à prædicato ẽt esse oportet naturam, si una re uera esse propositio debeat. Hanc porro unam naturam aut de pluribus quibusdam prædicari, aut de solo vno subiecto necesse est. Ac si quod uelut subiectum assumptum est ex eorum fuerit numero quæ de uno solo prædicantur, ut Socrates uel Plato, singularẽ patet Propositionem fore. Sin ex iis quæ de pluribus appellantur, ut homo uel animal, uniuersalẽ. neq; præter hæc cõstat propositio. Porro si uniuersalis subiectus sit, hũc uel sine ascititia Præfinitione, uel cũ ea pronunciari est necesse. Dicuntur autem ascititiæ Præfinitiones, seu græce Prosdiorismi, uelut adiectiuæ quædã dictiones quæ subiectis concinnantur, declarantq; quonam pacto prædicatum sese ad indiuiduorũ. quæ subiecto comprehenduntur multitudinẽ habeat, siue quasi insit siue quasi non insit sumatur. Ideo quatuor quoq; numero sunt, omnis & nullus: aliquis, & non omnis: duæ uniuersales omnis & nullus: particulares totidẽ aliquis & non omnis. Atq; ex uniuersalibus affirmatiua altera est omnis: ut omnis homo animal quæ subiectis homini indiuiduis omnibus animal inesse indicat: altera negatiua nullus: ut nullus homo pennatus: nimirum significans hominum nulli singulorum inesse prædicatum. Et particularium rursus altera affirmatiua aliquis: ut aliquis homo albus: quæ unicuiquam inesse ex iis indiuiduis prædicatum declarat quæ subiecti circuitu clauduntur negatiua altera non omnis: ut non omnis homo iustus: quæ ipsius omnis sublatrix est: signficatq; uerum non esse indiuiduis omnibus quæ subiecto continentur prædicatum cõpetere. Haud vero in indiuiduis tantum præfinitiones ascititiæ certas distinctiones faciunt: sed si genus forte subiectum sit propositionis, conuenient in speciebus iis potisſimum quæ ad genus illud referũtur: cũ qđ

de ipso prædicatur, substantiale quidpiam fuerit: secunda ratione & indiuiduis quæ à speciebus illis ambiuntur. si quidē nec aliter indiuiduis potest genus impertiri, nisi per suarum specierum interuentum. Ergo cum omne animal substantia, quoddam animal volucre dicimus, quoniam suapte essentia prædicata subiectis cohærent, substantiam de speciebus absolute animalis omnibus prædicari in primis dixeris: volucre de iis quæ ipso naturæ habilitate impartiuntur: illorumq; beneficio de iis indiuiduis quæ sub speciebus colliguntur. Interdū quoq; de solis speciebus enunciationem facimus: ceu cum dicimus, omnis Quanti species consistētis ex partium sitū obtinentibus constat: speciesq; est continuum: aut forma naturalis omnis suam in mundo subsistentiam habet. Cæterum constat accidentia cum & aduentitiam obtineant naturam & eidem inesse ac non inesse natura sint apta, dictū iri a nobis de indiuiduis præscitim prædicari: quæ indiuidua modis omnibus tum penes accidentia, tum substantiam mutari natura voluit. non proprie vero de speciebus: quæ ob incorpoream immutabilemq; suiipsarum naturam ne participes quidem esse eorum possunt. Si itaq; alicuius nulla præfinitio subiecto adhæreat, impræfinita Propositio græce aproïdioristos nominatur: ut homo valet. Quod si præfinitione aliqua non vacet, præfinita Propositio, græce prosdiorismene dicitur. Verum si vniuersalis ea fuerit præfinitio, vniuersalis vocatur: sin particularis. Quatuor igitur nobis oppositionum species in propositionibus ex subiecti diuisione in conspectum prodeunt: singularium: quibus non additur præfinitio: vniuersalium, siue vniuersalium vniuersaliter: & uniuersalium non vniuersaliter (sic enim quoq; eas vocant per id ab aliis discernentes quæ perinde atq; hæ subiecto vniuersali vtuntur, ꝙ in his præfinitiones vniuersales sint vniuersalibus subiectis coniunctæ) & præter has particularium, siue vniuersalium vt particularium. Habent enim hæ particulares præfinitiones subiectis vniuersalibus adhibitas, quo fit ut ita quoque appellentur. Porrò differunt eo singulares à particularibus, ꝙ in vno quodam finito & certo singulares enunciationē conficiant: ut Socrate. particulares, etsi ad vnum aliquod respicientes prenuncient, nihil tamen certum significent: sed in quouis aliquo ueræ esse possint: ceu cū dicimus aliquis homo iustus est. nihilo enim magis Socratis gratia verum

affert propositio,quam Platonis,uel Aristidis.Propterea singularem recte fini tam Theophrastus nominat particularem infinitá. Ac diuiditur quidem singularis ex aduerso à simpliciter uniuersali:ab uniuersali autem uniuersaliter particularis. talis igitur à subiecto diuisio est propositionum.Cęterum à prædicato dicendum est quatuor species has omnes triplicari.Quoniam enim prędicatum uerbum sit necesse est tempus autem adsignificari à uerbo docuimus,capiturq; tripliciter Verbum,in præterito instante,cōsequente,patet ex quatuor a prædicato speciebus quamlibet uariari tribus modis licere:verbi causa si in singularibus dicamus Socrates ualuit:Socrates valet:Socrates valebit. Itaq; ob id in propositionibus duodecim species fiunt oppositionum. Namq; Aristotelem audiemus docentem quandam quoque fieri à temporibus aliquando propositionum differentiam. Quandoquidem vero oppositionum harum duodecim trifariam singulæ secundū tres materias capi possunt,harum oppositiones omnes sex & triginta fieri accidit: finito nimirū subiecto.quibus pares eas numero fieri necesse est quę ex infinito subiecto cōponūtur.Quippe in singulis finito subiecto utentibus si negatiuam subiecto particulá addideris,eas quæ ex infinito cōstant efficies.Fiunt ergo duæ & septuaginta oppositiones omnes cōtradictionesq; earū ꝓpositionū quas pēsitādas ꝓposuimus.Verū posteaquā ipsarū tradidimus numerū cōsequēs est deinceps cōsideremus quę in enumeratis oppositionibus contradictorie ꝓpositiōes aduersæ īter se sint,quę cus.& quinā inter se respectus nō cōtradictorie sint obiacētiū. qui uero ad cōprehensarū in ipsis utrāq; propositionū habeatur contradictorie repugnantium. Supra enim sumpsimus Negationem omni esse Affirmationi,& Affirmationem Negationi omni contradictorie oppositam. Singulares igitur contradictorie depugnare apud omnes in confesso est. Quæstionem uero quandam exhibent illę quæ in futuro capiuntur tempore:quam infra exponet,soluetq; Aristoteles. At de impræfinitis inter eos non conuenit qui de hoc theoremate quidquā pronunciarunt.quomodo autem sese verum habeat nequid intelligi,nisi quo pacto præfinitæ se habeant inspexerimus : de quibus nulla aut fuit, aut esse potest controuersia quo circa de his prius agendum est. Quoniam igitur Contradictionem finiui-

mus pugnam esse Affirmationis & Negationis quæ utrum semper falsumq; diuidit, liquet quas vel commentientes quãdoq; propositiones inuenerimus, vel simul verum asserentes, utique nõ inter se eas contradictorie oppositas à nobis dictum iri. Ergo quæ uniuersales ut uniuersales nominantur, quasi simul falsæ in materia sint contingente, contradictionem facere haud quaquam dicentur. Veruntamen nec particulares contradicere affirmabimus: ut quæ simul ueræ in eadem sunt materia. tametsi ambæ. in cæterarum utraq; materiarum uerum ac falsum secernant. Veræ igitur ambæ in materia necessaria sunt Affirmationes: quæ id esse aiunt quod ex necessitate competit. Negationes falsæ quæ id tollere contendunt. Contra autem iure se habent in ea materia quam impossibilem uocant. veræ enim sunt Negationes, quæ impossibiles, ob idq; nunquam competẽs asserunt non inesse. falsæ Affirmationes quæ competere id dicunt. Id contingente ambæ falsæ vniuersales: ambę particulares uere. quoniam quæ in ea prædicantur materia, aliquando natura fert inesse subiectis. quandoq; non inesse, atq; aliis inesse illorũ, aliis minime, ut omnis homo albus: nullus homo albus ambæ hæ falsæ: Affirmatio propter Aethiopas, Negatio propter Scythas, si ita forte contingãt. aliquis homo albus: non omnis homo albus hæ videlicet simul ueræ sunt. Qua ergo uniuersales, ut uniuersales minime contradicentes ostendimus, contrarias nuncupant. quoniam cõtraria cũ in medio carentia eodemq; prædita diuidantur, similes hæ contrariis medio carentibus propositiones sunt in necessaria impossibiliq; materia. Nam & adest ex necessitate horum alterum subiecto: & hæ Propositionem alteram ueram obtinent quę rei quoq; essentiam hac de causa imitatur: quemadmodum essentię priuationis imago est falsitas. in contingente uero medium possidentibus: quorum potest utrunq; subiecto non adesse. Vel, quoniam ulla contraria non satis constat uacare medio: quod ceu confessum ii censẽt sumendum, qui eo quo prodidimus modo propositionum, quæ contrariæ nominantur, appellationi causam reddunt magis dicendum est non posse in eodem subiecto simul actu esse contraria, posse aũt simul inde abesse. Propositiones itaq; hæ cũ simul nunquam ueræ sint, quandoq; uero & simul falsæ, cõtrariaq; hac ratione imitentur, contrarię appellari merito possunt. Dice

re etiam licet contrarias ob id nuncupari ꝙ spacio inter se distent plurimo. absunt enim contraria maximo interuallo à se mutuo inter ea quę sub eodem genere colliguntur. Sic vero & harum utraq; sese habet ad alteram: siquidem altera subiecto comprehensis indiuiduis omnibus, altera nulli inquit inesse prædicatū Particulares autem Sub contrarias nominant: quasi sub contrariis ipsis constitutas, assectatricesq; illarum. Nam cum vera altera est uniuersalium, uerax tunc & subdita illi particularis est propositio: vt quę ceu pars eius est, atq; ipsius, ambitu continetur. idcirco Affirmationes quoque, particularem, uniuersalemq; similiter & Negationes uocant Subalternas Particulares igitur ne oppositæ quidem inter se esse proprie dicentur. nam quæ species iis oppositorum conueniet? Quod si contradictoriæ his oppositas quæras, particulares uniuersalibus cum qualitatibus oppositione contradicentes inuenies: hoc est uniuersali Affirmationi particularem Negationem & uniuersali Negationi particularem Affirmationem. Quocirca quæ in descripta inferius tabella situm diametricum inter se obtinent angulorum præfinitæ propositiones, eæ sibiinuicem contradicunt. si quidem hæ uerum & falsum perpetuo diuidunt: neq; id ab re, Nam Contrariæ & Sub contrariæ quali differentes idem retinent quantum. Subalternę quanto dissentientes eodem quali præditæ sunt. Hę uero ambobus pugnantes absolutam perfectamq; inter se habent differentiam quo fit ut eæ simul falsæ. aut ueræ esse nequaquam possint: Namq; in materia necessaria uerum asserentibus Affirmationibus falsas Negationes esse, contra uero in imposibili, ex supradictis perspicuum est, in contigente autem mentiente uniuersali Affirmatione, particularis negatio, ut quę illi contradicit, vera est uniuersaliq; fallente negatione, particularis affirmatio, ue lut contra dicens illi, uerum fatetur. deo simul illis mentientibus, hæ simul uerum pronunciant.

PPOPOSITIONVM TABELLA

Affirmatiua		Negatiua
Omnis	uniuerſ.contra	Nullus
ſubalternæ affirma.	contradictoriæ / uel angulares	ſubalternæ negati.
Aliquis	particut.ſubcont.	Non omnis.
Affirmatiua		Negatiua

Singulares. Socrates ambulat. Socrates non ambulat. Impræfinitæ, homo ambulat: homo non ambulat: quæ, & vniuerſales non vniuerſaliter dicuntur. omnis autem homo ambulat, nullus homo ambulat, cum aſcititia præfinitione omnis & nullus, vniuerſales vt vniuerſales.

Quam uero imperitiores perturbare in impoſſibili materia cõſueuit particularis Negatio, quæ ſimul mendax eſſe cum vniuerſali uidetur Affirmatione: ceu cum dicimus non omnis homo pẽnatus: eo quia, ſed quidam eſt, quidam non eſt præfinitio non

omnis secum inferre uideatur, id quod in impossibilibus falsum planè est, conuenit de his quoq; differere. Itaque ex iis quæ supra de non omnis præfinitione prodidimus, licet quæstionis solutionem prompte explicare. Dicimus enim non omnis ipsum per se duntaxat sumendum est ut uim propriam obtinens qua omnis præfinitionem tollit nec aliud secum quicquam adducit. Ergo in quibus rebus mentiri omnis videtur, in iis verum asserit non omnis. Quamobrem & in propositis, quoniam falsus est qui omnis homo inquit, pennatus his qui non omnis pennatus dicit verus erit. nam aut omnis, aut non omnis. sed omnis falsum est, ergo uerum non omnis. Vt autem plenius illorum difficultati occurramus, dicendum est, particularem Negationem simili cum particulari Affirmatione, quod quidē ad particulare ipsum attinet, facultate esse præditā. Quapropter quo modo particeps ueritatis particularis Affirmatio fuerit, seu tāquā particulari ꝑpetuo Negationi, seu minus concurrat, eodē uidelicet pacto & particularis erit Negatio. Quandoquidem igitur habitibus quibusdā Affirmationes, Negationes priuationibus proportione respondent, notiores autem habitus sunt priuationibus ab Affirmatione ut pote cognitione, de Negatione ipsa contempladū est. Itaque uniuersalis Affirmatio cum uerax in materia sola necessaria sit, uerā in duabus materiis particularem Affirmationem cernimus, hac nimirum, ac contingente: non eodem tamen in utraque modo: sed propter se se ita in contingente, ut alicui competat subiecto prædicatū, nonnulli non competat, quando & particularis certe Affirmatio particulari concurrit Negationi: ab uniuersali autem Affirmatione dissidet. in necessaria vero non sua causa, sed propter uniuersalem: ideo nec tunc illi cum particulari Negatione conuenit. nam aliquis homo animal propter vniuersale omnis uerum est: non uerū tamen est & non omnis quemadmodum in impossibili propter uniuersalem Affirmationem quæ per se totam mendax est, particularis quoque falsa est Affirmatio: ut quando dicimus quidam homo pennatus, neque enim propter seipsam falsa ipsa est. Eadē igitur ratione cum & uniuersalis uera Negatio sit in materia sola impossibili, ueram Negationē esse particularem necesse est in duabus materiis, contingente ac neque cognata, neque prorsus aliena (quare propter seipsam quoque vera erit particulariq; cō

sentit Affirmationi:ab vniuersali autẽ Negatione discrepabit)prę terea & in impossibili materia: in qua cum uniuersali erit Negatione: quasi ueram prædicationem illius obtineat beneficio:à particulari autem Affirmatione dirimetur. his itaq; explicandis longiorem moram traximus quam rei dignitas postularet. In summa autem ea dicere experiamur quæ de negatiuis ipsis præfinitionibus,cum profundiorem habeant contemplationem, Porphyrius Philosophus tradit:addentes nimirũ & ipsi si quid valemus commentando:quo plan ius de iis præcipiatur.Quæsiuerit enim quispiam quo pacto cum Negationes ex præfinitis conficimus Affirmationibus,non prædicatis negatiuas,vt supra censebamus,particulas, sed præfinitionibus ipsis construamus: quæ partes perhibentur subiectorum:non quidem eorum qui per sese dicuntur: sed qui ab ipsis velut formam sunt adepti, prædicantur autem nullo modo:si est id quidem Subiectum de quo instituitur oratio:Prædicatum quod fertur de illo: pronunciemusq; de omni homine animal esse:haud vero omnem hominem omne esse animal,quandoquidem hoc tum falsum est, tum fieri nequit. paulopost uero & album esse de quopiam homine demonstrabitur,non ipsum tamen album,aliquẽ esse hominem.Quomodo ergo non huius esse Affirmationis omnis homo ambulat negationẽ illam omnis homo non ambulat sed hanc non omnis ambulat dicamus & huius aliquis ambulat non illam aliquis non ambulat sed hanc: nullus ambulat:atque ipsum hoc nullus uel magis quod Grę ci οὐδείς uocant,quam vim habeat declarandum est.Quęstionis igitur occurentes principio potiori propositionis ubiq; parti ut Negationem conficiamus per eas quas supra attulimus regulas admoueri dicemus oportere negatiuas particulas: Itaque cũ ĩ singularibus impræfinitisq; propositionibus prę̃stãtius subiecto prædicatum cernamus,nec eo quicquam magis primarium in eiusmodi propositionibus inueniamus negatiuam merito illi particulam adhibuimus. In præfinitis autem cardo est & caput præfinitio. quo fit ut inde etiam præfinita propositio nominetur. Etenim tametsi construuntur subiectis præfinitiones,partesq; eorum, uti diximus,fiunt, attingunt tamen quodam pacto & prædicata atque uni ne,an omnibus eorum insit prędicatum declarant quæ subiecto comprehenduntur,Quoniam uero non addito numero plu-

tribus inesse,non autem omnibus definire nequaquam licet ea pro pter negatiua iure his particula iungitur.& quæ fiunt hoc modo Inficiationes,Affirmationibus contradictoriæ sunt oppositæ.Illa uero prædicato coniungentium,quæ in uniuersali id facit Affirmatione eandem uniuersali Negationi facultatem obtinet. nam omnis non ambulat idem significat ac nullus ambulat.quæ in par ticulari,particulari Negationi.quid enim aliud aliquis non ambu lat designat quàm non omnem ambulare? quamobrẽ in hac quæ fiunt utroque modo Negationes mutuo concurrunt. itaque exploratum est,compositam non omnis præfinitionem esse ex om nis & tollente ipsam particula.At οὐδεὶς Græcis idest nullus unde ortum putabimus? nam οὐχὶ τὶς hoc est non aliquis Negatio nem esse oportebat:quæ negatiuam particulam aliquis perfinitio ni anteponit. An dicendum,si ita proferebatur,nihil finitum certumq́; fuisse in quantitate significaturam.quippe & nullo ambulante ambulantibus pluribus uerum est hoc non aliquis ambulat,apertiusq́; hæc propositioni adhuc illi οὐχὶ τὶς idest non aliquis ambulat accidissent , quam illi quæ οὐχὶ εἷς idest non unus ab οὐχὶ εἷς per synalœphen seu collinitionem facit ,Cum igitur neque omnibus uolunt,neque pluribus: non autem omnibus,ac ne uni quidem eorum quæ sub uniuersali subiecto comprehendun tur inesse prędicatum ostendere, οὐδεὶς dicunt : quod ex tribus partibus orationis compositum est,ου negatiua particula,δὲ coniunctione siue ad id quod est neque omnes neque plures sit:siue, ut Porphyrius Philosophus censet ad cautionem copulet distinctionemq́; ambiguitatis accepta,& præterea εἷς numerali nomine,quod etiam inflecti uidemus.dicimusq́; οὐδενὸς idest nullo am bulante.ac per trium generum uariamus differentias οὐδεμία idest nulla ambulat:& οὐδὲν idest nullum ambulat . Οὐδεὶς ergo à δὲ coniunctione per duarum collisionem uocalium factum est in his dictionibus οὐδὲ εἷς concurrentium perindeq́; se babet atque illud,μηδ᾽ ὅτινα γαστέρι μήτηρ, idest nec quem utero mater:& ἀπο κρινομένου τοῦ παράπαν οὐδὲ γρῦ hoc est nec quid quam omnino respondente. Οὔτεις uero quod etiam nullus significat:à τε per harum synalœphen οὔτε εἷς dictum est uocum Sed quomodo τὶς dicente Affirmatione , in Negatione quæ illam tollit,non οὐ τὶς idest non aliquis uerũ οὐδεὶς Græci pronunciant?An propterea

dicemus

dicemus,quod εἷς latius quam τὶς capitur,si simpliciter spectetur Nam cum subiecto iungi τὶς,quo pacto & aliæ præfinitiones singulæ,perpetuo velit eo quoniã significent ipsæ quo sese habeãt subiecto cõprehensa,vt prædicato Impertiantur,aut secus,accipitur quidem & hoc modo εἷς in versu illo, εἷς δέ τις ἀρχὸς ἀνὴρ idest Vnus vir princeps aliquis & in illo εἷς κοίρανος ἔστω, hoc est vnus Rex esto.sumitur vero & vt prædicatum, non in iis solũ quæ vnica appellãtur,ceu cũ sol vnus est proferimus:vel vnus est Mũdus quando & nomẽ solus illi,vel actu, vel omnino potestate adiungimus,sed & in singulis absolute iis quæ quouis modo sunt: vt ipsorum quoque multitudo subsistentiã habeat: cũ neque prædicari,per se præfinitiones valeãt neque aliis rationabiliter prædicatis coniungi:ut sequens nobis oratio demonstrabit.Has ob res igitur nomen εἷς,id q: dicebamus,quam τὶς latius capimus.Cæterum cum mutuo cõueniant,quatenus cõplicantur subiectis,nõ singularibus,quorum nulla pars est,sed quibus prædicari de pluribus natura est insitum,tunc quoq; non nihil inter se habere discriminis videntur.Nam quoniam ex multis quodlibet,& totũ,quiddam est,& eius veluti pars quod de ipsis prædicatur communiter si ceu totum quid sit,quanuis indiuiduum dicas ab iisdem speciei ex aduerso distinctum,unus ad ea cõplexionẽ recidit. sin tãquã pars ipsius cõmmunis quodã pacto existat,cuiusquã.qua propter nec cõtradicere in iis licet quæ tota dũtaxat sunt.eamq; rationem hac unum ad aliquid in particularibus quam & singularis. Græcis articulus ad omnis in uniuersalibus differentiam obtinet.Nam & ho anthropos.id est,homo animal & omnis homo animal dixerint.habet.n. atriculus uim uniuersalis præfinitionis:ut ad calcẽ libri edocebimur.Sed articulus vniuersalis subiecti unioni cõuenit, quo fit ut tũ unicorũ tum indiuiduorũ singularis cõiungaĩ,aiunt enim ὁ ἥλιος καὶ ὁ Σωκράτης idest Sol & Socrates. quandoque uero & in eo quòd inter cognata præcellit: ceu cum ὁ ποιητὴς dicunt vel ὁ ῥήτωρ, hoc est Poeta vel Orator. omnis autem illorum congruit multitudini quæ sub ipsum conferuntur. Ergo cum nomen εἷς velut prædicatum tollunt,tunc non ipsi ,sed verbo est negatiuam nectunt particulam : quod & actu omnimo in eiusmodi propositione exprimitur.aptum est natura prædicatum subiecto copulare. Affirmationis enim verbi causa dicentis

hic lapis unus eſt dicet negatio hic lapis nõ eſt unus. Quando autem εἷς uelut ſubiecto applicitum aut τὶς ſummouent, Negationem facientes particulari contradicentem Affirmationi οὐδεὶς dicũt, uel οὔτις uerũ cũ οὐδεὶς proferunt. non quaſi τὶς præfinitioni, ſed tanquam εἷς nomini occurrunt. ac deuitata οὐχεὶς dictione, uelut, ambigua, & οὐεὶς, ut quæ præter ambiguitatem quoq; male ſonet, οὐδεὶς uel οὔτις pronunciant. τὶς autem præfinitioni occurrere tunc proprie uidentur, cum οὐ τίς dicunt: nõ poſitu ſcilicet ſuper τὶς acuto accentu. (non enim græca conſuetudo huiuſmodi pronunciationẽ nouit.) ſed ſuper οὐ negatione, quale eſt illud οὔτις ἐμεῦ ζῶντος id eſt. Me quiſquam haud uiuente: & Μήτις νῦν ἐνάρων, ideſt Nequis nunc ſpolia ſed hoc poeticæ, οὐδεὶς autem cõmuni uſui familiarius eſt. Hęc habuimus quæ de prętinitis propoſitionibus diceremus Quonam autem pacto ſeſe imprętinitę ad contradicendũ habeant, aut ſecus, hoc eſt prętinitarum non nullis idem ualeant, per ea quę ſequuntur ſimul cũ Ariſtotele progredientes explorabimus. Ad hęc igitur ipſa Auctoris uerba inſpiciamus: quibus cum proditam à ſubiecto diuiſionem nobis tradiderit propoſitionũ, diſcreueritq; ab uniuerſalibus ſingularia, id eſſe inquit VNIVERSALE QVOD PRAEDICARI DE PLVRIBVS EST NATVRA IDONEVM: uniuerſalia nimirum ab iis quę de pluribus prędicantur ęquiuoce eo ſecernens qđ prędicari de pluribus natura comparata ſint. hoc autem eſt non lege quapiã ac poſitione, quemadmodum Aiax & Alexãder, ſed qđ unã indicet naturã: quæ cum id quodlibet ſit ex pluribus, facit ut & illam ſignificãs nomẽ de ipſis prędicet. Omnino autẽ de uocibus diſſerẽs, diuiſionẽ rerũ facit ꝓpterea, quoniã Philoſophis nõ de uocibus potiſſimũ, ut Oratorib. Grammaticisq́; uelut ſupra quoq; docuimus, ſed rerũ cõprehẽſionis gratia agitur. Species itaq; propoſitionũ cũ in uniuerſales ac ſingulares abſumpſerit, diuiſionẽ addit, uniuerſaliũ in uniuerſales quę ut uniuerſales ſiue uniuerſaliter uocantur, atq; imprętinitas. nam de particularibus poſthac meminerit. In his autem uniuerſales in uniuerſalibus Enunciationes cõtrarias eſſe ait: iis ſcilicet de cauſis quas recenſuimus. quę uero ſunt uniuerſales, non autem uniuerſaliter, hoc eſt imprętinitas, contrarias quidem non eſſe, illas ut tamen contraria ſint quæ ab

iis significarentur fieri posse nonnunquã. Quod igitur vniuersali ter imprçfinitas ipsas nominet. exempla etiã quæ affert id planè indicãt homo albus est & homo albus non est. eas aũt ita appellat, quoniã vniuersali ipsarum subiecto non sunt vniuersales præfinitiones attributæ. ꝙ & si in particularib. potest congruere, habent tamẽ illæ quoddã peculiare particulares ipsas p̃finitiones: à quibus nomẽ quoq; sibi vendicant. Quomodo aũt non esse cõtrariæ dicantur sed contraria quandoq; significare, hoc Explanatoribus non parum iam exhibuit negocii. Fortassis aũt ipsis auctoris verbis consentaneũ fuerit, si velle quidem Aristotelẽ simul veras inter se esse imprçfinitas propositiones dicamus: vt ex sequentibus erit perspicuũ, atq; ob id non esse contrarias eas merito affirmare: haud.n. contrariũ est: mutuo simul esse illas, verum quoniam fieri potest aliquando vt ex Negatione illa quæ in affirmatione contrarii vera est, suspicentur nonnulli contrarias tunc propositiones has ceu contraria quædam significantes, appellari oportere, propterea causam sic opinantibus adiicere paralogismi impostricis ve ratiocinationis: eademq; iis pronunciare quæ in postremo libri theoremate dicentur. Contrarias igitur eo definitas esse opiniones putare, quoniã sunt contrariorum, falsum est. Quæ.n. bonũ esse bonum, & malũ esse malũ arbitratur, eadẽ fortasse erit & vera: siue plures sint, siue vna. At hæc sint contraria. verũ non eo quod sint contrariorũ: sed magis quod contrario se se habeant modo. Non igitur pacto conuenire imprçfinitis contrariarũ nomẽ plane Aristoteles pronũciauit his verbis. Quãdo aũt contraria esse quæ indicantur possint bene Porphyrius explicauit Philosophus. Non enim ei semper quod affirmatur contrariũ quidpiam est inquit. neque dici semper vera esse de eo potest negatio quod est affirmatæ rei contrarium: sed de contrario quãdoque, interdum de priuatione: aliquando de horum neutro: verum tollere id solum quod affirmatio prodidit. Par enim est impari, & nigrũ albo contrario: veraq; de iis fiunt impar & non album: contrariis Negationes ex necessitate comitantibus iis quæ carere medio dicuntur, contingenter autem medio præditis. At huic rei videre opposita priuatio est vel actionis: vt non in eo qui captus est oculis, sed dormiente, aut conueniente. vel facultatis: vt in cæco, quæ per id significantur quod est

non videre. Nonnunquam vero & quod productricem nondum actus potestatem accepit, actus inficiatione indicamus ut in catulo recens edito, & quod capax neutiquam est facultatis: ut in ligno. nam non cernere & lignum dicimus. ac nullo sane horum id quod à negatione significatur dixeris esse affirmationi contrarium verum modo priuationem: modo autem non priuationem, sed diuersitatem duntaxat. Atvero animali alii ue substantiæ, neque ut contrarium, neque ut digenus priuationem opponi quidquam unquam inuenias: nec quanto definito, aut figuræ, neque actibus iis quæ non secundum aliquod contrarium fiunt. Rei enim, calefacere, contrarium est, frigefacere: si quidem est & calido frigidum. haud vero contrarium huic fuerit rei quæ est: intelligere, vel, ambulare. Itaque de causa quod negatione significatur, ei quandoque contrarium esse ait quod affirmatio declarat: cum ipsę nullo modo inter se contrariæ sint propositiones. Hoc autem in solis imprępfinitis iure annotauit: tum propterea quod vniuersalium solæ hę propositionum affirmationes negationesq́ habent quæ penes prædicatos solos terminos, non penes præfinitiones aliquas fiunt. à quibus, vel si per seipsæ affirmatiuæ, ac negatiuę capiantur, vt omnis, non omnis, aliquis, nullus rerum significari contrarietatem ne suspicati quidem aliquis posfit. id quod faciunt prædicati, ac tunc maxime cum in medio expertibus cótrariis Affirmationem ac Negationem conficimus. Est enim, ut sæpe commonuimus, præ finitionum, solam multitudinis eorum differétiam significare quæ subiecto comprehenduntur: quasi partem obtinentium prædicati qui in propositione est, aut non obtinentium tum quoniam ea prospicue sunt quæ in aliarum oppositionibus accidunt: Vniuersales exempli causa ut uniuersales simul mentiri, proinde esse contrarias. Particulares simul uerum asserere: nec nomen competere illis contrariorum quemquam arbitrari. Angulares ex diametro, singularesq́; uerum ac falsum diuidere. At in imprępfinitis, quoniam neque singularis, ac finitus subiectus is est, neque aliqua illi præfinitio adhæret, manifestus haud admodum est earum oppositionis modus, sed quisquam uelut contrarias quoque oppositas interdum eas esse putauerit. significariq; hoc asseuerat Aphrodisiensis interpres uerbis illis TAMETSI QVAE INDICANTVR CONTRA

RIA QVANDOQVE ESSE POSSVNT. cũ tamen clamet in sequentibus Aristoteles parem ipsis cum particularibus facultatem adesse. Particulares autem cum sese ad contrarias ex diametro habeant iuxta ipsum hoc Aristotelis placitum, quod est simul eas in quadam materia hoc est contingente uerum fateri, alius quisquam contradicere quoque impræfinitas sibi inuicem existimauerit: sed uelut alteri similiter angularium contradictioni quæ est aliquis & nullus. Has ob res igitur significauit hoc solum propositis verbis Aristoteles æquum non esse contrarias eas appellare: licet contrarium rerum quandoque indices fiant. pergens vero & simul ueras esse, non autem contradicere, rationibus asserere tentabit. Cæterum cum causam assignauerit cur impræfinitæ, vniuersales non uniuersaliter nominentur, quoniam, scilicet de subiectis uniuersalibus non uniuersaliter pronunciant. cum non ipsis cõiungant uniuersales præfinitiones quę loqui uniuersaliter nos de uniuersalibus faciunt, huius rursus ipsius causam docet, nempe cur uniuersales præfinitiones auctores id genus fiant enunciationum. uelutq; in affirmatiua quæ est omnis præceptionem cõiicit: quasi & in nullus eædem rationes conueniant. Quænam hæc igitur causa est? quoniam NOMEN inquit OMNIS NON VNIVERSALE IPSVM SIGNIFICAT: SED VNIVERSALITER INESSE. hoc est non ipsam significat uniuersalis speciei, uelut hominis, naturam. Species enim cum una ex sua ipsius natura existat, comprehendere unireq; perhibeturq; perpetuæ indiuiduorum generationis infinitudinem. omnis uero præfinitionem quomodo de uno dici posse concedas? Omnis ergo non ipsum significat uniuersale: sed uniuersaliter inesse. idest, sed prædicatum à nobis dici de comprehensis omnibus sub specie indiuiduis firmari.

II.

IN prædicato uero uniuersali uerum non est uniuersaliter prædicare. quippe nulla erit affirmatio in qua de uniuersali prædicato uniuersalis nota prædicetur: ut omnis homo est omne animal.

Quærit his verbis Aristoteles an quemadmodum affirmatiuā subiecto addita præfinito speciem aliam efficit propositionum quoque excudere aliam possit prædicato adiuncta. Decernit aūt ne existere quidem eiusmodi posse Affirmationem: vt ea quę omnis homo, inquit, omne animal est. propterea quoniam qui hoc dicit hominum quemlibet particularium omne animal esse ait & equum, & bouem, & reliqua omnia: quamobrem neque fieri vt verus is insit qui ita pronunciauerit, Iure igitur ne talem fieri quidē posse Affirmationē putat: idq; per nominis huius vera defectū prodit. quippe nulla vera erit Affirmatio, in qua de vniuersali prædicato vniuersalis nota prædicetur: hoc est in qua vniuersali prædicato coniungi vniuersalem præfinitionē liceat: atque hominem dicere, de quo omni, quod inquit vniuersali prædicatur animal, non simpliciter esse animal, sed omne animal, Eam ob rem itaque ne existere quidem id genus affirmationē asserit: vt quæ veritatem non vnquam assequatur: quādoquidem est hęc quoque affirmatio: sed falsa semper, atque ob id aspernanda: nulliq; prorsus vsui ad ratiocinandi rationem ac viam. si quidem præter naturam sese perpetuo habet: neque vllum potest ad inuentionem veritatis vsum afferre, id quod finis est logicæ facultatis. Porrò cū plures queant propositiones ex diuerso præfinitionū tum ad subiectum terminum propositionis, tum ad prædicatum complexu fieri: iure hanc solam protulit: atque ex recte vocatis propositionibus illam expunxit quæ omnis præfinitionē vtrique termino coniungit. id quod in primo quoque resolutorium volumine capitis illius principio quo de facultate propositionum explicat. Nam de prępositionum differens vniuersalium delectu in quibus consequens omni subiecto prædicatum est, subdidit, Ipsum autem consequens non totum sequi intelligendum est. homini inquam omne animal verbi gratia, vel musicæ omnem scientiam: sed simpliciter tantum sequi quo etiam modo proponimus. etenim inutile alterum est, nec fieri potest: vt omnem hominem omne animal esse: vel iustitiam omne bonum. Et vero in priore de Demonstratione cum in syllogismis vniuersales affirmatiuas cōclusiones colligentibus & maius extremum de omni medio, & hoc rursus de omni minore prædicari dixisset, hoc est in vtraque syllogismum complentium propositionum de proprio subiecto

omni prædicatum appellari, subiecit, prædicatum autem non omne dicitur. Quod igitur iure hanc solam vbique velut inutilem damnet, discere licebit, si cũ quatuor sint, vti deinceps ostendemus, quæ perpetuo mẽtiuntur propositiones, duæ affirmatiuę, duæ negatiuæ: quædam vniuersales, quædam particulares, per vnam cæteris, tum quantitate, tum qualitate, digniorem, quę, vt intelligemus, semper mentiendi occasionem tribus etiam reliquis præbet alias quoque simili huic ratione peccantes animaduertamus ex propositionum quæ congrue proferuntur catalogo delere voluisse. Nam si artificialem quoque harum rationem exacte scrutari oporteat, ac de ipsis quod videtur commemorare, sexdecim inueniemus propositiones, ex præfinitionem secundum vtrũque propositionis terminum distributione fieri. Si quidem cum quatuor eę sint, atque vna quæuis earum subiecto cohæreat, accidit quatuor propositionum à prædicato singulis præfinitionibus iuncto species effici. Sit ergo prima præfinitio omnis subiecto constructa. atque si præfinitionem etiam quampiam nectere prædicato velimus, aut omnis homo omne animal dicemus: aut omnis homo nullus lapis, aut omnis homo aliquod animal, aut omnis homo non omne animal. Ac constat sane trium reliquarum pręter sublatam ab Aristotele veras esse singulas. Sed cõstruatur pręfinitio nullus subiecto. rursus ergo dicemus vel nullus homo omne animal vel nullus homo nullum animal vel nullus homo quidam lapis uel nullus homo non omne animal Conspicuumque est vtranque earum quæ vniuersalem quempiam perfinitionem prædicato coniungit verum esse. quoniam, scilicet quoddam animal est homo: quoddam non est. quo circa quoniam est quoddam animal, non potest nullum esse ac vera propositio est illa quæ nullus homo inquit, est nullum animal. quoniam vero non est omne esse non potest. & vera est propositio quæ nullus homo omne animal est pronunciat. Vera autem & ea est in impossibili materia quæ particularem affirmatiuam præfinitionem prędicato accommodat: vt quæ dicit nullus homo quidam lapis sola enim falsa nunquam non est ea quæ particularem negatiuam præfinitionem prædicato copulat, subiecto præfinitionem negatiuam vniuersalem obtinente, vt nullus homo non omne animal, vel non omnis lapis, vel non omne al-

bum Nam quoniam ea falsa semper est quæ omnis præfinitionem utriq; complicat, termino, patet ueram semper eam esse quæ causam mendacii summouet, hoc est uniuersalem affirmatiuam præfinitionem prædicato coniunctam ut, quæ omnis homo non omne animal dicit. quare huic contrariaiquæ nullus, inquit, homo nō omne animal est falsa perpetuo erit. quippe fieri nequit ut ueræ simul contrariæ sint. At aliquis rursus præfinitio subiecto applicetur. aut ergo aliquis homo omne animal pronunciabimus: ac semper falsa hæc est, eam ob causam, qua uniuersalior hac quoque omnis homo omne animal perpetuo mentitur. quamobrē & hæc semper, cum ab illa comprehenduntur, sitq; ipsi consequens falsa erit. uel aliquis homo nullus lapis uel aliquis homo aliquod animal uel aliquis homo nō omne animal. atque hæ omnes ueræ. Superest non omnis præfinitio subiecto copulanda. Rursus ergo dicemus uel non omnis homo omne animal: & hæc uera est semper ceu semper falsæ illi contradicens, omnis homo omne animal. uel non omnis homo nullum animal atq; hæc rursus uera est in necessaria contingentiq; materia. quoniam. s. falsa in his est quæ huic contradicit: ea est omnis homo nullum animal aut nullum album. uel non omnis homo quidam lapis. constatq; & hanc in materia ueram esse imposfibili, quoniam falsa in hac est quæ illi contradicit, nimirum hæc omnis homo quiddam lapis. uel, quod reliquum est non omnis homo nō omne animal. atque hanc rursus nunquā non falsam esse contingit: ut quæ semper uerā hanc tollat: omnis homo non omne animal. causam uero cur uerum hæc perenniter prodat, iam prædiximus: nempe quoniam uniuersalem affirmatiuam pręfinitionem tollit male ab ea quæ omnis homo omne animal dicit prædicato commissam: neque ut uera illa sit, in necessaria quoque permittentem materia, in qua subiecto prædicatum necesse est competat. Itaque cum sedecim propositiones percensuerimus, quatuor perpetuo mentientes inuenimus: totidem semper ueras: reliquas & uerum & falsum nunciare in alia atque alia posse materia. atque in semper falsis Affirmationes duas: eo conuenientes quatenus omnis præfinitionem prædicato connectunt: differentes uero subiecto coniunctis Affirmatiuis præfinitioribus. eæ sunt omnis homo omne animal & quidam homo omne animal. duas quoque consortes. Negationes non omnis præfini-

tione prædicato adhibenda. dissentientes negatiuis præfinitionibus subiecto applicitis, nimirum has nullus homo non omne animal & non omnis homo non omne animal. In semper autem ueris duas rursus Affirmationes, quæ semper falsis contradicunt Negationibus omnis homo non omne animal & quidam homo non omne animal uel non omnis lapis uel non omne album. Negationes duas, quæ semper falsis Affirmationibus contradicunt nullus homo omne animal & non omnis homo omne animal uel omnis lapis uel omne album. Cæteræ omnes, uti dicebamus, & ueræ & falsæ in alia atque alia materia deprehenduntur, itaque ex iis quæ affirmatiuarum alteram præfinitionem subiecto adhibent, prædicato autem particularem affirmatiua duntaxat: particularis in necessaria ac contingenti materia uera, uniuersalis in sola necessaria inuenitur. quippe in hac sola competere vniuersis prædicatum potest subiecto cōprehensis indiuiduis. in reliquis scilicet mentientes. eodemq; in cæteris modo. Verum, quod inspicere ab initio proposueramus, quam ob causam, cum plures sint quæ perpetuo mentiuntur propositiones, solam reprobauit eam Aristoteles quæ vniuersalem affirmatiuā præfinitionem vtrique termino connectit? An in cæteris particularem Affirmationē quę quidam homo, inquit, est omne animal ꝑpetuo mētiri propterea plane cernebat quod ab vniuersali contineretur. Negationes autem consentire affirmationibus, quasi per addictas subiecto præfinitiones quoq; ipsæ sunt, particularem negatiuam tollerent prę dicato coniunctam. Sic nanque vsu venit vt, si negatiua particula vtraq; ab altera tollatur, propositio rursus in pristinā Affirmationem deueniat. Quid enim interest omnis homo omne est animal an non omnis homo est non omne animal proferas? potestate.n. videlicet omnis homo nequaquam non omne animal est dicimus: vel nequaquam omnis homo non omne est animal sed omnis homo omne animal est: atque vtrique illam inferimus quæ a principio fuerat omnis homo est omne animal. Vel rursus quid interest homo quidam omne animal est dicere, an nullus est homo nō omne animal? hominem enim facultate iterum nequaquam non omne animal esse pronunciamus: vel nequaquam nullum hominem omne animal esse: inferimusq; hominem quendam omne esse animal. Proinde dictas quoque Negationes licet veris illis sem-

per propositionibus refragantes uidere quibuscum falsæ etiã sem per Affirmationes pugnabant. Nam ueræ semper illi affirmationi omnis homo nõ omne animal tum hæc omnis homo omne animal semper falsa ob prædicatum Affirmatio tum hæc etiam non omnis homo non omne animal propter subiectũm repugnat, quo fit ut mutuo concurrant. Cæterum dicenti quidam homo non omne animal tum hæc similiter quidam homo omne animal prædicati ratione renititur: tum hæc quoque subiecti nomine nullus homo non omne animal: quamobrẽ hæ quoque cõueniunt. Quas ergo citauimus Negationes, si vim cum Affirmationibus obtinent eandem qui uniuersalem semper fallacem Affirmationem à propositionum catalogo simulq; consequentem illi perpetuo particularem Affirmationem secreuerit, potest iis reliquas quoq; his improbandis, hoc est duas illas Negationes quæ. cum dictis consonent Affirmationibus, mendaces & ipsæ perpetuo sunt, eiecisse. Est enim attendendum semper falsis semper mentiẽdi causam à sola omnis præfinitione prædicato commissa fuisse inuectã (nan q; ipsis inest omnibus actu, uel potestate) eiusq; sublatione uerũ semper prodentibus verum fatendi. quippe omnes quoque hæ non omnis prꝯfinitionem obtinẽt prædicato adiectam, uel actu rursus, ut quæ in iis Affirmationes sunt: uel potostate: ut Negationes. homo enim nullus omne animal propterea dictu uerum est: quoniã omnis non omne est animal. similiter. & non omnis homo omne animal quoniam & particularis non omne est animal. Quapropter iure Philosophus a sola omnis præfinitione prædicato deuincta reiectitias fieri propositiones dicit. Constat autem et si absq; præfinitione subiectum capiamus, addito illi apud Græcos articulo, uel ne hoc quidem addito, idem propositionum quæ sic fiunt cum iis peccatum fore quæ non sine proditis præfinitionibus dicũtur. similem enim hæc vim obtinebit, quꝯ ho anthropos. i. homo omne animal inquit, huic omnis homo omne animal hꝯc aũt anthropos hoc est homo omne animal illi quidam hõ omne animal. Eadem quoq; de causa si singularem subiectum asciscamus, omnis præfinitionem tribuere prædicato quod de illo dicitur recusabimus. Haud enim potest qui serio ac tanquam uere loquitur Socrates, dicere, est omnis homo. Atq; nec ut ueræ semper aut quandoq; fiant propositiones, præfinitionem præ

dicate quampiam Aristoteles censet addendam. Sunt enim omni-
no semper ueræ non minus perpetuo mentientibus deuitandæ iis
qui prolatas recensere enunciationes absq; superuacua varietate
statuerunt:ceu quę nec diuersum quidquam in necessaria aut im
possibili materia significent:nec nobis conducant ad uerum falsum
q; discernendum. Quin nec quæ uicissim admittere horum alte-
ram ualent,præfinitionem habere aliquam debent prædicato ad-
iunctam.Cum enim uim eandem illis obtineat propositio eaq; si
ne præfinitione prædicationẽ facit,cur nõ simpliciores contexe-
mus loco earũ quæ superflua quædam assumunt:ut pro illa omnis
homo quoddã animal uel omnis homo nõ omne animal hanc om
nis homo animal est?& illius uice omnis homo nullus lapis hanc
omnis homo lapis non est uel quę hanc simplicior ac syncerioris
naturæ enunciatur nullus homo est lapis?Si quidem & quando
ueterũ quosdam inuenimus qui particularem affirmatiuam præfi
nitionem addere prędicato uidentur,ut cũ Aristoteles Animam
ipse Entelecheam quandã nominat,& Rhetoricem Plato peritiã
quandam,dicendum est uerbum quandam acceptum eius gratia il
lic fuisse,ut non reciprocare cũ subiecto prædicatũ indicarent:ue
rũ genus eius eẽ:ac differentiarũ quarundã additione egere, ut su
biecto finitionẽ cõficiant.Sed qũo non ipsis(inquiunt) rebus Ari-
stotelis conuincitur,si uerum explicamus cum omnis homo scien
tię omnis capax est dicimus?uniuersaliq; prædicato uniuersalem
præfinitionem copulamus?An ꝙ respondendum omnis præfini-
tionem non re uera prædicato coniungi.Nam prædicatur id quod
fertur de subiecto dicitur autem de homine non scientiam esse il-
lum sed scientię capacem.Quare si omnis præfinitione huic uer-
bo capax adhibita , tunc uera esse posset propositio, uelut si dice
remus omnis homo omne est capax sciẽtiæ,utique ratio coarguẽ
retur Aristotelis:nunc autem ut uera sit fieri neutiquam potest.
Qui enim hoc inquit,non aliud quidquam ait,quam quemuis homi
nem , omnem esse hominem:Socratem uerbi causa non Socratẽ
solum esse , sed & Platonem & Alcibiadem , & alios singulos.
Nam si omnis homo scientię omne capax est;unus , autem omni-
um est & Socrates,ergo iis quoque scientiæ capax est omne.quã
obrem Socrates ipse,& plato erit : & Alcibiades : & quando-
quidem sunt & ii scientiæ capaces . nisi enim Socrates ipse &

Plato & Alcibiades una sit,non erit omne scientiæ adhuc capax: Ergo uerbum omnis non hoc loco præfinitio,sed pars est prædicati.hoc enim ipsum fertur de homine,scientiæ esse omnis capacem. Enimuero verbum omnis præfinitionem nō esse prædicati,liquet ex eo quòd huic nobis propositioni maiorem aliam propositionem nectentibus,priorisq; huius prædicatum,ipsum inquā sciétiæ omnis capax esse,alii cuidam quod de ipso prædicatur subiectum facientibus,ut conclusionem quandam ex iis colligamus,vniuersalem illi,ceu non habenti,præfinitionē addimus: uelut si omnis homo,diceremus,omnis est capax scientiæ.omne quod scientiæ omnis est capax.rationale est. ergo omnis homo rationalis. Quanquam si omnis uerbum erat præfinitio quid alia nobis præfinitione opus erat?ac quonam pacto licebat duas inter se præfinitiones ordine proferri? Verum nec omnis præfinitionem prædicati esse posse,nec prædicatum scientiam, sed capax compertum est, cui cum earum lege propositionum quæ in prima figura conficiuntur subiectum in secunda fiat propositione, alias apud Græcos articulum,alias uniuersalem præfinitionem addimus. Vniuersalem ergo affirmatiuā præfinitionē prædicato adhiberi nō oportere,siue subiecto communius prędicatum sit,ut in hac omnis homo omne animal:siue etiam illi adæquatum,ut omnis homo omne risibile constat ex iis quę prodidimus. Nam & in adæquatis terminis non absimilis absurditas est propterea, quoniā qui omnem hominem omne risibile esse ait,particularem quemlibet Pronunciant hominem eundem esse vniuersis : Socratem exempli causa,quoniam est homo omne esse risibile:id autem est,Socratē, omnem esse hominem. Hoc igitur vel ex superioribus patet uerbis:in quibus omnis homo omne scientiæ capax est dici nō posse ostendebamus,nam & scientiæ capax cum homine exæquatur Sed quænam est causa ut ineptum natura prædicatum sit præfinitionis omnis additionem sustinere:cum nullus copulari illi posse videatur? An quoniam quod affirmatiue prædicatur,si de subiecto dicatur uniuersaliter, uult semper subiectum siue ut adæquatum uelutq; ipsi quadrans,siue quoque vt excedens complecti:& uniuersalem præterea indiuiduorum illorum multitudinem quæ subiecto comprehenduntur suo ipsius consortio eam sibiipsi colligare atque unire natura aptum est.Ergo quod affimatiue præ

dicatur si cogere vel ea studet quæ natura discreta sunt, ut quod prius ipsum multo in sua ipsius simplicitate spectetur omnis autem verbum non unum quoddam sed multitudinem declarat, patet fieri nequaquam posse ut ea inter se coniungantur. Nam uerbum omnis vt supra differebat Aristoteles, non vniuersale ipsum significat, sed vniuersaliter inesse. Cum autem se iunctum id omnino fuerit quod negatiue de subiecto prædicatur, tunc & de subiecto quæcunque sub prædicatum ueniunt inficiari possumus: atq; exempli causa omnis homo nullus lapis est dicere. Sed insartam propositionem instipatamq; faciemus: cum dicere simplicius liceat omnis homo lapis nõ est atque eo sim plicius adhuc nullus homo est lapis : ne in sublatione affirmatiuam præfinitionem assumamus.

III.

CONTRADICTORIE *igitur oppositam affirmationem negationi inquam eam quæ uniuersaliter illi quæ nõ uniuersaliter eidem inesse significat: ut omnis* Homo *albus. nullus* Homo *albus, quidem* Homo *est albus.* Contrarie *uero, uniuersalis affirmationem & uniuersalis negationem : ut omnis* Homo *iustus, nullus* Homo *iustus. Quamobrem ut ueræ simul hæ sint fieri nequit: at ijs oppositas licet quandoque in eodem simul esse ueras: ut non omnis* Homo *albus, & quidam est* Homo *albus.*

Propositionum præfinitarũ oppositiones hoc loco tradit nobis Aristoteles uniuersas tum eas quæ in descripta superius tabella, diametricum ambulorum obtinent situm ? tum uniuersalium uniuersaliter: tum earum etiam vniuersaliũ quæ ut particulares appellantur Atque angulares quidem quas vniuersales uniuersaliter nominauit, ut quæ propositionum alteram uniuersaliter habet uniuersalẽ, contradictorie inuicẽ oppositas esse ait, hoc est uerum sem per ac falsum diuidere, uniuersalem inquã affirmationẽ particulari negationi negationemq; uniuersalẽ particulari affirmationi. Ipsas uero uniuersales vniuersaliter pro

oppositiones non etiam contradictorie, sed contrarie mutuo sese oppugnare propterea, quòd mendaces simul in materia sint contingente: in qua particulares, quas & Subcontrarias uocant, uerum simul inuicem fateri necesse est. quoniam tunc uera ex iis utraque est cum contradictorie ipsi repugnās uniuersalis propositio mentitur. quo fit ut hę nullo inter se modo prælientur. Hæc autem tum ex adiectis à Philosopho patent exemplis: tum ex iis quæ prius nos de ipsis prodidimus. Cæterũ non illud ignorandũ, pro antiphaticos in græco exemplari, idest contradictorie, apophanticos etiam, hoc est enunciatiue scriptum inueniri. per hoc nimirum significante, ut Porphyrius philosopus inquit, Aristotele, qualis affirmationis ad qualem negationem oppositionem censeat sumendam nempe eius capiendam esse quę uelut enunciatio est. Siquidem & finita, ut ait, uerba affirmationum nomine, infinita negationum uocari consueuerunt. ac suspicari quis potuisset: nisi aduerbium enunciatiue esset additum, uerba de id genus uocum oppositione fieri. Ad eã quæ sequuntur: clarum est magis priori sciptur æ consonare. hac enim ratione & contrariæ dici poterunt enunciatiue obluctari: quas ceu modo quam superiorum diuerso oppositas Aristoteles confestim adiecit.

IIII.

QVAE ERGO *uniuersaliũ contradictiones uniuersaliter sunt, earum ueram esse alteram aut falsam necesse est. Et quæ in singularibus habentur: ut albus Socrates est. Socrates non est albus. Quæ uero in uniuersalibus, non autem uniuersaliter, non uera semper altera, falsa altera est. quippe simul uerum est dicere,* Hominem *esse album, & album* Hominem non *esse: &* Hominem *esse formosum & formosum non esse* Hominem. Nam *si deformis, est etiam non formosus: & si quid sit, non est quoq;. Videri autẽ illico propterea. possit absurdum, quod hęc non est albus* Homo *simulat; illa significare nullus* Homo *est albus appareat. hæc autem neque idem significat, neque simul est necessario.*

ꝑ Propositionũ octo illarum ex diuisione subiecti emanãtiũ quæ contradictorie sibi obstent inuicem,quę cõtradicere uideãtur,nec tamẽ cõtradicant,ꝑ hæc nobis Philosophus tradit: dicitq́; an gulares inter se diametricas, quas uniuersales uniuersaliter nuncupat,quoniã uniuersalem vniuersaliter alteram obtinent propositionũ,nẽpe omnis affirmationẽ cũ nõ omnis negatione:& negationẽ nullus cũ affirmatione aliquis cõtradictorie depugnare.& præterea singulares ut Socrates est albus cum hac Socrates albus non est imprænfinitas uero ait,quas & hic uniuersales nõ uniuersaliter uocauit,non sibi mutuo.contradicere,cum nec uerum semper falsumq́; diuidant:sed in materia contingente cũ particularibus eã dẽ uim obtinentes,esse ueridicas: in qua uerũ & illę asserere cõperiebantur.Quippe ueras simul esse & est albus homo imprępfinitam affirmationem,si in scytha quopiã uerbi gratia sumatur, & hõ albus nõ est imprænfinitã negationẽ,si in quoquàm AEthiope. & est homo formosus in Achille,uel Nireo:& formosus hõ non est in Thersite,Hæc itaq; sic pronunciante Aristotele: reclamãtibusq́; illi claris uiris ac mihi ueneratione prosequendis,par utiq; fuerit nos qui ueritatẽ rebus cũctis amiciorẽ simul ac magis uerẽ dã duximus,id quod uel ipsi facere nobis suadent,theorema non sicco ut aiunt,pede prætereire:sed tum Aristotelis sententiã scrutari,qua imprępfinitas simul ueras esse propositiones cẽsetur:tũ quæ ab iis cõmemorantur qui cõtra atque ille de ipsis statuũt & ad hęc quoq; naturã ipsam rerũ & harũ ipsarũ ꝑ se propositionum facultatem inspicere ut ubi contrarias cognouerimus rationes, easq́; res de quibus sermo est,ipsas per se contemplauerimus, ueritatẽ de iis exactius diiudicare ualeamus.Aristoteles igitur,qđ & prius dicebamus:idem sonare cũ particularibus imprępfinitas arbitratur affirmationẽ affirmationi:negationẽ negationi. idẽ nanq;,homo est albus dicente,quidam homo albus est proferenti indicare. & qui non est albus homo illi qui homo quidam non est albus uel non omnis homo albus est enunciare.eaq́; de re particulares quæ in materia simul uerum deferunt ,deferunt autem in contingente,imprępfinitas quoque in hac mutuo conuenire. An uero propositionibus re uera de quibus agimus uis hæc constet consideremus : atq; a notione quapiam de iis communi diiudicationis exordium summamus . Imprænfinitas propositiones

materię rationem ad prębnitas habere omnes confitemur. hæ si quidem acceptis pręfinitionibus,quę formis proportione respondent,præfinitas ceu quiddam ex utroque conficiunt. Quoniam igitur materia,ut quæ est informis,formam adeptis inferior omnibus est,ad eorumq; deteriora nec dum expressam distinctamq; formam obtinentia,uelut obscuriore ui prædita, neque ipsam essentia multum superantia propius accedit,patet impræfinitas necesse quoq; esse propositiones tantundem pręfinitarum deterioribus ualere:Itaque contemplemur quę deteriores esse ex præfinitis propositionibus dicendæ,atq; idem sonare iis impręfinitas affirmabimus. Præfinitarum affirmationum particularis uniuersali dubio procul inferior est.propterea impręfinitam affirmationē particulari affirmationi uiribus exæquari est necesse. De negationibus uero mutuo digladiantur Interpretes. ac qui Aristotelem sequuntur,particularem uniuersali deteriorem esse aiunt quippe in oppositione ea propositionum quę per quantitatem fit, dignius uniuersale esse particulari:ut affirmatiuum negatiuo in ea quæ ꝑ qualitatem obitur. Alii vero deteriorem particulari esse uniuersalem asserunt.quoniam non solam in his propositionibus quantitatem,sed cum cōtradictorię qualitatis cōplexu accipimus:cuius sane interest qualitatis rerum subsistentiam abolere. Particularis igitur negatio cum uniuersalem duntaxat affirmationem summo uere contendat,posfitq; particulari interdum affirmationi ut in contingentibus conuenire(nam non omnis albus homo est & quidam homo est albus simul uerum profitentur) si per uniuersalem negationem significatio nequaquam potest ulla subsistentiæ relinqui, per particularem uero non expertes manemus particularis cuiusdam subsistentiæ intelligendæ ,constat inquiunt deteriorem esse uniuersalē negationē particulari negatione oportere. Enim uero hęc ita se habere,atque impręfinitam negationem uniuersali negationi,si ut perfecta propositio sumatur, uiribus parem esse,non omnis aiunt. Auctorum usus alius duntaxat,sed ipse quoque palam facit Aristoteles,qui pluribus suorum uoluminum locis impræfinitam negationem pro uniuersali usurpat ceu cum uult,fieri non posse ut motus ipse per se sine rebus quę moueantur sit,pronunciare,non est motus inquit præter res ipsas, ac sine præfinitione negationem facit, perinde atque si diceret, ubi à

rebus

rebus discesseris nullus est motus:non autem non omnis.& cum sensum nullum esse præter quinque illos velit asserere,non est,inquit præter illos quinque alius sensus. ergo cum non est homo etiam iustus dicimus,idem illi proferimus nullus homo est iustus. Quod si quis Anytum putet subaudiendum, ut non est homo iustus Anytus uel nõ est Aethiops albus hõ negationéq; impræfinitam hanc non est homo iustus idem illi non omnis homo iustus est pronunciare arbitretur,& hanc non est albus homo illi non omnis homo est albus primum quidem non amplius, inquiunt,pfectam esse propositionem finit deinde nec ea seruabit quæ Aristoteles de negationum cum affirmationibus oppositione prodidit.eæ enim inter se oppositæ censebantur quę eundem subiectũ, prædicatumq; eundem capiunt:cum dicebat,Eam poro oppositã esse in quam quę eiusdem de eodem est:non æquiuoce, autem & quascunque id genus præfinitiones alias aduersus molestas Sophistarum argutationes adhibemus.Si uero iustus homo est dicẽte affirmatione : uerumq; propter Socratem proferente, negationem eius homo iustus non est veram propter Anytum esse arbitraremur,subiectum in negatione aliud ab eo faciemus quod est in affirmatione acceptum nec faciet hoc contradictionem. Quapropter si contradictionis significatum seruabimus,impræfinitasq; uelut pfectas propositiones assumpserimus,neque ipsis uelut per seipsas imperfectis singulares subiectos quosdam subaudiendo efficiamus vt in singularium speciem decidant,necesse est inquiunt impræfinitam negationem uniuersali esse consentaneam. Hoc ergo ita sese habeat,impræfinitaq; affirmando particulari concurrat,ut cum homo,dicimus, quinq; cubitorum est magnitudine(ueros enim nos esse hoc dicto arbitramur, uel si solus unus sit qui eo creuerit magnitudinis)imprętinitas propositiones contradictorie inter se censet esse oppositas:quo sese modo affirmatio quoque habet particularis atq; uniuersalis negatio.Si quis vero eligẽdam magis esse in malis uniuersalem negationem particulari negatione asserat,primum quidem non rerum naturas in Logica facultate inspici,sed uocũ per se ipsarum potestatem ignorat.deinde ne sic quidem poterit consentientes inter se impræfinitas propositiones demõstrare constat.n.magis eligendam in malis particularem esse affirmationem uniuersali affirmatione eodẽ sensu di-

ſturos. Nam ut omnino non eſſe præſtat quam ex parte non eſſe, ſic & eſſe ex parte quam omnino eſſe ſatius eſt. Itaq; impręfinitam in his affirmationem ſimul cum uniuerſali affirmatione, ut quæ particulari deterior eſt, ueram eſſe continget. at enim negationẽ in his cenſebat ſimul cũ particulari negatione eadẽ de cauſa uerum fateri. Ergo obſiſtentur & in malis eo modo impræfinitæ quo uniuerſalem affirmationem particularis oppugnat negatio. fieri uero neutiquam poteſt ut hæ mutuo concurrant. quocirca ita quoque nunquam non uerum & falſum impręfinitæ propoſitiones diuident. Quod ſi quis impræfinitam cenſeat negationẽ particulari, quandoque alias uniuerſali cõcurrere negationi, quippe ſi uerbum eſt acuta penultima hac in propoſitione apud Græcos ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔστιν hoc eſt homo iuſtus non eſt capiatur, idem cum hac οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος ἐστὶν ideſt nullus homo iuſtus eſt dicere: ultima uero acuta huic οὐ πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος ἐστὶν ideſt non omnis homo iuſtus eſt conſonare, Primum non perſuadere, ſed legem nobis ferre exiſtimari poterit. deinde aduerſus hunc dicendum eſt uerbum ultimam in fine acuens, Gręcorum inſolens atque inauditum eſſe uſui: tametſi quouis in loco negatiuæ particulæ ſubiungatur. Ergo ſi uerbo eſt penultimam acuente impręfinitam negationem idem vniuerſali vel ipſe fatetur aſſerere, ſemper autẽ acui ab eo penultimam in id genus propoſitionibus neceſſe eſt, liquet cum vniuerſali concurſam negatione, contradictionemq; ſuæ affirmationi eſſe facturam atque hæc quidem Ariſtoteli refragrantium ratio eſt. An uero ſingulis argumentatione aſſertis licet occurrere: ac neq; rationi conſentaneũ vniuerſalem negationem particulari deteriorem eſſe dicere: ſi qualitate non differunt: quantitate uero ſola comparandis inter ſe propoſitionibus uniuerſalẽ particulari, ut totam parte, non aſcitis ❧ebus de quibus decernunt, præſtantiorem eſſe confitemur. Haud enim amplius quòd propoſuimus, hoc pacto ſeruabimus, iudicium inquam de ſola ea fieri propoſitionum differentia quæ in quantitate ſpectatur: neq; eſſentiam aliquam à particulari per ſe negatione inuehi: ſed uniuerſalem affirmationem duntaxat tolli: nihiloq; eam minus vniuerſali abnegare, ſed quandoque de paucioribus tantum. quamobrem & illi ſubiecta penes quantitatem dicitur: quemadmodum & particularis ſeſe affirmatio ad uni

uersalem affirmationem habet. Quod si impræfinita negatione pro uniuersali uti videtur Aristoteles, nihil mirum est. ei nanq; quomodo & particularis, in impossibili materia consentit. liquet autem supradictas fuisse iuxta hanc à Philosopho pronunciatas negationes. Non enim contingere vt motus præter res quæ moueantur sit ullus, aut sensus aliquis preter quinque illos, sed fieri nequaquam posse arbitratur. Atque si ea Veterum nonnulli in materia contingente sic abusi fuisse videantur, ceu quæ vniuersali tantundem ualeat, atque in quibus illa, uera sit. (hoc enim est tantundem valere) manifestum est non id absque ullo factum esse discrimine. si quidem ibi impossibilem ipsam pro contingente esse non diffitebimur (Nam in materia sola impossibili, uera vniuersalis negatiua est propositio. in necessaria & contingente: id quod ante monuimus, falsa.) sed tum circunscriptam tempore ac definitam non esse verbi gratia hac tempestate iustum aut sapientẽ hominem. tum {indiuidua distinguentem: uelut iustos nõ esse, aut sapientes} eos qui uel ex consuetudine sunt, vel etiam ex auditu nobis cogniti. haud. n. sane hoc de quibus notitiam nullam uel ex ipsa experientia, vel ex testimonio habemus: nisi homines odio magis Gnemone ac Timone prosequamur, pronunciare audebimus ceu nullo pacto eius rei consortibus cuius particeps esse humana solet natura: perinde quasi contingens ita sit ut supposuimus. hoc autem idem non est vniuersali negationi. Qui enim uel actu vel animo præfinit indiuidua, quorum prædicatum negat, dubio procul iis concedit quandam ab illo quandoq; in cæteris subsistentiam haberi. Demum si pro uniuersali imprẹfinitam negationem, atq; Minime licet habitare sine malo domum & Non bene permulti imperitant. uere pronunciauerimus, in qua nos materia negatione esse usos iudicabimus? Nam si in impossibili, nihil erit proposito consentaneum sin in contingente (nam & in hac prolatas esse oportet propositiones, si idem perpetuo ualent,) primum quidem usu uenier falsas non esse amplius uniuersales in contingente quamuis ipsas ob eam rem contrarias appellemus. deinde id confirmari ab illis ipsis quod Aristoteles asserit planè assentiemus, imprẹfinitas simul in contingente materia esse ueras. Nam si negatione ut uera utuntur, de affirmatione autem neq; extitit, neq; ulla exoriri potest controuersia, quasi uerum

in contingentibus non omnino edifferat, quemadmodum nec de particulari ambiguitur, apertum est impręfinitas simul inter se ꝑpositiones ueras esse necessario. Verum si quis impręfinitam negationem non secus atq; uniuersalem in impossibili sola materia esse putet veridicam, primum id quod in quæstione est postulabit. deinde quomodo nõ sorte distributitium sit, a subiecto idem illi significante qui cum aliquis præfinitione in impręfinita affirmatione iungitur, uel nullo quod actu sit singulari capiendo, & perfectam fieri propositionem & ueracem in contingente materia confiteri: horum neutrum in negatione concedere? Cur enim hæc Homo albus est idem ualet illi quidam homo est albus hæc autem homo albus non est non pares illi uires obtinet, quidã homo non est albus non album esse hominẽ significat? Necesse enim nequaquam est finita indiuidua ac certas impræfinitis, ut ueræ simul sint, si neque particularibus, subaudire. Hanc autem est homo formosus si ueracem propter Nireũ esse, illam uero nõ est homo formosus ob Thersitẽ dicamus, neq; ob id imꝑfectas ꝑpositiões, neq; subiectos diuersos facimus: nisi eadẽ & in particularibus quærenda sint, quas & perfectas esse, & uerum inter se explicare confitemur. quanquam eas propter subiecti partes diuersas, ueras esse affirmabimus: quemadmodum illas: ut quidam est iustus homo quidam homo iustus non est. Quod si uelut absurdum inferamus, non ab iis, si ita capiantur, contradictionem fieri, nihil asseremus quod Aristotelis uerbis quibus de ea re prodidit, repugnet. ipsum enim hoc est quod his verbis exprimitur, non fieri quam ꝑprie uocant contradictionẽ quoniam quãdoque concurrunt. Hæc ita què pro Aristotele, magis uero pro ea quæ nobis uidetur ueritate ceu defensores afferimus. quodque ab initio proposuimus, materia nobis uberius sese ad theorematis diiudicationem suggerente, quæ in mentem uenere, semotis rationibus iis quæ de illo sunt in utranque partem depromptæ diligentius considerare operæprecium esse ducimus. ac primum sanè aggredi nos particularem affirmationem quam impręfinite eadem ui præditam esse nequaquam inficiamur, negatiua ipsi copulanda particula summouere. id quod facimus duobus modis. quippe hãc uel est uerbo, uel præfinitioni coniungimus: Verum cum præmittimus illam præfinitioni, tunc ut præfinitam propositionem abolemus. quando autem

verbo est perinde atq; cum impręfinita uiribus æquis pollentem. si quidem eam & præfinita sola præfinitione superauit. negationem autem impręfinitæ in solo est uerbo necesse est fieri. At uero si inficiatio quæ uerbo est particulam negatiuam copulat, particularis est, quemadmodum uniuersalis illa quæ eam ipsam præfinitioni anteponit, ergo & impręfinitę affirmationis negatio eā dem cum particulari uim obtinebit. Præterea syllogisticas quę in prima figura complexiones fiunt par est contemplari. Nam si impręfinitam affirmationem idem ualere particulari, ob idq; in quāto vniuersalium utraq; deteriorem esse, conclusionemq; similem alteri sumptarum in syllogismo propositionum, prorsusq; esse in quanto & quali deterioris comitē, & ad hæc etiam uerum indicantibus propositionibus, nec uitioso inter se cōplexu laborantibus, necessario ueram esse cōclusionem fatemur, qualem dicemus ex impręfinita affirmatiua minore conclusionem colligi & uniuersali negatiua maiore: necesse est.n. assentiamus ꝓpter ea quæ præsumpsimus impręfinitam negatiuam cōfici: ac si ueræ illæ sint, ueram. Qui uero fieri possit ut uera ipsa per se sit in contingente materia, si idem cum uniuersali loquatur negatione: ut homo est iustus, nullum iustum iniustum est, homo iniustus non est utrum hanc cum uniuersali an cum particulari ueri consortē esse pronūciabimus? Sed nec dum priores rationes ut pote nihil ueri afferentes improbamus. uidentur.n. si mihi dicendum est quod sentio, neq; posterius accersitis repugnare rationibus: si quis hoc, quo maxime utriq; nituntur, sublato nempe infinitam negationem alteri duntaxat præfinitarum, nec unquam reliquæ esse consonam, de iis velut æquus arbiter iudicium ferat. Fortassis enim pro utraque ipsam capi dicendum est: idq; non per accidens: ut in impossibili materia: in qua usu quoque euenit ut præfinitæ mutuo negationes cōcurrant: sed ex sese pro notionibus enunciantium diuersis. id circo & simul cum propria affirmatione uerax esse potest: & alio, sicut dictum est, illi atque alio mentis ipsam proferentium conceptu contradicere: ut quæ nullam ipsa per se certam in quāto potestatem habeat. quamobrem utraq; earū ēt disputationum quæ pugnare uisæ sunt, pluribus idoneis uti rationibus forsitan potuit. Porro hæc uere à nobis pronunciari, discere ex eo possumus, quod æquis inter se omniū consensu uiribus constant impręg

finita particularisq; affirmatio. Ob id uero & propositiones illæ quæ negatiuam particulam uerbo est uel actu, uel potestate in ipsis accepto anteponunt. In particularibus autem, quæ ita fit, ut uoce affirmatio quodammodo propterea esse uideatur, quoniam non est negatiua particula præfinitioni coniuncta: uim autẽ obtineat negationis, id quod planius posthac demonstrabimus, ea quandoq; uniuersali, interdum particulari idem ualet: quoniã potest negans particula & ad ullus præfinitionem, & ad prædicatum exaudiri ac si præfinitioni addatur, idem ꝙ nullus: si prædicato idem significat quod non omnis. Nam ubi immortalem non esse ullum hominem audiuerimus, si uerbum non esse ullo iunctũ intelligamus, idem putamus atque nullum indicare. quod euidentius apparet si dictio non uel non est ante ullus statuatur in hoc Non ullus est mortalium qui liber est: nõ est ullus homo immortalis, quod οὐκ ἔστι τις Græci dicuntur: nimirũ τις ad ἔστι accẽtum referente, suumq; uequeunte tonum suspicere. At hoc audito. homo quispiam in senectute non canescit uel præditus non est quinis digitis si uerbum non est ad partẽ hanc propositionis in senectute non canescit uel non quinis præditus digitis est intelligatur, id quod post homo quispiam distinguentibus nobis planius accidit, propositionẽ idẽ illi significare existimamus quod est talem quempiam non esse & illi non omnem esse talem: ut in hoc versu, Ac quoddam effutiit uerbum, quod non quoque dictũ præstaret. hoc. n. perinde est ac si diceremus quoddam ex proditis verbis effari non oportuisse. Ac ueram propositionem à priore exẽplo effici in materia impossibili arbitramur, à secundo ueram per se, in contingente: propter vniuersalem uero in impossibili. Sin autem in priore uerbum nõ est ad immortale in secunda uero ad quispiã siue ullus referatur, particularem esse illam ac: tanquam impossibilis materia sit, uniuersalis beneficio veram putabimus. hanc vero vniuersalem: falsamq; omnino in materia contingente. Quare & in impręfinita dicendũ est negatione significari utrunque, vniuersale & particulare pro enunciantium, ut sępe proditũ est, notionibus, si rursus uel ut ullus præfinitioni quæ potestate in impræfinita continetur affirmatione, uel ut prædicato negatiua particula iũgatur. magis tñ hanc quoq; ad uniuersale declinare tunc dicimus. cũ inficiationis principiũ a negatiua ꝑticula sumi

mus,dicimusq; nō est hō pēnatus:aut iustus.& aut uerū profitemur:aut etiam mentitus.idcirco & omnes forsitan qui impręfinitam negationem pro vniuersali protulere illam hoc pacto usurpasse uidenrur,atque.Nō est motus præter res ipsas dixere:& Nō est sensus præter quinque illos & Minime licet habitare sine malo domum & Non bene permulti imperitant: & Non ullus est mortalium qui liber est.Qđ si & ea quæ circa uniuersalem affirmationem accidūt operæprecium est eadem ratione ac uia contemplari,quandoquidē in sequentibus Aristoteles id genus quoque meminerit propositionum,& in hac profecto dicendum est, posita ante est negatione,cum uel ad omnis posit,uel ad prædicatū exaudiri,usu uenire ut propositio, si uelut omnis præfinitionem summoueat,idem particulari polleat negationi,id qđ rursus manifestius apparet,si uerbum non est in propositionis initio statuatur.ut in hoc non est omnis homo sapiens sin adimat prædicatum,eadem ui cum uniuersali negatione prædita sit:ut omnis homo non sapiens est & sapiens non est: quæ perinde ualent ac neminem sapientem esse.hæc aurē nō in iis duntaxat propositionibus euenire quæ ex tertio appręd icato constant:sed iis etiam quę ex subiecto & prædicato existimabimus:ut aliquis homo non ambulat:uel non ambulat aliquis homo. & omnis homo non ambulat:vel nō ambulat omnis homo.In his etenim prima dilucidusq; adhuc tertia non negationem obtinentes prædicato adiunctam,quantum idem seruare cum primitiuis affirmationibus ostē duntur negatiua uelut particula indidem prædicato constructa: neque admodum ad aliud quidquam exaudienda.Reliquæ cū negatiuas habeant particulas quæ consequentes ipsis præfinitiones tollere uidentur,declinare ad oppositum quātum magis apparēt. Quamobrem & in impræfinita negatione eadē rursus afferemus quæ in particulari negatiuam particulam obtinente non præfinitioni,sed prædicato coniunctam.Neutraq; earum disputationum quæ altercari initio putabatur,prorsus uidetur a scopo aberrare. Nobis itaque impręfinitam negationem pro utraq; determinatum capere ratio permittit.cæterum non ea Veterum quispiam pro particulari usus cernitur: quasi obscurius id fortassis indicante: quo etiam pacto declarauimus. quando & præfinitæ eæ negationes quæ negatiuam particulam uerbo est præpo-

nunt rariores ob id sunt apud Veteres iis quæ præfinitionibus ipsam copulant. Quod si ex impręfinita affirmatiua minore & uniuersali negatiua maiore impręfinita quæ colligitur negatiua conclusio particulari nunquam non uidetur, non unquam uniuersali consonare, nihil est quod mireris. Necesse est enim in primæ figuræ conclusionibus de subiecto in minore propositione sumpto prædicatum appellari, non solum nomime, significatoq; eodẽ manente, sed etiam quantitate quoniam & in hac figura quantitatem accidit cõclusionis ex minoris sequi quãlitate. Quapropter si in illa prædicatum, ceu nonnulli competens subiectorum, est potestate acceptum, in conclusione quoq; cuidam dicetur inesse illorũ. quod in iis clarius apparet coniugationibus quæ ex particulari affirmatiua minore, & uniuersali abnegatiua maiore cõclusiones colligunt particulares negatiuas: ut quidam est homo iustus, nullum iustum iniustum est: homo igitur quidam iniustus nõ est. cui pro modo supradicto tantũdem hoc ualet, homo iniustus nõ est: Vt enim paucis absoluam, negatio in singularibus, quæ ne imaginem quidem ullius in quantitate admittunt discriminis: eandem ex necessitate affirmationi quantitatem seruat. in omnibus autẽ iis quæ uniuersali subiecto utuntur, eaq; de re inter uniuersale & particula esse ancipites ualent, si fuerit in quantitate affirmationi uel actu, uel potestate opposita, contradicens erit. si in uerbo est uel actu rursus in propositione, uel potestate cõprehenso, nõ item. sed in uniuersaliter uniuersali, ea quæ simul quandoque mẽdax est: in cæteris quæ potest concordare. Hæc cum enucleauerimus, consideremus deinceps argumenta Aristotelis, quibus impręfinitas concurrere mutuo propositiones in contingente materia cẽset asserere. Duæ itaq; cum sint argumentationes, una à contrariis, altera à non contrariis probationis aggressum molitur. Contrariorumq; exẽpla, formosum ac deforme: non contrariorũ quod fit, quodq; est accipit. hæc autem non sunt contraria: si in ipsum esse iter est generatio. atque à contrariis quidem hũc in modum argumentum prouehitur. Impręfinitas affirmationes duas inter se ueritate consentientes capit contrariisq; vtentes prædicatis, tum hanc est homo formosus tum illam deformis homo est. quarum prior uerax propter Nireum uerbi gratia, ob Thersiten altera deprehenditur. (Nam impręfinitas affirmationes particula

ribus affirmationibus diximus eandem dubio procul facultatem obtinere.) Ergo si ueræ simul hæc quidam formosus est homo & hæc homo quidam est deformis profecto & quæ imprǽfinitæ pro nunciantur simul uerum commonstrant. Alteram igitur ex sumptis hoc pacto affirmationibus cum idem sonare alterius ostendat negationi, colligit usu uenire ut affirmatio in id genus propositio nis suæ ipsius negationi concurrat. simul enim cum hac: inquit de formis est homo uera illa est homo est non formosus. nam qui deformis est, pater posse non formosum hunc esse. cum illa autem est homo non formosus hæc non est homo formosus. qui enim non formosus est, liquet formosus ut sit nequaquam licere. Quare huic simul affirmationi est homo formosus illa non est homo formosus uera erit negatio. Videtur ergo, id quod ante memora bamus, ad uniuersale magis declinare à negatiua particula incipiens impręfinita negatio. perinde quasi negatiua particula ad ali quis siue ullus præfinitionem, quæ facultate in impręfinita inest affirmatione, commodius exaudiatur. Verum sic quoque utitur il la Aristoteles. ut quæ particularem exæquet uiribus. quasi uel hoc modo posit negatiua particula non ascititiæ præfinitioni, sed prædicato coniungi. A nō contrariis uero argumentum simili cū illo ratione progrediens quod à contrariis deductum est, talem uim habet. Duas rursus affirmationes sumit impręfinitas, tum eā quæ est homo: tum illam quæ homo fit dicit. quarum uera altera propter illum qui actu est, altera propter eum qui in utero fingi tur, habetur. Illam ergo quæ homo nō est inquit homo fit praeferenti simul ueram esse censet. nam qui homo fit, nondum est homo. Hæc igitur homo fit si simul cum hac homo est uerum pronunciat, huic uero fit homo illa, nō est homo consentit, constat huic homo est illam homo nō est simul ueracem futuram: id quod ostendere ab initio proposuimus. Cæterum quæsiuerit quispiam quonam pacto censuerit prorsus Aristoteles propositionum harum oppositionem Contradictionis nomine uocandam: cum simul uerum eas fateri autumet: finiendaq; in Resolutoriis contra dictione, oppositionem eam esse prodiderit cui medium ex seip sa nullum intercedit: Et uero in prædicamentis, in quibus oppositorum species discernebat, ea quæ ut affirmatio negatioq; opponuntur eo differere ab aliorum obiacentium oppo-

fitionibus dixerit q in folis his alterū uerū eſſe,alterū falſum neceſſe ſit.Quonā is igitur modo qui hæc ubiq; decernit, hic par eſſe arbitratus eſt ꝓpoſitionū earū oppoſitionē quę, vt ipſe affirmat,veræ inter ſe ſunt,impræfinitarū inquā,contradictioné nominare? Cum.n.Quæ ergo uniuerſaliū contradictiones uniuerſaliter ſunt,a ſite dixerit,ſubiunxit, Quæ uero in vniuerſalibus, nō autē uniuerſaliter:quaſi harum quoq; oppoſitio contradictionis voca bulo nūcupet.Itaq; hāc quæſtionē cōtradictionis nomē dicēdū eſt pro affirmationis ac negationis pugna capi interdū quæ uerū ſem per falſumq; diuidant:ut palā tum ex iis ſit quæ in Prędicamētis diſſeruit:tū ex finitione illa cōtradictionis quę in Reſolutoriis red ditur.quādoq; vero communius oppoſitionē abſolute omnē affir mationis ac negationis quæ eodem ſub:ecto,eodemq; prædicato utunt.declarat uero id in ſequentibus,cū nō omnē inquit uerū eſſe aut falſam contradictionē:quod perinde eſt ac ſi neceſſe non eſſe omnis partem alteram diceret contradictionis uerā eſſe,alteram falſam.Quod ſi in Prædicamētis oppoſitarū affirmationū & negationū una uerū aſſerente mentiri altera & mentiēte vera eſſe prodebatur,neq; exactam de his diſputationē affirmabimus in opere illo inſtitutam ſed de ſingularibus ſolis illic propoſitionibus diſſeruiſſe Philoſophum:quæ inuicem ſecundum eam contradictionem quæ proprie dicitur dubio procul contradicunt. Poſt eas autem argumentationes quibus ueras ſimul eſſe impręfinitas propoſitiones aſſeruit,cum Ipſe quoque animaduerteret ſe minus probabilia viſum iri aliquando nonnullis propterea dicere quoniam præ ſe ferat impræfinita negatio non particulari, ſed uniuerſali,conuenire, ILLICO inquit audientibus (illico autem dicit,pro in primo appulſu,& inconſiderate,atque inexplorate)quod de impræfinitis pręceptum tradidit propterea uiſum iri abſurdum , quoniam hæc non eſt homo albus quæ impræfinita eſt negatio,idem illi nullus eſt homo albus: ſignificare videatur quod ſi re uera ſeſe ita haberet,cū impręfinitam affirmatio nullo diſſentiente particulari ſemper omnino impræfinitę propoſitiones uerum ac falſum ſecernerent: quomodo affirmatio particularis atq; uniuerſalis negatio . Nunc uero neque idem dictæ inquit negationes impræfinita atq; uniuerſalis ſignificant: neq; ſimul neceſſario uerū profitentur: nimirum hoc velut aliud

præter id addens quod eſt idem indicare.ſunt enim quæ nõ idem ſignificent propoſitiones:ſimul autem uerę ex eo ſint quód ſe mu tuo ſequantur:ut impoſſibile eſt eſſe hominem pennatum & neceſ ſe eſt non eſſe pennatum hominem.harum autem uerum proferrẽ te uniuerſali,imprefinita quoq; uera eſt,non tamen contra.Hacte nus proceſſit oppoſitionum earum contemplatio quæ in propoſi tionibus ineſt ex ſubiecti diuiſione proficiſcentibus.

V.

PORRO *& inficiationẽ unã conſtat unius affirmationis futurã.idẽ enim quod affirmauit affirmatio inficiari oportet ne gationẽ.atque ab eodẽ uel aliquo ſingulari,vel vniuerſali quo= piã uniuerſaliter aut nõ uniuerſaliter ſumpto.* Id aũt intelligo, *ut eſt Socrates albus:nõ eſt Socrates albus.Quod ſi aliud quid quã eb eodẽ negauerit,aut idẽ ab alio,non oppoſita erit ſed ab illa diuerſa.*Huic *uero omnis homo albus illa non omnis homo albus & huic quidẽ homo albus illa nullus homo albus. rurſus huic albus homo eſt illa non eſt albus homo.*Itaque *explicatum eſt unam eſſe affirmationem uni contradictorie opoſitam nega= tioni:ac quænam ſint illæ.*Aliasq; *eſſe contrarias: & quænam eæ quoque ſint.* Neque *omnem uerã eſſe aut falſam contradi ctionem:& quamobrem:ac quando uera ſit aut falſa.*

Oppoſitiones omnes perſecutus Ariſtoteles depoſitionũ quod dam uelut corollarium colligit:docetq́; nos his uerbis cũ una affir matione ſolũ vnã poſſe negationẽ depugnare:plures una non poſ ſe. Quomodo ergo hoc ex ſupradictis colligi dicemus? An quia vniuerſali uniuerſaliter affirmationi duæ refragari negationes vi debantur,vniuerſalis uniuerſaliter,& particularis.ex quibus parti cularis re uera illi contradicere vniuerſalis in materia contingen te conuinci ſimul cum ea mendacii deprehendebatur. Eodem pa cto & aduerſus particularem affirmationem duę uidebantur ne- gationes illæ quas ante diximus decertare.harum vniuerſalis ip ſam planè oppugnabat,ut quæ cum eã uerum ſemper ac falſum

disiungit. particularis autem in materia contingente concurre illi comperiebatur. Hoc igitur cum nobis tradat, unam negationē unius esse affirmationis atque eius rei causam afferat. IDEM ENIM inquit QVOD AFFIRMAVIT AFFIRMATIO INFICIARI OPORTET NEGATIONEM, ATQVE AB EODEM. idem autem dicit prædicatum. ab eodem uero nēpe subiecto. Nam præmonitum est sæpenumero, propositiones illas necesse esse eodem subiecto uti ac prædicato quæ contradictoriæ inter se sunt oppositæ. Deinde quasi propositionum factā à subiecto diuisionem ad memoriam nobis reuocans, VEL ALIQVO, inquit, SINGVLARI: VEL VNIVERSALI QVOPIAM VNIVERSALITER AVT NON VNIVERSALITER SVMPTO. Dicit autem uel aliquo singulari de oppositione singularium uidelicet propositionum. illud autem uel uniuersali quopiam de omnibus absolute uniuersale subiectum usurpantibus. & horum illud uniuersaliter de præfinitis, rursus illud, aut nō uniuersaliter de impræfinitis ꝓnūeia. Deinde oppositis singulariū exemplis, cum ait, VT EST SOCRATES ALBVS, NON EST SOCRATES ALBVS, priusquam propositionum aliarum exempla subiungat, ad cuius rei differentiam proditum sit exponit idem quod affirmauit affirmatio negari à negatione oportere: dicitq;, QVOD SI ALIVD QVIDQVAM AB EODEM NEGAVERIT AVT IDEM AB ALIO NON OPPPOSITA ERIT SED AB ILLA DIVERSA. Hoc autem est, si aliud quodpiam inficiatio prę dicatum negauerit, nec id quod affirmauit affirmatio: ut dicente homo albus est affirmatione homo iustus non est dicat negatio nō hæc erit negatio proditæ affirmationis: sed ab illa diuersa. erit enim illius negatio homo albus non est, At hæc homo iustus nō est prædicato ab hac differt homo albus non est. Similiter quoque si ab alio quopiam subiecto inficiatio prædicatum negauerit, neque ab illo de quo affirmauit ipsum affirmatio, hæc rursus affirmationis illius negatio non erit. Huius nāque homo ambulat quis nam negationem esse hanc putet equus non ambulat? Est enim manifestum huius, homo ambulat hanc homo non ambulat ueræ

negationem esse.illam uero equus nõ ambulat ab ea subiecto termino differre.Hæc interfatus reliqua addit exempla propositionum:atque inquit, HVIC VERO OMNIS HOMO ALBVS, uidelicet aduersatur(nam hoc de foris oportet subaudiamus) ILLA NON OMNIS HOMO ALBVS. ET HVIC QVIDAM HOMO ALBVS ILLA NVLLVS HOMO ALBVS. RVRSVS HVIC ALBVS HOMO EST ILLA NON EST ALBVS HOMO quarum præfinitæ uidelicet aliæ sunt:aliç impræfinitç.Deinde ea concludens quæ corrolario con memorauit, ITAQVE EXPLICATVM EST inquit, VNAM ESSE AFFIRMATIONEM VNI CONTRADICTORIE OPPOSITAM NEGATIONI: AC QVAENAM SINT ILLAE. Percensuit enim species omnes propositionum,tum singularium,tum prçfinitarum,impræfinitarumq́; etiam. idq́; accidere in uniuersis ostendit.Et uero reliqua ex iis quæ de propositionum locutus est oppositionibus concludens intulit, ALIASQVE ESSE CONTRARIAS. Alias autem uocăt,nimirum ab iis quæ contradictorie sunt oppositæ. ET QVAENAM EAE QVOQVE SINT: verbo explicatum est communiter tum hic sub audiendo:tum in iis quæ deinceps ueniunt dicenda. NEQVE OMNEM VERAM ESSE AVT FALSAM CONTRADICTIONEM. Hoc ipsum porro quid indicet iam declarauimus,nępe ipsum affirmare à cõtradictionis eius partibus quæ communius dicitur,significatq́; oppositionem quamlibet affirmationis ac negationis iisdem utentiũ terminis non omniuo uerum ac falsum dirimi,Hoc autem impræfinitarum gratia dictum est propositionum: quas in contingente materia simul esse ueras ea de causa censebat, ꝙ particularibus propositionibus concordent. id quod ipsi uerba indicant illa, ET QVAMOBREM illud quoque AC QVANDO VERA SIT AVT FALSA, de impræfinitis & ipsum propositionibus fertur.Nam in cæteris præter contingentem materiis necessaria inquam atque imposibili hæ quoque uerum ac falsum secernunt.

VI.

VNA *autem est affirmatio atque negatio quæ vnum de vno significat: siue uniuersale sit uniuersaliter: siue non, simili modo: vt omnis homo albus est, non omnis homo albus est: est homo albus; non est homo albus: nullus homo albus, quidam homo est albus si album unum significat. Quod si duobus unum sit inditum nomen ex quibus unum non constat, non una est affirmatio, neq; negatio. Si quis uerbi causa nomen tunicam equo imponat atq; homini dicatq; album esse tunicam, non hæc affirmatio una erit, neq; negatio una.* Nihil *enim refert, an hominem & equum, esse album dicas, hoc autem perinde est atq; si homo est albus, & equus albus est dixeris,* Ergo *hæ si multa significant pluresq; sunt constat primam quoque uel plura uel nihil significare. nõ enim quispiã est homo equus. Quare neque in his partim verã esse, partim falsã cõtradictionẽ necesse est.*

Quoniam supra, vni affirmationi vnam repugnare prodidit negationem, quæ tandẽ una sit affirmatio, atq; una negatio per hæc adiicit verba: cum tamen & per antedicta iam nobis horum notitiam tradiderit cum dicebat, Vna autem Enunciatiua est oratio quæ uel unum significat, vel coniunctione est una. Plures quæ plura, & non vnum. uel quę uacant coniunctione. Verum illic unius ac plurium orationem discrimen innuebat: hic uero præceptum accuratione tradit opera. Vnum enim inquit propositionem esse eam quæ vno subiecto, quod ad significatum attinet, ac prædicato vno vtitur, SIVE VNIVERSALE SIT VNIVERSALITER: SIVE NON, SIMILI MODO hoc ẽ siue sit particularis, siue impræfinita, aut etiã singularis, quãuis non hic singularium exempla posuerit. Hanc igitur est homo albus unam esse propositionem arbitramur, si & homo naturam vnam quandam notet: & album non ęquiuocum capiamus: sed finitæ rei cuiusdam ac certæ indicatiuum. Quod

si æquiuocum subiectum in propositione uel prædicatum sit, non unam amplius putamus esse propositionem, sed totidem quot ea fuerint quæ ab assumpta æquiuoca voce designatur. Igitur si, ut ipse ait, nomen tunicã homini atq; equo imponeremus: dein diceremus tunica est alba nihil enunciaremus aliud quàm equum atq; hominem esse album. Et quidem hic atq; copulatiua coniunctio visionem eam præbet, ut una esse appareat propositio: uideturq; hominem atq; equum colligare. At si detracta coniunctione est equus albus est homo albus pronunciemus, nullã unius propositionis imaginem suspicaberis. Ergo si plures consensu omnium sunt quæ hoc pacto propositionis dicuntur, patet illam quoq; hæc huic eãdẽ uim obtinet. aitq; tunica est alba quã primã appellauit, quasi ex hac ad eas trãsiuerit quæ diuersis ex cõfesso utũtur subiectis, vel nihil uel plura annotare. Nam fieri quidẽ nequit vt unum illa significet quemadmodum vocis æquiuocæ diuisio in significata tunicæ inquam aperuit. cæterum quoniam omnem vocem aut significationis esse expertem, aut aliquid significare est necesse, ac si significet, aut unum, aut plura indicare, liquet proditam quoq; hanc propositionem tunica est alba vel carituram significatu, vel fore significatiuam: & uel unum quodpiam, uel multa nec unum indicaturam. Itaq; cum unum quid ab ea significari confutatum sit, reliquorum alterum duorum necesse est relinqui at enim absurdum est nihil ab illa indicari quanuis & hoc sit perfectę gratia diuisionis in speculaminis examinatione acceptum, plura ergo duntaxat notat. tametsi una esse in uoce propositio uideatur, ex eo, q subiectum unum esse appareat, quoniam tunica nomen est unũ pluriũ significatorũ, ut hominis, & equi, indicatiuũ Illud autem, NON ENIM QVISPIAM EST HOMO EQVVS mihi ob id dictũ uidetur: quoniã possunt quæ ita sumuntur propositiones non plura quandoque, sed unum indicare: cum. s. rebus in unã finitionẽ aliq collatis pluribus, genere inquã ac differentiis unũ quis nomẽ quoduis imposuerit. Sit nãq; animali, rationali, mortali, mẽtis ac sciẽtiæ capaci cõe nomẽ, ut sũpsit Aristoteles tunica cõstitutũ. nũ igitur cũ alba est tunica dicimus, nõ vnã sed multas eẽ propositionẽ hãc affirmabimus? nequaquam quoniam ex omnibus quibus tunica est inditũ nomẽ, una q̃dam natura id est hominis completur, eũq; idem dictu tunica

est alba,& animal rationale mentis ac scientiæ capax album est: hoc autem idem illi sonat:homo est albus. Quamobrem non pro positiones is protulerit multas qui unum quiddam de communi ter indito uniuersis illis prędicat nomine quæ finitionem complēt eandem. Quænam igitur distinctio est earum propositionum in quibus non licet unam ab imposito rebus illi nomine propositio nē effici,atque in quibus licet? An in quibus una fieri nequit pro positio.ea necesse est à se inuice ēē discreta:ut in homine & equo dicebamus.in quibus autem propositio una esse potest, hæc uel uniuersaliter nonnunquam,omnino vero ex parte de se mutuo affirmari est necesse,ut hominem exempli causa proferebamus in animali,& rationali,& mortali,demumq; iis omnibus quæ ad cō plendam finitionem unam quampiam ascifcuntur. Quippe horum quodq; cum uniuersaliter de re finienda prędicetur , de quouis etiam illorum quæ finitionem explent eandem necesse est ex par te affirmari. Nam quoniam de omni homine prædicatur animal,si militer & rationale,necesse esse constat utrumuis eorum ex parte prædicari de altero si quidem & quoddam rationale animal est & quoddam animal rationale. Eadem ratio & in animali ac mortali.nam & quoddam mortale est animal & quoddam animal mor tale.& in rationali ac mortali.etenim quodpiam rationale morta le est:& quodpiam mortale rationale. tametsi horum nonnulla vera esse uniuersalium beneficio contingat.itaque hęc ipse breuiter indicauit cum dixit. NON ENIM QVISPIAM EST HOMO EQVVS. Qua autem ratione præceptum hoc quoque dictę proprie contradictionis contemplatio ni conducat,docendo subiunxit, QVARE NEQVE IN HIS PARTIM VERAM ESSE, PARTIM FALSAM CONTRADICTIONEM NECESSE EST. idem huic nimirum dicens, Quare neque in iis contradictionibus quę æquiuoco subiecto uel prædicato utuntur necesse est alteram mendacem esse propositionum: alteram verū fateri neque immerito id : quandoquidem nihil prohibet diuersarum rerum quę à uoce æquiuoca significantur aliam eius esse participem quod communiter de ipsis prædicatum est:aliam non esse:ut in hoc declarauimus Aiax singulari certamine congressus est Hectori:& Aiax non cōgressus est singulari certamine.& quē

admodum

admodum in hoc prodito exemplo tunica est alba, & non est alba tunica. Fieri .n. potest ut homo uerbi gratia si sit albus. equus non albus, & uerę propositiones ambæ, & falsæ ambæ sint. & altera verum, altera falsum profiteatur.

VII.

IN ijs ergo quæ sunt & fuerunt necesse est veram aut falsam esse affirmationem vel negationem: in uniuersaliter quidem vniuersalibus veram semper alteram esse alteram falsam & in singularibus: uti proditum est. At in vniuersalibus non vniuersaliter dictis non est necesse: atque de his quoque disputatū est. In singularibus vero nec dum existentibus, non similiter.

Cum propositionum diuisionem à subiecto per præcedētia tradiderit nobis Aristoteles, discreueritq; eas quæ uerū simul assetere, simulq; mentiri interdum, & quæ uerum semper ac falsum dirimere propositiones valēt, p hæc eam addit quæ in ipsis ad diuidēdum rursus aut non diuidendum uerum & falsum à prædicato oritur differentiam. Quoniam enim prædicatum necesse est in propositionibus uerbum esse, tempus autem à uerbo adsignificari dicebamus, tripartitoq; tempus diuidimus, in pręterirum, præsens futurum, propositionem quamlibet in uno trium temporum capi necesse est. Itaq; cum in ea diuisione quæ à subiecto emanat oppositiones quatuor sint propositionum, duę angulares ex diametro omnis ad non omnis & quidam ad nullus tertia impræfinitarum, & præter has illa singularium, perspicaciter admodom, tres oppositionū species in propositionibus simili modo sese inquit in omni tempore habere ad uerum falsumq; discernendum: aut uerum simul declarandum: angulares inquam ex diametro, atque impræfinitas: singulas uero non item. Nostra autem in una ex tribus proditis oppositionibus instituatur oratio vt palam quoque fiat quonam pacto iuxta modum quem diximus singulares ab iis propositiones differant. cum eandem uidelicet cōuenire nobis possint ad singulares propositiones à duabus reliquis oppositionibus secernendas. Sumantur ergo particularis affirmatio atq, uniuersalis negatio has. si in materia deligas necessaria, affirmationem ueram semper, negationē falsam reperies. sin in imposibi-

li,affirmationẽ falſam:veram negationẽ. At in cõtingẽte affirma-tionẽ,vt quæ cõtingens ex parte eſſe dicit,quẽadmodũ & ineſſe eſt aptũ natura,rurſus veram eẽ cõperies:negationẽ,vero,quæ cõtingens quibuſdã ineſſe natura idoneũ,quibuſdam non ineſſe,omnino tollit,falſam neceſſario.Quo enim modo in præſenti tempore verum hoc eſt quidam homo eſt albus falſum hoc nullus homo albus eſt ſic in præterito quoque hoc homo quidam fuit albus verum eſt nullus homo albus fuit hoc falſum. ſimiliter & in futuro verũ eſt hoc qdam homo albus erit hoc falſum nullus homo erit albus Eadem certe & in altera diametricarum angularium oppoſitione omnis & non omnis ratio congruet. nam partes quoque illius quacũq; acceptæ in materia fuerint, pariter in omni tempore ad verum falſumq; diſtinguendũ ſeſe habere deprehenduntur. Et vero imprẹfinitas quas vocant propoſitiones,ſi in neceſſaria aut impoſſibili eas materia contempleris, videbis in omni tempore verum ſimiliter ac falſum diuidere.ſin vero in contingente,ſeu veræ ſimul ſint:vt ante docuimus,ſimul iis omni tempore veri aſſertio ſuppetet:neque in præſens verbi gratia ſimul veraces erunt,in præteritum ſeſe uel futurum non ita habebunt. ſeu verum ac falſum diiudicent,imprẹfinita negatione nõ particulari negationi,ſed uniuerſali conſentiente,omni rurſus tempore,non ſecus ac particularis negatio vniuerſali opponitur negationi,vt ſibi mutuo,contradicant obtinebunt.Tribus igitur iis quas prodidimus oppoſitionibus omni tempore ad faciendam contradictionem vel non faciendam perinde ſeſe habentibus, Ariſtoteles à ſingularibus inquit propoſitionibus in neceſſaria impoſſibiliq; materia ſimiliter aliis in omni tempore verum definite falſumq; diuidi.Nãque in materia neceſſaria verã eſſe affirmationẽ neceſſe eſt:quẹ qđ neceſſario ineſt dicit ineſſe.negationẽ mentiri: vt quæ quod neceſſario ineſt aboleat.in impoſſibili fallere affirmationẽ:quæ impoſſibile ineſſe pronunciat.negationem uelut id tollentem eſſe veridicam. At in materia contingente non etiam, inquit,ſimiliter eas ſeſe in omni tempore habere,cum ad ueri falſiq; diſcretionem ſumuntur.quippe in præterito ac prẹſente, utpote exitum re de qua ſermo eſt,conſecuta, quæ ex ſingularibus propoſitionibus verum & quæ falſum proponit eſſe conſpicuã. Nam ſi forte lauetur aut lotus heri Socrates fuerit,vera eſt affir

matio quæ Socrates inquit lauatur:heri lotus est Socrates.negationem vero,quæ quod inest aut inerat tollere conatur,falsam fore perspectum est.& si nõ lauetur,aut pridie non fuerit lotus,patet acceptam in præsenti ac præterito tempore negationem necessario verum fateri.affirmationem,quæ quod ad exitum deductum nõ est inesse,vel fuisse insitum dicit,falsum asserere. At futuro in tempore diuidi quidem & ita inquit à singularibus propositionibus verum & falsum:non perinde tamen atque illæ quæ in præsenti tempore uel præterito capiuntur.haud enim poteris etiam vtratandem vera sit,vera falsa illarum definite certoq; dicere:cũ ad exitum nondũ prodierit,euenire autem ac non eueni re res possit.Cæterum uidetur quidem hoc logicum esse quod ab Aristotele nunc agitatur theorema ,re autem vera ad partes omnes Philosophiæ necessarium est . Nam & in omni Philosophia quæ ad mores pertinet necesse est assumamus,non esse , fieriq; ex necessitate omnia:sed nostræ quoque nonnulla esse liberæq; uolũtatis.Si quidem cũm quædam in potestate nostra sint actiones, atq; hæc eligere vel non eligere,& agere vel non agere nobis sit integrum,non nullas laude , quasdam uituperatione dignas esse consultorias voluntates actionesq; perhibemus:aliosq; ad honestas cohortari probasq; actiones atque à contrariis dehortari operæpreciũ esse ducimus.Quin utile quoque ad naturalẽ dispu tationẽ uidetur theorema .is enim scrutatur qui de rerũ agit natu ra fiant ne ex necessitate quæ fiunt omnia : an nõnulla fortuna casuq; contingant.Similiter & ad rationalẽ methodũ hoc enim ipsum est qđ in præsens quæritur,utrum definite verum & falsum diuidat omnis contradictio:an quædam sit etiam quæ hæc indefi nite disiungat.Inuenies porrò & ad primã philosophiã theorema ptinere,nam & Theologus quonam pacto mundanæ res à proui dentia gubernentur perquiret.& fiant ne certo atque ex necessi tate quæ fiunt omnia:ut quæ in sempiternis insunt : an aliqua sint etiam quæ in contingentibus eueniant : quorum generationem particularibus certe ascribi aliasq; se aliter habentibus causis necesse sit. Ac ne admodum indoctos quidem comperies homines quidem huiusce notitiam theorematis negligant.sed quosdam qui pinde quasi gerantur ex necessitate omnia,causas à quibus aberrant assequendis,ad fatum,uel prouidentiam , tum diui-

nam,tum dæmoniam referre contendant : quemadmodum is qui indocte apud Homerum

Non ego iam sum (inquit)
Iuppiter at Parca estq;,& noctiuaga auctor Erinnys,

Alios uero,ceu sint & quædam nostræ credita uoluntati, qui omnia necessitati cōdonantibus repugnent nobisq; censeant, ut qui sponte nostra ipsi commouemur,bonis artibus uirtutiq; incū bendū.Itaq; theorema cū tantum ad uitam omnem nostram habeat momēti,necesse arbitror ex illis rationibus quę addicere omnia necessitati conantur,eas exponere atq; diluere quę difficultatem audientibus ingerunt.Hæ uero cū duæ sint,altera logica magis,altera quæ grauiorē cōmentationem postulat, logica uelut in quadam nostra actione,ut in metendo, elicitur hunc in modum, Si metes inquit,non forte metes,forte non metes:sed metes omnino.& nisi metes,eodem modo nō forsitan metes fortasse uero non metes:uerum non metes prorsus:sed.n.ex necessitate uel metes,non metes.sublatum igitur ipsum forsitan est:si neque in metendi & non metendi oppositione locum obtineat : cum horum alterū ex necessitate eueniat: neque in eo quod suppositionem utramlibet sequitur. at ipsum forsitan id erat à quo inuehebatur contingens.ergo contingens deperit.Huic itaque facile est rationi occurrere,si hoc pacto respondebimus:Cum dicitis , si metes, nō forte metes,fortasse nō metes,sed metes omnino , quomodo uerbum metere supponendum censetis:num ut necessarium , an uero ut contingens?nam si ut contingens,id de quo quæritur habemus.sin ut necessarium,primum ipsum id uobis concedi uelut euidens petitis quod in quæstione positum est.deinde uerum erit prorsus metere.haud uero dicenti,at enim uel metes,uel non metes,locus patebit.quomodo enim si eueniat horum alterum necessario,sitq; uidelicet impossibile alterum,consentaneum fuerit sed enim aut hoc est,aut illud dicere?quamobrem non hoc demum ipsis ragumentum deducitur.Altera ratio,negocii adeo plena,nec confutatu facilis,ut multos quoque ex iis qui perspicaciores uidentur,in eam abducantur sententiam quæ contingens abrogat,ex tali diuisione prouehitur.Aut definite inquiunt exitum dii norunt contingentium:aut nulla prorsus eorum sunt notione præditi,aut quemadmodum nos indefinitam incertamq; illo-

rū notitiam obtinent.uerum fieri nequit ut ex iis quæ sunt quidquam ignorent:cum procreent omnia:concinneq; disponant: atque impermistæ omnino mentes materiæ sint:immo uero(si exactius loquendum est)& supra intellectualem ipsam proprietatē ueræ sui ipsorum essentiæ sedem statuerint.Neque enim casu rerum dicemus naturam ordinemq; constare.neque dictat ratio deos uel eorum quæ in naturam promunt esse ignaros:uel ceu quosdam ignauos ac desides tum illorum cognitionem: tum gubernationem negligere.Nanque operosam arbitrari, negociisq; obnoxiam fieri à nobis deorum uitam,dementisq; tranquillitatis,quæ diis nequaquam conuenit expertem, si particularia ab iis curari dicamus,illorum est qui deorum cognitionis potestatisq; excellentiam.si nostræ conferatur,haudquaquam perspexere:putantq; ob hanc inscitiam ex rebus humanis ea quæ ad deos pertinent æstimāda esse:nostramq; ad illos imbecillitatē transferendā:quasi Sol rex illustrare simul queat uniuersa quæ mundi ambitu claudantur:nisi corpora quædam nonnullis non pellucida, sed solida quandoque obtendantur:incorporea uero prorsusq; immateriata deorum facultas expedite simul tota cunctis pariter rebus adesse non possit:cum nihil illam præter ineptiam nostram arcere ualeat.quanquam ne tunc re quidem uera præpediatur Deorū prouidentia uel ad humanarum rerum cognitionem: uel ad curā de illis gerendam: sed nobis ipsis perinde accidat atque iis qui in solari splendore somnum capiunt:aut etiam conniuent. Nam quemadmodum illi calore fruuntur qui rebus quæ hic sunt à Sole exhibetur,illuminatrice autem eius facultate se ipsi sua ex optione priuant, non propter iram quampiam dei qui suos ab illis reprimat radios,ita & qui ob flagitiosam quandam uitam excidere à Deorum prouidentia dicuntur,non sunt prorsus ab ea seclusi.Haud enim quispiam, quod hospes inquit Atheniensis, uel exiguus est adeo,ut si terræ ima subeat,latere prouidentiam queat,uel minima quæq; inspectantem.neque adeo magnus, ut ultra cœlum euolare,ac cuncta gubernantem euadere prouidentiā possit. Verum cum seipsi Deorum abdicarint facultatibus quæ bona ex sese nobis tribuunt, eas consequuntur necessario quæ per ultionem ipsos tandem ac pœnam in naturæ statum reducunt.Hæc itaque confessa cum sint in communibus nec peruersis animorum

conceptibus,atque in decimo de Legibus plane demonstrata,neque nostra ignorare dii possunt:neque incertam eorum, quasi de euenturis coniectantes:notitiam habere.Nam primum quidem, uti nos docuit Timæus:ipseq; theologice disserendo pronunciat Aristoteles, & ante hos Parmenides non solum apud Platonem disputans,sed in suis quoque carminibus scriptum reliquit, nihil est apud deos prætentum neque futurum : neque horum utrunque non ens,tum ipsum non amplius,tum uero nondum: quodq; est mutatum, & quod natura aptum est mutationi. Hæc autē iis, quæ uere sunt,mutationemq; ne cognitione quidem suscipiunt: accommodari non possunt.Quippe quod immutabile est prorsus illi ꝙ quoquo modo mutatur præeat necesse est : ut etiam dum mutatur maneat. Quapropter in diis qui rationem ad ea quæ sunt principii obtineant fieri nequit ut præteritum aut futurum spectetur:sed omnia sunt in uno apud ipsos æuo instante collocata:temporalibus nimirum mensuris cum vniuersi subsistentia simul apparentibus:solaq; ea mentientibus quæ vel subsistentiam vel actionem in tempore obtinent.Idcirco & coniecturalem notitiam abiectam esse procul à diis necesse est, & ad rationalis uitæ elimitationē. Deinde quomodo vel tantillum nobis insitum maturitatis videbitur,si deorum cognitioni nihil plus quam nostræ tribuendum censeamus:sed ambiguam ipsam audeamus, atque indefinitam confiteri? Eiusdem nanque erit intelligentiæ immo vero amentiæ brutarum quoque cognitionem animantium nostræ conferre:illasq;,etiam vniuersalium atque intelligibilium comprehensione impertiri.In summa si deos prorsus necesse sit auctores rerum omnium,vel causas esse adiunctas,quonam pacto res rerum omnium,vel causas esse adiunctas,quonam pacto consentaneum sit rationi aut opera ab ipsis ignorari sua,vel suorum operum effectus,uel quæ quoquo modo ab illis fiunt:aut ceu nihil ad eos pertinentium neque in eorum potestate positarum rerum ancipiti notitia esse præditos? Neutra vero ex his suppositionibus nostra à diis possunt modo illo quo diis conuenit prouidentiæ curari hoc autem est curam de illis ab ipsa prouidentiū geri essentie,eaq; uelut ex prora gubernari:non de ipsis, vt Poetæ aiunt,consulendo:si quidem prudentiæ defectus consilium est: neque alias alia cōsultādo faciēdoq; quippe hoc ab una & simpli

ei ipsorũ actione alienũ est, ꝑsusq; immutabili: ptinetq; ad eos solos quos tẽpus metitur:quiq; actionibus cũ cõsultoria electiõe, pfunguñt.sed ipso esse inquiũt:quo pacto Sol nõ cõsulẽdo,neque se mouẽdo,sed ipso esse vel si manẽs intelligereĩ,ea implet,in quę potest ipsius lumẽ cõferri.Neque ergo ita fieri illorũ potest pro uidẽtia:neque si ita fiat,de pluuia uerbi causa,vel seruandis fructibus,aut uictoria,ut qui exitum ignorent, p̃ces ipsis fundere ac supplicare, ꝑcul à stoliditate fuerit.Qđ si hæc fieri nequeũt eaq; nec dicere.nec cogitare fas est,atque ab ipsa coarguunĩ experientia,vt diuinorũ actuũ libri multis cõditi versibus,& quę quotidie, prope dixerim fiunt.iis qui animaduertere possunt indicant,constat dicendũ esse & disponi à diis cõtingẽtia,& ipsorũ exitũ certo cognosci.quippe, magis par erat res ab ipsis sempiternas despici puidentia ea destitutas,quæ in ipsas incumbit,quam fluxili prędi tas natura.si illæ quidem à suipsarũ natura certitudinẽ obtinẽt, taleq; à Deo sunt immutabilẽ effẽtiã rertitæ:quas autẽ obnoxias generationi propter suæ fluxibilitatẽ materiæ ferri in omnis generis mutatione natura vluit,eæ neque esse possunt,neque contineri ac digeri,cum nõ multum opifice ac perspectricis causæ nõ solum vniuersalioris atque obstractæ, sed particularioris etiam cuiusdam ac propinquioris sint assecutæ eorum quæ sese eodem modo perpetuo habent quo pacto & in hominibus cura maiore, indigere pueros uiris uidemus:vel stultos prudentibus. Quod si norunt dii contingentia,certoq; norunt, ne, id quod diximus indefinitam eorum cognitionem statuamus, Athenasq; à ligneo solum muro ex barbarorum periculis seruatum iri intelligunt, atque à diuina Salamine filios mulierum perdendos,& illud, Magnum Alye imperium excindet Crœsus superato, & Laium si liberos suscipiat domum suam uniuersam funditus euersurum constat hæc non euenire non posse. sin minus, illos necessario fore mendaces.Igitur duorum alterum,aut omnia ex necessitate euenire,ac velut cognosci à diis prædiciq; affirmabimus, nomenq; inane ipsum erit cõtingens:aut ne à diis quidẽ cognosci hæc humana, neque illis cõsuli arbitramur.at hoc fieri neqt tollitur ergo, contingens.Huic itaque rationi,cum ea non facile,id quod dicebamus,queat infringi,ab ipsaq; euidentia,vt vatum prædictiones declarant, confirmari videatur, nos secundum diuini Iambli-

chi dictationem occurrentes, diuersas cognitionum mensuras di uidere opereprecium esse putabimus: dicemusq; cognitionem cũ inter cognoscentem & rem quæ cognoscitur media sit, si actus illa cognoscentis circa id est quod cognoscitur, ut circa album uisus, modo rẽ præstantius quam cognobilis ipsius rei naturæ conueniat: modo deterius, quandoq; uero pariter nosse. Nam quãdo nostram dicimus mentem ciuilibus repræsentandis functionibus res singulas cognoscere, referreq; ad uniuersalia, per eaq; velut propria cognoscere illas pertentare, patet cognitionem hic ea re quæ cognoscitur dictum iri præstantiorem: si comminui singulare in partes potest: atq; in mutatione uersatur: ratio autem per quam mens eas administratrix nouit, indiuidua est atque immutabilis. Cũ uero ipsa ad sese cõuersa, purificisq; perfungens uirtutibus suam ipsius essentiam contemplatur cognitionẽ necessario illi esse rei quæ cognoscitur parem. Quod si in summũ suę ipsius perfectionis apicem euecta, speculatricesq; sibi uirtutes proponẽns, de diuinis considerat discretionibus, ac quonam pacto ex uno hæc omniũ deducantur principio & quæ sit cuiusq; proprietas cognitionẽ eã re quæ cognoscitur deteriorẽ esse necessario. Hæc cum ita se habeant nosci à diis tum præsentia omnia, tum præterea, tũ futura, uel quæ nondum sunt, eo modo quo diis conuenit dicẽdum est: hoc est autem una certaq; cognitione atque indeclinabili. idcirco & comprehensam ab iis notitiam esse contingentium: ut qui conclusa mũdi ambitu omnia in naturã ꝓducũt: suntq; substantiarum sempiternarum auctores: generascentium vero causæ adiunctæ, pro suis illarum quaruncunq; actionibus nec ipsas solum uelut cernunt substantias: sed earum quoque facultates functionesq; tum quæ secundum naturam sunt: tũ quæ præter naturam. quod quidem præter naturam esse simul sese cum necessaria deficientium rerum remissione iis insinuauit, quæ ipso quoque aliquando impertiri natura uoluit: non in primis: sed per exilis hærentisq; modum quem uocant essentiæ. Cognosci uero ab iis contingentia potiore quam ipsorum illorum contingentium naturæ cõpetat modo, idcirco hæc cum incertam obtineant naturam, & euenire & non euenire posse. ab illis uero & hæc, ceu melius quam ipsorum natura postulet anticipata eorum cognitione definite intelligi. quippe & diuiduas res indiuidue necesse ab iis

esse nulloq; interuallo,& quæ multiplicata sunt,formam simpli ci:& temporalia sempiterne, generabiliaq; ingenerabiliter cognosci.Haud enim profecto dicere pariter rerum fluxui concurrere deorum notitiam substinebimus: nec esse in illis quidquam uel præteritum,uel futurum:neq; in ipsis dici,ut in Timæo accepimus fuit,uel erit quæ mutationem quandam indicant:sed est solum:idq; non quod uerbo fuit uel erit connumeratur,atq; ab ipsis ex aduerso disiungitur,uerum ante omnem repræsentationem intelligitur temporis:atque constantiam ipsorum immutabilitatemq; significat.id quod magnus quoque Parmenides intelligibili omni dicit competere.nam Haudquaquam,inquit, simul omne fuit:neque erit:sed solum est.Neque quæ contingentia uocamus putare oportet,propterea quod certo à diis cognoscantur, necessarium exitum habitura esse.non enim quoniam ea dii norunt,ob id euenient necessario:sed quoniam cum contingentem habeant naturam atque ancipitem,finem talem omnino uel talem obtinebunt,hac de causa necesse est deos quo pacto euentura sint intelligere.estq; idem sua quidē natura contingens,deorum autem cognitione non infinitum amplius:sed definitum ac certum.Constat uero posse uel nostra notitia definite quandoque contingens nosci:cum scilicet nec præterea contingens proprie est sed suæ ipsius generationis antegressas causas ex necessitate consequitur. Globus igitur in parallelo horizonte quiescens plano,potest planicie situm eundem obtinente ab aliquo moueri,ac non moueri. sin uero inclinata fuerit,non potest non sese dimouisse. Has ob res Medicos quoque cernimus nihil quandoque de ægrotantibus num conualituri sint an morituri,uelut ambo contingentia, sint, effari audere:interdum uero asseuerando de horum altero prædicere:quasi ut aliquod prorsus ægroto accidat,futurum sit.Cæterum quoniam audacius nonnulli circa propositi theorematis quæstionem uersantes,demonstrare se putant ne diis quidem certam notitiam suppetere contingentium: adducuntq; nobis oracula, quæ ambigue de futuris pronunciant,ea sunt quæ magnus inquit Syrianus & aduersus hos differenda. Primum quidem aliam esse deorum cognitionem intellectionemq; animaduertendum fuisse aliam Prophetidis actionem quæ tum commota ex Deo est, tū diuiduam in se orationem, & metra, cognitionemq; dubiam pe-

perit. haud enim sanè quod illustratur perinde est atque id quod illuminat. Deinde uero & audientium utilitatis causa responsa à diis sæpe dari ambigua. quæ ipsorum cogitatum exerceant. nobis enim utuntur dii ceu sponte mobilibus: nostraq; hunc in modum gubernant: nobisq; omnia pro nostra ipsorum dignitate tribuũt. Verum hæc sunt fortasse & audacius agitata: atque à proposita re in lõgam inquisitionem aberrantia. in summa autem omnia cogẽs ratio, utrum, inquit, & hoc ipsum necessario contingit hominibus, omnia uel necessitate compulsa esse dicere: uel opiniones de modo rerum generandarum in nostra positas esse uoluntate? Nam si uerum sit secundum non ergo ex necessitate omnia. sin quod prius est, quonam pacto oppositum quidam multa geri nostro arbitratu opinãtur? Prorsus nanque ratione uacat à natura omnia cogente, ut aiunt illi, nos ad ea quæ ab ipsa fiunt condemnanda præter naturam moueri perindeq; est ac si quis Medicam artem docens, per hoc ipsum discipulos parauit ad artis eius quam expetierunt principia tollenda. tametsi uerisimile est quidquam eorum quæ præter autem sunt ab Artefice non quatenus talis est fieri: ut si medicamentum ad fœtum perdendum Medicus aut uenenum exhibeat: ceu p se mobili preditus animo: nihilq; ars cõferat ad ipsam. Animi perfectionem: sed in corporis aut exteriorum curam incumbat, at fieri nequit ut contrarium suo fini quidpiam moliatur natura. Sed nec quo pacto monstrorum, sic opinionũ quoque, redundantiam materiæ aut defectum excusabimus. neque enim fingere ipsis uolentibus facile est diuersarũ causas opinionẽ reddere ex materiæ differentia. neque fatum etiam causam omnium esse fatebuntur. sed de his satis. Ad ea uero exponenda quæ ab Aristotele hoc loco dicuntur stylum reuocantes, primum quæ per hęc traduntur paulo prius proditis consequentia esse affirmabimus proxime enim de affirmationis negationisq; oppositione agebatur, quę non semper uerum ac falsum secernut. His itaque per seriem adiicit, qualis affirmatio quali sic opposita sit negatio ni ut uerum semper ac falsum ipsæ non tamen distincte, sed infinite diuidant. Tradit uero ea primum quæ tum angularibus ex diametro contradictionibus, tum singularium illi communiter competunt : atq; ipsis inesse omnibus hæc in præsenti tempore ac pręterito definite partiri. hoc enim est. IN IIS QVAE

SVNT ET FVERVNT VERA AVT FALSAM ESSE AFFIRMATIONEM VEL NEGATIONEM. Ac prius ſanè hoc diametricis docet ſubeſſe angularibus:quas uniuerſales uniuerſaliter appellauit:quaſi propoſitione præditas altera quæ uniuerſaliter prædicetur. deinde addit & in ſingularibus idem propoſitionibus quod in angularibus ex diametro accidere.hoc enim ſibi uult, illud, VTI PRODITVM EST. Admonet autem neceſſe nequaquam eſſe ex impręfinitis propoſitionibus,ſi in contingente materia capiantur,ueram alteram eſſe,alteram falſam. Deinde ſingularium in futuro propoſitionum á cæteris contradictionum ſpeciebus differentiam ſubdit cum ait, IN SINGVLARIBVS AVTEM NEC DVM EXISTENTIBVS, NON SIMILITER. datq; per hæc nobis intelligi propoſitiones alias tum angulares ex diametro tum impræfinitas perinde habere ſeſe in futuro,atq; in præſenti ac præterito habere,ſingulares non item.Propoſitionum autē de quibus agitur proprio deſignãdo,exquiſite admodū in ſingularibus autem nec dū exiſtentibus dixit atque p illud nec dū exiſtentibus id significat quod in materia cõtingente accipitur.Q uod.n.nōdū eſt ut ipſe in Libris de generatione & corruptione explicat,aliud eſt à futuro, ac ſignificat futurum quidem id qđ prorſus eueniet: ceu cū dicimus erit hyems:uel æſtas,uel deliquium,(appellãt hoc Græci eſomenon)ꝙ autem eſt nondū,uocaturq; à Græcis mellon,id quod euenire ac non euenire poteſt indicat:ut apud illos mello uadizin mello plein quaſi dicas debeo ambulare,debeo nauigare.nos tamen hoc quoq; futurū appellabimus, diſcriminis huius Græcorū declaratione contenti.Cum igitur in aliis materiis neceſſaria atq; impoſsibili ſingulares ſimiliter propoſitiones ut in anticipato & præſenti tempore,ſic etiam in futuro ſeſe habere oſtēdat uero ac falſo præciſe diuidēdo,in cõtingēte nō etiã,quãuis & in hac materia cõtradictiones aliæ omnes ſimili ſeſe ratione in futurum tempus,quo pacto & in reliquis habeant,illud adiecit non ſimiliter ſimul per hoc ſignificans,quatenus hæ non ſimili præterea ſeſe habeant modo ſi in dicta hypotheſi capiantur:nimirum in eo quod uerum quidem omnino ac falſum:non tamen diſtincte, ſed indefinite diſtinguant. Neceſſe eſt enim lauari cras aut non laua-

ri Socratem:atq; nec utrumq; fieri, neç neutrum potest.utrũ autem ex iis uerum fuerit,nequit ante rei exitum dignosci:si quid ẽ & fieri & non fieri utrumq; potest illorum ob ipsam contingentis naturã,hoc igitur breuiter nobis indicauit,cũ non similiter dixit.

VIII.

NAM *si uel uera uel falsa affirmatio omnis, aut negatio est omne quoque necesse est esse,aut non esse. Si enim hic fore aliquid ille idem hoc non fore dixerit,necesse constat esse uerũ ab eorum altero enunciari.si affirmatio omnis uel negatio uera est aut falsa.haud enim ambo simul erunt in talibus.*

Vult his uerbis opinioni illi opitulari quæ contingens de medio tollit: ut ipsam quoad eius fieri potest confirmatã redarguat Per hæc autẽ personam opinionis huius Assertorũ sustinẽs,primũ uelut sumpticulam quandam arripit, necesse nimirũ esse ex sermonũ ueritate rerum essentiam sequi:ex falsitate, essentiæ priuationẽ,quòd ipsi illud indicat, NAM SI VERA VEL FALSA AFFIRMATIO OMNIS AVT NEGATIO EST, OMNEQVOQVE NECESSE EST ESSE AVT NON ESSE: Deinde à contradictionis effato progreditur:aitq; necesse esse singulariũ ac contingentium propositionum quæ in futuro tempore sumuntur,veram esse alteram.quoniã neq; ambæ simul mẽtiri,neq; simul ueraces ambæ eẽ possunt. Ex his aũt uerũ nõ declarari ab ambabus,hic plane explicat uerbis illis.HAVD ENIM AMBO SIMVL ERVNT IN TALIBVS. Hoc est,non enim idem huiusmodi accidet propositionibus ꝙ impræfinitis quæ in cõtingente materia capiũtur.quippe simul ueridicas esse illas diximus:hæ simul uerum attestari non possunt:ne idem simul eidem & insit,& non insit:ut tũ lauari postridie Socrati tum non lauari.eas autem simul falso quoque proferri non posse,adiiciet in sequentibus. His itaque abolitis,cum probatũ ea re sit uerũ ab ipsis ac falsum diuidi,definite ẽt hoc inquit fieri demonstrabimus,si duos aliquos ceu vaticinandi scientiam sibi vendicantes sumpserimus qui de quopiam singulari uelut ægroto diuinare contendant , atq; alter conualiturum illum,alter non conualiturum prædicat. compertum est.n.

ueracem ex iis necessario alterum esse,alterum mendacem. Ergo si uerum is prefatur qui conualiturum ipsum dicit,fore necesse est ut cōualescat, quippe sumptum antea est sequi omnino rerū exitum ex sermonum ueritate. Quod si uerus is est qui negationē protulit,liquet fieri neutiquam posse ut ille sanitatem recipiat. Quapropter aut eueniet res necessario,aut exitum impossibilem obtinebit.sublatum igitur est contingens.

IX.

SI ENIM *uerum sit aut album esse dicere aut album nō esse,necesse est album esse uel non esse.et si sit album uel non album,uerum fuit affirmare aut negare. atque nisi sit, mentitur: & si mentitur,non est. Quapropter necesse est affirmationem semper uel negationem ueram esse uel falsam. Nihil ergo neq; est,neque fit neque à fortuna,neque ab eo quod æque esse ac no esse possit:neque erit,aut non erit:sed cuncta ex necessitate:nec utrumlibet,aut enim qui affirmauit.aut qui negauit uerus erit. nam fieret similiter,aut non fieret.quippe ipsum utrumlibet nihilo magis ita uel non ita sese habet,aut habebit.*

Aristoteles cum supradictam confirmare sumptiunculam uelit nempe ex orationum ueritate,subsistentiam rerum,ex falsitate autem subsistentię priuationem sequi hoc ita se habere demonstrat exemplis.si quidem orationes exemplis. quàm illæ quæ absq; iis pronunciantur,clarios fieri consueuere.Assumpta igitur est enim causidica illic coniunctio, SI ENIM VERVM SIT, ut intelligi propositum eorum daretur quæ in presens dicuntur: hoc est probationem ab his supradictis Theorematis contineri. Dicit autem,si uerum sit de quapiam re ut hac ueste, albam esse dicere,necessario albam esse illam:& si albam non ese, necessario non esse albam.Deinde quiddam per hæc supradictis adiicit:uoltq; ad seipsam conuerti sumptiunculam,non solum necesse inqām esse ex ueris orationibus rerum sequi subsistentiam:sed ex subsistentia quoque orationem ueritatem.ideo ET SI SIT ALBVM inquit. VEL NON ALBVM, VERVM

FVIT AFFIRMARE AVT NEGARE simul nos per hoc docens quod nō uerum est dixit, sed uerum fuit affirmare, id quod perspicue deinceps addet, non solum per id tēpus quo res eueniūt atq; existūt uerū de ipsis ita si habet̄, ut habēt, sed ante exitū quoque ueram de iis prædictionem esse dicere. Assumit q; hoc necessario: quasi sibi ad sublationem contingentis futurum usui sit: uimq; omnē, uti intelligemus, argumentationis contineat. Hoc igitur uelut ex ratiocinatione colligens iure infert, QVA PROPTER NECESSE EST AFFIRMATIONEM SEMPER VEL NEGATIONEM VERAM ESSE VEL FALSAM: sub audiendo nimirum definite aduerbio, idq; merito. Nam si necesse est esse albam uel non esse, nec præter hęc est, sed si sit uera definire de eo prænunciata affirmatio ē: sin minus sit negatio, ratione igitur optima uelut conclusionem intulit hoc supradictis consequentem. Quapropter necesse est affirmationem semper uel negationem ueram esse uel falsam. Postquam autem orationum ueritatem rerumq; subsistentiam inter se commeantes ostendit, prius quàm cō clusionem quam diximus inferat, medium hoc interponit, falsitatem quoque orationem rerumq; existentiæ priuationem per uices reflecti, cum inquit, ATQVE NISI SIT, MENTITVR, ET SI MENTITVR, NON EST. Hęc cum ita sunt, ipseq; ex prædictis sumpserit necesse alterā esse sibi mutuo cōtradicētiū in futuro tempore singulariū ac contingē tium propositionum verum definite expromere, alteram mētiri: quasi, ptopter anticipata abolitio sequatur ex sese contingentis, NIHL ERGO NEQVE EST, ait, NEQVE FIT NEQVE A FORTVNA, NEQVE AB EO QVOD AEQVE ESSE AC NON ESSE POSSIT. per coniunctionem ergo nimirum pręmissarum necessitate fieri significans ut contingens depereat. quo tripartito, unum magna ex parte appellatur: ut hominem nasci quinis digitis: aut in senecture canescere. rara enim sunt quæ non sese hoc pacto habeant a lterū rarius: aut fodiēdo thesaurū offendere, tertiū ex æquo: ut lauari ac nō lauari: uel ambulare & non ambulalare. Ac sanè circa id cōtingēs qđ magna ex parte nūcupatur duæ quæ dā habētur causæ, Natura atque Ars. quippe & naturā in re-

bus quas effici recte opera defungi magna ex parte cernimus. rara enim sunt monstra.& artes ob subiectę fluxibilitatē materiæ quandoque à scopo quidē aberrare:profiteri tamē probe sese ple runq; obire quod moliuntur.haud enim iis nisi hoc pollicerentur quisquam uteretur. Quamobrem asseuerat quoq; Orator se magna ex parte persuasurum esse.& Medicus fore plerunq; ut ægro tum sanitati restituat.atq; alius quilibet Artifex suum finē ut plu rimū assecutum iri. Circa rarius contingens hæc duo uersantur, Fortuna & Casus eoq; inter se differūt,ꝙ à fortuna profectus aliū de niti & pendere.ac præter opinionē raroq; superuenire iis fer tur quæ per prçelectionem fiunt hoc autem perinde est ac si ho minum operibus dixeris.uocatur.n.in solis hominibus prælectio quos consulere,atq; hoc præ illo eligere natura uoluit: cum neq; consilio nobis præstantiores egeant,neq; consulere brutæ animantes possint.Quod ergo,à fortuna prodiit, cum iis, uti diximus,quæ per prçelectionem geruntur:ꝙ autem casu prouenit,cū iis quæ secundum naturam fiunt subsistit.Si enim nostrum quispiā ut amicum conueniat progressus cuidam librum uendenti occure rit quem non dudum exoptauerat ,atque illum coemerit,fortuna incidisse in illum dicitur,eundemq; emisse: propterea quoniā librum emere simul cum quadam extitit prçelectione quę nos ad progressum commouit:superuenitq; extrinsecus, à nulla definite proxima causa effectum quippe & balneas petens librum emere, uel deos precaturus,aut spectaculum quodpiam uisurus potuisset.Sin ex terræ concussione diducta eius parte aquæ fons qui prius non fuisset eruperit,aut qui fuisset deperierit, non fortuna, sed casu ortus fons esse dicetur,aut interisse.& si de sublimi quo piam delatus loco situm eum acceperit lapis ut sessioni uerbi gratia aptus euaserit casu non fortuna sedile esse perhibetur : si quidem accidens hoc non cum prælectioue, sed cum illius natu rali impetu prouenit quo superne deorsum proruit. Circa vero æqualiter contingens sola, prælectio uersatur : ut progredi uel non progredi : & disputare uel non disputare. atque sola species hæc contingentis utrumlibet uocatur , ex eo quod nihil iu hoc plus aut minus existentia eiusdem priuatione habeatur sed pars utrauis contradictionis euenire similiter possit. Itaque contingente, id quod diximus , tollendo, NIHIL

ERGO NEQVE EST, inquit, NEQVE FIT NEQVE A FORTVNA, NEQVE AB EO QVOD AEQVE ESSE AC NON ESSE POSSIT: hoc eſt, nihil ergo neque nunc iam ſiue ut rarius, ſiue ut æqualiter contingens euenit, neque vnquam in poſterum eueniet. Deinde & communem contingentis omnis abolitionem faciens addidit, NEQVE ERIT AVT NON ERIT. quippe omne contingens eo differt à neceſſario eueniente atque impoſſibili quòd neceſſarium fore duntaxat dicimus, & impoſſibile ſolum non fore: contingens autem, vel fore, uel non fore. Nihil ergo neque eſt ait, neque fit contingentium modo. SED CVNCTA EX NECESSITATE: NEC VTRMLIBET. poſtea uelut cauſam eam nobis ad memoriam reuocans qua contingere hæc uiſa ſunt, ſubdit, AVT ENIM QVI AFFIRMAVIT AVT QVI NEGAVIT VERVS ERIT. Quod ſi horum alter uerum finite explicabit propoſitionem autem contradictionis alteram, ſi uerum diſtinctè enunciet, contingentis exitium ſequebatur, liquet contingens tũ aliud, tum quod eius uelut centrum eſt utrum libet quod Ariſtoteles pro omni contingente accepit, ex rerum natura abolitũ iri. Quod ſi quam obtineret ſubſiſtentiã, FIERET SIMILITER AVT NON FIERET. Hoc enim utrumlibet uel eſſe uel fieri arbitramur QVOD NIHILO MAGIS ITA VEL NON ITA SESE HABET AVT HABEBIT. ac ſanè uerbum habet de eo uidelicet quod factum eſt, iamq; in eſſentia exiſtit habebit autem de eo quod faciẽdum obueniet dicimus.

X.

ITEM *ſi album nunc eſt, uerum prius fuit album fore affirmare quamobrem uerum fuit ſemper ex ijs quodlibet quæ facta ſunt eſſe aut fore dicere. ſin autem eſſe dicere aut fore ſemper uerum fuit, non poteſt hoc non eſſe neque non fore. at quod non fieri nequit, impoſſibile eſt non fieri. quod non fieri eſt impoſſibile, neceſſe eſt fieri. ergo quæ erunt uniuerſa fieri eſt neceſſe. itaque*

se. itaque nullum erit utrumlibet, nihilq; fortuitò. nam si quidā quām à fortuna, non utiq; id ex necessitate fuerit.

Quæ supra minus perspicue dicta sunt vt ab acceptis in futurũ tempus de quibus agitur propositionibus uerum distincte diuidi àc falsum probaret, cui ex sese consequens erat nullum contingenti inter ea quæ sunt locum relinqui, uult per hæc nobis apertius tradere: ac maiore studio rationẽ deducit. idcirco vel ut ab alio pricipio argumentationẽ moliens, I T E M S I A L B V M, inquit N V N C E S T: ut si infans editus modo sit, uerum fuit pridie dicere album postridie ortum iri infantem. neque id pridie magis quã prius quatolibet tepore. (nã quæ fors hæc fuerit?) quod autem semper prædicentes fore vere loquimur, hoc non fore nequaquam potest quemadmodum nec quod esse dicentes uere affirmamus, hoc potest non esse. fieri ergo non potuit quin albus infans nasceretur. quoniam uero de ipso quoque in infinito anteq; cepto tempore facta est diuinatio. Q V O D E N I M, inquit, N O N F I E R I N E Q V I T, I M P O S S I B I L E E S T N O N F I E R I Q V O D N O N F I E R I E S T I M P O S S I B I L E, N E C E S S E E S T F I E R I. eoq; promouet rationẽ, ut quod ipse statuerat, omnia probet necessitate contineri, idq; ex propositionibus quæ magis perspicuæ sunt, magisq; conceduntur: ac tantundem illis ualent in quas transmutantur, Nam & hæc nequit non fieri & illa impossibile est non fieri, eodem pertinent. & hęc impossibile est non fieri cum illa: necesse est fieri atq; eodem referuntur: quemadmodum & hæc impossibile est fieri atq; illa necesse est non fieri in idẽ conueniunt. magis tamen ab hac impossibile est non fieri utpote euidẽtiore, quã ab illa, necesse est fieri commouemur. Quapropter Medicus quoq; cum necesse (exempli causa) ægroto esse, si sanari uelit, uenam secari dixerit, quasi rationem quæ id cõfirmet, magisq; promouere ad credendum debeat, subiungi, eum nanq; impossibile est uena non secta consanescere. Quocirca merito, inquit, dicebamus. Q V A E E R V N T V N I V E R S A F I E R I E S T N E C E S S E, N I H I L Q V E N E Q V E F O R T V I T O, neq; alio cõtingentis modo. Cæterũ aduersus hãc argumẽtationẽ dicẽdum est, quod exitũ nunc obtinuit, ac iam factũ

est,uerũ non fuisse ante exitũ, omnino albũ fore dicere. haud.n. qm̃ id in ipsum eẽ a tẽpore est deprompttũ,idcirco ex necessaria ipsum præmolitiõe factũ esse putandũ est.Quapp ex iis q de illo præsagiũt,nõ uerus is erit q necessario fore albũ dicit:sed qui totũ hoc ipsum contingenter euenturũ prænũciat.Hoc si sit,cõstat fieri quoq; ut nõ eueniret potuisse.nõ n.ipsum contingẽter eẽ euẽturũ,uerũ aliter fuisset.Ne ergo qui hæc argutant ab eo ꝙ iã eua sit id ꝙ adhuc expectaẽ iudicent:sed ipsum nondum euasum seruãtes,quærant an nec necessario sit euasurum.haud.n. demonstrare id poterũt,ut post ipse nos aperte Aristoteles docebit.

XI.

AT uero nec neutrum dicere esse uerum licet:ut neque fore neque non fore.Nam primum si falsa affirmatio sit, nõ vera erit negatio:& si falsa sit hæc,affirmationem accidit ueram nõ esse.Ad hæc quoque si uerum sit album esse simul dicere ac magnum,ambo sit oportet.quod si cras fore,cras erit sin uero neque erit cras,neque non erit,utique non ipsum erit utrumlibet: ut prælium nauale:nam neque committi nauale præliũ, neque non committi oporteret.

Quoniam supra ad contingentis abolitionem sumpsit, à propositionis de quibus tractatur uerum definite ac falsum dirimi sumpsit autem hoc propterea quòd simul ueræ esse inter se nequeant,id quod uerbis illis dicebatur,haud enim ambo simul erũt in talibus,ac suspicari quis poterat,necesse nequaquam esse simul ueras esse eas.aut uerum falsumq; discernere,quippe & simul posse mentiri,ob id nunc ostendere nec simul has mentiri propositiones posse instituit: quod nõ solum nec quicquam ita dicere uolentem ad contingens introducendum iuuat: sed & alioquin fieri neutiquam potest. Nam uel eadem hypothesi ostendetur rẽ eandem & euenire necessario:& exitum obtinere impossibilem. Itaq; ne hoc quidem dici posse ait singulares contingentesq; ꝓpositiones simul inter se in futuro tempore esse mendaces:id qđ uerbis illis indicauit, AT VERO NEC NEVTRVM DICERE ESSE VERVM LICET. quoniam primum

inquit contradictionis dignitatem tollemus,à qua omnes, ut pote euidentissima demonstrationes depromimus. Ad hæc autem usu ueniet rem simul eandem neque ideo fore quoniã fore illam dicens affirmatio mentitur:& rursus fore : quoniã fallit negatio quæ non fore ipsam pollicetur.quamobrẽ erit ipsa ex necessitate atq; ex necessitate non erit:quo quid monstrosius? Vt autem hoc colligat,sumpticulam eam iterũ nobis ad memoriam reuocat quę ex orationum inquit ueritate rerum sequi euentum , idq; non in præsenti tempore dũtaxat,sed etiam futuro . Si quis enim uere prædicat album cras infantem magnumq; nasciturum, cras nasci oportet infantem ambobus iis quæ diximus præditum.Itaq; suppresso horum consequente,ꝙ res quoque non sint,id ex falsitate sequi orationum quasi id prius iam simul cum hoc præcepto tradiderit,quod omisso consequens est colligit:atq; inquit , SI N VERO NEQVE ERIT CRAS, NEQVE NON ERIT VTIQVE NON IPSVM VTRVMLIBET.i. sin autem falsæ simul id genus erunt propositiones, uel hoc pacto contingens abolebitur.abolebitur uero propterea quoniam simul euenit res necessario,exitùmq; obtinet impossibilem.

XII.

HÆC igitur aliaq; incommoda id genus accidunt,si affirmationis omnis ac negationis,siue in vniuersalibus vniuersaliter,siue in singularibus dicantur,alteram necesse est oppositarum veram esse alteram falsam : nullumq; in ijs quæ fiunt esse vtrumlibet:sed esse fieriq; ex necessitate omnia.Ergo nec cõsulere opus esset,nec quidquã moliri:ut si hoc fecerimus,futurũ illud est:hoc nisi fecerimus illud non erit. Nihil *enim prohibet quin & decem ante annorum millibus hic fore hoc affirmauerit,ille non fore:ut utrum ex ijs uerum dictu tunc fuerit, id ex necessisate sit futurum.Atqui nihil hoc refert siue dixerint nõ nulli contradictionem,siue non dixerint.nam res ita sese habere compertum est:quamuis non hic quidquam affirmauerit,ille negauerit.*Neque *enim propterea quod affirmatum uel nega-*

tum sit, erit aut non erit. nec magis decem ante annorum millibus quam quantolibet tempore. Quapropter si ita se uniuerso habuit tempore ut uere alterũ diceretur, hoc fieri necesse fuit, ac quæ fiunt singula, ita sese ut necessario fieret ꝑpetuo habuere. Nam & si quis fore uere affirmauit, non potest non fieri: & semper uerum fuit dictu id quod factum est fore.

Inspicere ab initio propositum erat an omnis contradictionis quæ in futuro capitur tempore uerũ explicite ac falsum propositiones diuidant. Pluribus uero ostẽsum est huic consequens esse explodi contingẽtis naturam: cum eueniant alia necessario quædam impossibilem exitum obtineant: nihilq; in nostra repositum est uoluntate: quæ posthac absurda esse demõstrari oportet, atque euidentiæ repugnare. Itaque rationem omnẽ complectẽs hoc loco Aristoteles, tũ propositi ab initio problematis meminit tum quædam adiicit quæ ex eo sequi demonstrauit: eaq; uocat incõmoda: quanuis incommoda esse necdum ostenderit: nimirũ cõmunibus animorum utẽs notionibus, ac uelut absurdam esse probaturus illico eam rationem quæ cõtingens tollere conatur. Hãc porro à duplici loco redarguit: atque impossibilia ea nunc ostendit quæ ex ipsa consequuntur: paulopost uero & ea criminatur quæ falso ipsamet sumpsit. Quippe & ipsam per se rem quasi prędita natura sit demonstrare oportuit: atque in natura rerum esse contingens dicere. eos nãque impossibilia comitantur plura qui summouere illud nituntur. constateq; ipsum euidentia demonstrat. & præterea supradictam rationem inualidam ostẽdere quæ addice e omnia necessitati, contingensq; ex rerum natura tentat exigere. Per hæc igitur ea demum tradens impossibilia quæ contingens perimentibus consequentia sunt, si quis omnem, inquit, contradictionem similiter se omni tempore habere ad uerum falsumq; diuidendum censeat, neque a diametricis tantum angularibus, quas uniuersales vniuersaliter solet nominare, ueram semper alteram definite propositionum, alteram falsam in omni materia, sed a singularibus quoque haberi, ex quo de medio tolli contingens sequebatur, inanem naturæ, quæ consilii nos compotes fecit, laborem accusabit. Constat enim si nihil arbitrarium sit, fore

ut frustra de iis inire consilia aggrediamur quæ in nostra uoluntate posita sunt: ac simile quid faciamus iis qui quomodo oriatur Sol, aut non oriatur consultant. At vero nos frustra consilio pollentes a natura factos esse dicere, prorsus ratione uacat. nã & hoc ipsum per se geometricis inquit necessitatibus demonstratũ est, nihil frustra à natura fieri. atq; euidentia omni certius demonstratione copfitetur. Quin & ii ipsi qui omnia necessitate cogunt & contingens exturbant, ipsam rursus omnino naturam esse fatebũtur, quæ ut ipsi aiũt definite omnia atq; ex necessitate, nihil temere faciat. Quamobrem quo pacto ridiculum non sit, & nihil dicere in nostra facultate relinqui a natura, & nos ab eadẽ cõsultoria ui præditos fieri: quasi pro nostro arbitratu aliquid agere vel nõ agere nobis liceat. Si quis.n. cogitatione quis illam perinde uti atq; instrumẽto ad actionũ exitũ dicat, verũ nos oportuit respõdere bifariam a nobis ipsis ad eas actiones esse incitatos ad q̃s impulit natura: quẽadmodũ usu uenire iis cernimus quæ certo ad suos fines tendũt itinere, naturæ motu agitatã. Quo fit ut nos quoq; cum aliqua in arte quidquam agẽtes naturam imitamur, non contemur consulendo, si perfectam promptamq; artis notitiã teneamus; id q̃ naturã imitaturo suppetere est necesse. Ergo si necessitati deberẽtur omnia, NEC CONSVLERE OPVS, inquit, ESSET. NEC QVICQVAM MOLIRI. hoc est actionũ principia aggredi: vt si cogitemus ex Aegypto Athenas nauigare, in portũ descendere nequaquam oporteret; nec nauẽ quærere: nec sarcinulas importare. nam uel si nihil ex iis curauerimus, necesse nos fore Athenis esse. Deinde modum etiam nobis eum describens quo agitare consilia solemus, VT SI HOC, inquit, FECERIMVS, FVTVRVM ILLVD EST: HOC NISI FECERIMVS, ILLVD NON ERIT. Si.n. propositum verbi gratia sit eo loci proficisci quo nauigio peruenire ac iumento possis, consulimus uter eligendus magis sit eo perueniendi modus: ac quæ utrunq; sequuntur commoda vel incommoda alterum alteri conferendo vicissimq; compensando æstimamus: illum enim qui plus cõmodi afferre, vel minus uidetur incommodi, magis eligimus. Sic uero & Poeta intellexisse Achillem inquit si in Troia maneret bellumq; gereret moriturum se breui: atque insignem gloriam adeptum. sin a bello discederet,

ocioq; frui in patria mallet, uicturũ quidem diu, sed inglorium fu-turũ: atque gloriam senectuti prætulisse. Deinde nos rursus eius cõmonẽs argumẽti quo amoueri, cõtingẽs uidebat, duorũ quorũ-dam inquam contradictionẽ prædicẽtiũ, explicitè uerum alterũ pronunciare: ac propterea ꝙ locutus ille est: euenire qđ in cõsul-to effari quis potuisset, argumentum refutare se posse existimans his verbis, sed nihil gestũ huiusmodi est: neque de re tanquã euẽ-tura quisquam prædixit, ut etiam ubi uero illi esse concesserimus, necessario rem euenisse affirmemus hoc positum carpit: atq; non recte dici ostendit. haud enim euenire propterea rẽ arbitrabimur ꝙ ii uere præmoneant q ante eius exitum euenire illam prodide-rũt: sed cõtra ꝑpter rei naturã uera est quæ de illa prædicat ora-tio. Nã ut in Prædicamẽtis quoq; explicatũ est, tametsi hæc inter se reciprocãt, rei natura & uera de ipsa oratio non tamen oratio-res ut sit facit, sed ut uera oratio sit in causa est rei essentia. Qua-propter si nihil minus habet exitus rei tametsi actu prædicta nõ sit oratio quæ euenturã illã esse pollicet, uerę prædictiones erũt omnes de iis quæ contingenter fiunt si ante euẽtum vel actu vel potestate enuncientur. hoc autem si ita se habeat, euenit earum quælibet necessario, nec potuit illa non euenisse.

XIII.

QVOD si hæc esse non possunt, (cernimus enim tum à consulendo, tum à quopiam agendo principium esse futurum esseq; in ijs omnino quæ non semper agunt ipsum possibile esse similiter ac non esse in quibus ambo & esse & non esse cõtin-gunt: quamobrem fieri etiam atque non fieri. Atque ita multã *se habere nobis conspicuũ est: ut uestis hæc uerbi causa dissecari potest, nec dissecabitur: sed ante deteretur: potest & non dis-secari similiter. haud enim illi suppetiisset antea deteri, nisi non dissecari potuisset, quare & in cæteris rebus faciendis quæcun-que per huiusmodi potestatem dicuntur) constat igitur neque esse, neque fieri ex necessitate omnia: sed alia esse utrũlibet. ni-hiloq; magis affirmationem uel negationem ueram aut falsam*

fuisse. Alia magis magnaq; ex parte alterum: quanquam fieri & alterum potest, alterum minime.

Cũ superius impossibilia ea nobis tradiderit Aristoteles quæ contingẽs adimentes, comitantur, frustra nimirum deliberare: frustra demum aggredi res agendas. ac quæcũq; iis consequentia sũt ut frustra acceptum quibusdam referre quod nobis opitulentur: aut alios uelut nobis refragantes accusare. frustra nonnullos ut bonos laudare: uel ut malos uituperare. inania quoque esse nomina illa uulgo celebrata, uirtutem ac uitium. (ubi enim locus dari iis potest, si nihil nostræ uolũtatis est: sed nos, ut aiunt illi, ad quędam hæc agenda ex necessitate ducimur: quæ & à ratione uidelicet plane abhorrẽt: & uniuersam hominum uitam funditus euertunt?) per hæc recta quoque ex ipsa rerum euidentia instituit & in rebus contingens esse, & in quibus sit ostendere: nempe non in sempiternis, sed in solis iis quæ ipsum esse in ortu atque interitu obtinent. Quod igitur magnam ad res administrandas uim habeat cõsultatio, multaq; ex iis quæ sunt nostræ uoluntati debeantur. quæ gesta nequaquam fuissent, nisi consilium nos de iis cepissemus, uiasq; iniuissemus illarum euentus, ostendit à uestis exemplo: quam prout nobis libet, uel scindere possumus, uel integram atque inconscissam seruare: donec uel utendo ac gestando deteratur, vel ẽt in usum non adhibita reponatur: ac spatio temporis putrescat. constat autem fore ut & in aliis sæpe innumeris eædem rationes conueniant. quocirca perspectum est eorum omniũ potestatẽ quæ ita fiunt, nobis à natura datam quibus significãdis Aristoteles, TVM A CONSVLENDO, TVM A QVOPIAM AGENDO PRINCIPIVM ESSE FVTVRVM dixit: communius tunc nomine usus futuri de eo quod nõdũ euenit, potest autem, nisi quid uetet euenire, ꝑ id autem ꝙ agendo quopiam dixit, id declarans quod est operationis principia aggredi: qđ prius moliri appellabat. Cęterum quibus in rebus essentiam contingens obtineat, breuiter docuit, cum ait, IN IIS ESSE QVAE NON SEMPER AGVNT. quod perinde est ac si in iis quæ sunt quandoque, alias vero non sunt dixeris. hæc enim cum inter ea quæ semper sunt atque illa quæ semper non sunt, media habeantur, quatenus agunt,

prorsus ab iis different quæ semper non sunt: ut uero nō semper agentia, dissidebūt ab iis quę semper sunt, semperq; agūt. Quæ aūt sint nō semper agētia, breuiter rursus docuit: atq; inquit IN QVIBVS AMBO ET ESSE ET NON ESSE CONTINGVNT. hoc est in iis quæ in generatione atq; interitu sunt. Nam neq; ex iis quodpiam quæ semper non sunt agere unquam potest. (quomodo. n. id queat cui ne esse quidem natura cōcessit?) neq; ex iis quæ semper sunt pōt aliquod quandoq; nō agere: quippe si semper sit, patet perfectum semper esse: suamq; ipsius essentiam habere secundum naturā: neq;. n. sempiternū esse alioquin posset. quod si semper eiusmodi sit, omnino substantialē actum quendam obtinebit quo ipsum semper agere est necesse: ne si uel quouis tempore actus expers maneat, irritam atq; inanem suam ipsius naturam ostendat: atq; ipsum frustra iis quæ sunt annumeretur. Quapropter entia illa quæ partim sunt: partim non sunt, expressit, ab eo quod non semper agant. Competit hoc igitur contingentibus omnibus posse & esse, & non esse. quocirca & ante illorum exitum iis posse & fieri & non fieri cōpetet. Sed ex ipsis alia similiter ad hoc se habent, ut & sint & non sint: quare ad id quoque ut fiant atque non fiant: ea nimirum quæ in nostra pręelectione posita sunt, atque utrumlibet uocantur. Alia vel eo magis declinant ut sint ac fiant, uocanturq; magna ex parte contingentia: vel ut non sint, neque fiant: ac rarius contingentia nuncupantur, quæ utraque cum significare cōmuniter uoluisset ALIA MAGIS MAGNAQVE EX PARTE ALTERVM, dixit, QVANQVAM FIERI ET ALTERVM POTEST, ALTERVM MINIME. Habet enim quod sic uocatur magna ex parte contingens euētum ipsum hoc quod magna ex parte nominoscum tamen & non euenire, quanuis rarius quam euenire possit. Rarius autem contingens, quod non euenire plerunque, euenire tamen etiam potest, quanquam rarius quā non euenire. Nobis igitur magna ex parte alterum ipsius esse uidelicet ac non esse illud permittens, atq; huic oppositum & rarius, quod ipsum quoque alterum appellauit, ad id q̄d est nō esse ac esse ut lubet accōmodare, dictiunculis iisdem complexus est ea quæ plurimum inter se distant significata contingentis, quòd magna inquam ex parte, ac rarius euenit. Constat autem perinde atq; res enun-

ciationes quoq; de ipsis sese habere ad ueritatem aut falsitatem indicandam.

XIIII.

NESESSE *est igitur id quod est esse quando est. & quod non est, quando non est, non esse, non tamen nec quicquid est necesse est esse: nec quod non est necesse est non esse, haud enim est idem id quod est uniuersum, quoniam est, ex necessitate esse: & simpliciter esse necessario. similiter & in eo quod non est. Eadem & in contradictione ratio habetur: esse quidem necesse est omne uel non esse: & fore uel non fore: non tamen diuisione facta dicere alterum est necesse. id uero inquã, ut necesse est fore cras nauale prælium, uel non fore. non tamen necesse est committi cras, neque non committi nauale prælium. committi uero aut non committi necesse est. Quapropter quoniam perinde atque res, ueræ sunt orationes, patet quo pacto se habent quæ ad utrumuis declinant, admittuntq; contraria, necesse quoque esse similiter sese habere contradictionem; quod in iis quæ non semper sunt, aut non semper non sunt usu uenit. Quippe horũ necesse est partem alteram ueram esse contradictionis aut falsam, non hanc tamen aut illam: sed utra euenerit ac magis sanè ueram esse alteram: non iam tamen, ueram aut falsam.* Itaque *exploratum est necesse non esse affirmationis omnis ac negationis oppositarum alteram ueram, alteram falsam esse.* Non *enim ut in ijs quæ sunt se res habet, sic in ijs etiam quæ non sunt: esse autem possunt uel non esse: uerum eo quo dictum est modo.*

Propositum hoc loco est, ipsam, id quod restat, infirmam ostẽdere rationem quæ eliminare contingens uidetur: nihilq; necessarii colligẽtem. Hæc autem inde promouebatur quod ex illis quę iam euenere, ea quæ nondum adsunt iudicanda esse censebat. Cũ enim sumpserit, si album quidpiam nũc sit, necesse uerum esse illũ qui de eo ipsum hoc idest esse album dicit: neque nunc modo, sed

etiā in antegresso omni tēpore uerū fuisse albū fore prædicere: ceu nihil hoc illo differat:quodq; exacto tēpore uniuerso uerum fuit albū fore affirmare,fieri necesse esse,quæ fiunt omnia fieri ex necessitate colligi par esse arbitrabatur. Aduersus hāc igit ratio nē artificiose admodū p hęc insurgens Aristoteles priusquā enunciationes eas declaret quæ in futurū tempus, fiunt quomodo ex necessitate id habeant quod uerum explicent : ac quo pacto nō habeant de iis quæ in pręsenti fiunt tempore prius differit atque à rerū natura discrimē eorū sumēdo,quoniā uerā oportet orationē rei de qua pronūciatur ex necessitate consonā esse duplex necessariū esse inquit:alterū simpliciter ac proprie dictū : quod semper inest subiecto:quasi nec sine ipso cōstare subiectū possit: ipso,nimirū semp vel secūdū infinitū tēpus capiēdo:ut in æternis; ceu cū ex necessitate Solē dicimus moueri:aut angulos esse triāguli duobus rectis ęquales.uel quoad subiectū extiterit: sicut cū calidū esse ignem hūc asserimus:aut Socratē esse animal. Alterum non huiusmodi:sed cū hac præfinitione adhibita usque dū prædicatū ab eo qui ita se habere illud dicit vere fuerit ꝓditū:absolute autē non item:seu sempiternū subiectū,seu corruptibile sit.Namque a nube seu luna ex necessitate Solē obscurari quoadusque obscuratur verū est,nō simpliciter.& te sedere ex necessitate uel ambulare usque adeo uerū est donec aliquod tibi ex his adest unum: haud uero ēt simpliciter,seu proprie.ac sempiterne.nā neque semper ambulamus,aut sedemus:neq; quoad ipsius esse sumus participes. Eadem & in eo ratio habetur quod ex necessitate non est. duplex.n.hoc quoque:alterum absolute:ut non esse diametrum cōmensurabilem lateri:vel Solem minime motu cessare : aut ignē hunc frigidum non esse. Alterum quousq; non sit pręd icatū, ut ex necessite nō ambulare cū nō ambulat nā uerū hoc absolute non est sed vsquequo nō ambulat.quoniā fieri nequit ut qui non ambulat,cū non ambulat,etiā simul ambulet. Habesq; in his propositionum penes materias traditam differentiam. Nam quod simpliciter est, necessarium significat, quod simpliciter non est, impossibile.quod uero ea tenus est quoad subiecto pręd icatum incumbit, atque nō est quoad nō inest,cōtingent designat. His distinctis Aristoteles non secus atque in iis quæ de rebus prodita sunt,a ueritate inquit orationū haberi necessariū. Quippe ex iis

alias ex necessitate esse veridicas p̃ id quod absolute necessariũ vocant, in qualibuscunque enuncietur rebus siue æternis, siue corruptibilibus: siue existentibus, siue non existentibus: velut ea quę integra contradictione proferuntur: quale est vel ambulare Socratem: uel non ambulare. hoc.n. totum uerum sit necesse est, non si fit modo, uerũ nisi ẽt sit Socrates: & vel calidum esse ignẽ, vel nõ calidũ. quanquã in talibus propter rerũ naturã accidat partẽ alterã explicite uerã esse contradictionis, nec contradictionẽ duntaxat integrã. Aliæ igitur inquit orationes per absolute necessariũ id ita habẽt quod ex necessitate uerũ profitentur, aliæ modo altero: quousque adsit uel non adsit prædicatũ subiecto: ut ex necessitate Ambulare, uel ex necessitate nõ ambulare Socratẽ. ita nãque necesse est uerũ habeãt orationes, id qđ affirmat Aristoteles p̃ ut naturã obtinẽt eæ res quę ab illis indicãtur: quãdoquidem & orationes sunt interpretes rerũ: ob idq; ipsarũ imitãtur naturã: vt Plato nos ante Aristotelẽ docuit. Sed quid hæc ad rẽ dixeris: ac quonã pacto p̃ hæc labefactaĩ ea ratio quæ tollere cõtingẽs. videtur? Quoniã inquiã si id qđ ex necessitate uera sit p̃ absolute necessariũ omnis haberet oratio, merito qui contingens ea occasione de medio tollunt quòd cõsentaneas rerum euentui orationes de iis pronunciantes quæ iam euenere, ex necessitate ueras esse conspiciunt, eas quoque sumerent orationes quæ ante euẽtum res euenturas esse affirmant uerum ex necessitate obtinere: acciderétq; re uera contingens hoc pacto aboleri. At hoc quoniam, uti diximus integrę suppetit contradictioni, eius uero partibus, in quibus, alias inest prædicatum subiecto, alias non inest, nequaquã præterea, patet ab iis quod sibi proponunt haud quaquam colligi, id quod ipse exempli gratia necesse est inquit, omnino cras vel committi uel non committi nauale prælium: non tamen si diuisione facta partem etiam alteram duntaxat contradictionis diximus, certo fore omnino pronunciabimus: aut omnino non fore. Necesse igitur esse constat ab iis orationibus quæ de contingentibus enunciant (ea autem extremorum sublatione indicauit necessarii inquam atque impossibilis: quorum alterum quod semper est, alterum quod semper non est appellauit) partem alteram definite veram contradictionis haud omnino haberi: quod propositum ab initio nobis fuerat pensitandum: sed

aut ambas falsitatis ueritatisq; similiter receptrices:uelut eas quę de æqualiter contingentibus enunciant:aut alterā prodendæ magis ueritati,alteram falsitati asserēdæ magis idoneam:neque tamē uerā :semper ueram,neque falsam perpetuo mendacem.id quod uerbis illis indicauit, NON IAM TAMEN VERAM AVT FALSAM. Planum est autem in eo quod magna ex parte uocatur contingens,ueram magis affirmationem esse,in eo quod rarius,negationem.

XV.

Quoniam autem ea est affirmatio quæ aliquid de quoquā significat,atque hoc vel nomen est, uel id quod uacat nominē, unum autem id sit ac de vno quod in affirmatione est oportet, nomen uero quodq; expers est nominis ante proditum est(nam ipsum hoc non homo non nomen uoco,sed Infinitum nomē.quippe unum quodam pacto & ab infinito nomine indicatur. quemadmodū & nō ualent,nō uerbū,sed uerbū infinitū,) utiq; uel ex nomine & uerbo:uel ex infinito nomine & uerbo affirmatio omnis negatioq; constabit. nulla aūt sine uerbo affirmatio est; neque ulla negatio Namque est uel fuit uel erit uel fit uel alia quæcunque id genus uerba ex eorum quæ posita sunt numero habentur.adsignificant enim tempus.Quo circa prima erit affirmatio atque negatio hæc est homo:non est homo. De inde *est non homo:non est non homo.* R*ursus est omnis homo:non est omnis homo.est omnis non homo:non est omnis non homo eadē & in exterioribus temporibus ratio est.*

Cum subtiliter undecunq; ex subiecto & prædicato cōsistentiū propositionum quarū finitū subiectum est pręceptionē confecerit,addit per hæc quot quot illæ sunt numero:necessario totidē alias ex subiecto rursus & prædicato propositiones fieri: uerum non finito etiam subiecto existente,sed infinito: Subiectus igitur si uel finitus uel infinitus capiatur:ideq; prædicatus sit,species diuersas efficiet tū affirmationū,tū negationum.Pręedicatus uero

alias finitus acceptus,alias infinitus,subiecto eodē manēte, neqꝫ affirmatiōes neq; negationes faciet diuersas.Cōstat.n.si finitus is sit,affirmatiuā necessario ꝓpositionē esse.sin īfinitus,negatiuā uel negationi potestate æqualē.ī singularibus,negationē omnino quę affirmationi cōtradicit. in impræfinitis,negationē rursus omnino, non tamē cōtradicētē prorsus affirmationi:sed eam quoque inter dū quæ illi potest cōsonare in præfinitis uero,nec purā qđ ad uo cē attinet,negationē:sed puræ tātūdē negationi ualētē. rursus in particularibus uelcōtradicētē:uel concordātē:uelut impræfinitis. in uinuersalibus aut contradicētē,aut contrariā: prout antea disseruimus.Qua de re iure affirmat Aristoteles per solam subiecti differētiā pmutari species id genus contradictionū.Cęterū nequis ne fieri quidē ex infinito subiecto propterea putet propositionem ꝙ(ut supra explicatū ē)vnū subiectū prædicatūq; unū , ab una propositione haberi oporteat,unū aūt nō nomine, uerū significa tione,idq; infinito non cōpetit nomini(unū.n.id tollens quod à finito declaratur,omnibus præter ipsum congruit)idcirco exhibet quoq; Philosophus huiusce difficultatis intelligētiam:nosq; memo res reddit in una affirmatione unum esse prędicatum: ac de uno subiecto prædicari oportere:ostenditq; propositionibus quoque id subesse illis quæ ex subiecto infinito consistunt, cum ait QVIPPE VNVM QVODAM PACTO ET AB INFINITO NOMINE INDICATVR. neque illud quodā pacto superuacue adiecit:sed ut nō naturā unā significare queadmodum finitum ostenderet.Nam illud nisi æquiuocū sit,uel genere unum significat:uel specie uel:numero:quorū finitum est quodlibet.at infinitū non ita,uel si ipsum singulariter proferamus dicamusq; nōn homo:sed communicationem dunta xat eorum inter se omniū quæ præter id sunt quod a finito significatur:hoc ipso quod ipsorum nullū id sit quod est illud. ideo singulariter quoque infinitum dicit.Porro nomen hoc iure nominis expers appellauit,ut indicaret priuatiuum ab ipso eius declarari quod à finito significatur nomine. Quoniā uero huius nunc primum nomine carentis meminit subiecti,iure hoc esse illud mo net quod prius sub infiniti nominis appellatione tradidit:ubi uer bi quoq; infiniti nobis intelligentiam exhibeat. Series autem con spicue est dictionis;quanquam inominati subiecti præceptione

interiecta redditionē multo post facere cōpulsus est.habet.n.hunc in modum, QVONIAM AVTEM EA EST AFFIRMATIO QVAE ALIQVID DE QVOQVAM SIGNIFICAT, ATQVE HOC VEL NOMEN EST VEL ID QVOD VACAT NOMINE, VTIQVE VEL EX NOMINE ET VERBO, VEL EX INFINITO NOMINE ET VERBO AFFIRMATIO OMNIS NEGATIO QVE CONSTABIT. Hoc autē uidelicet de affirmatione dicitur simplicissima,ex solo subiecto ac prædicato solo constituta,de qua ei quoque in præsentia docere propositum est. Quo fit ut quærendum minus sit quonam hoc pacto cōuenire uel ex tertio apprædicato confectis queat affirmationibus:vel cum modo coniunctis: Sed quomodo subnectit his deinceps,nullam sine uerbo non affirmationē solū,sed ēt negationē esse:si ex infinitis verbis negationes fieri accidit?An quod Alexāder inquit respōdēdū est infinitū & id qđ de subiecto uerbū negaт negationéq; efficit,esse eadē subiecto quidē inuicē tamē respectu quodā pacto differre.Itaque hoc quod nō ambulat dico,n p seipsum referatur infinitū erit uerbum: ceu quod uelut unū quiddā spectetur,partéq; in se significatiuā,ut ante proditū,est nullā obtineat,At in negatione quæ Socrates inquit non ambulat non exacte loqui diceremur,si,non ambulat infinitum uerbū esse uellemus:uerum magis si finitum per se uerbum de subiecto negatiue prædicari:ac per negatiuam particulā sic ab ipso disiungi,ut non ambulat hoc loco non ut unum amplius.sed vt duo capiatur,negatiua nimirum particula discretum à subiecto predicatum esse ostendente. Fortassis vero & illud dici poterit,cum NVLLA AVTEM SINE VERBO AFFIRMATIO EST NEQVE VLLA inquit NEGATIO, uerbi nomen communius de finitio atq; infinito acceptum:cū doceat Aristoteles.id quod superius quoque pronunciatū est,prorsus uerbo opus esse ut enunciatiua fiat oratio, idq; nunc data opera in propositionum ex infinito subiecto cōsistētiū cōtēplatione rursus adiecerit,nequis infinita nomina de quibus nūc proxime agitur,vel ipsa p se prolata faciēdę negationi sufficire arbitretur quandoquidē imaginē etiā præ se ferunt similis negationibus habendæ facultatis: id quod post apertius tradet. Eo autem confirmādo quod ad omnē affirmationē ac nega-

tionē aliquo dixit esse opus uerbo, subiungit, NANQVE EST, VEL FVIT, VEL ERIT. &c. quasi exploratū sit, neq; à finito, neq; ab infinito nomine, neq; uno, neque pluribus absolutā orationē absq; horū aliquo est inquam vel fuit ac simili bus fieri. Cæterum animaduertere nobis debentibus, hæc quibus tum finita, tum infinita indiguere nomina ad affirmationē aut negationē faciendā uerba esse, ut quæ redditā verbi finitionē admittunt, quod est tempus quoddā adsignificare, ab iis ordinē, nobis proditę propositionū differentiæ tradit, easq; inuicem conferens finito subiecto utentes anteire iis inquit quæ infinitum eum obtinent: quasi simpliciores sint illis, quæ autē sub eadē specie pronū ciātur, primas velut simplicissimas esse eas quæ ascititia præfinitione carent præfinitarū cōparatione. secūdas, ceu cōpositiores illis, quę ascitis ipsas præfinitionibus superarūt. Ex iis autē quæ pfinitiōe uacāt, nō singulares, sed impræfinitas capit. ex præfinitione prædictis nō particularē affirmationē, sed uniursalē: quasi eadē videlicet in reliquis quoq; propositionibus ratio congruat. Vniuersalis vero affirmationis quę finitū, quęq; infinitū habet subiectū nō proprie negationē eā accepit quæ cōtradictorie illi perpetuo repugnat: sed, ut ante exposuimus, quæ ancipiti uidetur natura esse, atq; cōtradicenti cōtrariæq; concinere magis tamen contradicenti parem uim obtinet. Tales.n. sunt tum hæc, non est omnis homo: tum illa non est omnis non homo quarū altera idē huic dicit non omnis homo est altera illi non omnis est non homo. Idq; proprerea quoniā haud propositum nunc erat oppositionem contradictoriam rursus tradere propositionum: sed solum significare conflatas ex finitio subiecto propositiones iis pręcedere quæ ex infinito gignuntur. Forsitan vero & docere nos Philosopus uoluit, posse eiusmodi quoque propositiones in negationum ordinem referri. Illud porro attendendum, exquisita hic ab Aristotele opposita esse exempla earum propositionum quę ex subiecto prædicatoq; constituuntur: cum est homo inquit, & omnis homo: non autem ut supra dixit est homo albus & est homo formosus: quæ ex tertio apprędicato propositiones erant atq; hoc ea de causa, quod nondum illic absolute tradita erat propositionum earum de quibus agitur contemplatio. quo factum est ut liberius exemplis sit usus, nunc uero cum ipsam

ligimus, est iustus homo: huius negatio non est iustus homo. est non iustus homo: huius negatio non est non iustus homo. ipsum nanque est hoc loco atque ipsum non est iusto & non iusto adiacebit. Hæc igitur ita sunt ordine posita, ut in Resolutorijs explicatum est.

APVT Libri tertiũ hinc auspicatur: quod de iis esse ꝓpositionibus diximus quæ ex tertio appædicato cõponuntur. Opus vero & in his est, priusquã ea declaremus quæ ab Aristotele tradunt, inspiciamus tũ quonã pacto i hisce propositionibus negationes faciamus ex affirmationibus: tũ qua ratione poterimus, iis ea qua cõuenit diligẽtia comprehẽsis, numerũ omnẽ illarũ colligere. Subiecto igitur affirmationi insito constructa negatiue particula negationẽ nõ effici conspicuũ est. si quidẽ nec in iis quæ ex subiecto & prædicato cõstituuntur, hoc modo negationes fiebant. sed de duabus reliquis præter subiectũ dictionibus, prædicato & appædicato quęstio est: ut de uerbo iustus atque est utri eorũ uox nõ copulãda sit, ut fiat negatio. Planũ itaque est non prædicato ipsam, sed apprędicato iungẽdã. Nam qui homo nõ iustus est inquit, quendã ait non iustũ esse hominẽ. qui vero iustus non est homo, iustũ homini nõ inesse pronunciat. At orationũ Enunciatiuarũ, ut ante didicimus, quæ inesse quidquã dicit, affirmatio est quæ nõ inesse, negatio. Atq; in his cerne à cõstructa uerbo est negatiua particula ratione optima negationem confici. Quandoquidem enim & prædicatus nomen in id genus est propositionibus, vt iustus, nec solus orationem efficere absolutam potest subiecto coniunctus, quodã opus iis fuit ueluti vinculo. quod illos necteret inter sese, atque integram orationem perficeret: id quod uerbum est facit. Erit hoc igitur quod summam in propositione potestatem obtinet, quo fit ut à seipso quoque eiusmodi propositionibus appellationem tribuat. eas nanque ex tertio apprędicato consistentes vocamus. itaq; tollere hoc oportet ut tota affirmatio collatur: fiatq; negatio. Est ergo negatio homo iustus non est: homo autem non iustus est affirmatio. Verum quoniam negatio quædam est omnis affirmatio-

nis, eadem ratione comperiemus ac quia negatione huiusce fieri eam quæ dicit homo non iustus non est. Quapropter duæ fiunt hic impræfinitæ contradictiones finito subiecto existente: quanquam sola facta una est in simplicibus. Nam prædicatus cum negatiua illic sumptus particula negationẽ illico faciebat: hic uero species alia est affirmationis, Eadẽ & in contradictionibus cæteris omnibus ratio est: vt singularibus, angularibusq; diametricis: quæ in omni tempore ac materia sumuntur, finitoq; præditæ subiecto sunt, atque infinito. Plures igitur hæ duplo iis erũt quæ ex subiecto solũ cõstant ac prædicato. erant aũt duæ illæ & septuaginta, ut ostẽdimus. quocirca quatuor hæ quadraginta supra centũ erunt. simul uero omnes sedecim supra ducentas. His præmissis ea deinceps consideremus quæ per supra descriptam orationis seriẽ ab Aristotele produntur: dictaq; obscure hic admodũ sunt, ac per ænigmata: ad prioris uero calcẽ priorũ Resolutoriorũ uoluminis articulate distincteq; tradũtur. unde & haurientes interpretes, quæ hic à Philosopho perhibẽtur intelligentia assequi, lucẽq; ilis inferre ualuerunt. Cum igitur in iis de quibus in præsentia nobis agitur propositionibus duæ fiãt impræfinitæ cõtradictiones, alteram simplicẽ uocat Aristoteles κατὰ ἁπλῶς eam quæ finitũ habet prædicatum: ut quæ hoc ipso simplicior q̃ altera est. alterã infinitã: ꝓpterea q̃m infinitũ est illius prædicatũ. quãquã sodalis eius Theophrastus ex transpositione ipsam nominat, ob eã quam postea causã afferemus. Ergo cũ simplices exposuerit, ꝓpositiones, nimirũ has hõ iustus ẽ, & hõ iustus nõ ẽ quærere opæpreciũ putat utra ex reliquis harũ affirmatiuã sequatur: hoc aũt ẽ simul eẽ uerã: ut in q̃bus simplex uera est affirmatio, ea & q̃ illi cõsequẽs dicitur, uera omnino deprehẽdat. Sic nanq; & animal cõsequẽs eẽ homini ꝓpterea dicimus, q̃m ubi hõ, ibidẽ quoque uerũ animal est. itaq; sese habente non eam affirmationẽ quæ ex infinito cõstat prædicato, sed eius negationẽ reperit. quippe in quo uerum est hoc homo iustus est uerbi gratia Socrates in hoc, illud homo nõ iustus est ementitur: uerum autem fatetur illud homo non iustus non est. Socrates igitur ob id ipsum quod iustus est, nõ iustus esse nequaquam dici, non esse uero non iustus dici poterit: cum ipsum non iustum ab eo tollatur quod illi asserimus non inesse: duæq; iũsti negationes unam eius rursus positionem declarẽt,

ea de causa quod capax iustitiæ subiectum sit. Cum itaque propositiones in tabella exposuerit, quàm nos quoque infra subiunximus, infinitamq; negationem sub simplici affirmatione statuerit, necessario deinceps infinitam affirmationem sub simplici negatione collocat. ideoq; ex transpositione eas appellauit Theophrastus, quoniam transpositus in tabellæ descriptione est ordo illarũ estq; harũ negatio sub simplici affirmatione constituta: sub negatione uero simplici, affirmatio. uel etiam quoniam finito trãsposito prædicato, positoq; infinito factæ sunt. Cæterum quoniã simplici uerum fatente affirmatione ueram prorsus ex transpositione negationem esse compertum est, num etiam ita reciprocat ratio, ut si uera negatio sit indefiniti, uerum omnino simplex affirmatio declaret? An minime: sed uera in quibusdam prodita inficiatio est: falsa simplex affirmatio: ut in iis qui homines prorsus nõ sunt. Verum itaque est canẽ dicere non iustum non eẽ hominem. omnino nanque qui homo non est, constat hunc neque iustum dici hominem posse, neque non iustum. falsum tamen est iustum hominem ipsum esse enunciare. quamobrem negatio ex trãspositione amplior simplici affirmatione erit. Arctior ergo affirmatio ex trãspositione erit negatione simplici. nam si uera in omnibus simplex affirmatio uel negatio est, similiter quoque uel affirmatio ex transpositione uel negatio, ueram autem negationem ex transpositione in pluribus esse simplici affirmatione confessum est, affirmatio ergo ex transpositione uera in cæteris erit, iisq; paucioribus quam quæ simplici negatione conprehenduntur. Fingamus exempli causa mille numero esse quæ sunt omnia: simpliciq; affirmatione ex composito uerũ in quadringẽtis proferente, negatio ex transpositione, cum latius eius ueritas pateat, uerum in sexcentis uerbi gratia fateat. Patet igit ex ꝑpositionib⁹ cæteris duab. negationẽ simplicẽ uerã in sexcentis reliqs futurã: affirmationẽ ex trãspositione, cũ in cæteris quadringentis uerũ præter simplicẽ aperiat negationẽ, minus affirmatione simplici fore uniuersalem. Verum sic quidem uti ꝑpterea cogimur quoniã mutuo sibi cõtradicũt impræfinitæ, si alterã illarũ in re qualibet uerã eẽ censeamus. Rectius autem fortasse, magisq; Aristotelis menti consentaneum fuerit, a rebus comprobare angustiorem negatione simplici affirmationem esse eam quæ præfinitione caret, atq; in-

finita nominatur. Nam si quis est non iustus homo, is iustus hõ non est: non tamen si quisquam non est homo iustus, iam hõ quoque non iustus est. quippe in eo qui prorsus homo non est, uera ẽ simplex negatio: infinita affirmatio mentitur. Enim uero prior argumentatio, qua uel Aristoteles ipse ad finem primi Resolutorum uti uidetur, in contradicentibus sibi mutuo propositionibus, id qđ ibi supposuit, recte ꝓcedetur. in iis uero quæ simul quãdoq; asserere uerum possunt nequaquam procedet. In summa illud attendendum, impræfinitas in subiecti partibus diuersis dicere quipem simul uerum posse, non secus ac particulares a nobis deprehendit, ut ante explicuimus. uerum si de uno atque eodem illas uel actu prædicemus, uel cogitatione, uerũ cum eo falsumq; diuidere iure affirmari. Quippe tum ex iis quæ sunt quodlibet: tum ex iis quæ non sunt, uel iustum uerbi causa esse hominem necesse est, uel non esse. Perspicuũ uero est si propositiones de quibus loquimur hac intelligentia contemplemur, ueram quoque à nobis ampliorem in ipsis esse atque arctiorem dici prædicationẽ. quo etiam pacto cũ animal perhibemus homine uniuersalius patere. Nihil. n. ꝑ hoc aliud significamus, quam in quibus prædicare uerum est hominis nomen, in iisdem prædicari & animal posse: non tamen contra. sic igitur habent hæ mutuam consequentiam. Cæterum quoniam propositiones quoque alias in tabellæ descriptione nõnullas Aristoteles capit, quæ quidem & ipsæ simplices sunt, eoq; ab iis differunt quæ hoc ipsum simplices nuncupantur quod non habitum, sed priuationem habeant prædicatũ: quales hæ sunt, homo iniustus est; homo iniustus non est. Quippe iustum finis quidam & forma & habitus uel quasi perfectio est adeo simplex hæc propositio homo iustus est uocatur. Iniustum autem infinitudo & formæ priuatio. proinde priuatiua propositio est ea quæ Socrates iniustus est dicit. In his enim priuationem nomino absentiã simpliciter formæ, non negatione significatam, sed uel formæ nomine in priuatiuam particulam assumente, ut in insuetus inimicus, iniustus atq; id genus uniuersis: uel alio etiam nomine seu contrariorũ deterioris, ut in malo: seu neq; contrarii, ut in nudo, &c. uel eam quæ ad formam redire natura idonea sit, eo nimirum significatu priuationis qui in Physicis cõmẽtationibus traditus est, ut in musicum: uel nec aptam reuerti, quo modo sese

in Prædicamentis cæcitas habere dicebatur. similiter nanq; in significatis omnibus ratio congruet. Quoniam igitur, id quod prodebamus priuatiuas propositiones inter simplices & eas quæ ex transpositione appellãtur, statuit medias, has quoque intueamur quid ad utrinq; sitas obtineant consequentiæ. si quidem hoc inuento: dilucida nobis Aristotelis dictio deinceps erit: alioqui minime. Itaque compertum est neque harum affirmationem ex affirmatione simplici, sed negationem sequi. nam qui iustus homo est, non dicitur quidem esse iniustus: non esse tamen iniustus perhibetur. Quo fit ut etiam priuatiuarum negatio propositionum in descripta tabella sua simplici affirmatione, affirmatio sub negatione constituta sit. Sed utrum quemadmodum in quibus simplex affirmatio, in iis priuatiua uera negatio est, sic ordine quoq; inuerso sese res habet? An nequaquam: si quidem uera in pluribus priuatiua est: in quibus infinitam etiam negationem simplici uniuersaliorem affirmatione deprehendimus, hoc est in omnes præter hominem effusam. Hæc autem priuatiua inquam negatio non in iis duntaxat quæ præter hominem sunt simplicem affirmationem superat, sed in iis etiã qui sunt quidem homines, neq; uero habitus, neq; id genus priuationis particeps habentur, uelut illis qui neq; iusti habitum obtinent, naq; iniustum. Porro ex iis quæ ante prodidimus constat priuatiuam affirmationem minus uniuersalẽ negatione simplici futuram. Ambæ itaq; inficiationes tũ priuatiua, tum infinita simplicem affirmationem sequuntur: eãdẽq; ad illam rationem habent, quippe uniuersaliores ambas illa esse ostendimus. Eodem pacto affirmationes quoque ipsarum rationem eandem ad simplicem negationem obtinebunt. nã & has illa minus amplas esse monstrauimus. Deinceps ergo consideremus an quẽadmodum simplices sese ꝓpositiones habent ad eas quæ ex transpositione appellantur, sic priuatiuæ etiam ad ipsas rursus ex transpositione ꝓpositiones habeantur. hoc est an quo mõ simplex affirmatio negatione restrictior est infinitum prædicatum habente, sic priuatiua quoq; negatio particularior quam ea sit. & sicut latior est simplex negatio quam infinita affirmatio ipsi subiuncta, ita priuatiua quoq; affirmatio. Atqui id econtrario uerũ est omne. neq; n. minor priuatiua negatio, sed maior est quàm infinita, neq; affirmatio maior est affirmatiue, sed minor. Quod-

ita se habere,capiendo ab affirmationibus argumentationis prin cipio,quandoquidem & notiores sunt affirmationes, ceu magis finitæ negationibus,facile ostendemus.Constat igitur in paucioribus affirmatione transpositiitia priuatiuam affirmationem enun ciari.Nã si quis iniustus quidẽ est hõ,patet hũc esse nõ iustũ nõ ta men si nõ iustus est quispiam,is quoque iam est iniustus: tum pro pter habitum medium: tũ eius causa quem nondum alterutrius participem esse natura voluit:velut in pueris. Quocirca priuatiua negatio uera in pluribus quam negatio ex transpositione erit. Etenim in prędictis quidem habitibus,medio,ac puerorum,priuatiua uera negatio est:quoniã iniusti homines nõ sunt:falsa tamẽ inficiatio est ex transpositione:quia uera eius est affirmatio.sunt .n.nõ iusti homines.Has ob res igitur simplici affirmationi uerba hæc minor ambabus in margine ascribemus,sub ipsa nimirum po sitis negationibus. eius uero negationi maior ambabus nẽpe sub ipsa descriptis. Et trãspositiitiæ negationi maior simplici affirma tione.qppe amplior quàm sola illa est inuẽta.affirmationiq; eius ut consequens est minor simplici negatione. Rursus quoque priuatiuæ negationi maior etiam sub sequente:quandoquidem maior ambabus hinc inde descriptis comperta est:affirmationi autẽ uidelicet minor ipsam quoque comitante. Quare propositiones ex transpositione rationem eam ad simplices quam priuatiuæ habere exploratum est.haud uero simplices eandem cum priuatiuis ad transpositiitias obtinere.

minor ambabus	maior ambabus :
Homo iniustus non est.	Homo iniustus est.
maior ẽt subsequente.	minor ipsã quoq; comitãte.
Homo iniustus non est.	Homo iniustus est .
maior simplici affirmat.	minor simplici negatione.
Homo non iustus non est.	Homo non iustus est

Est iustus non homo.	Non est iustus non homo.
Non est iniustus nõ homo.	Est iniustus non homo .
Nõ est nõ iustus nõ homo.	Est non iustus nõ homo.

Reliquum est igitur ad dictionem accedamus Aristotelis : nihilq; ex supradictis ostendamus frustra à nobis decantatum.

QVANDO igitur IPSVM EST, inquit, TERTIVM APPRAEDICATVR: non quasi tria in propositione prædicata esse censeat, tertium uero inter ea locum ipsum est obtinere: sed tertium in propositione præter duos terminos, subiectum & prædicatum: secundo tamen & ipsum loco ut prædicetur habere, ac uelut insuper prædicetur. Ergo cum homo iustus est dicimus, iustum de subiecto homine prima ratione prædicamus. quandoquidem hoc de ipso enunciare proposuimus. quoniam uero id subiecto copulatum enunciationi condendæ satis non erat, ipsum est illis additur: quod ea, uti prius dictũ est, colliget: superq; de subiecto prædicetur. itaque totum hoc de ipso iustum esse pronunciamus. Haud uero est uerbum omnino, quoniam tertium habeatur in propositine, iam ẽt apprædicatur. Qua propter in ea quæ Socrates Philosophus, est inquit, prædicatur uerbum est duntaxat, nõ aũt apprædicatur: propterea quod totum hoc Socrates Philosophus ut unum capitur: ac subdita à Latinis distinctione subiectum fit: vel addito apud Græcos articulo: qui non prædicatis, sed solis uult subiectis coniungi: loquimur autẽ de illo quod sit: necdum perierit. Sed nec quando Sol ex necessitate est dicimus, ne tunc quidem apprædicatur est verbum: quanquam simplex hoc loco subiectum est. sed hoc quod ex necessitate est in quam, modus est, non prædicatum. Verum de propositionibus cum modo, cum speciem præter has aliam obtineant quas nunc proposuimus, docebit posthac nos Aristoteles. Non simpliciter autem quando uerbum in propositionibus apprædicatur quodpiam dixit: sed quodnam id sit quod apprædicari natura aptum est, exquisite distinxit, nimirum ipsum est solum. quod ita se habere suo deinceps loco demonstrabimus. Quando igitur ipsum inquit est in propositiõe tertium apprædicatur, duobus iam modis oppositiones dicuntur propositionum: quæ unico modo de prius traditis propositionibus dicebantur. Dein prius quam doceat quonam pacto duplici ratione proferantur, exponit exemplo quando apprædicari ipsum est. perhibeatur. quod nomen uel uerbum appellauit. si quidem uerbum est, quasi adsignificet tempus. nec quidquam prohibet quo minus & nomen vocetur: eo nimirum sensu quo significatiuas asserebamus uoces omnes nominum appellatione censeri. Atq; nec ita illatione duobus

modis oppositiones has dici comprobauit, uerum in præsentia perinde quasi cõspicuum id sit pro intellectualis eius ipsius habitus magnitudine conclusionẽ solam, magis uero quod conclusioni consequens est enunciauit, cum intulit, QVOCIRCA OB ID IPSVM (intelligit autem duobus modis oppositiones proferri) HAE QVATVOR ERVNT, quod per defectum partis pronunciatum est, quatuor enim partes, ac propositiones quatuor duarum sunt oppositionum, simplicis, atq; infinito prædicato utentis. Deinceps vero aperte eius quoq; probationem affert quod duobus modis hoc loco dicantur oppositiones quæ eodem utuntur subiecto: quatuorq; earum partes fiant: cum ait, PORRO ID INQVAM, NEMPE IPSVM EST VEL IVSTO, VEL NON IVSTO ADHAESVRVM: &c. ubi differentiam ac sequelam propositionum ut in exposita tabella contemplari operæprecium esse existimat. Atq; hæc sanè manifesta sunt: præter uerba illa QVAMOBREM ET NEGATIO quæ hoc indicant, quamobrem & ipsum non est quod negationẽ facit, uel iusto, vel non iusto, quemadmodum ipsum est adiacebit, qua de re duas alterum affirmationes, alterum negationes conficiet duas. Cæterum quoniam inter id quod, ut commonuimus, cõclusioni consequens dixit, quocirca quatuor hæ ob id ipsum erũt & probationem, duas esse oppositiones, quatuorq; earum partes asserentem, QVARVM DVAE, inquit, AD AFFIRMATIONEM SESE AC NEGATIONEM VT PRIVATIONES IPSAE SECVNDVM ORDINEM DICVNTVR: DVAE VERO NEQVAQVAM. atque atræ Sphingis uocem (ut Lycophronis utar uerbis) imitatur nec parum explanatoribus facessit negocii, quidnam pauca hæc uerba sibi uelle existimabimus? Itaq; per hæc inquam eã innui à Philosopho propositionum consequentiam quam lõga oratione demõstrauimus. affirmationemq; ac negationẽ simplices propositiones non utpote exemplaria nuncupari, quandoquidem transpositititias constituunt hæ, si negatiuas prædicatis particulas adhibuerint. Ex relatis uero quatuor inquam duarum oppositionum partibus (nam supra dictum est. Quocirca quatuor hæ ob id ipsum erunt.) ex iis ergo duæ uidelicet partes, (propositiones autem intelligit ex transpositione,) ad affirmationem ac negationẽ,

hoc est simplices, sese secundum ordinem habebunt, idest secundũ naturæ societatem, ac similitudinẽ rationis, ut priuationes ipsæ. hoc est, quem ordinem ac locum, quam ve proportionem priuatiuæ propositiones ad simplices obtinent, quatenus in pluribus quam illæ uel in paucioribus uisuntur, eundem ẽt quæ ex transpositione habentur. Duæ uero nequaquam inquit, nempe partes rursus quatuor illarum. sed quænam hæ fuerint? nimirum reliquę præter antedictas idest simplices negationes non se secundum ordinem ut priuationes habebunt id quod ipse uoce illa nequaquã paulo ante indicauit, cum dixit, duæ uero nequaquã. Sed ad quas non sese habebunt simplices ꝓpositiones secundũ ordinẽ, ut priuationes ipsæ? An uidelicet ad reliquas ab iis partes duas quatuor illarum, hoc est ad eas quæ ex transpositione appellantur. Nam & hoc antea demonstratum est, non quemadmodum habent sese ad transposititias priuatiuæ uero in pluribus quam illæ uel paucioribus explicando, ita simplices quoque habere. Nobis igitur ea quæ de consequentia anticipauimus propositionum ad dictionẽ intelligendã Aristotelis contulere. Porrò diligentiores interpretes expositionem quoq; huiusce dictionis aliã scribere nouimus: quam etiã magis aiunt probare: ut quæ longe simplicior sit superiore: neq; nos Aristotelis, ut ipsi loquuntur, sententiam uaticinari cogat. Censent. n. affirmationem ac negationem non simplices propositiones uocari: sed affirmatiuam & negatiuam speciẽ ipsã ꝓpositionum. Ex quatuor uero duarum oppositionum partibus, simplicis ac trãsposititiæ, duas illas ex transpositione ad speciẽ ipsam facultatẽq; sese affirmationis & negationis ut priuatiuæ propositiones ita habere. Sed quomodo se habent illæ? Nempe non simpliciter affirmationes ac negationes, sed totum hoc, priuatiuæ affirmationis ac negationis dicuntur. quo pacto & mortuus homo, non homo absolute, sed totum hoc: homo mortuus uocaẽ. Habent igitur sese hoc modo inquiunt transposititiæ ad affirmatiuam speciem ipsam ac negatiuã. Haud enim affirmationes simpliciter, negationes ve sunt: sed hoc totum, infinitæ affirmationes, uel negationes infinitæ. Reliquas autẽ partes duas, hoc est simplicis oppositionis non perinde se ad affirmatiuã ac negatiuã speciẽ habere, q̃ppe affirmatiões has negationesq̃; suapte natura eẽ posseq; sine ulla additione hisce appellari nominib. hæc illi. Me

uero haud sanè expositio tametsi nō parū habeat ꝓbabilitatis, adducit. Absurdū nāq; esse arbitror, cū clamet clara uoce Aristoteles quæ hoc loco disseruntur uelle se ex iis intelligi quæ in Resolutoriis de iis ipsis ꝑdita sunt, nos qui ea quæ ad supradictā ꝓpositionū consequentiā ptinent euidenter ad modū ad calcē primi Resolutoriorū uoluminis tradita habemus, id quod uel ipsi confitētur, ad hęc cōniuere: atque aliā Aristotelis planè sentētiā augurari. sed ad quid nobis proderit dixeris consequentiā prodită nosse propositionū? Ad trāsuptionē eā inquā propositionum quę in ratiocinationibus sæpenumero fit. Si quis enim iustum esse concesserit Socratem, ergo iniustū non esse, & non iustū non esse merito dicemus: sin ipsum vero iniustū non eē condonarit, iustumq; igitur esse sumēdū putabimus uel nō esse non iustū, fatua erit trāsumptio. potest aūt res illi nequaquā succedere, qui quales propositiones qualibus ampliores sint nō prius distinxerit. Cæterū quoniā putant nonnulli pfectas non has amplius manere propositiones, sed prædicari duntaxat, cū inficiationes priuatiuam transpositiamq; in ligno verbi gratia ueras esse arbitramur affirmationem autem mentiri simplicem respondendū iis est, cum lignum actu in propositione ceperimus, lignūq; dixerimus iustum esse hominem, totū certe hoc hominem iustum esse a nobis prædicatū effici quidē, sed impræfinitam propositionem non etiam manere verum, ut, in simpliciter ligno, fore uniuersalem. declaratq; id apud Græcos articulus: qui facultatem uniuersalis obtinet præfinitionis, ut vero in hoc ligno, singularem. Quod si speciem seruemus propositionis, nec illi quidquam actu addamus, nihil prohibet quo minus & lignum ab ipsa, & equus, aliaq; sexcenta: in quibus vel mentiri uel uera esse dicitur, potestate comprehendātur. Nam Affirmationē uelut eam quæ homo iustus est dicit, quasi id genus quidpiam esse pronunciet, veram in solis esse hominibus licet, atque iis quidem iustis. mentiri autem in quibus vel subiectus non congruit, uel prędicatus necesse ē. negationē uero ut affirmationi decertantem, in quibus vera illa sit, esse mendacem uerum autem annunciare in quibus illa fallatur. Sic porrò in sequētibus Aristoteles huius est albus homo illā est non albus homo, negationē non esse ostēdet: quoniā usu ueniet ut uera esse in ligno deprehendatur cum in eo falsa sit affirmatio. Et vero cum Nireus for

mosus homo est dicimus,nō tria a nobis prædicata fieri putandū est.Totum hoc nāq; ut unum quid formosum hominem prædicamus de Nireo:atq; ipsum est apprędicamus:perindeq; loquimur ac si quis Nireus dicat animal est rationale mortale. At hoc in solis fieri potest impræfinitis. neq; enim in præfinitis committitur vt præfinita tota propositio de quoquā prædicetur: quemadmodum impræfinita.quandoquidē præfinitionē prædicato coniungere ratio nequaquā dictat.neq; in singularibus:quoniā fieri nequit, ut prædicētur de aliis indiuidua:quo modo nec alia de supremis generibus. Ex hisce uero & quæstionē illam de cōtradictione soluemus.Cum.n.in omni uel uerā esse affirmationē dicimus,vel negationē oportere,non utrāq; pronunciamus contradictionis omnis partem de quouis prædicari posse vniuersam: ut has de Socrate Theætetus sedet:& Theætetus non sedet:alterā tamē ex iis veram esse necessario.si quidē hoc tum in pręfinitis, tum in singularibus,ut admonuimus ratione uacat. sed partiū affirmationē in propositionibus ac negationē facientiū,hoc est earū quæ affirmatiue & negatiue prædicantur,posse vtranq; de quouis tū ente prędicari,tum non ente:atq; cum eo de quo prędicantur absolutam propositionem conficere.solam tamen illarū alteram necessario uerum fateri:ut sedet,non sedet:album est, album non est.Dictū autē illud in omni de solis iis quæ prædicātur uerba fieri indicat: quæ si uni omnium cuiquā iungantur,propositionem alteram ueram faciunt alteram falsam. De simplicibus uero affirmationibus compositum prædicatum obtinentibus quæsierit quispiam, qua ratione infinitam in his & quā transpositītiam vocant affirmationem constituemus:num negatiua particula cuiq; prædicatum componentium nominum,an illorum uni applicanda.& hoc quale sit:ne ratio forte distributiua esse videatur . Itaque negatiuā arbitror particulam,siue omnia per substantiam cōposita de subiecto:ut in definitionibus appellentur,siue etiam vnum ex iis quodpiam ex accidente,ceu cum Socrates homo albus est dicimus,omni anteponi prædicato debere,vt affirmatio qua de quæritur fiat, ipsamq; particulam ad vniuersum prædicatum ut vnū nec,ad partem eam duntaxat cui connexa est exaudiendam. Nam qui hominem non irrationale animal esse inquit, uel AEthiopem nō album hominem, is hac in re perinde loquitur atque ille qui

sciētē esse nō boni Socratē dicit. At hæc planè simplex ē affirmatio: quę infinitū quiddā hoc est nō bonū finito prædicato quod est scire cōiungit: eaque de causa simul illi uerax est quæ boni scientē ipsum esse pronunciat. quāquā infinita uere affirmatio nū quā simplici cōcurrere in eodē potest, vt in primo Resolutoriorū explicatum est. Eadem in iis omnibus ratio est: in quibus quod prædicato additur non quasi subiecto suppetens dicitur: sed uelut cuidā eius actioni substratū. Haud .n. idem est dictu Socratem esse bonū, quod est essentiæ, & scire quod bonū non est nam hoc actionis cuiusquā est indicatiuū: uel esse nō Alcibiadē, & à mare non Alcibiadē. etenim idem esse hoc aliquid simul & non hoc nequaquā potest: idem autē quin simul circa opposita agat negari nequit. quāobrē fieri nequaquā cōceditur vt idē simul bonus non bonusq; sit. at ambo vt simul sciat fieri potest. Quod si hoc homo albus est & est homo non albus cōcurrere inuicē in æthiope, aut alio quopiā uno prædicata nō possunt, id euenire propterea dicemus, quod albū, uel nisi homini iungatur, de subiecto & finite & infinite prædicari aptū natura sit, atque affirmationes duas facere quæ cōcinere inter se nequeāt. Prorsus vero operæpreciū est attendamus, una contradictione uel oppositione infinitæ ad finitam affirmationis considerari ex iis quodlibet quæ ad cōpositā prędicationē efficiendā accepta sunt, nequaquā posse. Neque enim vna esse omnino illa potest propositio in qua plura prædicata assumuntur. Quo fit ut minus mirādū sit, quædā uere ex iis, quædā falso prędicari: ut post plane ostendetur. sed eorū quæ cōponuntur, an uere prędicentur, intueri per se oportet singula, particularesq; hoc mō prædicationes attexere uniuersalioribus; quęq; adsunt ex accidente iis quæ per se prædicantur. Qua de re prædicatū in ea propositione quę planè est una, uel nomē capitur quod naturam unam declaret: vel oratio idē dubio procul indicans nomini: siue in usu sit id: siue à nominum impositoribus neglectum Rursusq; hanc ob rem recte se habet quod statuimus, negatiuā omnino opus esse particulā, ut infinita negatio fiat, uniuerso prędicato anteponi. ac de his satis. Quandoquidem autē scriptum in pluribus esse aiunt exemplaribus ipsum est uel homini uel nō homini adhæsurum, sciendum est, quando ita legatur, uerbū homo id quod Porphyrius Philosophus tradit, non tāquam subiectum

ſed uelut prædicatum nos pro iuſto uel albo acceptum eſſe dí cturos: ut in propoſitione callias homo eſt pronunciante.

II.

SIMILI *modo res ſeſe habebit vel ſi uniuerſaliter nominis affirmatio fuerit: ut omnis eſt homo iuſtus huius negatio, non omnis eſt homo iuſtus. omnis eſt homo non iuſtus: nō omnis eſt homo non iuſtus. Verum non fit: ut per diametrum oppoſitæ ſimiliter verum pronuncient. tametſi fiat nonnunquam.*

Vult proditā in imprænitis propoſitionibus conſequētiā in vnā etiā angulariū contradictionū omnis & non omnis a nobis ſpectari: nempe in hac quoque, ſimplicibus ſumendis ac tranſpoſititijs, & priuatiuis inſuper propoſitionibus, vſu venire ut tranſpoſititiæ eādem ad ſimplices quā priuatiuæ rationē obtineant, ſimplices uero non hanc rationē præterea quēadmodū priuatiuæ ad tranſpoſititias ſeruēt. Nam & hoc loco ſub ſimplici uidelicet affirmatione contradictonum reliquarum negationes collocabūtur, (haud enim ſanè affirmationes:) affirmationes autem ſub negatione: rurſusq́; affirmatiōe ſimplici uniuerſalior utraq; erit ſub iunctarum illi negationum. Quippe ſi iuſti ſint omnes homines tum quæ iniuſtos non omnes, tum quæ non omes non iuſtos eſſe dicit, vera eſt. ſi quidē & falſa utraq; eſt oppoſitarum illis affirmationum. Quod ſi nonnulli iuſti ſint homines, quidam non iuſti, dictarum negationum vera eſt utraq;: falſa ſimplex affirmatio. Quo autem pacto ampliores affirmatione ſimplici ſubditæ illi negationes ſunt, ita & ſimplici videlicet negatione magis particulares ſub illa deſcriptæ affirmationes deprehenduntur. quo fit vt ad ſimplices propoſitiones ſubiunctarum illis propoitio ſeruetur. nec tamen in his quoq; priorum ad tranſpoſititias conuenientia permanet. Nam affirmatio ſimplex uera in paucioribus oſtenſa eſt quam infinita negatio: & negatio fuſior affirmatione. Ex priuatiuis vero negatio rurſus immenſior tranſpoſititia erit negatione, & tranſpoſititia affirmatione contractior affirmatio. Hoc porro ita ſe habere, ea inquam quæ de priuatiuis & tranſpoſititiis prodita ſunt, ſi ab affirmationibus rurſus argumentemur, facile demōſtrabimus. Nam ſi ſint omnes homines iniuſti: & quę nō iu

stos esse omnes dicit uerum profitebitur. qui enim iniustus, est li quet hunc esse non iustum. At si iniusti alii sint homines, alii me dium obtineant habitum, uera est ea propositio quæ non iustos omnes esse indicat: falsa quæ omnes iniustos asseuerat. Itaq; eadé, vti diximus, uel in iis propositionibus accidunt quæ in impræfini tis uisitauimus.

Homo iustus est.	Homo iustus non est.
Homo iniustus non est.	Homo iniustus est.
Homo non iustus non est.	Homo non iustus est.

Omnis homo iustus est.	Non omnis homo iustus est.
Non omnis homo iniustus est.	Omnis homo iniustus est.
Non omnis homo nō iustus ē.	Omnis homo non iustus est.

Nobis vero & prius tradi ab Aristotele propositionum quas recensuimus vt in impræfinitis propositionibus cōsequētiā, cum diceret, quarū duæ ad affirmationē sese ac negationē ut priuationes ipsæ secundū ordinem habebūt: duæ uero nequaquā & nūc esse in affirmtaionis uniuersalis cōtradictione ad pticularē negationē spectari à nobis eadem uelle, nec aliud quidquā, manifesto indi cauit cū subdidit, VERVM NON FIT VT PER DIAMETRVM OPPOSITAE SIMILITER VERVM PRONVNCIENT: TAMETSI FIAT NONNVNQVAM. Qui bus uerbis impræfinitarum utique tabellæ propositionum ac præfinitarum intelligit differentiam. Accidit enim affirmationes mutuo per diametrum in utraque illarum esse oppositas: simplicem inquam & transpositiam uel simplicem ac priuatiuam. simi liter: & negationes. Verum fit in impræfinitis ut & affirmationes in materia contingente simul uerum ostendant. & negationes: ut quæ viribus particulares exæquent. In præfinitis autem, de quibus nūc agit, affirmatione uniuersali & particulari negatione fieri nequit ut ueræ affirmationes in quauis materia sint: quanquā ueras simul negationes esse in materia sola contingente eueniat quandoquidem nanque alii iusti homines, quidam iniusti, non nulli habitu medio prediti sunt, patet futurum esse ut inficiationes propositę omnes uerum differant non omnis homo iu-

ftus,non omnis homo iniuftus:non omnis homo non iuftus. Itaq; uerba illa tametſi fiat nonnunquam non eo ſunt pacto intelligenda,quaſi veræ ſimul eæ quandoque ſint omnes quæ per diametrũ collocantur.(hoc.n.fieri nequit)ſed quaſi ex iis nonnullæ:ut negationes,verum ſimul,prout explicatum eſt,in contingente materia dicernãt:quæ neq; neceſſaria eſt,neq; impoſſibilis: atq; hæc non ſtatuentem ſolum aperte inueniemus,ſed ad calcem quoque primi Reſolutoriorum demonſtrantem Ariſtotelem: Vnde commotus ſuſpicari quis poſſet,ſoli deſcriptæ imprǣfinitarum tabellæ conuenire,non fieri ut per diametrũ oppoſitæ ſimiliter verũ pronuncient Quippe ibi diſſeritur,quaſi imprǣfinitæ negationes alio quoq; præter affirmationes modo ſimul quandoq; ueræ eſſe poſſint.haud enim in ſubiecto partibus tantum diuerſis,id quod affirmationes faciunt,ſed etiam in eodem verum declarant:cum tamẽ aliud à ſubiecto id ſumpto in primitiua propoſitione fuerit.Nam de ligno,verbi gratia propoſitiones has homo iuſtus non eſt & iniuſtus non eſt & non iuſtus nõ eſt,vere prædicabis: tametſi nulla affirmationum uera in quouis eſſe præter hominem queat.Sed cum neque uerba hæc tabellæ illius deſcribendæ præceptioni adiecerit,effatusq; de prǣfinitis Philoſophus,illas in cõſequẽtiis ſimiliter ſeſe imprǣfinitis habere,ſubiunxerit,Verum non fit ut p diametrum oppoſitæ ſimiliter verum pronuncient, nihil nobis aliud intelligendum relinquit,quam deſcriptarum tabellarum quãdam a ſe tradi in eo differentiam quod non ſimiliter,ut inquit ipſe oppoſitæ per diametrũ in iis ſimul veræ ſint.Verum niſi oſcitanter audiẽda ſint verba Ariſtotelis,quærere operæprecium eſſe arbitror,quam ob cauſam in ſola affirmationis uniuerſalis ad negationem particularẽ oppoſitione ſimiliter ſeſe habere affirmet atq; in imprǣfinitis oppoſitis propoſitionibus cõſequentiã.Fortaſſis igitur quaſi in cõtradictionibus reliquis tum particularis affirmationis ad uniuerſalem negationem,tum ſingularium non eadem amplius ſeruetur ſequela. Nã in cõtradictione aliquis & nullus,neque affirmationem ſimplicem priuatiua negatione oſtendere uel fuſiorem vel contradictiorem licet. Neq; enim ſi quis iuſtus homo eſt iam nullus erit iniuſtus.neque ſi iniuſtus nullus,iam cuiuſquam iuſtus habebitur.quid enim ſi habitu omnes eſſent medio? quapropter nihil eſt ꝙ ullam aſſerere conſequentiam conemur.

Quod si transpositituis simplices conferas, affirmationes ex negationibus, haud uero negationes quoque ex affirmationibus sequi comperies. Si enim non iustus nemo est patet omnem quoque & particulatim singulos fore iustos, non tamen si iustus est quispiā opus iam fuerit neminem esse non iustum. Verum enim uero neque in singularibus dictam inuenies accomodari proportionem. quippe accidit affirmationē simplicē transposititiuāq; negationē in se mutuo conuerti, Socrates iustus est, Socrates non iustus non est priuatiuam uero negationē utraq; illarū uniuersaliorem ex eo esse, quod in ipso uel medio, si ita supposueris, habitu prædito uera sit. Si quis uero & in singularibus conuenientiā propterea quā diximus propositionum consequentiæ seruari existimet, quod affirmatiue indiuidua de nullo ab ipsis alio, neque de suipsorum parte, cum sint indiuidua vere prædicentur: negentur tamen uere de quouis alio: ceu cum Theætetus non est Socrates dicimus: quo modo neq generalissimorum potest ullum re uera affirmari: negari nil vetat: cum quantitatis dicimus non est substantia. si igitur has Socrates non iustus non est & iniustus non est vniuersaliores esse illa Socrates iustus est ob id censet, quod in iis quæ præter Socratem sunt, illam exuperent, primum se & affirmationem vniuersam sumere ut prædicatam intelligat: cui totam conferens negationem in pluribus quam illa ueram esse pronunciat. Deinde neq; totum hoc negatiue de quoquam prædicare Socrates iustus uel non iustus rationem esse. si quidem actu subsistentia & iustum simul & iniustum in hominum spectantes multitudine, vtrunque eorum merito cum nomine homo tum affirmamus de quibusdam, tum negamus, Indiuiduo tamen nulli cum simul utrunq; liceat impertiri, nomen Socrates de Theæteto re vera inficiabimur. Ac si æquiuocum subiecto prædicatum, sit, non esse hunc uerbi causa Philosophum illum, aut iustum illum Socratem pronunciando uel apud Latinos pronomine, vel apud Græcos articulo, quod ipsi adiacet proferimus. Porrò Græci sine articulo Socratem iustum non esse nequaquam dicunt: cum hoc neq; in auctorum suorum vsum receptum sit, neq; ratione defendatur.

III.

DVÆ *igitur hæ oppositæ inter se sunt.* Aliæ *autem duæ ad ipsum non homo uelut subiectum quodpiam, adiuncto: ut est*

iustus

iustus nō hō,nō est iustus non hō.est nō iustus nō hō,nō est nō iustus non homo. Atque plures his nō sunt oppositiones. Hæ uero seorsum ab illis ipsæ p seipsas erūt:ut quæ nō hō nomine utātur.

Quodnā his herbis preceptū tradatur in propatulo est Arist.n. tot ēt esse in ppositionibus ex tertio prædicato cōpositis quæ in finito subiecto utātur cōtradictionesquot in iis erant quę ex finito subiecto cōficiebātur. Duæ aūt erant illę in specie qualibet ppositionum quæ a subiecto nominatur:ut singulares, vel indefinitæ: vel uniuersales,uel particulares.& hę pariter duę.quarū ēt exēpla opposuit,simpliciū atque ex transpositione dictarū. non hō iustus est:non homo iustus nō est.simplices hæ sunt ex infinito subiecto.non homo non iustus est:nō homo non iustus non est hæ & Infinitæ,siue ex trāspositione:& ex subiecto rursus infinito constatę. At dictio illa, ALIAE AVTEM DVAE AD IPSVM NON HOMO VEL VT SVBIECTVM QVODPIAM, ADIVNCTO, per defectum prolata est.poterit.n.sic integra explicari,Oppositæ uero contradictiones aliæ duæ sunt, hoc est ex oppositis propositionibus gignuntur ad ipsum non homo uelut subiectum quodpiā in propositionibus sumptū,si ipsi nō homo prædicatum uidelicet atq; apprædicatum fuerit additum ac prædicatum uel finitum vel infinitum:apprædicatum vel affirmatiuum uel negatiuum.Sumamus igitur hoc pacto ex diuisione propositiones eas omnes quæ ex tertio apprædicato consiunt.Necesse est nanque eæ uel ambos terminos subiectum & prædicatum finitos obtineant:uel infinitos ambos:uel finitum unum,alterum infinitū: idq; bifariam.planumq; est quonam pacto. & uel affirmatiuas esse has,vel negatiuas:quæ enumeratæ omnes sunt:meritoq; pronunciare ausus est,plures iis contradictiones nequaquam fore. Deinde perfectas propositiones eas quoq; esse docens quæ ex infinito constant subiecto, seorsum has ab illis ipsas per seipsas esse inquit,quę nomine non homo tanquam subiecto utuntur: nihilq; illis minus ob id ad enunciandum obtinere.

III.

I N *quibus autem est ipsum,nequaquā congruit, ut in uerbo ualere & anbulare idem in ijs quod sic ponit facit, ac si ips*

sum est adhiberetur:ut omnis homo ualet,omnis homo non ualet.ualet omnis non homo,nõ ualet omnis nõ homo.Haud.n.nõ omnis hõ dicendum est:sed nõ negatio homini applicanda:quippe omnis non uniuersale ipsum significat:sed uniuersaliter inesse.idq; ex hoc patet ualet homo,non ualet homo:ualet nõ homo,non ualet non homo.Hæ nanque ab illis eo differunt quod non sint uniuersaliter. Quapropter ipsum omnis uel nullus aliud nihil adsignificant quam de uniuerso nomine uel affirmatione fieri,uel negationẽ.cætera igitur eadẽ oportet addãtur.

Nonnulli qui locũ hunc exposuere,per hæc uerba dicere Aristotelẽ putarunt, in iis propositionibus q̃ ipsius est vice verbum aliud quippiã habent apprædicatũ,ut ambulare,aut valere,velut in his hõ iustus ualet,hõ iustus ambulat eundẽ ordinẽ ac consequentiam fieri propositionũ qui & in ipsum est apprædicatum habentibus inerat, cũ omnino & ab Aristotelis sententia, & ab ipsius orationis subtilitate aberrent. Neq;.n. nobis apponere uidetur Philosophus huiusmodi ꝓpositionis exẽpla:neq; põt verbũ quodpiã aliud præter ipsum est apprædicatũ fieri.Idq; nõ solũ credendũ est Aristoteli:qui tum planè superius solũ est ipsum in id genus apprædicari propositionibus dixit,tum in Resolutoriis pronũciat Terminum esse eum in quem dissoluitur propositio,prædicatum atq; subiectum:subditq; adiiciendo diuidendo ve ipso esse vel non esse:neq; de ullo verbo præter hoc alio mentionem facit:sed & nos in sequentibus,id quod supra etiam sumus polliciti,euidẽter demõstrabimus:ubi quæret Aristoteles quãdo possint ac quãdo nequeãt prædicationẽ unã efficere quæ p se ac seorsum predicantur mutuo cõplexa.Alii per hæc quæri existimarũt an quẽadmodũ in iis quæ verbũ est apprædicatũ actu habent,negatiua particula prædicato nomini,ut iusto,anteposita,nõ negationẽ,sed affirmationẽ ex trãspositione,ut hõ nõ iustus est facit, sic ẽt in quibus ipsum est in prædicato verbo potestate comprehenditur,uerbo nimirum illo:ut antea quoque dicebamus,in peculiare illi participium & uerbum est dissoluẽdo,rursus præfixa participio negatiua particula nõ negationem sit,sed transpositiciam

affirmationem factura. Nam quæ hō ambulat inquit propositio, idem hanc illi dicere homo ambulans est nemo ambigit. per hæc autem inquiunt quæritur an homo non ambulans est affirmatio rursus ex transpositione sit, non autē inficiatio nuncupanda: cū neq; problema dignum, vt arbitror, quæstione sit. quæ enim forte obtingens attributio fuerit, ut hanc hō nō iustus est affirmationē, illam uero homo non ualens est negationē nominemus? neq; eiusmodi quidquam Aristoteles per ea quæ dicit declaret. Forsitan igitur magis ipsis Aristotelis verbis cohæreat, si cū contradictiones dicamus, ex subiecto infinito constitutas, nobis prius in simplicissimis propositionibus quæ ex subiecto solum & prædicato cōstāt tradiderit, per supra autem proxime dicta & in iis quæ ex tertio apprædicato cōsistunt: cūq; in quibus id protulit exemplis uerbū est prius ut prædicatum acceperit, cū dixit est nō hō, non est non homo: & est omnis non homo, non est omnis non homo proximis autem uerbis ut apprædicatum etiam traderet, diceretq;, Duæ igit hæ oppositæ inter se sunt: aliæ autem duæ ad ipsum nō homo, est iustus non homo, nō est iustus non homo, est non iustus non homo non est non iustus non homo per hæc docere nos instituisse, vel in iis propositionibus quæ loco ipsius est uerbum aliud non apprædicatum aliquod (nam hoc fieri non posse affirmauimus) sed prædicatum habent, subiecto uero rursus infinito utuntur, ea ratione fieri inficiationes, qua & in uerbo est actu prædicato constituebantur. Quamobrem quo pacto negatiua in illis uerbo est copulāda particula negationes faciebat, dicebatq; non est non homo & non est omnis non homo ita nunc quoque huius ualet omnis non homo hanc asserit non ualet omnis nō hō negationem esse. Constat autem si & ipsarum re uera efficere negationes uelimus, eundem nos tum in iis quæ uerbum est actu prædicant, tum pro ipso est uerbum aliud quodpiam reponunt, in utrisq; modum seruaturos. Cæterum cum uniuersalis nunc solius meminerit affirmationis quæ infinitum obtinet subiectum, & ualere uerbum de illo prædicat, quomodo facienda eius negatio sit requirit ut satisfaciente in iis contemplatione, methodum ex sæpius proditis nobis exhibeat, qua & in aliis affirmationibus negationes concinnabimus. Id porrò nunc Aristoteles videtur theorema exulcerasse, quasi ueritus nequis ad negationem con

ficiendã nihil putet referre, si negatiuã particulã à subiecto infinito dimoueat, eãq; præfinitiõi antepenat. Apte autẽ id declarat cũ inquit, HAVD ENIM NON OMNIS HOMO DICENDVM EST: SED NON NEGATIO HOMINI APPLICANDA: hoc est, Nõ enim hæc nõ omnis hõ ualet affirmationis illius omnis nõ hõ ualet dicẽda est negatio: sed ipsũ nõ qđ negationẽ utpote negationis efficiẽs appellauit in negatione quoque homini applicandũ: ut idem subiectus, quomodo & idem prædicatus in utrisque propositionibus maneat: id quod à contradictorie inter se depugnaturis propositionibus haberi est necesse.

Est non homo.	Non est non homo.
Est omnis non homo.	Non est omnis non homo.
Est iustus non homo.	Non est iustus non homo.
Est non iustus non homo.	Nõ est non iustus non hõ.

Huiusce igitur rei gratia, nempe ut propositionibus ipsum est actu habentibus eas quæ facultate illud assumunt similes redderet, contradictionesq; eodem modo in utrisque faciendas doceret, uerbum ualere in ualens participium & ipsum est dissoluere in exemplis ab initio uisus est. Deinde adductus primum ex infinito subiecto propositionum exemplis, ut quæ notiora sint, magisq; nos deducere ad eas possint pernoscendas quæ ex infinito subiecto componũtur: eas subiungit quæ conficiũtur ex illis atq; infinito utũtur subiecto: de quibus sibi agendũ proposuit, quoniã in ipsis modo negationes ex affirmationibus gignantur. In his autem solum declarat causamq; explicat cur non alio pacto fiant negationes, cum uero huius dixerit ualet omnis non homo non illam nõ omnis homo ualet negationem appellari oportere, addit huiusce rei causam, statimq; subiectit, QVIPPE OMNIS NON VNIVERSALE IPSVM SIGNIFICAT: SED VNIVERSALITER INESSE. quod quid nã significet Philosopho, ꝑ supradicta præstitimus, cum pauca hæc ipsa uerba exponeremus. Nunc uero perinde acceptum est, quasi eundem oportere in contradicentibus propositionibus subiectum capi indicet: quod nõ amplius cõtingit: cum omnis nõ hõ ualet affirmationem dicimus

ab non omnis homo ualet negatione oppugnari. Debet.n. in inficiatione ab iis prædicatum negari de quibus ipsum affirmatione prædicamus. at hoc in exposita non facimus negatione. Nam cum uerbum ualere de omnibus non hominibus affirmatio prædicarit, negat ipsum de hominibus dicta negatio. Porrò uim hãc ab uniuersalibus haberi præfinitionibus, significariq; in uniuersali affirmatione inesse iis omnibus prædicatum quæ subiecto continentur: in uniuersali negatione omnibus non inesse, planè declarauit: iisdem propositionibus quas ante alias finito subiecto, alias infinito accepto cum vniuersali præfinitione exposuit, absque præfinitione ordine ascribendis: ut omnis præfinitionem indicaret, qua posteriores à prioribus propositiones superantur, illis præstitisse, ut prædicationem de indiuiduis omnibus facere subiecto comprehensis: id quod impræfinitæ propositiones non habent. Quasi uero hæc omnis homo non ualet illi nullus homo ualet & hæc omnis non homo non ualet illi nullus ualet non homo tantundem significet, iure cõcludens inquit, QVAM OB REM IPSVM OMNIS VEL NVLLVS NIHIL ALIVD ADSIGNIFICANT QVAM DE VNIVERSO NOMINE VEL AFFIRMATIONEM FIERI, VEL NEGATIONEM. hoc est de omnibus naturæ subiecti consortibus uel affirmat is predicatum uel negat qui vniuersaliter enunciat. Itaque cũ in solis his oppositæ inter se propositiones discernantur, CAETERA, inquit, EADEM OPORTET ADDANTVR quibus nos hortatur uerbis ut subiectum terminum ac prædicatũ in contradicentibus propositionibus eundem seruemus.

V.

QVANDOQVIDEM uero huic omne est animal iustum contraria est ea negatio quæ nullum iustum esse animal significat: patet has nec unquam simul ueras, neque in eodem futuras: ijs oppositas fore nonnunquam: ut non omne iustum animal & quoddam est animal iustum.

Docturus nos infra Aristoteles uniuersalẽ quandã negationẽ affirmationi cuidam uniuersali, nẽpe simplicem transposititiæ, & trãspositititiã simplici comitẽ eẽ, p hæc iure anticipat decernitq;

quo pacto in ꝓpositionibus ex subiecto ac prædicato cõstructis uniuersales uniuersaliter,cõtrarias appellauit simulq; mẽtiri inui cẽ dixit,iis cõtradicẽtes inter se uerũ profiteri:ubi Quãobrẽ, inquit,ut ueræ simul hæ sint fieri neqt: at uero iis oppositas licet quandoq; in eodẽ,ita sanè & in ꝓpositionibus.ipsum est apprędicãtibus, quas nũc cõsiderãdas ꝓposuit, cẽsere se uniuersales,quę circa terminos nihil habent discriminis,neq; simul quãdoq; ueras inter se eẽ:neq; eas significare ꝗ simul cõcurrere in eodẽ possunt. ꝗ uero iis cõtradictorie repugnat,mutuo nõnunquàm cõcurrere. ꝑ uocẽ nõnunquàm nimirũ significans,suppetere ipsis in materia sola cõtingẽte ut uerũ pronuncient.Nos igit,ut ꝑditũ est,verba illa NEC VNQVAM SIMVL VERAS, NEQVE IN EODEM FVTVRAS distincte audimus:alterãq; in ipsis accipimus verbis,altera in reb.quę ab ipsis indicanẽ. Accidit aũt ut hæc mutuo conueniãt.Nã si ueræ simul sint orationes, & quę in ipsis prædicanẽ eidẽ simul insunt:& cõtra. Cõstatq; ut ueræ simul orationes sint,cũm eo,qđ res simul existant,referri.Alii sane uerbũ neq; tametsi bis acceptũ,superuacuũ eẽ arbitrati,per utrãsq; has dictiones,tũ simul tũ in eodẽ circũscribi id aliũ quod oppositionẽ id genus obsignat propositionum. Nam & simul ueræ esse,inquiunt,propositiones ualent quæ non in eodem sumũtur: ut omnis homo bipes.nullus equus bipes.& rursus ueræ in eodẽ, non simul tamen ceu cum omnis homo iustus in aureo, quod uocant,genere dicimus.nullus homo iustus in eo quod ferreum nominant.quanuis nobis Aristoteles quales oppositas inter se esse uelit propositiones inter initia tradiderit: nempe eas quæ eiusdem de eodem sunt,& quæ hæc sequuntur.positũq; temporis mutatio circa singularium naturam spectari:nullum autem in uniuersalibus locum obtineat: nisi fabulosis simus usuri figmentis ad euertenda ea quæ planè sunt demonstrata.

VI.

PORRO *& hæ consequentes sunt, nempe huic omnis est homo non iustus illa nullus est homo iustus huic autem quidam iustus homo est opposita, quæ non omnem esse dicit non iustum hominem. necesse est enim aliquem esse.*

Contemplationis principio propositionum illarum quæ ex tertio apprædicato formanť, docebamur, quonam pacto integræ earum contradictiones inuicem sese ordine consequentiaq;, habe rent: conferebanturq; partes inter sese ipsarũ, simplex uniuersalis affirmatio particulari transposititiæ negationi, ut illi quæ con sequitur, eaq; amplior est. affirmatio uero ex trãspositiõe uniuer salis simplici negationi, ceu modum ad illam eundem obtinenti. Nunc vero propositiones tradit eas nobis Aristoteles quæ quantitatem eandem quidem habent: mutuo uero se consequunť non tota amplius contradictione toti conferenda: sed, ut dictum est, unius propositionis cõsonãtia ad propositionem unã spectanda. Huic igitur omnis homo non iustus est consequentem illam esse ait nullus homo est iustus. Huic autem quidam iustus est homo illam non omnis homo non iustus est. Est enim, inquit, manifestũ, si uerum hoc sit non omnis homo non iustus est necessario queñ dã esse hominẽ iustũ. Nã si falsa illa sit aliquis est iustus hõ nõ uera hæc erit nõ omnis hõ nõ iustus qđ erat suppositũ: sed quæ cũ hac cõflictatur omnis nõ iustus. quamobrem particulares, quemadmodum uniuersales, propositiones mutuo se cõsequuntur. Aristoteles ergo solis nonnullarum inuicem sese cõsequentium propositionum allatis nobis exẽplis, a theoremate discessit. At dux ac præceptor noster deq; nobis benemeritus artificiosas admodum regulas nobis tradebat quibus liceret propositæ omni propositioni cõsequentem inuenire. Quandoquidem nanque tum ut totæ spectantur propositiones, tum partes obtinent, uel ab eo qđ in partibus earũ discrimine, uel eo quod in totis ipsis uisitur oppositiones illarum capiebat. Verum partes cum duæ sint propositionum, subiectus terminus ac prædicatus, duo autẽ & circa eas totas ut totas qualitatem ac quantitatem contemplemur, oppositiones propositionum quatuor modis capi cõtingit. Nam si subiectorum nomine eas diuidas, uel finito subiecto præditas dices uel infinito, si prædicatorum, uel esse simplices, uel ex transpositione. Rursusq; si a quantitate diuisionem facias illarũ, alias uniuersales esse prohiberis, particulares alias, quasdam indefinitas uel singulares. A qualitate affirmationes aliquas, negationes non nullas. Hæc cũ ita sint, ad ꝓpositionẽ respicere ꝓpositã suadebat quo pacto in singulis his sese habeat, si inuenire consequentẽ uel

lemus: atq; hãc illi comitẽ esse affirmare, nẽpe subiecto termino & quantitate ei cõsimilẽ: cæteris ambobus dissimilẽ. Propositũ sit nanque huic omnis hõ iustus est: vel animal est quo & particeps ueritatis oratio fit, consequẽtẽ inuenire: eoq; potissimum quod neque prodat exempla Aristoteles id genus propositionis. Ergo quoniã habet hæc finitum subiectum, simplexq; est, itemq; uniuersalis atque affirmatiua, propositionem finito præditam subiecto: haut uero etiam simplicem, sed ex transpositione, & rursus quæ uniuersalis & ipsa quidem sit, non etiã tamen affirmatio sed negatio, comitẽ huius esse oportebit. Quænam igitur propositio erit ex finito subiecto consistens transpositiтia uniuersalis negatio? illa nimirũ quę nullus hõ nõ iustus est uel nõ animal ẽ inquit. hæc igitur illã sequetur. eodẽ pacto & propositioni cuiq; alii, siue finitum subiectum siue infinitum obtineat, consequentẽ reperies. Proderũt. n. hæ nobis regulæ ad ea quoq; quæ de consequentia ꝓpositionũ ab Aristotele ex infinito subiecto consistentium deinceps ueniunt dicenda. In præfinitis igitur non negationes tantũ sequi ex affirmationibus accidit, sed affirmationes quoq; ex negationibus, id ꝙ uel ipse post oppositã particularẽ negationẽ apuit, cũ illud subiũxit, NECESSE EST ENIM ALIQVAM ESSE. Qđ si modo fit in impræfinitis, negationes ex affirmationibus, nõ affirmationes omnino ex negationibus sequent. idq; iure optimo. si qdẽ in iis pp subiectos præfinitionibus carẽtes, põt & in quopiã alio pręter id ꝙ a subiecto significat negatiua ꝓpositio cõuenire: ut canis nõ est iustus hõ. At in præfinitis ex qbus quoq; Aristoteles deprõpsit excẽpla, nõ hoc fieri ẽt potest: qm̃ ꝓpositionẽ nõ amplius præfinitã seruabimus: sed præfinitionẽ etiã prædicato iũgemus. uti cũ dicimus canis est nullus homo iustus. Itaq; cũ de solis iis indiuiduis quæ a subiecto ambiunt uniuersale in præfinitis dici prædicatũ possit, accipit earũ ꝓpositionum quæ hunc in modũ pronũciantur utranq; sequi ex altera. In illo uero. HVIC AVTEM QVIDAM IVSTVS HOMO EST OPPOSITA, QVAE NON OMNEM ESSE DICIT NON IVSTVM HOMINEM, patet uerbũ opposita nẽpe uniuersali a principio enumeratæ affirmationi quæ est omnis hõ est nõ iustus ab eo intelligi cui contradictorie hæc opposita habetur, non omnis homo non iustus est. Porrò si quem hæc angat

difficultas,quo in iis quæ nō sunt cōgruent regulæ illæ quas supra de propositionū consequentia tradidimus vt in Hircoceruo. nam simplex in eo vera est vniuersalis negatio:quæ nulli Hircoceruo iustum,exempli causa inesse pronunciat, vniuersalis vero ex transposita affirmatio mentitur: quæ illi inesse omni non iustum fatetur,cū & hæc vera esse debeat:si nihil fuit quod prodi tas regulas reprehenderes,Primum quidem Aristotelem audiat, qui non hic solum ex particulari simplici affirmatione particularem inquit transposititiam negationem sequi:conuertiq; ad eam necessario:cum ait:huic autē quidam iustus homo est opposita: quæ non omnem esse dicit non iustum hominem. NECESSE EST ENIM ALIQVEM ESSE, iustum videlicet,si sit vera negatio:sed vbi de propositionum quoq; ex infinito subiecto cōditarū consequentia differit, vniuersali simplici negationi idem significare transpositītiam vniuersalem affirmationem exclamauit.Nam hæc inquit omnis nō iustus non homo illi nullus iustus nō homo idem designat,cum eadem & in vniuersalibus iis videlicet spectentur ꝓpositionibus quæ finitum habent subiectum. Haud enim discrimē a subiectis aliquod circa propositiones eas accidit quæ se mutuo sequuntur.Deinde communibus intelligat sese animi repugnare conceptibus,si uel ex iis quæ sunt,vel ex iis quæ nō sunt quidquā esse affirmet,qđ neq; hoc,neq; nō hoc,vt neque bonū neque nō bonū esse possit.Nāque ex omnibus quæ hoc pacto affirmanē,finita in solis iis vera quæ ipsa admittere natura idonea sunt:cū illis actu imptītitur,in omnibus præter illa mētiri est necesse:Infinita autē ex opposito sese illis in falso veroq; ꝓferendo habitura esse cōstat.nā hoc est nō iustus non in hominibus iniustis modo,vel medio habitu præditis,vel eo etiā consequendo natura nōdum aptis,sed in lapide quoq; verbi causa, & qui in ore omnium est Hircoceruo,verum esse deprehenditur. Quod si verbum est vere de quopiam qđ nō sit dici,monstrum esse arbitrerē,putetq; de quo prædicaē hoc,id in ipsum esse protsus transire,primū condiscat pperam se quæ asseruntur vt negatiua id genus propositio nequaquam esse ostendatur,ad veram eam nō esse demōstrandam trāsferre:Nam negatio quidē nō esse merito propterea dicitur,qm aliquid omnino quanquam infinitum esse statuit non ob id tamē aut falso dici illam,aut facere vt res ea sit de

qua prædicatur affirmabimus. Si .n. ipsum per se solum est de eo quod non sit appellaretur, ut est Hircocereuus utiq; aliquid diceretur. nunc uero totũ hoc inesse illi fertur idest esse non tali, ut nõ iusto non simpliciter tamẽ esse. Prædicatur nanque ꝑ accidens hoc loco est verbum de Hircocetuo: vt infra de propositione Poetam esse illũ affirmãte qui nõ amplius Homerus est, differetur. atque in his vera nihilominus erit propositio, quam in quoquã ex iis quę sunt, ad recipiẽdũ vero ineptis, aut iustitia minime præditis hominibus: ceu cũ lapis nõ iustus est dicimus, uel est Anytus non iustus. Si quis autẽ quærat, cui non existenti Hircocetuo non iustũ inesse perhibentes verũ affirmemus, respondebimus, inesse illi quẽ mente cõcepimus: de quo tũ opinabile prædicãtes tũ nominabile quanquã finita sunt, uere ꝓnunciabimus. Nam quod nullo est modo, id neq; in opinione uersari, neq; indicari potest nomine: neque aliã quãpiã prædicationẽ suscipit, quasi neque ꝓferri singulariter, neque alio quopiã queat numero: ut hospes Eleata disseruit. haud enim ei quod neutiquã est vnitatẽ aut numerũ copulare, linũ est lino annectere. Ad id de quo quędã prędicare aggredimur, hoc necesse est antea nobis sit animo conceptũ atq; uel in sola imaginatione essentiam obtineat uniuersam: aut ante nostrã quoque cogitationem ipsum per sese existat. Omninoq; ignorare ea nequaquã conuenit quæ sunt in tertio Metaphysices pulcherrime disputata, nempe diuinã re uera esse primi entis facultatem: quę nõ solũ ad materiam usque etiam prorsus informem: sed ad priuationes quoque, & negationes, atq; ipsum non ens porrigitur: siquidẽ & ipsum non ens hoc ipsum esse nõ ens affirmamus. Enim uero si ex eo quod affirmatio infinita eodem quo simplex negatio reciprocare uequeat modo, nec affirmatio simplex quo infinita negatio diuersam se illarum uim putet ostendere, iustius hoc existimaritex eo quod differens qualitas sit, ꝓpositionũ. nã qui tãdẽ eadẽ affirmationi nullo discrimine fieri possit negatio? Sed, neque id censuerit quispiã: neque propterea similes esse earum conuersiones ratio est, quod uerum ipsæ iisdem referant. Vniuersalis nanque infiniatio, cum absolutam rerum earum quas significat discretionem declaret, ad sese ob id ipsum commeat. est enim disiunctum quod disiunctum est: ut lapide ab omni iustum, lapisq; ab omni iusto. At uniuersalis affirmatio cũ non hoc prętterea, sed contrariũ profitea

tur quandãq; prędicati cũ subiecto cõpositionẽ præse ferat, uel si infinitũ aliquod subiecto coniungat, nõ ipsa potest ad seipsam cõuerti. quandoquidẽ cogitur ei omni quod infinite ab initio prædicatũ est subiectũ inesse dicere, quod illius expers quidẽ sit infinitudinis, cum eo tamẽ pariter extendi non possit. haud .n. consentit ratio quoniã non iustum omni couenit lapidi, iam lapidem quoq; omni non iusto competere, nam latius patet quã lapis non iustum. Quod si afferat ea quæ in tertię sectionis principio de ꝓpositionũ tum simpliciũ, tum ex transpositione, tum etiã priuatiuarum ꝑdita sunt conseqoentia, quibus ostendebamus homo iustus nõ est simplicem negationẽ infinita illa affirmatione homo nõ iustus est esse ampliorẽ animadnertat non ipsam per se a nobis finiti prædicati negationem affirmatione infiniti uniuersaliorem esse pronunciari: ut hoc iustus nõ est illo est nõ iustus (hoc .n. est falsum,) sed integras propositiones si prædicatas capiamus, dictam negationẽ affirmatione esse communiorem deprehendi: propterea quod uera & in iis qui planẽ non sunt homines negatio est: ceu pronuncians de cane ipsum non esse iustum hominem. falsa vero affirmatio: non quod ipsum non iustum de illo prędicet, sed quod ea quæ præter hominem sunt, homines esse dicat non iustos. Itaque magis erat quærendum quomodo conuenire hæc illis potuerint quæ ad finem primi Resolutoriorum differuntur uoluminis: nempe subiectũ quidquã illi esse quod non æquale est: idq; esse inæquale: nihil uero illi quod nõ ẽ æquale. Ad quod uidelicet respondebimus, statui hæc in iis Aristoteli in quibus uerbum est per se prædicatur. Atque hæc illorum indulta sint miserationi qui facile propter ingenij tarditatem falluntur. iis uero qui animum intendere ac res pensitare quoquomodo possunt, oratio non necessario circa argutationes quasdam adolescentulorum morari uidebitur. Hæc cum enucleauerimus, patet proditas regulas in impræfinitis quoque ꝓpositionibus protecturas, nisi totas propositiones prædicatas ceperimus, sed solam prędicatorum illarum ad subiectos coherentiã attendamus. Nam quidquid iustum non est, necesse est esse non iustum. & quidquid est non iustum, id non esse iustum est necesse. ipso nimirũ esse cum fertur de non ente per accidẽs prędicãdo. & quidquid est non iustum necesse est iustum non esse. quæ sapiens quoque Eleata planẽ dicernit in Sophista.

VII.

ILLVD *vero etiam dilucet, si uerum sit in singularibus rogatum inficiari, verum quoque esse affirmare ut num sapiés est Socrates? non. Socrates ergo non sapiens est. At in vniuersali bus nó uerá eam quæ similiter dicitur. sed uerá negationé esse: ut est ne sapiens omnis homo? non omnis igitur homo non sapiens est. hoc enim est falsum: sed non omnis igitur homo sapiés, uerum. Est autem opposita hæc illa: contraria.*

Hoc illi consequens præceptũ est quod proxime tradidit, fidé q; ex eo accipit Prius enim nos quali ueræ affirmationi uera simul futura negatio sit, quę similiter illi sese in quãto habeat docebit. nunc uero exponit quali métiente affirmatione simplici affirmationem ex transpositu iisdé terminis, quãtoq; eodé prolatá verũ fateri sit necesse quali vero non licet. Atque in singularibus quidé inquit simplex affirmatio si conuincatur mendacii, transpositititiá affirmationé verá necessario futuram. In vniuersalibus uero vniuersaliter, falsam trãspositititiá necesse cum simplici esse affirmatione. Deinde utile præceptum ad disputantium quoque reddens colloquia, nosq; attentiores faciens ne ab eo quod in propositionibus accidit nonnullis, in omnibus etiam similiter prolatis eodé pacto rem sese habere facile concedemus, sermonem deducit, qua si propositiones de interrogatione proferantur. Atq; si ad eum inquit qui de singulari affirmatione quapiam simplici rogetur, ut num sapiens est Socrates? uerum fuerit, si ita statuerimus, negare, hoc est negatiuá partem respondere, atque non dicere: de ipso quoque negare, uerum plané erit, hoc est transpositititiam affirmationem negatiua particula prædicato anteposita constituere: ac Socrates ergo non sapiés est: uel non iniustus, uel non pennatus, ut & re ipsa vera oratio sit pronunciare. Ad eum uero qui uniuersaliter de affirmatione aliqua simplici interrogat, ut est ne sapiés omnis homo? verum quidem est inficiari, ac non respondere: rursus tamen interrogationem responsionemq; componere, atque in affirmationis unius transpositititiæ speciem effingere, quæ est omnis igitur homo non sapiens, est uerum præterea non erit, Huiusce sce autem rei causa est quod affirmatio transpositititia in singulari

bus simplici inficiationi tantundẽ valet:ut ex traditis nuper regulis didicimus.simplici autem mentiente affirmatione, tum uera ex necessitate illius negatio est, tum transpostitia affirmatio quæ uiribus illã exæquat.in uniuersalibus uero affirmatio trãspostitia non negationi quæ simplici affirmationi cõtradicit, sed illius contrariæ pares uires obtinet.Qui enim omnis homo non sapiens est ait,idẽ loquitur dicẽti nullus homo est sapiens. ac uerbum sapiens a singularibus omnibus seiungit hominibus.non aũt ab eo duntaxat tollit quod est prædicari de omnibus,id ꝙ facit is qui non omnis homo est sapiens inquit.Quandoquidẽ igitur necesse est simul falsas inter se esse contrarias, affirmationem ex trãspositione,secũdum traditas regulas de propositionũ consequentia,idem sonare negationi illi diximus quæ simplici contraria est affirmationi:atq; hanc ob id simul cum illa mentiri est necesse:quod in singularibus propositionibus fieri nequaquã potuit.si quidem in illis affirmationi una sola opposita est negatio,quę illi cõtradicit:nulla uero ut contraria.at depugnãtibus cũ uniuersali affirmatione duabus negationibus.contraria illi uidelicet,simul cum ea mendax erit, transpostitiaq; affirmatio tantundem illi obtinens uirium:quæ autem contradictorie illam oppugnat,uerũ profitebitur.quocirca uerum hoc esse ait non omnis igitur sapiẽs homo.Sed quid de cæteris dicemus affirmationibus tum impræfinita,tum particulari?Itaq; habere has sese pinde inquã ac singularis propterea quoniã nec simulcum iis falsa quæpiã est sed uel simul uera uel cum ipsarum utraq; uerum falsumq; diuidit.Quapropter mentiente hac interrogatione est ne homo pennatus?neque hæc ergo non pennatus homo est neq; illa quidam igitur non pennatus est homo transpostitia falsa est affirmatio.

VIII.

PER *infinita autem nomina uerbaq; opposita. ut in non homo. & non iustus sine nomine & uerbo uideri tanquam negationes possunt.verum non sunt.*Nam *necesse est ueram semper esse aut mentiri negationem.qui autem dixit non homo nihil eo magis qui homo protulit,immo etiam minus uerum effatus est,aut falsum:nisi additum quidpiam fuerit.*

Cum ꝑpositiones nobis ex infinito subiecto cōstitutas ad secūdi capitis cōclusionē traderet indicauit, vt ibi quoque annotauimus infinita nomina uenire in suspicionē posse vt negationes esse existimētur: nec ita tamē se habere, ubi dixit: nulla aūt sine verbo affirmatio est. Hic uero cum & prius duplicē nobis tradiderit propositionū differentiā, sitq; deinceps illaturus, alterā a finitudineq; subiectorū, alterā a finitudine ꝓdicatorū atq; infinitudine veritus iure ē ne, nō negatiua ꝑticula nominibus addita in subiectis infinitis, & uerbis in infinitis prædicatis fieret ut imperitiores nō nulli uel ab ipsis si p se dicerent, infinitis nominibus, uerbisq; infinitis fieri posse negatiōes putarēt, ꝓtinusq; errorē sanauit qui oriri inde potuisset: cū quātū a negationibus distēt ostenderit. Itaq; PER INFINITA AVTEM, inquit, NOMINA VERBA QVE OPPOSITAE, idq; breuitatis causa p defectū pronunciauit, neq; n. quænā oppositæ sint explicatū est: nec quibus oppositæ. integra autē hæc fuerit lectio, Voces autē p infinita nomina verbaq; oppositę p finita oppositis, ipsarū illarū finitarū uideri negationes possūt: infinitorū qdē nominū uoces negationes eē sine uerbo īfinitorū aūt uerborū, sine nomine negationes; quasi ex ambobus nomine & uerbo cōpleri debeat uera negatio. nō tamē ēt re uera negationes sunt, inquit. idq; in secūda figura euidēter colligit: cū ait necesse omnino esse negationes, cū in enūciatiuarū orationū genere sint, aut uerū: aut falsum ꝓfiteri. ab infinitis aut nominibus ut nō homine, uerbisq; infinitis ut nō iusto, neq; uerū ullū posse, neq; falsum indicari. atq; hęc propterea negationes nō eē Porrò ꝙ nihil veri significēt aut falsi, finitis ea nominibus cōferēs & verbis, argumentoq; utens a maiore & minore euidēter ꝓbauit. Nā si finita naturā quandā finitā declarāt, atque hac ipsa re sunt infinitis magis idonea ad uerū aliquod falsum ve indicādū si spectari hæc in simplicibus vocibus natura uoluisset, nec tamē eiusmodi quidquā significāt, vt sępe ante cōmemorauimus, ergo infinita cū naturas quæ a finitis indicātur de medio tollāt, nullāq; inuehā aliā, sed oībus quę sunt queq; nō sunt cōuenire similiter possint, lōge magis aberūt ut uerū aliquod aut falsum significēt. id ꝙ ipse indicauit, cū ea dixit minus illis verū aut falsum ꝓferre, NISI ADDITVM QVIDPIAM FVERIT. Nā si uel infinito nomini uerbū quodpiā addiderimus, nō id solū ꝙ a predicādo uer

bū appellat, ut iustus sed huic insuper & illud ꝙ adsignificat tempus quoddā: uel uerbo infinito ꝙ quoniā ꝓdicatur ita dicit, ut nō iustus tū nomē, tūꝗ a tempore uerbū uocatur, uel huic ꝙ est non ambulat atq; aliis quæ propter tempus infinita verba nuncupantur nomen duntaxat, tunc absolutam numeris omnibus orationē conficimus ueritatis aut falsitatis receptricem.

IX.

ENIM *uero hæc est omnis iustus non homo idem nulli significat illarū. neque huic opposita: nempe hæc omnis non homo iustus non est. At hæc omnis non iustus non homo idem illi indicat nullus non homo iustus.*

Quæ differuntur hoc loco continua serie superioribus iuncta esse oportebat quæ de consequentibus mutuo se propositionibus prodita sunt, in quibus dicebat, Porrò & hæ consequentes sunt. Ibi enim cum propositionum nobis earū quæ ex finito constant subiecto consequentiam tradiderit, hic docet qua ratione subiecto quoque infinito prædite sese inuicem sequantur. Sed præceptionis continuitatem proxime quidem infinitorum discretio nominum uerborumq; a negationibus diremit, ante illud vero, cum quibus simplicibus mentientibus affirmationibus explicabat quæ infinitum prædicatum obtinentes verū necessario faterentur id quod modo quodam iis repugnat quæ de consequētia dicta sunt: cum tamen sit illis propinquum, propositionesq; alias ex finitis vtrisque capiat terminis, alias ex finito subiecto consistentes, prædicato infinito. Ergo post illa consequentiam nobis, vt dictum est, traditurus earum propositionum quæ ex infinito subiecto complē tur, necessario tum ad præmissa, tum ad ea quę post addenda erant, de infinitis ipsis vocibus, quam uim habeāt disputauit. Idcirco post hæc quoque cum illis consequens tradat iure adiicit qua ratione subiecto infinito præditæ propositiones sese inuicem sequantur. Ac primum monet speciem esse aliam id genus propositionum ab iis quæ ex finito subiecto formantur, Nam verba illa. NVLLI ILLARVM de iis intelligit quæ finito sunt prædicato quarum prius docuit consequentiam. quomodo enim significare idē infiniti subiecti propositiones finiti propositionibus ualeant? Deinde cū una & in his exposita ꝓpositione quæ ambo infinita

subiectū prędicatūq; obtinet, nimirū hac omnis non homo non iustus est consequētem eā esse illi nullus non homo iustus est pronunciauerit, ad alterius pręcepit considerationē ꝑ exit. Quod si quis & alii qualicunq; ex finito subiecto conflatæ uelit propositioni consequentē inuenire, facile is ab illis regulis quas supra edidimus, inuentionē tenebit. Constat autem fore, vt ea quæ post constantium ex finito subiecto propositionū consequentiæ contemplationem de eo prodita sunt, quod mentiente simplici in ipsis affirmatione, transpositiria quādoque vera, interdū falsa dęprehē datur, in iis etiā quæ subiectū habēt infinitū nō secus atque ī illis conueniant, id quod videtur Aristoteles ceu manifestū omisisse.

X.

NOMINA *autem & uerba si transponantur, idem significant: ut est albus homo, est homo albus.* Hoc enim nisi sit, *plures erunt eiusdem negationes: sed ostēsum est: unius esse unā. Huius nanque est albus homo negatio est non est albus homo. huius uero est homo albus nisi illi est albus homo: eadem sit, uel illa erit negatio non est albus non homo uel hæc non est homo albus. Sed altera, nempe illa non est albus non homo huius non homo est albus negatio est. huiusce vero altera est albus homo. quamobrem duæ erunt vnius.* Itaque *trasponendo nomine & uerbo eadem affirmtaionem ac negationem fieri cōpertum est.*

Consequens hoc quoqe præceptū iis est quæ supra nobis tradita sunt. Cum. n. de cōsequētibus, quod perinde est ac si de uerū simul proferētibus dixeris, inuicē propositionibus disseruisset, ꝑ hæc nos propositiones esse docet nonnullas quę diuersæ quidē esse, simulq; verū mutuo videntur asserere: nullā tamen inter se re uera præter quā in dictione differentiā obtinent. id genus autē eas esse in quibus transposita, quod ipse ait nomina & verba, hoc est subiecta prædicataq; sunt: vt quæ ipse attulit exēpla declarant est homo albus & est albus homo quippe in huiusce generis propositionibus cum circa prædicatum solū transpositio fiat atque subiectum nomen dixit, uerbūq; transponi: uocatq; transpositionis nomine, ordinis mutationem quæ ad pronunciationē pertinet, idest

hoc

hoc ante illud nos in ꝓpositione,uel ante hoc illud ꝓferre.Nullā enim in propositionibus penes significata transpositio talis nominum & verborū immutationem facit.nā in cocinnanda locutione talis nominū ordo ac uerborū plurimū affert discriminis.haud.n. hoc dicere in Pireæū descēdi heri ꝑinde auribus gratū ē atque illud heri in Pireæū descēdi.Quāobrē oratoribus nō solū nominū ac verborū delectus,sed talis quoq; ipsorū cōpositionis plurimi ratio habet̃ qđ uero ad ipsū attinet significatū de quo ꝑcipua cura ē Philosophis,nihil hoc illo differt.Dicit̃ & alia quędā trāspositio nominū ac verborū, a finitis trāsitus ad infinita:quæ ꝓpositiones prorsus euariat.sed nihil hoc ad ea quæ nūc ab Aristotele tradūtur. Exquisite autē admodū a nominū atq; verborū trāspositione dūtaxat propositiones easdē seruari dixit:vt hō iustus ē, hō est iustus:iustus homo est,iustus est homo:est homo iustus.est iustus hō.Nā negatiua particula si per seipsa trāsponatur,omnino propositiones immutat.ac si subiecto iungatur affirmationē facit ex infinito subiecto cōsistentē.sin prædicato,trāsposititiā affirmationē:sin uerbo est aut in præfinitis ꝓpositionibus ascitæ præfinitioni copuletur,negationē cōstituit: sin vero cū uerbo est cui in primitiua cōstructa est ꝓpositione quis ipsam trāsponat,sic quoque eadē ꝓpterea manet ꝓpositio,quoniā infinitū id uerbū sit quod est transpositū,nō aūt per se negatiua particula :ut nō est homo albus homo non est albus,homo albus non est. atque hæc quidem patent.Aristoteles vero a secundo ex hypotheticis,sequentis abolitione simul tollendo antecedente,propositi problematis demonstrationem facit,nempe easdem esse & est homo albus & est albus homo.Nam si eædem,inquit, quas diximus ,non sint propositiones, accidit affirmationis, eiusdem esse negationes plures.sed hoc fieri nequit:ut supra ostensum est: cum dixit. Porrò & inficiationem unam constat unius affirmationis futuram. non igitur quas commemorauimus propositiones mutuo differunt.Sed undenam si propositiones diuersę eæ sint de quibus loquimur,plures affirmationis eiusdem sequitur haberi inficiationes?quoniam si diuersa est hæc:inquit, est albus homo affirmatio, ab illa est homo albus negationes quoq; diuersæ erunt illarum: si unius affirmationis est una negatio.sed huius est albus hō negatio est nō est albus homo huius ergo est hō albus alia quædā erit

negatio. Itaq; uel hanc non est homo albus uel illam non est non homo albus eius esse negationem dices. Sed illa non est nō homo albus illius est negatio est nō homo albus affirmationis. eodē modo & quacunq; præter hanc non est hō albus aliam acceperis, eā alterius cuiuspiam negationē eē inuenies affirmationis. Necesse est igitur hanc non est homo albus affirmationis illius est homo albus negationem esse. uerum hæc non est homo albus huiusce quoq; affirmationis est albus homo negatio est: nō propterea qđ, ut quidam arbitrantur, uerum & falsum cum ea non in hac solum aut illa, ut in ꝓpositionibus quibusdā, uelut cōtrariis, aut particularibus fieri accidit, sed absolute in omni materia perpetuo diuidant, (hæc.n. illorū sunt, quibus quæ de his præcepit Aristoteles memoria excidere.) sed qm̄ solis hæ præfinitionibus differunt a præfinitis. huic autē omnis est albus hō contradicit harū dubio procul utraq; non omnis est albus hō nō omnis est homo albus, eodem pacto in aliquis ēt & nullus. Quapropter uel in impræfinitis id ita se habebit: non quoad contradicant: sed quatenus ninihil minus quam reliqua utrauis habeat ut eiusdē affirmationis negatio sit. Quare id ꝙ dicebamus, duæ unius affirmatiōis, huius nimirum est albus homo inficiationes erunt. & hæc non est albus hō & hæc non est homo albus. Fieri igitur poterat ut idem breuius colligeretur, si qua ratione duas affirmamus negationes uni affirmationi repugnare, eædem duarum prædictarum affirmationum unam fore negationem hanc dicas. nō est albus homo. Sed uidetur Aristoteles affirmationem, quasi finis quædam formaq; sit, unam sumpsisse: rationemq; abducere ad incommodum: quod est cum eadē ceu forma priuationes duas confligere. Illud uero aliquis in quæstionē aduocarit, ꝙ iam nobis quidam soluendum proposuit, quanam igitur ratione contigerit ut uniuersalis affirmatiua propositio in se ipsa reflectatur: si uerum quod ab Aristotele traditur præceptum sit. Huic nanque affirmationi omnis hō animal uerum simul nūciabit quæ omne animal hominē esse affirmat, subiecti solum in ipsis ac prædicati ordine inuerso. Cui respōdebimus, in sola maxime pronunciatione censeri ab Aristotele transpositionem fieri terminorum, eandemq; utriusque potestatem seruari, idest & subiectum uel post transpositionem subiectū manere: simili modo & prædicatum. Non enim ex eo subiectum

ac prædicatum diiudicamus quod primum in propositione aut secundum dicatur: sed ex illis distinctionibus quas de ipsis olim tradidimus, nempe quod alterum sit id de quo habetur oratio: alterū quod fertur de illo. quodq; aut apud Græcos articulū hoc uel apud omnes præfinitionem aliquam habeat, aut possit assumere: illud nequaquam itaq; in expositis ab Aristotele propositionibus, & homo in utraq; subiacet (nam de eo sermo est) & album prædicatur. At in illis omnis homo animal, omne animal homo, neque idē subiectus est: nec prædicatus id quod præfinitio declarat, alias alii termino coniuncta. Deinde quod de negatiua differebamus particula. si sola transponatur, alias ex aliis propositiones fieri. sin cum parte ea propositionis cui connexa ab initio est quouis modo transponatur, propositionem eandē seruarit idem fieri & in præfinitionibus accidit: quæ si solæ alio transferantur, propositiones inuertunt quandoque: falsasq; ex ueris efficiunt: quemadmodum res sese in proditis habet exemplis. quod si cū terminis iis trāsponantur quibus principio adhæsere, propositiones faciunt easdem: ut omnis homo animal est, est omnis homo animal, animal omnis homo est, est animal omnis homo: ac quotquot aliter modis interferere eas licet. Videtur ergo significatum quandoque in negationibus diuersum, id quod antea diximus, ipsius non est transpositione fieri. sed primum cum secundā quoque in eodem cum priore propositione sensu proferimus, nulla erit in significatis differentia. Deinde uerba facit Aristoteles in affirmationibus: in quibus verbo est in eadem sede seruato solum subiectum ac prædicatum transposuit: perinde quasi & in negationibus eadem fieri debeant, sine uisio quidem futura ulla sit immutandæ propositionis.

XI.

VNVM *autem de pluribus, uel plura de uno affirmare ac negare, nisi unum quidpiam id sit quod ex pluribus illis declaratur, non est affirmatio una neque negatio. Porrò unum inquam non si nomen positum unum sit, non autem unum ex iis aliquid constet: ut homo fortassis & animal est & bipes, & cicur sed & unum quiddam ex hisce conficitur. haud uero unum ex*

albo & homine & ambulante. Quare nec si unum de his aliquid affirmauerit quispiam, erit una affirmatio: sed uox una, affirmationes multæ: neque si hæc de uno, sed plures similiter.

Superius quoque propositionis eius quæ uere una esset: & quę esse quidem uideretur, nec tamen esset, discretionem tradidit nobis Philosophus: ubi dixit, Vna autem est affirmatio atque negatio quæ unũ de uno significat, & uero de eodem nũc rursus theoremate disputat non idem repetens neque propterea quod cum de simplicissimis antea propositionibus uerba fecerit, de iis agat in præsentia quę ex tertio appraedicato formantur. (nam neque hoc absurdum forsitan esset, in speci e propositionũ utraque ostẽdere descretionem quã diximus enunciariuarum orationum eadem ratione fieri.) Verum si mihi id dicẽdum est quod sentio, cũ prius de iis negationibus quæ ad aliquam interrogationẽ fiunt, quando possint coniunctæ interrogationibus affirmationem ex transpositione ueram facere, quãdo secus, differuerit, vult quod rudius illic sumptum est, articulate iterum explicando circunspectiores nos reddere, ne prompte una responsione factæ interrogationi occurramus. haud enim sanẽ & cum uidetur esse una, re uera tamen non una fuerit. Itaque ad id pnoscendum, quænã una inquam dialectica interrogatio, & quæ non una sit, habẽdæ ad manum regulæ erant illæ unius ac non unius propositionis discernendæ: si interrogatio ipsa dialectica, quædã sit propositio. Quocirca retractare nũc Aristoteles considerationem huiusce uidetẽ præcepti. Id autẽ palam facit ex illo qđ præceptionem qua quãdo non una responsione occurrere interrogationi oporteat intelligitur, uelut horum conclusionem inferat: dicatq;. Itaq; si disputatoria interrogatio, responsionis postulatio est, & reliqua, respõsio ad hæc una non erit. (neque enim una est interrogatio.) Ac de propositorum quidem scopo atque ordine hæc dicta sufficiãt. De iis uero ea loquitur non quæ superius docuit (nam hoc eadẽ inculcantis planẽ esset:) sed aliam quoque nobis differentiam tradit eius ꝓpositionis quæ re uera una est ac eius quæ una esse dũtaxat uidetur. Cæterum quo facilius quæ cõmemoranda sunt assequamur, quoniam qui in propositionibus termini sumuntur, & uoces quędam sint necesse est, & res quasdã significent, quatuor ut

fiant illarum differentiæ usu uenire arbitramur. Nam aut simplices ambo in uoce & significato, uel in neutro, uel in altero sunt, idq; duobus modis fieri perspectum est. Ergo si uterq; in ambobus simplicitatis compos est terminus, propositionem unam esse nemo inficiabitur: uti cum homo animal est pronunciamus. Ac si in solo significato, nō autē in dictiōe, sic habeatur quoq; erit una: quamuis ob eā uarietatē quę circa dictionem, uel in uno termino uel in ambobus uisitatur, ut aperte una sit, minus obtineat: ceu cum homo animal rationale mortale est dicimus. uel animal rationale mortale substantia est compos animæ, sensus particeps. Quod si in sola dictione terminus adsit simplicitas, quorum.s. aut ambos aut alterū etiam æquiuocos ceperis, non etiam una est propositio. Sed antea nobis hac in re differentiam tradebat, cum diceret. Quod si duobus unum sit inditum nomen. & Si qs uerbi causa nomen tunicam equo imponat, atque homini. Restat igit una adhuc differentia, qua termini tum dictio, ne tum significatis uel ambo rursus uel solus alter multiplicati assumuntur. Sed cum uero similius esse existimarit Aristoteles ad unam illam quæ una non est propositionem putandā, alterum duntaxat terminum in ambobus uarium, altero uere uno existente, magis quam utrunque supposuisse, ac simul, quasi una cum hoc a maiore ostendatur suppositio altera quæ utrunque terminum nullius esse supponit simplicitatis participem, in hac sermonem deducit: nec si unū de multis uel multa de uno affirmatiue aut negatiue prædicentur, negationē unam fieri censet: nisi unum quidpiam ex pluribus illis prædicatis aut subiectis gignatur: ut in sola rursus dictione spectetur uarietas, significatum sit simplex: quomodo rem sese habere in definitionibus diximus. Cæterum cum subiungat hoc Aristoteles, PORRO VNVM INQVAM, NON SI NOMEN POSITVM VNVM SIT: NON AVTEM VNVM EX IIS ALIQVID CONSTET, id illi iungi autumarunt quidā interpretes NISI VNVM QVIDPIAM ID SIT QVOD EX PLVRIBVS ILLIS CONFICITVR: quasi declarante per hæc philosopho quonam pacto habere se unum illud debeat quod constare ex pluribus dicitur: nempe uno quidem plane præditum esse nomine: nō tamen nomine duntaxat unū id esse oportere: ceu cum acceptum de ipsis æquiuoce prædicatum fuerit sed

significato potissimum. Nihilq; quod ait ab eo quod iam anteà proditum est, putant differre Si qs uerbi causa nomen tunicam equo imponat atque homini eãdemq; rursus de iis commemorari arbitrantur. Ac dicere satius forsitan sit, magisq; sequentibus consentaneum, cũ bis in iis quæ ante ꝓxime recitata sunt unius meminerit, tum cum dixit unum autem de pluribus, uel plura de uno tum rursus cum deinceps addidit nisi unũ quidpiam id sit qđ ex pluribus illis conficitur sitque prius illud uelut actu in propositione acceptum, unumq; re ex confesso esse debeat: posterius uero non ut actu quidem sumptum, debeat tamen si una futura propositio sit, ex pluribus actu ascitis constare, hæc cum nunc ad utrunque unius significatum referre. ac per uerba illa. Porrò unũ inquam, propositum sibi esse à principio docere de uno bis antedicto cautiones tradere: per ea autem quæ deinceps addit, non si nomen positũ unũ sit, non autem unum ex iis aliquid constet 'bis rursus unius meminisse. non tamen de eodem, ut quisquam existimauerit, atque uno termino differere: atq; distinguere qua ratione ipse si unus, qua uero nisi unus sit sumptus multas esse pro una propositiones accidat: sed alterũ, nempe illud si nomen positum unum sit de uno re uera accepto termino tum uoce, tum significatu pronunciare. illud uero non autem unum ex iis aliquid constet de altero quod actu in uoce multitudinẽ obtinet Nã si subiecto uel prædicato uno quopiam posito nomine, atque unam rẽ aliquam significante, ex multis iis de illo prædicatis aut illi subiectis unũ quiddã nõ constet, nõ una amplius est ꝓpositio: sed quot quot prædicata uel subiecta numero fuerint. Hoc autem qđ sibi uult illud esse, planissime iis quæ apponit exemplis declarat. nam uelut subiecto uno quopiam accepto homine, plures simul de eo uoces prædicat rerum illarum significatrices quæ per essentiam de subiecto appellantur: mutuoq; ad finitionem illius conficiendam possunt suapte natura coniũgi. posterius uero, plures quidẽ simul iterum uoces: uerum ea significantes quæ in subiecto per accidens insunt, eaq; de re coalescere inter se nequeunt. ac propositionẽ eã inquit quæ ex uno subiecto & cõtextilibus prædicatis cõficit, nõ solũ uoce, sed potestate quoque unam esse, cũ complicata inter se plura illa de uno subiecto prædicauerimus. quę autẽ ex uno subiecto coagmẽtationiq; ineptis prædicatis cõstituitur,

unam eam uere fieri nunquam:uel si illis nos uoce consertis inuicem accidentibus,simul omnia ut unum quid prædicare de subiecto contenderimus.Ita nanque usu ueniet,ut & propositio uoce una eẽ uideatur,facultate uero ipsius unius particeps neutiquam sit. Atque hæc hunc in modum explicando,nusquam in iis loqui de æquiuoco prædicato,uel subiecto quidquam uidetur.Cum autem de iis prius ipsis:uti diximus,quæ per essentiam prædicantur mentionem faciat,de subiecto prædicari differenter ea posse indicat.Nam nõ uoce solum quãdoque,sed etiam significatis prędicantur ut multa,nec unam,sed plures propositiones efficiunt. Interdũ uero sola uoce obtinent multitudinem:atque unam planè propositionẽ reddunt. Quippe animali & bipede & cicurę quæ per essentiam prædicantur de homine complereq; eius finitionẽ possunt,exempli gratia ut FORTASSIS quoq; aduerbium illis præpositum declarat, capiendo, SED ET VNVN QVIDDAM EX HISCE, inquit, CONFICITVR. perinde quasi cum homo animal est,& bipes,& cicur dicimus,plura sumpta sint propter coniunctiones prædicata, ac propositiones faciant multas. Simile enim quidpiam nobis fit, ac si diceremus homo animal est:homo est bipes.homo cicur est:quod planè est propositiones deinceps multas pronunciare quæ eodem utantur subiecto. Quando uero prædicatis citra coniunctiones assumptis mutuoq; connexis homo animans bipes cicur est deinceps proferimus,neque illorum continuitatem quæ finitionem complent medio silentio intersecamus,unum acceptum sit prædicatum:unamq; omnino propositionem costituat. Hæc cum de his disseruerit,de iis addit postea quæ de quoquam prædicatur ex accidente:atque unam inquit prædicationem,uel ꝓpositionẽ unam,etsi ea sine interuallo prædicauerimus fieri nunquã posse ut in finitionibus faciebamus. Nõ.n. quomodo animans & bipes & cicur inter sese ad naturæ unius constitutionem commiscebantur,sic plura quoque uel inter se, uel communi eorum subiecto mista accidentia unam præstare possunt naturam Quare nec qui homo albus ambulans est dixit, propositionem unam protulit: quandoquidem nec unũ est prædicatũ:ut post enucleate disputabitur.estq; perinde,ac si homo albus est,hõ ambulans est diceremus,nec qui Socrates homo albus ambulãs est pronũciauit:quo-

niam neque in his prædicatum unum quodpiam fit ceu multis accidentibus homini ascitis, Sed de his post exactius agetur.

XII.

ITAQVE si disputatoria interrogatio respondendæ uel propositionis, uel contradictionis partis alterius postulatio est. propositio autẽ unius pars est cõtradictionis, utique responsio ad hæc una nõ erit (neque enim una est interrogatio) ne si uera quidem fuerit. De ijs autem in Topicis *disputatum est. Simul uero dilucet neque ipsum quid est disputatoriã esse interrogationẽ. Datũ enim fit ex interrogatione opus est utram partem uelit contradictionis eligere. sed qui interrogat, distinctionem, utrum hoc homo sit, an non hoc, oportet adhibeat.*

Tradunt ueteres duplicem speciem esse interrogationis: alteram disputatoriæ seu dialecticæ: alteram eius quæ precunctatrix Græce pismatice nominatur. Atque interrogationẽ disputatoriã quidem illam esse aiunt, ad quam licet particulam solam etiam uel non dicendo respõdere. significandoq; annuere duntaxat aut renuere: ut est ne immortalis animus? Ad eum enim qui hoc interrogauit explendum, annuisse ẽt solummodo uel renuisse satis est. quando id quod est consequens, alteram duntaxat qui interrogat partem dixerit contradictionis. Nam uel etiam, particulam proferendo. uel annuendo, interrogatiuæ pronunciatam partem contradictionis, siue affirmatiua seu negatiua sit, ueram esse confitemur. Sæpe enim & per negationem rogamur: ut an nõ est animus immortalis? per particulam autem non, respondendo, renuẽdoq;, aduersus interrogationem depugnamus: reliquam uero fatemur ueram esse contradictionis partem. Quod si quis contradictionem totam in interrogatione protulerit, ut num immortalis animus est, an secus? Ita quoq; uel etiam uel non, respondenti dicendum est. Verum si affirmationem magis ꝓbet, etiam dicet: ipsamq; illi particulæ affirmationem addet, atque etiam immortalis est pronunciabit. Nam nisi adiiciatur affirmatio, incertũ, est ad utrã interrogatæ partẽ contradictionis aduerbium hoc etiam, sit responsum. Sin negationem, & non respondebit, & eandem rursus

negationem adiunget,dicetq; non,non est immortalis.ac disputa toriam quidem interrogationem id genus esse ait. Percunctatricem uero,ad quam,neque etiam neque non , accommodari queunt particulæ:alia uero dictione,quandoq; & longiore oratione illi qui interrogatur opus est responsionem . Quippe eorum est percunctatrix interrogatio qui quidquam de aliquo doceri uolũt ut quando uenisti?quis uocat?ubi nam habitus ? unde immortalé constat animum esse?cur magnes ferrum attrahit lapis ? Atque ei qui percunctatrice interrogatione prouocatur, quidquid uelit qđ interrogationi posit congruere,cum innumera sint illa,seu uerũ uidelicet,seu falsum profitearur,respondere est integrum . Qui uero disputatoria cietur interrogatione,is contradictionis,cuius pars est prolata interrogatio:uel affirmationem,uel negationem, aliudq; præter hæc nihil respondere compellitur.Hæc igitur cũ ita sint, iure inquit Aristoteles , SI DISPVTATORIA INTERROGATIO RESPONSIONIS POSTVLATIO EST, non cuiuslibet , sed VEL PROPOSITIONIS idest partis ipsius quæ actu ab interrogante prolata est contradictionis,atque interrogato ad diiudicationem proposita, id quod tũc fit:uti diximus,cum qui interrogatus est aut etiam responderit, aut quoque annuerit. VEL CONTRADICTIONIS PARTIS ALTERIVS: quæ non actu quidem ab interrogante pro dita est:sed in ipsa interrogatione,ut negatiuæ responsiones declarant,potestate comprehenditur.per has enim partem reliquã contradictionis præter interrogationem nobis placere enunciamus,ut quæ potestate interrogatione ad diiudicãdum proposita est.nam si nullo modo facta sit interrogatio,patet nullã fieri responsioné posse. Ergo si hæc ita se habent,cumq; oportet qui disputatoriæ occurrit interrogationi per solã propositioné respódere unam quandam ab eo qui interrogauit uel actu uel facultate oblatam,una autem propositio unius pars est contradictionis,có tradictio uero una,ut ante explicatũ est,eiusdé est de eodé,nec ullo modo æquiuocatione utitur,si hæc ita se habent omnia , quæ partim cõmemorauit Aristoteles , partim uelut commemoratis consequentia omisit,VTIQVE RESPONSIO AD HAEC, inquit, VNA NON ERIT.hæc autem illa intelligit , de quibus ꝓxime agebaĩ;hoc est interrogationes qbus ꝓpositiones no

bis proponũtur nõnullæ quæ ſecundũ paulo ante de ipſis traditas præfinitiones videnĩ eſſe una:re vera ſunt multæ. Cauſamq; adiecit illico,cur non vna reſponſione occurrere eiuſmodi oporteat interrogationibus:cũ dicit: NEQVE ENIM VNA EST INTERROGATIO. Quo fit ut qui ad hãc reſpõdet,is ſecũdũ aliud aliudq; eorũ quæ uel ut ſubiecta uel ut prædicata ſignificãtur a ꝓpoſitione ſimul & uerũ dicat:& mentiatur:ſed tanquã ęqui uoca ea ſint,ut ſupradictũ eſt,ſeu diuerſis ẽt in ꝓpoſitiõe actu acceptis uocẽtur nominibus:uelut in ꝓxime expoſitis tradebatur. Nam quo modo una poterit reſponſione uunquid Aiax cũ Hectore in ſingulare certamen deſcẽdit?uel utrũ ne Socrates albus ambulans eſt? interroganti obuiare ſi alterũ illi interrogatũ ſuppetat,alterũ non inſit?Enimuero hæc nos Plato quoque ante Ariſtotelem docuit. Itaq; Polum in Gorgia reprehendit Socrates à quo rogabatur an non ipſi uniuerſa quæ velint,quæq; optima eſſe exiſtimarent Oratores uelut tyranni facere uiderentur: ut illum qui plures ſimul interrogationes proferet ea de cauſa quod uolũtatis & exiſtimationis differẽtiã ignoraret. Quoniã uero ſæpius accidit ut eadem uera in ſignificatis omnibus interrogationis reſponſio ſit vt in hac num Aiax ad Troiam profectus eſt miles ? & in hac eſt ne Socrates albus ambulans?cum ambo fuerint in Socrate,idcirco nos docendo rectas non a fortuna, ſed ex arte reſponſiones facere,illud apponit NE SI VERA QVIDEM FVERIT ꝙ illi coniungendum eſt utique reſponſio ad hæc una non erit.Nam etſi uerum ſit an Aiax aduerſus Illium militauerit rogãti una oratione conſentire, tamen euitandum id genus reſpondendi eſt ne regulas tranſgredi aſſueſcamus dialecticas , ſignificandumq; omnino multa illum ſimul interrogaſſe: quod minime decet:uſu autem ueniſſe ut ad ea uniuerſa quæ interrogatione continentur,eadem reſponſio congrueret, Quamobrem neque ad eũ qui an homo ipſe,& animal,& bipes,& manſuetus ſit roget reſponſio una facienda,quoniam neq; hæc vna eſt ꝓpoſitio. de hiſce uero latius ipſe in octauo libro Topicæ diſſeruit commentationis.Verum quoniam inter ſe Aphrodiſienſis enarrator diuinasq; Iamblichus de dialectica interrogatione contendunt,alterq; locum hunc ſequitur, uultq; diſputatoriã ipſam interrogationem partis alterius eẽ duntaxat contradictionis:alter ea magis quæ

in resolutoriorũ pœmio de illa produnt, ac cõtradictionis illum censet totius interrogationẽ esse. (est enim ibi inquit, disputatoria ppositio sciscitanti, interrogatio cõtradictionis: ratiocinãti, sumptio apparentis opinabilisq;) patet ex supradictis quo pacto arbitraturi simus de cõtrouersia. Nã pars tantũ altera quidẽ contradictionis p interrogationẽ actu pferenda est: si is qui solũ etiã aut nõ respondet, recte apposite sit occursurus: altera tamen ẽt facultate proponitur. Quanuis enim interrogationes quasdam apud apprime diuinũ inueniamus Platonẽ quæ cõtradictionẽ totam actu interrogent, ut illud in Phædone, Porrò ad prudentiã ipsam obtinendã utrum corpus impedimento est, an nequaquam ad qđ potissimũ respiciens decernit magnus Iamblichus contradictionẽ uniuersam in disputatoria interrogatione contineri. Sed intelligendũ est apud Platonẽ nõ in eorũ congressibus quibus cũ disputaret pmanere Socratẽ eo proposito quo uersatur is q dialecticus ex Aristotelis uocatur sententia. Nã qui sic Dialecticus dicitur eo spectat solũ ut alloquentẽ superet. demũq; ipsum ad cõtradictionẽ deducat. Socrates uero & alloquentes corrigit si peccent: & finẽ nõ uictoriam statuit, sed ueritatis comprehensionẽ. Quapropter etsi contradictionẽ inueneris ab eo proponi uniuersam. id fieri uel exercendorũ alloquentium gratia comperieris: uel protinus aperire ad utram partem contradictionis respõdere alloquẽtem uelit, non etiam tantum, aut non dicentẽ sed declarantẽ quoque ad utrã contradictionis partẽ respondẽdo occurrat. Ac disputatoria demũ propositio usus in primis dialectici gratia usurpatur syllogismuq; quæ cũ pars huius sit, neq; particulã nunquid, aut similẽ habebit adiũctã, sumetq; partẽ alteram contradictionis dũtaxat quæ alloquenti uidebiť. At quoniam eo inferior est quam demonstratiua, quod non a rebus ipsis, sed ab iis quæ concedit aduersarius sumatur idcirco & per interrogationẽ ei proponit qui cum sermo institutus est: ut de illorum ueritate quod sibi uidetur diiudicet. nec solum ipsa sed, ut dictum est, & contradictionis pars reliqua: assumitq; particulam nũquid ppter interrogationis figurã. Sed qdnã idest qđ ab Aristotele ceu corollarii uice deinceps additur: cum inquit, SIMVL VERO DILVCET NEQVE IPSVM QVID EST DISPVTATORIAM ESSE INTERROGATIONEM. & cuinam

hoc uult cõsequẽs esse? Itaq; ab iis cõstat pẽdere quę de disputatoria locutus est interrogatione: eã nimirũ respondẽdæ uel propositionis, vel cõtradictionis partis alterius postulationẽ esse. Nam si disputatoria id genus est interrogatio, ut detur permitaturq; alloquenti utrã partem respondere contradictionis velit, non huiusmodi autem ipsius quid est interrogatio habetur, sed rei naturæ institutionẽ expositionẽq; expostulat, cõpertũ est ipsius quid ẽ interrogationẽ nequaquã fore dialecticam. Verũ si omnino ipsius quid est percunctationem ĩ ĩterrogationẽ disputatoriã formare libeat. oportet nos ipsos finitione quæ nobis esse rei uidetur actu ꝑferenda interrogare: ut utrũ homo animal est bipes mãsuetum? si per affirmationẽ scilicet placeat interrogare uel si per negationẽ maluerimus utrum homo animal bipes mansuetum non est? id quod breuiter ipse per verba illa, AN NON HOC indicauit.

XIII.

QVONIAN *uero prædicãtur adeo quædã cõposita ut ex ijs quæ separatim prædicãtur unũ fiat prædicamẽtum uniuersum, alia minime, quænã fuerit differẽtia?* De homine.n. *uerũ est & seorsum animal dicere: & bipes seorsum: atque hæc ut unum. & hominem atque album: & hæc tanquã unum. sed non si sutor, bonusq; sit, sutor quoque est bonus.* Nam *si propterea quod verum est vtrunque, etiã quod ex iunctis ambobus cõstat esse oportet, multa quoque sequẽtur incõmoda.* Quippe *de homine & homo uerũ est & albũ pronunciare: quare & uniuersum. rursus si album simul ẽt totum quã ob rem erit homo albus albus: excurretq; id in immensum. et rursus musicus albus ambulans: eademq; sæpius contexta in infinitum.* Præterea *si Socrates Socrates, & homo est erit & Socrates Socrates homo & si homo & bipes, erit & homo homo bipes. Itaque si cõplexus quisquam absolute fieri arbitrabitur, constat usu venire ut multa dicãtur absurda. quo autẽ pacto statuendum sit, modo explicamus.* Ex *ijs igitur quæ prædicantur, & in quibus prædicari contin=*

git, quæcunque per accidens uel de eodem. uel alterum de altero dicitur, hæc unũ non erunt. Homo *exempli causa albus est & musicus: sed unum non est album & musicum: & cum ambo sint accidentia. neque si verum dictu sit quod album est id musicum esse: unum tamen quidquam erit musicum album. nam quod est album, id per accidens musicum est. qua de re unum quiddã non erit album musicum: quocirca nec sutor bonus simpliciter: sed animal bipes. haud enim per accidens.* Itẽ *nec quæ insunt in alio. quapropter neque album repetitur: nec qui homo est, is hõ animal est, aut bipes: si quidẽ sunt in homine bipes, & animal.*

Cum supra ex diuersis iis quæ de eodem prædicantur alia posse coniungi atque unã quãdã dixerit prædicationẽ facere ex omnibus alia vero non posse, vllãq; ibi nobis regulã horũ discernendorum tradiderit, sed transiuerit illico ad theorematis præceptionem ad quod illud vtile erat, non oportere inquam responsionem unam ad eam interrogationẽ fieri quæ plane una non esset, uult p hæc quod omissum illic est deinceps addere. sumptoq; hoc uelut confesso, posse ex iis quæ prædicata de eodem sunt pluribus nominibus rebusq;, aliqua, si inter se quoque componantur, ac ueluti coalescant, unũ quodpiã prædicamẽtũ ex ipsis uniuersum efficere: ut in hoc dicebamus animal bipes mãsuetũ: quædã non posse: ut in albo, & ambulante, quænã differentia, sit quærendum censet: hoc uero est, quænã sit talis differentiæ causa: & quamobrem illa concrescant, hæc minime. Prius autem ostendit in iis re uera quæ plura prędicãtur esse id genus differentiã, in eo inquam ꝙ natura cõponi apta sepraq;. sint, quã eius causam inspexerit. si quidẽ & consequẽs erat ut ꝙ sit antequam cur sit discere mus. Hab ilia itaquæ cõponi natura esse nonnulla ad prædicationis unius constitutionẽ palam facit tum sumendo animal istũ bipede: quæ nõ discrete solũmodo, sed simul quoq; prędicantur de si homine: cũ animal bipes ipsum esse pnunciamus. & rursus homine atq; albo: quæ tum discrete de hoc prædicantur homine, tum coniuncte: cum Socrates, dicimus, homo est albus. Esse autẽ quæ cõponi nequeant, demõstrat in suppositione sutorẽ quendam sumẽte qui nõ exqui

ſite arte didicerit,ſed præditus morum fuerit probitate : qualis Simo ille extitiſſe Socrati familiaris uidetur. Nam de hoc ſutorem eſſe & bonū,ſeorſum utrunque vere prædicabis, at ex ambobus compoſitū,ſutorē eſſe bonū.nō itē,Quippe bonū per ſe ſi de quouis dicatur ſingulari homine.ut de homine prædicatur,atque eius ipſius uitæ ſpeciē indicat.ſin copuletur ſutori,atq; ita prædicetur,non ad ſpeciem uitæ hominis præterea,ſed ad artis qualitatem exauditur. Quamobrē & apud Platonem Gorgias a Socrate non abſolute Orator,ſed totū hoc bonus orator appellari uoluit nimirū hac re ſeipſum ab iis diſcernēs qui arte uitioſe vterentur. Quoniā autem uero ſimile erat imperitiorum nōnullos arbitrari quæ prædicantur ſeorſum,ea ſimul quoq; pdicari plane oportere,ſorteq; attributū putari nos in quibuſdā hoc fieri,ī aliis haud etiam poſſe dicere,atq; aduerſus id aggredi,quod de ſutore &,bono dictum eſt diſceptare,propterea neceſſit atē nobis adducens diſcutiendi theorematis,oſtendit quod ita opinantes incōmodis urgeantur atque NAM SI,inquit, PROPTEREA QVOD VERVM EST VTRVNQVE, cui ſubaudiendū eſt,ex iis quæ ſeorſum prædicātur.ſi ob id igitur,ETIAM QVOD EXIVNCTIS AMBOBVS CONSTAT ESSE OPORTET,rurſusq; huic ſubaudiendū eſt verū ut ſi quoniā uerū hoc eſt,prædicamentum quoque uerū ſit oportet quod ex utroque conſiſtit, MVLTA SEQVENTVR INCOMMODA. nugetur enim is oportebit qui ītā exiſtimat.& præter id quod nugetur,ab hominū ſenſu ab horrentia & ſuperuacua quædā dicit atque inania. Si.n.uere & hominem & albū prædicauerimus de Socrate,& uere & ſimul vtrunque prædicabimus,eum hominē eſſe albū. uerū ſi quæcunque ſeparatim prędicantur ea cōpoſita prædicari ēt poſſunt.rurſusq; ſi cōpoſitæ huic inſuper prædicationi albū, ipſum p ſe de Socrate prędicatū aſciuerimus,oportebit ex utraque iterum prædicatione,cōpoſita,ſimplici vnā fieri prædicationē uniuerſam ut eſt Socrates hō albus albus dicatur : idq; in infinitū puehet. quod planè nugantiū eſt. Rurſum ſi muſicus & albus & ambulalans nondū ſeparatim ſolū,ſed ſimul etiā prędicantur de Socrate, præterq; cōpoſitā ex his prædicationē albū ipſum per ſe iterum prædicauerimus,muſicum eſſe album ambulantē albū dicemus,& rurſus ſi muſicū forte prædicatū per ſe fuerit,muſicū album ambu-

lantem album muficum,atq; eadem,quod ipfe inquit,fępius contexta:quibus præter nugationem fit etiam prędicatio quā ne cogitatione quidē affequi valeas. Aliud uero quoddā his tertiū addés incómodū,ꝑdicari de eo quē cernis hoc inquit:uerbi gratia,Socratē effe atq; hominē.quapropter dicendū erit & eum qui cernitur Socratē hominē effe:& rurfus de Socrate hominē & bipedē feorfum quidē utrunq; recte prædicabis,non tamē ꝙ ex utroq; cōficitur ꝙ eft homo bipes.Hæc.n.præter rationem funt planeq; redundantia:fiquidem euidens eft & Socratem hominem effe neceffario:& hominē bipedē.Nam & fi,id quod expofuimus, quæ per effentiam prædicantur,uel fimpliciter uel ex parte natura fibi inuicem cohęrefcere Idonea funt,ut genus ac formatrices differentiæ, non tamen quouis ordine inter fe connectere ea conuenit. haud enim quæ magis particularia funt ftatuemus priora:atq; ab his uniuerfaliora quæq; illis ex necesfitate confequentia funt collocabimus.uerum contra,magis uniuerfalia magis particularibus anteponemus.His igitur cum harum rerum præfinitionem neceffariam effe demonftrauerit , ipfam deinceps addit:cum ait, EX IIS QVAE de quibusdā prędicantur fubiectis.quę IN QVIBVS PRAEDICARI CONTINGIT appellauit. id eft & fubiectis,de quibus prędicata appellari contingit. Ex iis ergo quæ prædicantur de propriis alia fubiectis per fe , alia per accidens nuncupantur.de quibus primum uerba facit. atque fiue ambo prædicata per accidens de fubiecto fumantur,fiue alterum de fubiecto & in quo ipfum effe ab illis haberi natura uoluit, alterum uero de altero,nullo modo ab iis una fiet prędicatio.Neq; enim fi per accidens de Socrate & muficum & album prædices,unam ex iis cumperies prędicationem fieri.neq; fi muficū de Socrate, album de mufico prædicatum acceperis,ita quoque inuenies.Porrò hypothefin hanc Ariftoteles ex abundanti affumpfit, quando quidem neceffe eft prædicari album in primis de Socrate:quemadmodum muficum:non quidem per effentiam,ut quod accidens eft per naturam tamen.propterea quoniā eo comparata ingenio funt accidentia,ut & fuis inhæreant fubiectis , & de iis prædicentur: haud uero etiam potisfimum de mufico,neque fecundum naturās fed re uera per accidens:quoniam:accidit ut ambo in codē fubiecto concurrant: At neceffe eft denique difiunctiue Ariftoteli

pronunciatas hypotheses sese inuicē sequi. Nam siue de eodem subiecto duo prædicētur accidētia plane & de se mutuo p accidēs prædicabuntur.siue unū substātiæ sit,alterū accidēs,prædicabitur accidens per naturā substantiali: substantiale de accidēte præter naturā ut hō de albo.siue alterū a principio capiamus prædicatio nem complentium,qua de re quærimus vna ne sit , an secus,per accidens de reliquo prędicatum,necesse est ipsum per se solium prius acceptum de subiecto prędicatū sit .nam hoc ipsum est qđ vestigatur in præsens,quænā seorsum prædicata, possint & prædi cari coniunćta.Fortassisq; non sunt hæc verba disiunctiue audiē da:sed dicendum est uel particulam pro & usurpatā ut illud quo que apud Homerū iuuenis ue senex ue pro & iuuenis & senex.at que vt cōmentationes suas nōnullas inscribere consuenerūt vete- res Nicocles uel Lysimachus & Phædo uel de anima non ut ex ad uerso distinguerēt sed ut orationē nobis permitterent utroq; no mine appellare:quasi ita sonēt Aristotelis uerba & de eodem.& alterum de altero.Quænā igitur causa si ut quę hoc pacto prę- dicantur,natura combinari non possint?quoniam dissimilem disiū ctāq; inter se prorsus habent naturā,ac sub prędicamētis quando q; cēsentur diuersis:nec ad naturam unam efficiendam ipsa misce ri inuicem queunt.Quod si ita se habeant hæc, patet recte a no- bis dictum antea , nihil aliud apprædicari in propositionibus præter ipsum est posse ut ambulare Nanque in hoc modo iustus ambulat si nomen iustus prædicari,uerbum ambulat apprædicari dixeris,non est id genus propositio una: si quidem per accidens ambo de homine prædicata ad prædicationem unam faciendam mutuo tēperari natura non possunt. At uerbū est ceu quod nō p se ēt solū de subiecto,ut ambulat uerbūq; aliud quodlibet prædi cetur: sed eius rei gratia tantum assumatur,ut prędicatū subiecto deuinciat,solum ex uerbis tum coagmentari prædicato natura comparatum est:apprædicariq; ipsum dicitur:tum unam prædica tionem,ītegramq; ob id propositionem pręstare.Vtrum ergo(qui dam aiunt) nec qui Hippocrates bonus medicus est dicit , aut Zeuxis bonus est pictor prædicationem unam protulit : quoni- am utrunq; bonum atq: ars inquam subiecto accidit? An aliud in his est quod seiunctim prædicatur bonum:aliud uero quod me chanicæ arti copulatur. Nam quod per se prædicatur,id quod

antea

antea quoque commemorauimus ipsos indicat mores. Animi. quod aũt arti coniunctũ est, non itẽ: sed uelut genus quoddam artis, aut artes exercentiũ capi uidetur. Spectatur. n. in prædicamẽtis omnibus bonũ, uerũ quod in qualitate cõprehenditur, cum illis diuiditur quibus impertiri ipsum natura uoluit. Ergo & quoddã circa Animũ sit bonũ necesse est uisendũ: quod uel penes Animi mores sumĩt, uel cognitionẽ: eãq; uel scientiariã uerbi gratia, vel artificialẽ. Itaque quo pacto quale ipsum dicimus genus esse artificis, ita bonum quoque in quali positũ necesse est eius boni quo præditus artifex est genus esse. Quod igitur hoc loco de Medico & pictore ac demũ Artifice per se prædicatur bonũ, merito prædicationẽ unã facit per inde atque si diceremus id est color albus quod cernitur. potest. n. & accidens per se prędicari cũ de suiipsius aliqua specie dicitur. & substantia per accidens cum eam de accidente prædicabimus: uelut cum dixerimus quod albũ est id lignũ esse. De hisce vero fusius explicatũ est in priore libro dẽ Demonstratione. Neque hoc erit pręterea bonũ ex iis quæ de subiecto in primis appellantur. sed si modo dicatur potissimum. Quo fit ut nec si sumptum solũ sit: prędicari queat: quo modo nec per se etiã prædicatum bonum de subiecto, præcipue de arte prædicabitur: verum per accidens: vt in exemplo sutor bonus. quapropter, nec prædicationem totam unam efficere potest illi coniunctum. sed quomodo ex homine & albo prædicationem unam fieri arbitramur, si neque ambo per se prædicantur de Socrate, sed per accidens, quoque alterum de altero? An quoniã non sunt ambo subiecto accidentia quando utrunque etiam contingit illorum prædicari de altero pręter naturam, planeq; per accidẽs. ea autẽ quæ solo hoc modo p̃dicãtur reprobabat Aristoteles: vt quæ coalescere inter se nequeant, At album homini sociari natura aptum, eiusq; qualitatem Significans, non substantialem, sed illam uelut superficiariam in eo quod simpliciter quale dicitur prouenientem, iure, cum illo prædicationem unam facit quę unam significat, non simplicem, sed quandam vocatam substantiam. Hæc cum de iis disseruerit quæ prædicantur per accidens, nec consociari natura valent. dixeritq; ob id non simpliciter verum esse illud SVTOR BONVS, hoc est non semper verum esse, quoniam concurrere interdum ea nequaquam mirum est, subdit, SED ANIMAL BI

PES. HAVD ENIM PER ACCIDENS. quorumuis est uerborum. Quæ uero non per accidens, sed ꝑ se prædicantur, componi inuicem, atque unam prædicationem posse efficere. uerũ neq; hæc si quouis capiantur modo, nec quouis inter se ordine cõplicẽtur. haud enim sanè quæ in altero prædicato iam sunt uel actu uel potestate comprehensa capiemus iterũ: ne simus nugaces, aut prolixa quædam dicere cogamur: quod rursum est nugari. uerbi gratia si hominem bipes esse animal dixerimus, non per se iterũ capiemus bipes: propterea quod actu in priore prædicato sit sumptum. Cumq; Socratem hominem epronũciauerimus, non ascisce mus aliud prædicatum, ut quod priori copulari debeat, bipedem aut animal esse. quandoquidem horum utrunq; ante est in priore prædicato facultate comprehensum.

XIIII.

V E R V M *est autẽ simpliciter quoque de aliquo, ut quẽdã hominẽ, hominẽ, uel albũ quendã hominẽ, hominẽ albũ esse dicere: nõ tamẽ ꝑpetuo. sed quãdo in adiuncto oppositũ inest, quodpiã, quod contradictio comitatur, nõ uerũ, sed falsum est: ut mortuum hominẽ, hominẽ uocare: uerũ autem cum non inest. semper non uerum est: quando non inest, non semper uerum. ut* Homerus *quiddam est, uelut* Poeta. *Vtrum ergo etiam est? An nequaquam. prædicatur enim per accidens uerbum est de Homero. Poetam nanque illum esse, sed per se de* Homero *nõ prædicatur est uerbum.* Quamobrem *in quibus prædicationibus neque est contrarietas, si loco nominum rationes dicantur, prædicanturq; per se, nec ꝑ accidens quæ prædicantur, in ijs ipsum aliquid simpliciter quoque uerum dictu erit.* At *id quod non est, quoniam est opinabile, uerum non est esse quidpiam dicere nam de illo non quod sit, sed quod non sit opinio est.*

Quæritur hic ꝓxime tradito oppositũ præceptũ Supra enim quærebatur quando quæ priuatim prædicãt, simul prædicari etiã possint. in his, quando simul prædicata separatim quoque prædicari queant. Prædicationẽ autẽ quandam eã uocat, quæ ex simul

prædicatis cõposita est simpliciter uero illã quæ simplex est,ac sine additione ulla ꝓfertur:propterea qm̃ arctant ubiq; additiones,magisq; ea reddunt perticularia quæ ab additiones ipsas sustinentibus declarantur:uelut cum prolato animali rationale addiderimus:deinde mortale:postea grammaticum:dehinc aliud qd atque aliud.Clarũ est enim singulis nos additionibus inuenturos magis particulare significatũ fieri. Quapropter, VERVM EST AVTEM,inquit, SIMPLICITER QVOQVE DE ALIQVO idest de quo cõpositã facimus prædicationẽ, de eo quoque sine additione uerũ est prædicatũ ꝓnunciare:ut Aristarchum nõ grammaticũ hominẽ duntaxat:sed & simpliciter hominem:simpliciterq; grãmaticum.nec Galatam album duntaxat hominem,sed& album simpliciter,& simpliciter hominem.Quoniã uero nõ ita ꝑpetuo res habet(quippe hominẽ mortuũ totũ hoc mortuum hominẽ uocamus.haud uero etiã hominẽ possumus sine additione appellare.quoniã est homo animal rationale mortale:animal autẽ substantia animæ cõpos & sensus,at mortuus nec animatus,nec sentiendi ut præditus est:sed oppositis continetur. adulterinũ quoque denariũ,ac lapideã nauẽ hoc totũ utrunque dixeris,neque tamẽ denariũ,neque nauẽ appellabis)patet distinctione nobis quadã opus fore quãdo liceat ac quando nõ liceat docẽte quæ simul prędicãtur,discrete prædicari.Hãc itaque Aristoteles rudius primũ tradit regulã:deinde exactius.Atque initio quidẽ Quando inquit in eo quod simplici prædicationi additum est,oppositio insit aliqua quæ illi cui facta est additio repugnet siue ex sese in illorum appareat nominibus,ceu cũ Eunuchum uirum simul & non uirum dicimus,& uespertilionem auem,& non auem simul,similiter pumicem quoque lapidem & non lapidem, & inuicem principem atque nõ principem,siue in ipsorum finitionibus deprehendatur : ut in homine & mortuo, tunc ut simul prædicata disiunctim quoq; prædicentur fieri nequaquam posse. quando autem nulla in iis mutua sit oppositio,tũc posse fieri.Postea uero expositam regulam,nempe quando coniunctę prædicata distingui non possint,affirmat recte traditam:cum ait, AVT CVM INEST, SEMPER NON VERVM EST distinguere nobis post uerbum inest debentibus, oppositio uidelicet illi insita quod priori prædicato adiectum est.(hoc enim iam di-

ctum,hic quoque subaudiemus:)ut autē huic consequens aduerbium semper subiungere:hoc est,ex necessitate nō uerum,sed falsum est compositam prædicationē disiungi.Alterā autē quæ, nisi in simul prædicatis oppositio sit admitti ipsorum inquit discretionē posse,ueram non semper esse confirmat:sed cautionem aliā postulare:affertq; illico probationem.Nāque Homerū, totū hoc, Poetam esse dicimus quoniā opus extat illius.simpliciter esse nō dicimus,quoniam est uerbū qđ de Homero prædicatur,nullo medio,nō ad Homerum illum qui est in poesi, sed ad ipsum uirum exauditur.is autē nō est.Cū uero prędicatur est uerbū de Homero nomini Poeta cōiunctum,Poeta de ipso potissimum ac per se prædicabitur(p se autem nō per essentiam, sed per naturam intelligi uolo,)est autem uerbū de Poeta per se, de Homero per accidens.Itaq; si qđ per se prædicatum est exemeris, nihil sanum præterea sonat ꝙ p accidens prædicatur,tametsi nullā queas Poetæ oppositionem ad uerbū est inuenire neque ex sese in nominibus,ut in uiro,& nō uiro neq; in eorū definitionibus,ut in homine mortuo,Quaobrē recte dicebamus non semper uerū esse, cū in simul prædicatis nō inest oppositio,posse etiam per sese prædicari quodlibet.Idcirco repetito sermonis principio ꝑcenset Aristoteles discretæ prædicationis regulas:ac quando neque illorū inquit definitionibus quæ simul prædicantur subest contrarietas,neque per accidens,uerū p se de eodē prædicata subiecto fuerint, potest tunc planè fieri,ut quod prædicatum est coniunctim, sine complexu quoque prædicetur.Porro illud minime obscurum est si quis est uerbum in hoc Homerus Poeta est exemplo positum pro fuit dicat acceptum,quemadmodum fuit pro est Græci sæpe numero capiunt ueteres,ut in illo quid fuit pro quid est: & in definitione ipsum quid fuit esse pro ipsum quid est rei esse,hūc ipsū quoque p se est de Homero præter Aristotelis sententiam prædicari concessurum.Quod autem ad uerba attinet,illud, OPPOSITVM INEST QVODPIAM QVOD CONTRADICTIO COMITATVR non ea ratione dictū est ut opposita quædam sequatur,quædam non sequatur contradictio:sed pro eo quod est,ex quibus omnibus contradictoria inter se oppositio sequitur:ut quæ est cōmunissima.Nam oppositorum neutrum id quod alterum est, Post hæc uero ceu refellens eos qui uerbū est

si cum opinabili prædicetur de non ente, nobis non ens opinabile est dicentibus, iam per se quoque de hoc prædicatū iri posse arbitrantur, recteq; a nobis non ens est dictum iri: perinde atque in aliis, in qbus quæ cōposita est, discreta etiā fieri potest prædicatio, subiūgit, AT QVOD NON EST, QVONIAM EST OPINABILE, VERVM NON EST ESSE QVIDPIAM DICERE. causamq; propter quam uerum nō sit adiicit: cum ait, NAM DE ILLO NON QVOD SIT, SED QVOD NON SIT OPINIO EST. Quoniam.n. ipsum hoc quod non sit, de non ente opinabamur, patet nos opinabile ipsum dicturos merito: non ob id tamen ipsum esse confessuros. Atq; inuehi quidem uidetur in ea quæ tum in Sophista, tum ad finem quinti de Rep. Plato disserit, ac ipsum non ens inquit nō esse opinabile. Sciendum tamen cum plures gradus nobis ille tradat non entis, tum eius quod supra entia, idem est autem ac si supra omnem speciē dixeris (haud enim aliter & formas omnes a materia separabiles inseparabilesq;, & ipsam in postremis informem prorsus materiam produxisset) tum eius qđ in diuersitate spectatur, estq; in rebus omnibus, atque ob id non minus quam ipsum ens esse perhibetur, tum illius qđ obnoxium significat generationi, per diminutionē ab illo planè ente ac supra mutationem omnē locato: tum illius etiā quod de materia prædicatur ꝓ pter delapsum formarū omnium secūdū dissimilē eius ad primū celebratam similitudinē: cumq; & unumquoddam esse ex significatis dicat non entis in aliorum extremis repositum id nimirum quod de nulla exparte nulloq; modo ente appellatur, hoc & ineffabile esse & inopinabile asseuerat: at quoniam quod numerabile est, id effari aut opinari licet: id quod supra quoque prodidimus. effabileq; esse aut opinabile dictiōe uel opinione iudicatur, estq; ad aliquid: per respectū ad dictionē opinionē ue esse eiusmodi dicitur. Quandoquidem igitur si alterū sit relatiuorū, esse & alterū necesse est, ea uero est dictio atque opinio secundum quam dictile uel opinabile esse dicitur, hac ratione & quod nullo est modo in ipsa de se dictione atque opinione erit. Itaque hæc Plato pronunciat, quæ confutari nō possunt: & recte ueritus Aristoteles ne quidam, ut par est, Platonis sententiæ profunditatem minime assecuti, dici ab illo existimarint, quod nullo est modo, si

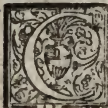
effabile aut opinabile uocetur, ex eorum quæ sunt fieri numero, non eo pacto quo recensuimus, sed quasi obtineat ex se subsistẽtiam, idcirco uerum inquit non esse, id qđ non est cum opinabile esse dicatur, sic ens fieri affirmare. ut uel sine respectu illo ad nos relato subsistentiam habeat: cuiusmodi non ens esse id censet qđ in diuersitate positũ est: quodq; in omnibus iis quæ sunt inquit dissipatum esse, neq; eo quod proprie est minus existere. Hactenus prouexit Aristoteles ꝓpositionum earum contemplationẽ quæ ex tertio appraedicato componuntur: pulchraq; nobis complura de ipsis præcepta tradidit: ac multis sane uisus est ordinem iis nullum indidisse. quo factum est, ut librum nonnulli inter cõmentarios magis reponendum putarint. Nobis uero ꝑ singula cà pita præcipua cura incubuit, ut sequelæ continuitatem ostenderemus. Sed ad propositiones cum modo coniunctas accedamus.

DE PROPOSITIONIBVS cum modo coniunctis.

SECTIO IIII.

I.

H ÆC *Cum explicuerimus, considerandum est quonã pacto affirmationes ac negationes inter sese id genus habeãt, possibile esse ac nõ possibile, & cõtingẽs ac nõ cõtingẽs præterea de impossibilisq; ac necessario. sũt enĩ quædã in ijs dubitatiões.*

CVM ad absolutam numeris omnibus eorũ cõtemplationem quæ hoc nobis opere proposita sunt, adhuc superest propositionum illarum consideratio quæ cum modo proferũtur, tradit, eã hoc capite libri Aristoteles: duoq; hæc sola nobis de ipsis exponit præcepta, negationũ modũ affirmationibus opponendarũ: præditarumq; itẽ diuersis modis ꝓpositionũ sequelã. Nobis uero si exacta traditarum nunc propositionum habenda notitia sit eaq;, facilius assequenda quæ de ipsis differuntur philosopho, ante uerborum explanationẽ, & qđ

modus sit pcipiendum est: & utrum finitus sit illorum numerus, nobisq; cognitus, ac quot qualesq; eligat modos Aristoteles ad ppositionum harũ præceptionẽ, & quamobrẽ hos, & nõ alios: & qua ratione differant a uocatis materiis qui assumuntur modi, cũ illarum appellẽtur nominibus: itẽ an omissus modus ex iis nullus sit qui in proposita propositionem contemplatione asciscí debuerit: præterea negationes ex affirmationibus quo pacto faciamus in hoc genere propositionum: id qđ de ipsis considerari primũ Aristoteli dicebamus his accedit omnibus, quenam pacto harum quoque numerum propositionum omniũ ex diuisione cõprehenderimus. Modus itaque uox est quæ quo pacto insit in subiecto prædicatum significat: ut cito cum Luna, dicimus cito restituitur; uel bene ut Socrates bene disputat uel admodũ ut Dionẽ admodũ diligit Plato: uel semper ut in illo Sol semper mouetur. Numerus nõ est illorũ natura infinitus: neq; nobis tamen comprehẽsibilis, quemadmodũ neque uniuersaliũ subiectorũ aut prædicatorum: quæ nec ipsa colligi numero possunt Solos autem quatuor assumit Aristoteles ad propositionũ quæ modum obtinent contemplationẽ necessariũ, possibilẽ, contingentẽ & ad hos impossibilem: ut qui vniuersales maxime sunt: & ipsi rerum naturæ familiarissimi. Quanam igitur possibile habere uult ad cõtingens differentiam? An qđ solo nomine id quod proprie est possibile differt a contingẽte: possibile uero simpliciter proprie contingente latius dicitur: id quod posthac ipso nos docente Aristotele intelligemus. Verũ nunc quasi iidẽ sint, inspiciamus quo pacto differant a materiis modi, quandoquidem has quoque diuidebamus in necessariam, impossibilem, & contingentem. Itaque dicẽdum est, censeri a nobis materias in ipsa rerum earum quæ sunt in propositionibus sumptæ natura spectari. Quippe necesse planẽ est, uel semper inesse subiecto prædicatũ, uel nunquam: aut inesse interdum alias secus, qua etiam ratione materias uocari eas diximus, quasi sine his ne subsistere quidẽ propositiones ualeant. Modos uero in eo ipse qđ a nobis pronuncientur subsistentiam habere, quodq; complentibus propositionem terminis extrinsecus addãtur. Quo fit ut, quod ad materiam attinet, ueram esse propositionem sæpius accidat: ob additum modum mentiatur. Nam quæ sol mouetur propositio inquit, uera est. quæ aduerbio contingen

ter apponēdo,cōtingenter hunc dicit moueri,propter modum ſo lum mendax deprehenditur. ſic & Socrates ualet aut albus eſt propoſitionem ueram quandoque,modus adiunctus neceſsitatis falſam reddidit:cū Socratem dicimus neceſſario ualere: aut albū eſſe neceſſario.Ne uero exiſtimaueris ſolos affines materiis modos accōmodari oportere propoſitionibus. Nā queadmodum de ſubiecto quolibet ꝙ cuiquam libeat prædicari eſt integrū, fiunt autē ueræ aliæ propoſitiones,quædā ementitæ, ſic & propoſitio ni quæ caret modo quencunque adaptare quis modū uelit licet adiicere.Hæc cū ſint manifeſta,cōſideremus deinceps utrū & alius præter hos modus cognatus iis,alibiq; in ꝓpoſitionū cōtēplatiōe acceptus Ariſtoteli,in hac uero cui nūc incūbimus tractatione omiſſus,an nequaquā ſit.hunc enim inexiſtentē hoc eſt qui ineſſe dicitur interpretes plurimi Ariſtotelis eſſe arbitrantur: & ante neceſſariū contingentēq; in Reſolutoriis enumeratū. Mihi uero hi plane a ueritate aberrare,atque Ariſtotelis ſentētia uidētur.haud enim modus omnino eſt ipſum ineſſe.ſed cū diuiſæ propoſitiones in modo carentes ſint ac præditas modo, propoſitiones modi expertes ab ipſo ineſſe informari aio:nimirū ad ea reſpiciens quæ ſuperius de oppoſitione inficiationum modo carentium ad affirmationes præcepta ſunt:ubi dicebat.Quoniam autē & quod ineſt licet,tanquàm nō inſit,& quæ ab his ſequuntur: penesq; ipſum ineſſe ac nō ineſſe oppoſitiones fieri propoſitionum illarum decernebat quod idem penes ipſum eſſe dixeris ac non eſſe.ſecúndum quod uel hic contradictoria propoſitionū omniū qbus modus nō adhibetur oppoſitio fieri plane cenſetur. ſiue ipſum eſt actu ſiue etiam poteſtate obtineant: cum quæ modū aſciſcunt,id genus non ſuſtineant oppoſitionis:ſed ipſis modi inter ſe opponātur,Quamobrem Ariſtoteles quoq; cū propoſitiones cū modo coniunctas tradere hoc capite ꝓpoſuerit.primum hoc de iis quærendum cenſuit quiſnam cōtradictoriæ ſit illarū oppoſitiōis modus,quaſi nec prius quidquā fuerit de modis locutus: nec ipſum ineſſe ac non ineſſe commune quid cum modis habeāt.Itaq; tū his de cauſis ipſum ineſſe modus eſſe aliquis haud quaquam mihi uidetur:tum quoniam ipſum hoc modum eſſe arbitramur eum qui quo pacto in ſubiecto inſit prædicatum indicat.ꝗ ergo rationi ſit conſentaneum ipſum ineſſe modū appella

re qui existendi qualitatē declaret? tū etiā quia propositam de ꝓpositionibus commētationē, & de syllogismis in Resolutoriis descriptā imperfectā esse confitebimur: cū neq; omnes hic uniuersales necessariosq; tractatui modos assumptos dicamus: neq; illic cōfectiones syllogismorū ex ꝓpositionibus traditas omnibus: sed ex solis modū habētibus: tametsi ex propositionibus absolute omnis Aristoteles diuisionē illic faciat: cū ait. Quandoquidē uero ꝓpositio est omnis vel eius quod est inesse, vel ex necessitate inesse vel inesse contingere. Hoc igitur & ex iis quæ prodidimus euidēter demōstratū arbitror, & pluribus colligi adhuc potest rationibus. At uero neque ipsum solū, cū solum animal sensus esse capax dicimus, aut solū gressile, modus esse quis ualet: ut quidā autumant (neq; .n. copularetur subiecto,) sed ascititia magis est præfinitio: non simplex tamen: affirmatiua quædā inquam aut negatiua: nec quæ subiecto cuiquam siue finito, siue infinito, ut quatuor quæ libet illarum præfinitionem quæ ad propositionum sunt cōtemplationem susceptæ, accomodari possit: sed quæ actu de uno quod in propositione dicitur, potestate uero de aliis quoque & quę sunt: & quæ non sunt enūciationē facit. Quare & ex affirmatiuarū altera præfinitionū, solaq; negatiuarum est uniuersali com mista. Nam qui solum animal sentiens uel solum animal gressile dixerit, is aliud nihil significat, quam inesse animali quod de eo prædicatur, uel omni ut sentiens. vel alicui, uelut gressile, alii uero præter animal nulli competere. Quapropter ne una quidem proprie id genus est propositio: ut quæ pluribus aperte subiectis animali & non animali utatur: idemq; affirmet de horū altero uniuersaliter, uel ex parte de altero uniuersaliter neget. Ac necesse propterea non est quod de prædicato uniuersaliter appellatur, ut animatum, cum omne, dicimus, sensu præditum, uel gradiens omne animatum est de subiecto eo rursus prædicari quod in prima propositione fuit acceptum. Nam ipsum quidē de animali per primum tertium ue primæ modum figurę prædicari est necesse: haud uero etiam de solo. neque enim de iis præterea quæ præter animal sunt, quasi negatiua minor fiat propositio, necesse est negari. Itaque si ipsum proprie capiatur solum (hoc est autem ut nomen) quocunque dicatur, trium generum, modus non est: sed ascititia pręfinitio, uti prodidimus: subiectoq; annectitur: cuius discretio

nē,a cæteris oībus præter ipſum declarat. Etenim ſi p̄dicato quo q; iunctū.quādoq; videatur,vt in hoc Socrates veſtē ſolā eſt attri tā indutus ſimile & hoc ſimplicibus habebit prǽfinitionibus:ut in illo omnis hō omnis eſt capax ſciētiæ. Quod ſi aduerbialiter dica tur,idēq; aduerbio duntaxat valeat,tunc modus eſt, qui non ſubiecto,ſed prædicato cōiungitur:ſignificatq; illo ſubiectū ſyncere nō cum oppoſito impertiri. Proinde Deū immortalē ſolummodo rationalē vero Animā,corpusq; illud quod in orbē circūmagitur & immortalia & nō immortalia eſſe dicimus:quibus alterū ratione ſubſtantiæ,alterū ꝑpter actionē tribuimus:uel ambo ēt ꝑpter ſubſtātiā,alio immortalis alioq; ſignificatu. Nā Timæus quoq; rationalē noſtri ſubſtātiā immortalibus æquiuocā appellat:cœleſtia vero corpora nō omnino immortalia. Verū ne tūc vox quidē hæc ſolū ſiue quod eius uice accipit aduerbiū dūtaxat pluribus illis at q; innumerabilibus modis,ut bene,& ꝑſpicue, plus quidquā obtinebit,ut ad ꝓpoſitā nunc ꝓpoſitionū cōtemplationē aſciſcatur. Quonā aūt pacto negationes ex ꝓpoſitis conficiamus affirmationibus ea perſequendo quę de illis produntur Ariſtoteli, latius inſpectabimus. Nunc eliciēdi numeri gratia ꝓpoſitionū illarum quæ modū ſibi uendicāt,breuibus ſummonēdo,in iis quoq; parti ꝓpoſitionū præſtātisſimæ negatiuā particulā dicimus iunctā eſſe oportere,vt ſublata affirmatione fiat negatio. Porrò pars pręſtantisſima ꝓpoſitarū nobis in præſentia ꝓpoſitionū modus ipſe eſt: a quo ēt velut ab imformāte nomē ſortiuntur. Quapp huiuſce Socratē posſibile eſt ambulare non hæc erit negatio Socratem poſſibile eſt non ambulare (ita nanq; ſimul contradictio verū pro fitebitur:quoniā euenire ſimul & non euenire pōt contingens) ſed illa non posſibile eſt ambulare Socratem & illius posſibile ē eſſe Socratem muſicū non illa Socratē non muſicū eſſe neq; illa Socratem muſicū non eē posſibile eſt uerū hæc non posſibile eſt muſicum Socratem eſſe.idq; merito , quandoquidem nanq; modus eſt ipſum posſibile,ſignificat autem modus exiſtentiæ qualitatem quandam,oportet exiſtentia eadem manente,quæ in ſubiectis prædicatis apprędicarisq; terminis viſitatur , qualitatem ſitne an non ſit iudicari.fieriq; ab ea,ſi ponendo proferatur, affirmationem:ſin inficiando ,negationem. Eadem & in cęteris modis ratio eſt,neceſſario atq; impoſſibili.quippe vnam conuenit eādem

q; omnium eiusdem speciei propositionum esse oppositionis regulā. Hæc cum ita sint, necesse dicimus esse modum quemlibet propositionibus adiici vel subiecto & prædicato, vel ex tertio ap prędicato cõstitutis. Sed ex subiecto & pdicato cõsistetiū quatuor necesse est fieri differentias nam aut terminos ambos finitos habebunt: ut possibile est ambulare Socratē. vel infinitos ambos: ut non Socratem possibile est non ambulare. Vel finitum subiectū, prędicatū infinitum, vt non ambulare Socratē possibile est. aut cõtra non Socratem possibile est ambulare. Octo vero earum quæ ex tertio constant apprędicato. Aut enim terminum utrunque, & apprædicatū finite capiemus, aut infinite omnia: uel finite duo, reliquum infinite: vel ẽ contrario. vnum finite, duo infinite. Verum si ue finita duo sint, unū infinitum, tribus modis complicari propositiones accidet. Nā aut finita capiemus duo prima, subiectū prędicatūq; inquā, vel extremā, subiectū & apprędicatū, vel posteriora, subiectum apprædicatūq;. Ac si unū solum finite sumatur, tres rursus propositiones fieri contingit: finito uel subiecto, vel prædicato, vel apprædicato, existente. atq; octo illarum propositionū patent exempla. Per singulos igitur duodecim, vt explicuimus, modos singulares contradictiones fieri accidit. totidē uero & imprefinitas videlicet: præterea & uniuersales, particularesq;. simul omnes autē octo & quadraginta. Itaq; triplicatis his propter prædicatorum differentiam a temporibus, triplicatisq; iis rursus quæ fiunt propter materias. inueniemus in quouis modo duas & triginta supra quadragintas cõtradictiones fieri. Ergo cum tres sint maxime principes modi, propterea quoniam possibile uel soli concurrit contingenti, uel vsq; etiam ad necessarium extenditur, non tamen extra somptos tres cadit modos, usu venit vt contradictiones omnes cum modo copulatas numero mille ducentę ac nonaginta sex fiant. Prius autem eas quæ ex subiecto & prędicato componuntur, duas & septuaginta esse monstrauimus. quę ex tertio apprædicato formantur, quatuor & quadraginta supra centum esse. Quamobrem simul omnes quæ in libro de Interpretatione contradictiones traduntur, mille erunt quingentæ ac duodecim. Propositiones autem duplo his videlicet plures nempe tria millia & quatuor ac uiginti. Cum igitur omnia quę pposuimus psecuti fuerimus, ipsam deinceps inspiciamus Aristotelis dictionē.

NAM *si ex ijs quæ cõplicantur eæ inter se sint oppositæ cõtradictiones quæ ꝑ ipsum esse constituuntnr ac non esse ut huius esse hominẽ hoc negatio sit hominẽ non esse non autẽ esse nõ hominem & huius hominem esse album hoc hominẽ album non esse sed non esse non album hominem Si enim de omni affirmatio est uel negatio, uerum erit lignũ non albũ hominẽ dicere. Quod si ita est, quibus ẽt ipsum esse non additur, idẽ efficit id quod ipsius esse loco dicitur: uerbi gratia huius hõ ambulat non hoc ambulat non homo negatio erit: sed hoc hõ nõ ambulat. nihil. n. refert ambulare hominẽ dixeris, an hominẽ esse ambulantẽ. Quare si ubiq; hoc pacto, huius quoque possibile esse non illud nõ possibile esse uerũ hoc possibile nõ ẽẽ erit negatio. Sed posse idẽ uidetur & esse & nõ esse. quod. n. secari aut ambulare est possibile, id omne & nõ secari possibile est, & nõ ambulare.* Ratio *est, quoniã quidquid possibile ita est, nõ ꝑpetuo agit: qua de re negatio quoque illi cõpetet. potest. n. & nõ ambulare id quod ambulandi facultate præditũ est: & non cerni uisibile.* At *uero fieri nequit ut oppositæ ueræ de eodẽ fiãt affirmatiões negationesq;.* Huius *ergo possibile esse nõ illa negatio est, possibile nõ esse. quippe ex his accidit vel idẽ simul de eodẽ affirmare ac negare, uel non ꝑ ipsum esse ac non esse ea quæ adduntur affirmationes negationesq; fieri: Quod si illud nequaquã cõceditur, erit hoc utiq; eligendũ. Est igitur huius, possibile esse, negatio hoc non possibile esse uerũ nõ illud possibile non esse. Eadẽ uero & de eo q̃d contingens esse dicimus ratio est: si quidẽ illius quoque negatio est hoc nõ cõtingens esse: simili modo & in alijs, ut impossibili ac necessario. Nã quẽadmodũ ipsum esse ac non esse additiones fiunt in illis, res aũt subiectæ tũ albũ tum hõ, sic in his esse & nõ esse uelut subiectũ efficiuntur additio-*

nes uero ipsum posse atque cõtingere:quæ perinde atque in illis ipsum esse atque non esse uerũ falsumq́; dirimunt. Porrò *huius possibile nõ esse,non illud non possibile esse negatio est:sed hoc non possibile non esse. & huius possibile esse non illud possibile non esse,uerum hoc nõ possibile esse.* Q*uapropter se mutuo sequi propositiones hæ possibile esse & possibile non esse uideri etiam possunt.idem nanq; esse potest ac non esse.haud enim contradictiones inter se sunt hæ possibile esse & possibile non esse:sed esse possibile & non possibile esse,uerum nunquã simul eodem profitentur.cum sint oppositæ.neque hæ possibile non esse & non esse non possibile in eodem simul ueraces aliquando sunt.Similiter huius quoque necesse est esse, non illud necesse est non esse uerum hoc non necesse est esse negatio est. huius uero necesse non esse,hoc non necesse non esse. & huius impossibile esse non illud impossibile non esse,sed hoc non impossibile esse,huius autem impossibile non esse, hoc non impossibile non esse.*Atque *in uniuersum uti proditum est,ipsum esse & non esse ceu subiecta ponenda sunt:hæc autem affirmationem ac negationem facientia,ipsi esse atque non esse coniungenda.*Existimareq́; *has oportet oppositas esse dictiones, possibile non possibile contingens,non contigens impossibile:non impossibile,necessarium,non necessarium,uerum:non uerum.*

Vult per hæc quemadmodũ diximus, scrutari quonã pacto ex affirmationibus cum modo compositis negationes fieri oporteat. Quod aũt probabile de ipsis quisquã esse existimasset,cũ tamẽ nõ sit,in his inquã propositionibus perinde atque in modo carẽtibus fieri negationes,hoc anticipatũ prius refellit , quã quo modo sese uerũ habeat exponat.fiebant autem negationes affirmationũ quæ sine modo ac præfinitione proferuntur,negatiua particula uerbo est in propositionibus uel actu,uel omnino potestate accepto præponẽda.Hoc igitur progredi in propositionibus modo assu-

mētibus nō posse ostēdit.tētatq; pluribus verisimile plane esse an te asserere nequi posteriorum hisce auditis rationibus, recte sese habere eas rati:fieri & in his ꝓpositionibus illo modo cōtradictiones putent,itaque NAM SI EX IIS, inquit, QVAE IN VICEM COMPLICANTVR vocibus ꝓpositionibusq;.EAE INTER SE SVNT OPPOSITAE CONTRADICTIONIS QVAE PER IPSVM ESSE CONSTITVVNTVR AC NON ESSE ,id quod per defectū magis ob sermonis breuitatatē ꝓtulit,cū dicere uelit. Nā si ex cōtextis inter se uocibus atque in ꝓpositiones euadētibus eæ sibi mutuo sunt opposite ad cōtradictiones faciēdas quæ oppositionē per ipsum esse habent ac nō esse: vel magis hoc pacto, ne plura subaudire extrinsecus cogamur,Si ex iis quæ cōplicantur, hoc est ad cōtradictiones cōstituēdas cōbinātur ꝓpositiones , eæ mutuo sunt opposite quæ p ipsum esse atque nō esse discernūtur. Ac prius buā cōsequēs iterat,nēpe hoc ita sese & ī iis habere ꝓpositionibus opus fore quas modus metitur, subiectis illi statim ꝓpositionum earū exēplis quæ modo uacant,priusq; earū quę ipsum est actu,ab his uero quæ facultate habēt, atque inter eas,quæ uerbū est actu posside nt præposita illa quę ex subiecto & prædicato cōficitur,hoc est illi quæ ex tertio apprędicato constat præmissa,ostendit in omnibus,non alio pacto fieri negationē,nisi con iuncta fuerit est verbo negatiua particula. In iis vero quæ ex tertio apprædicato consiunt,illos etiam redarguit qui negatiua par ticula nō ante uerbū est sed ante prędicatū ponēda negationē fieri putāt:vt huius homo albus est illa homo est nō albus negatio dicatur.Nam si postulatū dabimus,inquit,contradictionis , ac de omni quodcunque quis acceperit cēfitebimur verā affirmationē aut negationē esse oportere,opus sane erit & hisce propositionibus albus est homo & homo est nō albus in ligno sumēdis, altera verum explicet:ceu quæ contradictorie opposite esse perhibean tur:nec simul mētiri vnquā possunt.Quapropter quoniā falsa du bio ꝓcul affirmatio est quæ lignū dicit hominē esse albū , necesse est uerū prædicet negatio quę lignū hominē non albū esse ꝓnunciat.Hoc ergo si plane est absurdū,patet huiusce homo albus est hanc homo albus non est quæ negatiuam particulā ipsi est uerbo copulat , negationem futuram . Itaque cum & in iis quæ ipsum

est facultate obtinent, rem ita sese habere commōstrauerit, ut in hac homo ambulat uerbo ambulare in participium & uerbum est, resoluendo, nobisq; permittendo, vt si in resoluta propositione ac uerbum est actu obtinente, negatiuam ipsi est, particulam cō iungentes negationem facimus, opus fore raciocinemur & in ea quæ facultate ipsum habet, continenti id propositionis parti negatiuam particulam annectere. Hæc igitur cum ita sese habere in omnibus propositionibus ostenderit modo carentibus subiicit, QVARE SI VBIQVE HOC PACTO, HVIVS QVOQVE POSSIBILE ESSE NON ILLVD NON POSSIBILE ESSE, VERVM HOC POSSIBILE NON ESSE ERIT NEGATIO. planeq; ꝓpositionū aliarū similitudine ratiocinādū censet in modū quoque sibi vendicātibus factū iri nobis inficiationē negatiua particula verbo est sed nō modo anteponēda. confutationē aūt infert sic opinātiū ex aperienda modo prędicarū carentiūq; ꝓpositionū differētia: ea est, in iis quæ sine modo sunt ꝓpositiones ad verbū est & non est mutuo depugnātes secundū traditas antea distinctiones simul aut veras inuicem aut falsas esse. in modū vero assumentibus, quę hoc pacto in possibili & contingente oppositæ sunt, eas nō sibi inuicē cōtradicere sed simul ueras eē deprehēdi. quæ autē negatiuas particulas modis ꝑmittūt, cōtradictionis effatū seruare, cū nec simul verę nec simul mēdaces unquā fiant. Porrò cur in possibili & cōtingēte diuersæ penes ipsum esse & non esse simul ueræ sint propositiones, causam a rebus ipsis depromit: quam appellat rationē: ut Plato quoque in Gorgia, ego uero artem, inquit, eam rem haudquaqnā nomino quæcunque ratione vacat. illam autem dico, QVONIAM QVIDQVID POSSIBILE ITA EST. hoc est: quod nō in necessario, vt post explicabitur, sed in solo dicitur contingente, NON PERPETVO AGIT: neque est semper: quoniā nō præterea contingēs esset: uerū simul vt & sit, & non sit, & fiat ac nō fiat, sicut præfinitū ante est, potestatem obtinet. quare & enunciationum quæ de ipsis dicuntur uera vtraq; erit, & quæ esse ipsum posse, & quę posse non esse: & quę posse fieri dicit, & quę posse non fieri. Itaq; repudiandum hunc censet, qui contradictionem nō facit, oppositionibus modum. Atque idcirco in omnibus modum arcessentibus propositionibus negatiua particula modis præ-

figenda fieri negationes inquit:ut artificiose una eadéq; utentes in omnibus regula, negationes contradictionesq; assequamur. Quandoquidē nō videtur ꝓdita illa in possibili cōfutatio, nō in quā penes ipsum eē ac nō eē cōtradictiones fieri,in necessario mo do etiā aut impossibili esse consentanea. Haud.n.huic preterea ne cesse esse uera simul illa est necesse nō esse:uel huic impossibile esse illa impossibile nō esse Sed licet vel in vtroq; modo ratiocina ri neq; has mutuo sibi cōtradicere:si quidē in contingētibus am bæ falsæ eē deprehēdūtur. Neq;.n.eē necesse,neq, ēt necesse nō esse id qđ potest esse ac non esse:neq; eē impossibile,neque impos sibile nō esse. Quapropter affirmationes negationesq; penes mo dos & ī his fieri cōuenit. Verū illud oportet intelligas si in modū sumente ꝓpositione solū esse infinitiuū fuerit positū uerbū nega- tionē penes modū solū proculdubio fieri:sed pfectā nō esse id ge- nus ꝓpositionē:ꝑpterea quoniā ad orationē perfectā enunciatiuā opus est uerbo quod ꝑ indicatiuū modū,vt grāmatici uocāt,pfe ratur. Quocirca uel ipsum uerbū est hic quod actu pronūcietur postulabimus:si enunciationē velut in tertia quadā faciamus pso- na.uel quodpiā aliud quod ipsum est in seipso facultate cōprehen dat. Sed in vniuersum hoc de absolutis ꝑ se enunciationibus di ctū est omnibus. In his uero quæ cū modo dicuntur ipso solo est uerbo egemus quod uel efferatur actu uel extrinsecus ꝓpositioni subaudiatur. Aut.n.verbo est actu exprimēdo possibile est ambu- lare Socratē dicimus possibileq; est esse Socratē musicum aut li- cet sine est propositionibus efferamus, dicamusq; Socratē possibi le ambulare,& possibile musicū Socratē esse, tamen ipsum est in utraq; subaudiendū putamus. Cum igitur in suscipiente modū propositione non fuerit est uerbū actu ꝓditum, negationem con sensu omniū faciet negatiua particula soli modo,sed non ipsi esse infinitiuo uerbo,multoq; minus etiā subiecto termino vel prædi cato adiuncta. quando vero & ipsum est in ꝓpositionibus actu ꝓ nunciamus,negationem faciemus non magis modo, quam uerbo est copulanda particula. Huius namq; cras pugnam committi naua lem possibile est affirmationis non magis negationem esse hanc di xeris non possibile est committi cras naualem pugnam quam il- lam possibile non est cras naualem pugnam committi. neq; enim hæc, tametsi verbo est negatiuam iungat particulam, simul unquā

proditæ

proditę erit affirmationi. Vtrũ ergo dicendũ est in oĩbus ꝓpositionibus tũ modo præfinitis tũ carẽtibus, vna ratione ac via negatiuã particula verbo est applicanda negationẽ nobis fieri, ac quẽadmodũ in iis eueniebat affirmationibus quæ sine modo cũ ascititia præfinitionẽ enunciantur est in ipsis verbo actu posito, fieri duobus modis negationes, alias præfinitione, alias ipso est siue actu siue potestate dicatur, negatiuã particulam assumẽte: si vero absq; est omnino efferẽtur ꝓpositiones, in sola præfinitione cõfici negationẽ: vt in his omnis homo animal non omnis homo animal sic in ꝓpositionibus quoq; modũ capessentibus, verbũq; est actu habentibus fieri duobus modis negationẽ affirmabimus, nõnunquam modo, quandoq; est verbo negatiuã sibi particulã uendicãte, sin nõ habeant, penes modũ, solũ, ut Aristoteles quoq; nos docuit? An neq; in præfinitis modo vacantibus ꝓpositionibus quæ penes uerbum est fiunt negationes cõtradicere affirmationibus dicebamus: uerũ cõtrariam fieri in uniuersalibus: in particularibus sub cõtrariã. neque si hoc ita sese in modo carẽtibus habebat, iam & in modo præditis negationes necesse fuit, uti prædiximus, bifariam effici. Omnino nanq; ne differentiã quidẽ in ui vllam hęc obtinet Affirmatio, Socratem possibile ambulare ab hac possibile est ambulare Socratẽ: uel hæc Socratẽ musicũ eẽ possibile ab hac possibile ẽ Socratẽ musicũ eẽ. eodẽ modo neq; hæc negatio nõ possibile Socratẽ ambulare ab hac ambulare nõ est possibile Socratẽ neq; hęc nõ possibile eẽ Socratẽ musicũ ab illa possibile nõ est musicũ Socratẽ eẽ. quãdo quidẽ nec si possibile ꝑ seipsum dicamus, uelut q̃d aliud præter quã hoc quod dico possibile est nos ꝓferre arbitramur. neque ipsa plane duo diuersaq; pronunciamus: sed quasi totum quodpiam unum hoc ipsum possibile est dicimus, ipsumq; hoc enunciamus, subesse in rebus iis talis existẽdi modus quæ ꝓpositione explicantur. idcirco neq; hoc nõ possibile ab hoc possibile non est aliud quidpiam erit. quãobrẽ nihil est quod illis quæ de his Aristoteles tradidit quidquam addamus. Eadẽ & in iis ratio habetur ꝓpositionibus quæ verbũ, est potestate comprehendunt. Namque huius affirmationis bene ambulat Socrates verbum ambulat indicatiuum obtinẽtis in quo non esse sed est continetur, non hanc magis non bene ambulat Socrates esse negationem putes quam hanc Socrates bene non ambulat, Quod si non

ambulante omnino Socrate,id mētiatur qui bene ambulare illum dixit,utrum etiā tunc negationē faciemus negatiua particula modo an magis prædicato adiecta? An ipsam dicendum est semper modo,nō semper tamen eodē sensu applicandā. Nam quo pacto affirmationē duobus modis mentiri accidit, tum nō ambulante omnino Socrate tū ambulante quidem,uerum non recte ambulāte,ita uidelicet res sese & in negatione habebit Socrates nequaquā bene ambulat dicente. Si quis uero de præfinitis cum modo quærat affirmationibus, qua ratione faciendæ in iis negationes sint,utrum negatiua præfinitioni an modo nectenda particula: si quidem im impræfinitis omnem de ipsis commentationē tractauit Aristoteles,facile est respondere,neque in his ipsam alii cuiquā pręter quā modo construendā.propositiones enim nō terminos priuatiuos esse oportet.Sin minus,accidet rursus ueram simul esse contradictionem in proprie possibili & contingente, ubi cōtrarias puoque in æqualiter contingente cōcurrere usu uenit.nā qđ omni cōtingit,hoc prorsus & nō omni in significatione omni cōtingentis,quandoquidē non etiā contingenter omni inesset,quādoque uero & nulli.Constatq; nequaquā fore ut hæc ab illis discrepent quæ inter initia prodidimus,præfinitionē omnis & nullus cum aliquis præfinitione ac non omnis in materia contingente,uel si in futuro capiātur tempore,perpetuo depugnare.nā illic cum propositiones uelut existētes inspiceremus,hæc de ipsis decernebamus Et uero illud quoque omnis & nullus in materia cōtingente simul mentiri:propterea quoniam simul falsas esse ambas sic uniuersales hac in materia necesse est:ut quæ ipsum contingens,quod inesse nonnullis,quibusdam uero nō inesse natura est aptū,omni uel nulli pronunciant dubio procul cōpetiturum: nō secus atq; in prædictionibus fit de iis quæ eueniunt necessario uel non eueniunt:in quibus erit aut nō erit,dicere consueuimus: id quod neq; in ampliore,neque in angustiore, contingente locū obtinet,dicentibus nobis omnis homo canescet in senectute:nullus erit sedigitus. Particulares autē ueraces esse ambas: qua de re contradicere eas uniuersalibus merito accidit. Nunc uero de iis agitur propositionibus quę cum contingenti modo proferuntur uniuersaliterq; asseueramus in indiuiduis omnibus,aut nullo prędicatum fore:quandoquidē nec particulatim cuiquam inerit. Sed

uerum quoq; asserimus, nõ eo qđ natura est uniuersali capido (haud.n.hoc potest omne quopiam ex iis quæ contingenter de ipso prædicantur aut impertiri aut priuari) sed qđ distinctionibus adiectis quibusdam eo deductũ est ut per seipsum uniuersum capax fiat accidentis: ceu cũ dicimus cõtingit ut omnes futuri hac tempestate Athenienses in senectute canescant: sed & non omnes & contingit sedigitum fieri nemíné: sed potest & aliquis fieri. & cõtingit hoc anno atque in hac regione nullo canicularium die imbrẽ incessere: sed incessere & quodã potest imber: & omni brumali uerbi gratia, uel huius mensis: uerũ potest & non omni. Quapropter cũ uniuersales dicimus particularibus in huiusmodi cõtradicere ꝓpositionibus in qbus prædicatũ aut iã existit, aut exitit, aut prorsus fore ut existat in subiecto phibemus, ita ꝓnũciamus, quo nobis ẽt modo Aristoteles in primæ huiusce libri Sectionis cõclusione tradidit, cũ uim discriberet cõtradictionis. Cæterũ si quærat quispiã utrũ hæc cõtingit nullũ esse iustũ hominẽ affirmatio sit, an negatio nũcupãda, affirmationẽ omniũ consensu respondebimus: propterea quoniã absq; negatiua particula assumptus est modus. præterq; proditã in rebus ipsis demonstrationẽ, testẽ huiusce rei citabimus Aristotelẽ: qui ꝓpositiones has contingit nulli uel non omni & nulli necesse uel non omni negationes quidem appellat in Resolutoriorũ tractatu: ob eam q̃ post causam exponemus: docet autem in illis ipsis, non plane negationes, uerum affirmationes esse. Itaq; Nunc uero tantum inquit, præter supradicta compertum nobis sit, hoc contingere nulli, uel cuiquam non inesse, affirmatiuam figuram obtinere: cum non aduerbium cuiquam nomini, non uerbo inesse in oratione illa cuiquam non inesse coniungatur: perindeq; significet propositio atq; non omni competere. infertq; huius illico probationem: cum ait, quippe uerbum contingit, non secus atq; est ipsum statuitur. & quæ hæc sequuntur. Cũ igitur in opere proposito de interpretatione oppositiones Philosophus, omnisq; generis differentias tradere nobis instituerit propositionum, iure negationũ modum exposuit nobis præcipuum. in Resolutoriis uero in quibus compositiones docere nos proposuit syllogismorum, propositiones de quibus & ex quibus constituuntur syllogismi in affirmatiua, quã ipse appellat, figura omnes accersit: quoniã finitum

quid uolumus in syllogismis certúq; colligere:qđ autē finitū est, id ex finitis constat ꝓpositionibus:magisq; finitæ affirmationes esse quam negationes uidētur ut quæ formis proportione respō deant:faciliusq; in iis hac de causa ad ratiocinãdū aptos ineptós ve assequimur propositionū cōplexus. Vocat autē ex iis alias affir mationes,negationes alias, non solū a præfinitionibus diuisione eiusmodi ipsarum faciēda,sed eo etiã qm̄ accidit, ut quæ sunt in libris illis ceu negationes acceptæ,idem quibusdã planè negatio nibus sonent:iis inquã quæ & modū simul & affirmatiuã præfini tionē tollunt:pinde quasi sint,ꝙ de ipsis iamblicus inquit Philo-sophus,uoce affirmatiuæ,negatiuæ uero facultate. Quandoquidē nanq; oppositiones ꝓpositionū penes uel modos uel quantita-tem uel qualitatē capiamus,obiacent uero secundū modos necessariæ propositiones cōtingentibus, quoniam rem illæ de qua ꝓ nunciant,eodē pacto ꝑpetuo sese habere indicãt, hæ modo esse modo nō esse,nimirum impossibilis cū necessarii numeratis hac in re propositionibus,quare & idē eas posse dicentem audiemus Aristotelem,in quanto uniuersales particularibus,affirmatiuæ ne gatiuis in quali,in cōtingēte & necessario,si modum mō: quantū quanto,quale quali opponentes,affirmationi quæ tanquã nega-tio accepta est capiamus oppositam, ut huic cōtingit nulli illam necesse cuiquam huiusq; negationē quæ proprie, hoc est penes modū fit,sumpserimus, nempe illam non necesse alicui consonã huic illam quæ in Resolutoriis uelut negatio assumpta est inueni mus.nam quod alicui necesse non est,id nulli cōtingit: & contra. Eadem & in reliquis propositionibus quæ penes hos modos sūt non solum præfinitis,sed etiam impræfinitis ratio est, si quis ha-rum quoque illas quæ particulam uerbo esse, negatiuam copu-lant,eadē atq; in præfinitis intelligentia negationes censet uocã das. Nanq; huic contingit nō esse,cōtradicit illa penes modū qua litatemq; necesse est esse consentit uero illa non necesse est esse quæ proprie negatio est.huic uero necesse non esse illa contradi cit contingit esse concurrit illa non contingit esse. An uero & cō currentes secundū modū quem diximus inter se propositiones mutuam quandam habeant differentiam,tempestiuum non est in præsentia curiosius disputare: sed eius est quæ de mistionibus in priorum Resolutoriorum priore habetur cōtemplationis. Neq;

enim breuis,neq; in confesso perspicacioribus est ea ratio quæ discernere illas conatur. ut quæ ex falsa suppositione prodeat: quæ suppositio in omni pariter cōtingente cum uniuersali negatione reciprocare uniuersalem affirmationē putat:nihilq;, quod ad hoc attinet,æqualiter contingente plus quam ut plurimum uocato obtinet:uerū cogitur ut contingere quinis digitis nasci omnes homines, ita nullum etiam confiteri. In eo autē quod inesse dicitur,quoniam species huic nulla opposita est propositionis, si in quanto solum & quali oppositam sumpserimus, ut huic inest nulli hanc cuiquam inest,huius negationem quæ est non inest cuiquam illi nulli inest idem sonare inueniemus Qua propter nihil est ꝙ in utrouis tractatu desideretur;id ꝙ suspicari quis potuisset cum eas in neutro opere quæ tanquam negationes in altero acceptæ sunt,tradi uideat:sed genus cōueniens docendi Aristoteles utriq; seruauit.Quod si propositio illa quæ cōtingit udena idest nullum esse,inquit pennatū hominem proprie esse, uidetur negatio,nihil est ꝙ mireris,nam hic negatiua particula ad ipsum quoq; modū uelut illi adiūcta exauditur:atq; hoc pacto proprie negationē facit.Sed est hoc apud Græcos magis cōspicuū. quippe si græce pro udena medena.i.nullū grāmaticū esse cōtingit hominē dixerimus,nō negationē amplius ꝓferre,sed trāspositítiā dubio procul affirmationē uidebimur:qm̄ me græcū aduerbiū negandi, nō queadmodū u generis eiusdē aduerbiū,modis in negatiōibus præponi natura est aptū.haud.n.quo modo uc endechetæ.i. non cōtingit possunt ita & me endechetæ dicere.Sed ad ea redeamus exponenda q̄ deinceps tradita sunt Aristoteli; dicamusq; uelle eum proportionē quandā in modo præditis uocantibusq; propositionibus a nobis capi geometricam:cū quē,inquit, in modo carētibus habēt ordinē subiectæ res ac prædicatæ ad ipsum eē & nō eē eundē in modo utētibus,hoc esse & nō esse ad modos obtinere.atq; in modū nō habētibus negatiuā particulā neq; subiecto neq; prædicato ad negationē faciendā copulari,sed soli uerbo eē oportebat,eodem pacto & in his si non uerbo esse sed modo coniungatur,negationem esse facturam.Hæc ergo propositio Socratem possibile est iustum non esse non erit negatio:sed infinitis atq; ex transpositione uocatis affirmationibus proportione respondebit.eritq; secundum proditam methodum hæc illius

negatio non posſibile eſt Socratem iuſtum non eſſe. nã & has in propoſitionibus modum accipientibus trãſpoſititias nominant. ſimplices autem eas quæ uerbum eſſe abſque negatiua aſſumunt particula non posſibile eſt eſſe Socratem iuſtum. At Ariſtoteles uel hoc loco breuitati ſtudens affirmationem ſimplicem per hoc posſibile eſſe, tantum ſignificat tranſpoſititiam per hoc posſibile non eſſe: nobis nimirum relinquens quaſcunque iis uelimus res ſubiectas prædicatasq; ſubiicere. Differentiam autẽ hanc contradictionũ, ſimplicis inquam ac tranſpoſititiæ uel cæteris modis cenſet, contingẽte & neceſſario & imposſibili ſpectandam. ſuntq; manifeſta ea quæ de illis produntur præter, illud, EA QVAE AFFIRMATIONEM AC NEGATIONEM FACIENTIA: quod de modis dicitur. Hos enim inquit conuenit uel affirmatiue ac ſine particula negatiua acceptos, ut posſibile, neceſſarium uel negatiue & cum negatiua particula, ut non posſibile, non neceſſarium cum uerbo eẽ ac non eſſe conſtruere atq; connectere. Conſtatq; ſumptos affirmatiuos, ſi uerbo eſſe complicentur, ſimplices affirmationes: ſin non eſſe tranſpoſititias eſſe facturos. negatiuos uero ſi ipſi eſſe adhibeantur, ſimplices negationes: ſin nõ eſſe tranſpoſititias reddituros. Tum igitur ideſt hoc pacto attendendum: tum quod poſtea quam oppoſitiones penes dictos enumerauit modos, adiicit, VERVM, NON VERVM nimirum nos monitos uolens, alios quoq; præter ante dictos quatuor, posſibilem, contingentem, neceſſarium, imposſibilẽ, eſſe innumerabiles modos: uerum ſe ad præceptionem propoſitionum, ob causã quam ſupra reddidimus, his eſſe contentum.

III.

ET uero ratione fiunt conſequentiæ ſic ſtatuentibus. Posſibili nanque eſſe conſequens eſt eſſe contingere: idq; cum illo cõuertitur, & non imposſibile eſſe, & non neceſſe eſſe. posſibili uero non eſſe, & contingenti non eſſe, non neceſſe non eſſe, & imposſibile non eſſe. Non posſibili eſſe, & non contingenti eſſe, neceſſe non eſſe, & imposſibile eſſe. Non posſibili autem nõ eſſe, & contingenti non eſſe, neceſſe eſſe, & imposſibile non eſſe. Porrò id quod dicimus ex ſubſcriptione ſpectetur.

PAGELLA.

PRIMA.	SECVNDA.
Posſibile eſſe.	Non poſsibile eſſe.
Contingens eſſe.	Non contingens eſſe.
Non impoſsibile eſſe.	Impoſsibile eſſe.
Non neceſſe eſse.	Neceſse non eſse.
Posſibile non eſse.	Non poſsibile non eſse.
Contingens non eſse.	Non contingens non eſse.
Non impoſsibile non eē.	Impoſsibile non eſse.
Non neceſse non eſse.	Neceſse eſse.

ITAQVE impoſſibile & non impoſſibile contingenti & poſſibili, & non contingenti & non poſſibili conſequentia quidem contradictoriæ ſunt, uerū ordine obuerſo. Quippe hoc poſſibile eſſe impoſſibilis ipſius negatio, nimirum hæc nō impoſſibile eſſe comitatur, negationem uero affirmatio. nō poſſibili nanque eſſe, conſequens eſt eſſe impoſſibile. ſiquidē affirmatio eſt eſſe impoſſibile: non impoſſibile eſſe negatio. At neceſſarium quonam pacto ſeſe habeat uidendum, atque nō ita ſe habere conſpicuum eſt uerum ſequi contrarias, contradictiones uero eſſe ſepoſitas. Non enim huius, neceſſe non eſſe, illud, non neceſſe eſſe, negatio eſt: cum ſimul poſſint ambæ uerum in eodem fateri. nam quod non eſſe eſt neceſſe: id nō neceſſe eſt eſſe.

Conſtat in his de propoſitionū illarū agi conſequentia quæ cū modo proferuntur. Cum autem ſint quatuor modi, poſsibile, contingens, de quorum conuenientia diſcrimineq; poſthac diſputabitur, & præter hos neceſsarium, & impoſsibile, cumq; ex quatuor ſingulis propoſitionis duæ ſimplices, duæ ex tranſpoſitione ſpectentur, quatuor poſsibilis propoſitionibus ordine congruo in tabella expoſitis, inſpicit quo pacto aliorum cuiuſlibet modorum propoſitiones ad has obtineant conſequentiam, hanc inquam, uerbi gratia poſsibile eſse poſsibilis affirmationem

quæ propositio contingentis,quæ necessarii,quæ imposſibilis cõsequatur:eodem & in cæteris modo:Ponitq́; primum propositiones omnes contingentis propositionibus posſibilis cõsequentes esse omnibus,eas quæ similiter illis dicũtur, affirmationi simplici simplicẽ affirmationẽ:trãsposititiã transpositiitiæ.simili modo & in negationibus.Per hæc igitur à se idẽ nullo discrimine sonare posſibile & cõtingens poni,nõ solum declarat cum POSSIBILI ESSE, inquit, CONSEQVENS EST ESSE CONTINGERE,sed etiam cum addit, IDQVE CVM ILLO CONVERTITVR. Imposſibilis uero propositiones rursus simplices posſibilis cõtingentisq́; simplicibus cõsequentes esse pronũciat:nõ similes tamen simplicibus: VERVM ORDINE,ut ipse loquitur, OBVERSO, nempe simplici primæ pagellæ affirmationi simplicẽ negationem secundæ. negationi simili posſibilis & contingentis quæ in eadem est pagella simplicẽ quæ in prima pagella est imposſibilis affirmationem:eadem ratione & in trãspositiitiis.patetq́; id iure optimo fieri.Nã qđ posſibile eẽ est,contingitq́; ẽe,id imposſibile eẽ ridiculũ.uerũ est autẽ non imposſibile esse dicere:quod autem non posſibile est esse, neque esse contingit,imposſibile id esse manifestũ est nobis falsum iri: ut non posſibile,neq; cõtingens est diametrũ esse commensurabilem costæ.ergo imposſibile est cõmensurabilem costæ esse diametrum. eadem & in iis dicemus quæ ex transpositione proferuntur. Simplicibus uero esse ac posſibilis ac cõtingẽtis affirmationibus,simpliciq́; imposſibilis comitem negationi simplicem rursus principio negationem ponit necessariĩ, sitq́; ut sub his posſibile esse contingens esse non imposſibile esse hæc non necesse esse statuatur.Nanque posſibile & contingens cum inter necessarium & imposſibile posita uideantur, neutrique eadem esse extremorum, merito negationem utranque sequentem habere uisa sunt. Sub simplicibus autem posſibilis ac contingentis negationibus, imposſibilisq́; affirmatione simplici,non etiam affirmationem simplicem necessarii,sed transpositiitiam ponit,Quod enim non posſibile & non contingẽs & imposſibile est esse,id necesse esse, dici non potest:sed necesse ut non sit esse perspicuum est.si imposſibile est costæ diametrum esse commensurabilem, eam non esse commensurabilem necesse est.Rursum sub transpositiitiis posſi-

bilis affirmationibus & contingentis transpositit ia locata impossibilis negatione: iure sub illarum negationibus affirmationem reponit è regione suæ ipsius inficiationi oppositam. Rursus uero sub affirmationibus quas diximus transposititiaq; negatione impossibilis, negationem similiter sese habentem constituit necessarii, hoc est sub illis possibile nõ esse, contingens non esse, non impossibile non esse hanc non necesse non esse sub harum autem oppositis, hoc est sub his non possibile non esse, non contingens non esse, impossibile non esse non transposititiam affirmationem præterea necessarii. (nam supra iam sub simplici possibilis negatione desita est, & eas quæ hanc sequuntur) sed affirmationẽ simplicẽ necesse est esse: quæ sola etiam ex necessarii propositionibus illocata remanserat: cum ab ipso iam tres aliæ singulæ, quo modo exposuimus, in sua sede sint constitutæ. His in præsentia hunc in modum digestis, uult in tabella quoque, quam subscriptionem uocauit, quasi iis de quibus docuit subiecta, proditam ab eo ceu pictura quadẽ spectemus ꝓpositionũ sequelã. atque à simplici possibilis affirmatione sumpto initio, deinceps ab aliis modis hac ratione cõsequentes enumerat. Exinde docẽdo ꝓgreditur. assumptaq; in eadẽ delineamẽti uelut pagella transposititia possibilis affirmatione, ab hac rursus ordine reliquorum propositiones modorum consequentes subiungit. tum deinde ad percensendas transit propositiones in altera delineamenti pagella descriptas. Cæterũ quoniã culpa nõ uacat proscriptio prodita propositionũ, tametsi ꝓbabilis minus ꝑspicacibus ob redditas causas uideri queat. per sequẽtia qđ ibi uitiose expositũ est corrigere instituit. Prius autẽ nos rogat attẽdamus, in edita propositionum tabella quonam se ordine impossibilis, quo necessarii propositiones habeant: ut liceat quidnam id sit ꝙ in illa perperam habetur contemplari. quamobrem hæc quoque subnectit, ITAQVE IMPOSSIBILE ET NON IMPOSSIBILE CONTINGENTI ET POSSIBILI, &c. quibus uerbis affirmatiuas negatiuasq; impossibilis propositiones expositas esse ex consequentia, subditasq; possibilis ac cõtingẽtis affirmatiuis negatiuisq; ꝓpositionibus dicit, negationibus aduersus proprias affirmationes rectà descriptis: totaq; simplici impossibilis contradictione sub simplicibus constituta illarum contradictionibus: totaq; trãspo-

sititia sub iis quæ ex transpositione nominātur, sed ordine, quem admodum inquit, obuerso: nimirum obuersione illa circa solum qualitatis ordinē spectāda: propterea quoniā cōsequētes illarum sunt affirmationibus negationes imposibilis nom imposibile, in quā, esse simplex negatio, & transposititia negatio non imposibile nō esse. affirmationes negationibus, tū affirmatio simplex hæc imposibile eē tū affirmatio illa ex trāspositione imposibile nō esse. Quāuis. n. quibusdā cū priuatiue enuncietur ad speciem declinare uideantur negationum, tamen totum hoc eas esse priuatiuas affirmationes confitemur. ideóq; solum hoc uoluit in iis Aristoteles annotasse. Propositiones ergo imposibilis iusto, id ꝙ diximus ordine expositas ait: minime uero illas necessarii. quippe cōtradictionem facientes in eo propositiones ut necesse esse simplicem affirmationem & non necesse esse simplicē negationē, separatim neque recta inter se oppositione expositas esse: cum simplex hæc affirmatio necesse esse infra in secunda pagella sub transpositiria imposibilis affirmatiōe cōstituta sit, eius uero negatio parte primę pagellæ superiore sub simplici negatione imposibilis: rursus hæc affirmatio necesse non esse parte superiore secundæ pagellæ, negatio illius in fine primæ exponatur: quæ autem recta sibi obstant inuicem, non ab iis contradictionē etiam fieri: id quod modorum omnium aliorum eodem inter se uersu oppositæ propositiones habent. Namque hæ non necesse esse & necesse non esse quę simplicibus posibilis propositionibus sunt consequētes, simul mutuo sunt in materia necessaria mendaces. quæ uero transposititiis, nempe hæ nōnecesse nō esse & necesse esse i imposibili. quo factum etiam est, ut contrarias eas appellauerit, qua ratione modo carētes quoque cū inter se cōmentiuntur, contrarias nuncupamus. Falsum igitur eæ sibi inuicem in proditis nunciant materiis quæ è regione sunt expositæ necessarii propositiones. & contra, uerę simul esse in aliis uidētur nonnullis. Nam rursus eæ quæ simplices comitantur, uerum inter se produnt in imposibili materia: quod Aristoteles inquit, cum ait, QVOD NON ESSE EST NECESSE, ID NON NECESSE EST ESSE. quæ uero transposititias, in necessaria.

IIII.

ENIMVERO *in causa id ē quo minus perinde atque*

aliæ necessariũ sequatᷣ quod idẽ ualens impossibile, cõtra ac necessariũ redditᷣ. Nam qđ esse est impossibile, id necesse est non quidẽ esse, uerũ nõ esse. qđ aũt non esse impossibile est necesse id esse. Quamobrem si illa similiter possibile ipsum & nõ possibile, hæc è cõtrario sequuntur. quãdoquidẽ nõ idẽ significat necessariũ atque impossibile: sed obuerso uti dictum est, ordine.

Cõsequẽs sane erat ut ꝓpositionũ ꝓscriptionis prius correctionẽ traderet posthac asserẽdã: ꝓpterãq; sese ĩ tabella supra exposita haberedemõstraret negatiões necessarii. Neque.n. simplicẽ aliorũ modorũ simplicibus esse ꝓpositionibus, sed trãspositiciis ex aduerso suæ ipsius affirmationi iũctã oportuit, neque trãspositiciis illã q̃ ex trãspositiõe appellatᷣ: uerũ simplicibus hãc quoq; ẽ directo suę comitẽ affirmationis: atq; ita quæ ꝑ hęc dicunᷣ, adiceret cõtradictionẽ trãspositiciã: necessarii iurᷣ sub simplici possibilis atque impossibilis cõstitutã esse cõtradictione: sub trãspositicia simplicẽ. Cõuenit.n. rẽ esse prius intelligas, quã cur illa sit quæras. Verũ forte Aristoteles post illegitimũ factæ ab initio ꝓscriptionis indicatũ ordinẽ necessarii ꝓpositionũ quasi ꝑspicacioribus cõsequẽtẽ illarũ expositionẽ ꝓtinus intelligẽtibus, causã ꝑ hęc reddeᷣ iustę ipsarũ cõsequẽtiæ uoluit. Sed quã esse causã dicit, ut simplicibus possibilis impossibilisq; propositionibus trãspositiciæ subiectæ sint necessarii, trãspsiotitiis simplices? QVONIAM IDEM, inquit, VALENS IMPOSSIBILE CONTRA AC NECESSARIVM REDDITVR, atq; idẽ ea ualere quidẽ ait, quoniã eodẽ semper modo habet sese utrunq; illorũ neq; est capax cõtrarii: cũ alterũ sit semper, alterũ semper nõ sit. cõtra autẽ reddi, ꝓpterea q cũ ipsum esse horũ alteri adhibemus modorũ, ꝓpositionemq; facimus simplicem, alteri ipsum apponimus non esse ac transpositiciã propositionẽ constituimus. Nam quod esse necesse est, id nõ esse est impossibile: & quod eẽ impossibile est, id necesse est nõ eẽ. Has igiᷣ impossibilis ꝓpositiones si ꝓpositionibus, inquit, possibilis & cõtingentis cõsequentes eẽ simplicitate illis, uel transpositione similes diximus, succedere ipsis eas accidet necessarii quæ, ut ipse ait, econtrario in his sese habent, hoc est transpositicias simplicibus: & transpositiciis simpli-

ces. His hunc in modum enunciatis, repetit ea quæ de necessarii atque impossibilis communitate & differentia prodidit, eaq; nobis uult in deprompta haberi, nempe idem inter se ordine obuerso valere. Nanque ipsum necesse esse impossibile dixeris ad non esse; & esse impossibile, necessarium rursus ad non esse.

V.

AN *fieri nequit ut dispositæ sint hoc pacto necessarii contradictiones. Nam quod necesse est esse, id esse possibile est, sin minus, negatio consequetur. quippe cũ aut affirmare necesse sit, aut negare. quamobrẽ si possibile esse nequaquã est, impossibile est esse. ergo id eẽ est impossibile, quod necesse est esse: quod est absurdũ.* At vero *ex hoc possibile est esse illud sequitur non impossibile esse ex hoc uero illud non necesse est esse quo fit ut quod necesse est, id non sit necesse: quod minime conuenit. Atqui neque hoc necesse est esse neque hoc necesse nõ esse, illi possibile est esse consequentia sunt. ambo nanque accidere illi possunt: horum utrumuis verum fuerit, non uera etiã erunt illa. nam simul possibile est esse & non esse quod si esse uel non esse necesse sit, non erit utrunque possibile. Reliquũ est igitur ut hoc non necesse non esse ex illo possibile est esse proueniat id. n. uel de hoc, necesse est esse, uerum est. Etenim fit hæc cõtradictio ex hoc non possibile est esse, consequenti. quippe hoc, impossibile est esse, & necesse est nõ esse, illi cõsequens est: cuius hæc est inficiatio, nõ necesse est nõ esse. Itaque & hæ quo modo diximus cõtradictiões sequũtur: nihilq; accidit incõmodi sic collocãtibus.*

Proscriptio supradicta p hæc cõfutat necessarii negationũ, exquisitusq; adeo traditur ordo illarũ in descripta modũ admittẽtiũ ppositionũ tabella, ut nihil discrepet, nihil nõ suo loco positũ sit: sed ordinẽ legitimũ obtineat tota descriptio. Primũ vero quæritur quænã ex quatuor necessarii ppositionibus, duabus simplicibus. transpositiuis reliquis, simplicẽ sequi dicẽda sit possibilis affirmationẽ. Atq; nec, vt ante dicebamus, negationẽ simplicẽ, nempe

hāc nō necesse esse nec vtrāuis affirmationū ceu cōsequētē demō strat illi subnectit oportere, sed solā hāc nō necesse nō eē traspositiā negationem: quæ ad rectū suæ ipsius affirmationi obiacebit. Colligiturq; ex his, cōuenire vt simplex negatio sub trāspositiā possibilis affirmatione statuatur, recta quidē & ipsa ꝓpriæ affirmationi occursura, quasi tres aliæ sint necessarii ꝓpositiones iam suis locis in tabella ꝑ ordinē desitæ. Sic.n. sese his habētibus, non amplius q̄ sibi mutuo cōtradicūt à se inuicē seorsum descriptas eē, vt prius, accidit, cōpetētēq; sibiipsis locū sortietur cōtradictiones necessarii: quæ pariter cū impossibilis cōtradictionibus porriguntur: cōtra vero assignātur atque illæ: id qđ proxime ꝓditū est.

FIERI igitur inquit Aristoteles, NEQVIT VT DISPOSITAE SINT HOC PACTO NECESSARII CONTRADICTIONES. qđ perinde est ac si dicat: fieri nequit vt eo modo dispositæ integrā ad alias obtineāt cōsequētiā, Hāc porro nō necesse esse simplicē negationē simplici illi affirmationi possibile eē nō recte à nobis, velut ei cōsequētē, fuisse subiunctā, præ repta uelut sumptiuncula demōstrat. ea est, huic simplici necesse est esse cōsequētē illā esse necessario possibile est esse. ꝓbatq; id abductione vtens ad impossibile hūc in modū. Nam si hæc, inquit possibile eē ex illa necesse eē nequaquā sequit, hæc nō possibile esse eius negatio cōsequet. quippe uerā eē in oībus vel affirmationē uel negationē necesse est. Verū si hæc nō possibile eē illā sequeret necesse est esse quoniā tū huic, tū ei tantūdē valēti, quæ est nō contingēs esse consequētē illā impossibile eē dicebamus: fieret ut hæc necesse esse & impossibile esse uerum inter se conferent: quod à ratione plane abhorret. hæc igitur possibile esse illā necesse esse oportet sequatur. Itaque hoc præsumpto facile ostenditur non recte à nobis ꝓditū, hanc nō necesse eē sequi ex illa possibile esse. Nā si huic necesse esse cōsequēs illa est possibile esse ut sumptiuncula demōstrauit: huius aūt possibile esse illā nō necesse esse consectatricē esse arbitraremur, ut initio in tabella descripsimus, ex hac igitur necesse esse ꝓueniret eius negatio, nō necesse esse quod fieri nequit. Non ergo sub hoc possibile esse collocāda hæc ē non necesse eē simplex negatio necessarii. Verū neque vtrauis illius affirmationū, uel hæc, necesse esse uel illa necesse nō esse. siquidē ex iis utraque naturā quādā finitā declarat: altera, nimirū simplex:

illá quæ semper fit:altera,hoc est trāsposititia, illā quæ semper nō fit.At eē possibile ancipitē obtinet naturā: atque in ipsum nō eē cadit nōnūqnā.qđ.n.possibile est eē,pōt id quādoque & non eē.quocirca neque harū utralibet cū illa possibile esse simul erit. Itaque tribus explosis necessarii ꝑpositionibus uelut illā seq pos sibile eē,nequeuntibus, hæc nō necesse nō eē,trāspositi tia negatio sola relinquit.quāobrē hæc illi comes adiudicāda est: quēadmodū simplici illi negationi,nō possibile eē cōsequētē eē illā dicebamus necesse nō eē trāspositītiā affirmationē.Pateťq; simplicē hāc negationē nō necesse eē in eū locū quē in superiore tabella hæc nō necesse nō eē,obtinebat,à nobis trāspositū iri:quo fit vt ꝑpositiones omnes oībus cōsonas reddamus.Cæterū nequis quo pacto illā,nō necesse eē,sequi nō posse ex hac,possibile eē hoc ꝑsumpto ostēdebamus,possibile eē,illi necesse eē,succedere,eodē modo neq; illā nō necesse nō eē ex ea ꝑgredi demōstrari posse arbitreť,illud addit ID ENIM VEL DE HOC NECESSE EST ESSE VERVM EST. Haud.n.amplius absurditas cōtinget:si ex hoc necesse esse illud possibile esse sequi dicamus.ex hoc uero possibile eē illud nō necesse nō eē,quippe has ob res usu ueniet ut hoc nō necesse nō esse,illi,necesse eē cōsequēs sit:qđ nō solū absurdum non est sed etiā uerū.Nam quod existentiā habet necessariam,nequit hoc necessariam quoq; priuationem habere existendi.

PROSCRIPTIO VERIOR modum adhibentium propositionum consequentiæ.

PAGELLA.

PRIMA	SECVNDA.
Possibile esse.	Non possibile esse.
Contingens esse.	Non contingens esse.
Non impossibile esse.	Impossibile esse.
Non necesse non esse.	Necesse non esse.
Possibile non esse.	Non possibile non esse.
Contingens non esse.	Non contingens non esse.
Non impossibile non eē.	Impossibile non esse.
Non necesse esse.	Necesse esse.

Verum his ita proditis, iure per ea quæ sequuntur quærit Aristoteles utrum hæc possibile esse, sequi illam necesse esse an nõ sequi, dici conueniat: propterea quoniã hæc ambo vera esse non possunt. Horum autem uidetur utrunq; communire: alterum abductione ad impossibile. alterum recta. dicitq;.

VI.

CÆTERVM *quæsiuerit quispiam an huic necesse esse consequens illud sit possibile esse. nisi enim sequatur, contradictio nõ possibile eẽ cõsequetur. Ac si quis nõ hãc eẽ contradictionem putet, illud necesse est fateatur possibile non esse: quorum vtrunque de hoc necesse est esse: falsum pronunciat.* At uero *contra possibile esse idem secari videtur & non secari: & esse & non esse, qua propter quod necesse est esse id continget non esse, quod falsum est.* Constat igitur non quidquid *possibile est vel esse uel ambulare: opposita etiã posse: sed esse in quibus uerum non sit: primum quidem in iis quæ non per rationem possunt: ut ignis calefactorius est: potestatemq; obtinet rationis expertem.* Compotes *igitur rationis facultates eædem plurium atque contrariorum sunt. ratione carentes, non omnes: sed quemadmodum diximus, calefacere non potest ignis & non calefacere: nec quæcunque alia semper agunt.* Possunt *tamen nonnulla quoque irrationalibus prædita facultatibus opposita simul suscipere.* Verum *hoc illius gratia prodidimus, quod oppositorũ non omnis capax uis est: nec quæ sub eadem specie dicuntur. Sunt uero quædam æquiuocè potestates.* Nam *possibile non simpliciter appellatur: sed alterum quia uerum est, ceu quod actu existat: ut possibile est quenquam ambulare, quoniam ambulat: ac demum possibile est esse, quoniam id actu iam est quod possibile esse perhibetur. alteram uero propterea quoniam ageret: ut ambulare possibile hũc esse, quoniam ambularet.* Atque *hæc quidem in solis mobilibus uis inest: illa uel in iis quæ nequaquã*

mouentur. Vtrunque autem potẽs ambulare aut esse, tum quod ambulat iam atque agit, tum quod gressile est, uere dixeris. Itaque quod possibile est hoc modo, minime verũ id de necessario simpliciter nominare: uerum autem est alterum. Quamobrem quoniam particulari consequẽs uniuersale est ipsum esse posse, ex eo quod ex necessitate esse sequetur: uerũ non omne.

Cum.n.ex quatuor necessarii ꝓpositionibus hãc solã nõ necesse nõ eẽ posse ex hac sequi ꝓbaret possibile esse ex aliis nullã, primũ quidẽ hanc nõ necesse esse nõ sequi ex ea posse demõstrabat: assumebatq; huic necesse esse cõsequẽs esse illud possibile esse: idq; per abductionẽ ad impossibile asserebat: quã nũc &ẽt nobis tentat ad memoriã reuocare: adducitq; illã maiore studio: cũ ex cautione abundãte adiiciat, tametsi quis huius possibile esse non hãc nõ possibile esse, verũ illã possibile non esse negationẽ esse arbitretur nihil tamen ob id plus illi accessurũ. fateri.n.cogetur is, quod necesse dicimus esse, hoc ut possibile sit non esse, fore nonnunquã quod a ratione planissime abest. Tum deinde cũ ad affirmationes transiret necessarii cõfutandas, quasi illi consonans esse neq; harũ utralibet possit, contrariũ ꝓximẽ dictis ꝓnunciabat, quod ipsum quoque ꝑ hæc repetit: nimirũ quod necesse est esse, id vt quandoque nõ sit, esse impossibile: quo modo quod necesse est nõ esse, impossibile esse ut aliquando sit. quod vero possibile est esse, ex eorum quæ alias sunt, alias nõ sunt numero censeri. eoq; fieri ut rursus non hoc etiam possibile esse ex illo, necesse esse has ob res cõsequatur. Quęstione igitur soluẽda, in causa esse affirmat possibilis æquiuocationẽ ut rationũ appareat cõtrarietas: qua sequi posse possibile ex necessario, rursusq; alio sensu atque alio nõ sequi cõtingit. Nanque possibile partim esse inquit, quod actu iã est: ut cũ ambulare dicimus posse, ambulãtẽ: Solẽq; illustrare posse, uel moueri. partim per facultatẽ atque aptitudinẽ duntaxat: ceu cum ambulare sedentẽ posse, & ambulãtẽ posse dicimus nõ ambulare. Sed eius quod actu constat, alterũ cognatũ esse ac natura insitum rei que ipsum posse ꝓhibet, eiusq; specificũ: alterũ aduẽtitiũ, nec semper pręsens subiecto. Atque natura quidẽ insiti, formãq; subiectis, uti diximus, largiẽtis, æternũ hoc esse atque in æternis rebus

subsistere:

ſubſiſtere:vt cœlũ in orbẽ moueri:vel terrã in medio ſitã eſſe uniuerſi:uel Deũ bonũ eſſe.illud nõ quidẽ æternũ,neque in ſubiectis æternis cõſpectabile:quod tamẽ donec fuerint ſubiecta,cũ illis exiſtit:velut cũ hũc ignẽ poſſe dicimus calefacere : & niuẽ hãc refrigerare:cũ reliquũ videlicet eius quod actu eſt ſignificatũ,nẽpe in ſubiectis nõ natura cõditi,ſ iis cõſiderẽt quæ ex poteſtate in actũ trãſiere:quo modo ſedẽtem ambulare poſſe dicebamus. Rurſus eius quod in ſempiternis dicitur rebus,alterũ in ſubſtantiis à materia prorſus abſtractis inquit,ſpectari:ut deorum bonitatẽ intellectionemq;:alterum ꝓxime ab illo ꝑendere,atq; exiſtere in corporibus quidẽ,verum ſimplicibus,& quæ nihil habẽt cõtrarii:ſemperq; ſolo circulari motu agitantur:ſuntq; ab omni moleſtia mortaliũ rerũ excepta. Eius vero rurſus quod à facultate emanat,alterum id eſſe affirmatio quod mutari poteſt in actũ:ſicut cũ puerum in Imperatorẽ diximus poſſe euadere:niſi externa re aliqua impediatur alterũ quod nunquam ad actũ ꝓmouebitur: ſed ipſum eſſe in hoc ſolum obtinet ꝙ facultate ſit : velut in magnitudinũ omniũq; abſolute continuorũ ſectione in infinitũ progreſſuq; numerorũ in ampliorẽ multitudinẽ,Cum igitur tot euariet differentiis poſsibile,ſignificata ſequi eius ex neceſſario quędam aite alia nõ ſequi. Nam quæ prædicata de actu exiſtentibus poſsibilia in iis quæ ſubiectis ſiue ſempiternis:ſiue corruptibilibus ex ſui natura inſunt,dicuntur,hæc in iis etiã quæ ex neceſsitate ſunt uerũ fateri.propterea quoniã ſunt & ipſa ex neceſsitate:quaſi non ancipiti illa cõſtent natura ut eſſe ac non eſſe poſſint.haud enim poteſt ignis calidus non eſſe:nec cœlũ non in ambitũ moueri Quod autem à poteſtate in actum migrauit,ut in ambulare uel bo dicebamus,quodq; in aptitudine vel natura comparata in actum mutari,vel neq; idonea,ſed ipſum eſſe in eo duntaxat ꝙ ſemper poſſit obtinẽte ſpectatur,nõ etiã conuenire neceſſario. Quapropter & ſequi ex neceſſario poſsibile,& nõ ſequi aſſerentes,recte dicimus,alio nimirũ,vt ante de ipſo ꝓdidimus , alioq; mẽtis conceptu. Quanquã.n.non diſtincte huiuſmodi poſsibile ut unica ſpecies illa actu exiſtentis,verum ſimpliciter poſsibile ex neceſſario ſequi ꝓnunciabamus,nihil tamen cõmemorabamus abſurdi. Nã quo modo tereſtrẽ tamẽ ſimpliciter etiã canem nominamus , & Aiacẽ Telamonis abſolute quoque Aiacem, ſic & id genus poſsibile,

simpliciter etiam possibile appellamus. siquidem necesse quoq; est cuiq; consequentes eorum quæ ab ipsis indicantur esse æquiuocas uoces: ut genera speciebus. Sed tradit nobis hæc post Aristoteles: solutionemq; promit dubitationis absolutissimam. In primis uero omnium aduersus eam rationem uerba facit quæ cõsequens esse negat possibile propterea necessario, ꝙ idem esse posse atque nõ esse uideatur, ac PLANVM EST ITAQVE ait, NON QVIDQVID POSSIBILE EST VEL ESSE, VEL AMBVLARE, OPPOSITA ETIAM POSSE: hoc est non esse, & non ambulare non ꝙ in ambobus his ipsis q̃ sunt exempli loco accepta, id quod dicitur intelligendum existimet (nam contrarium ipsum manifestum plane est, ambulandi facultatem non huiusce duntaxat, uerum oppositi quoque esse) sed ostendere nobis uelit, unicam esse in quibusdam quæ possibilia dicuntur, facultatem, minimeq; ancipitẽ. in quibus non etiam res illi succedet qui hoc possibile esse, ex illo necesse esse, consequi negat. additq; qualia sint ea quæ hoc pacto sese habent, nempe ex iis nonnulla quæ rationali carent essentia: uelut inanima: quæ suis effectricibus agunt facultatibus. Itaque cum calefaciat ignis, non potest & non calefacere: & gleba cum in præceps feratur, nõ ferri etiam nequit: nisi quis eam per uim extrinsecus uetet. Quod autem dictum hoc uelit nõn in omnia rationalis expertia facultatis extendi, ut brutis etiam competat animantibus, declarat cũ deinceps addit, POSSVNT TAMEN NONNVLLA QVOQVE IRRATIONALIBVS PRAEDITA FACVLTATIBVS, OPPOSITA SIMVL SVSCIPERE. Nam & passiuæ inanimatorum facultates aperte ambigua natura prę ditæ sunt: ut uestis & secari & non secari similiter potest. & effectrices rationis expertium animalium non unicæ coactæq; sunt: ut in igne ac niue dicebamus. Nam canis, uerbi gratia, cum ambulare queat: potest & non ambulare: cũ obuenientes sibi uisiones sequatur. Quoniam uero ea ratio quæ possibile non sequi ex necessario astruebat, ab iis promouebatur facultatibus quæ in generatione atque interitu sunt, quasi minus aptum ex sui natura necessarium sit ut utroque pertineat: hæ uero non solũ esse, sed nõ esse ẽt possint, ob id occurrẽdi principiũ ab his ipsis sumens, PRIMVM QVIDEM, inquit, IN IIS QVAE NON PER RA

TIONEM POSSVNT. Quæ enim in sempiternis uis inest: ea potissimum ambiguitatem effugit, consonaq; est necessario: de qua deinceps disputat:atque ea qua conuenit diligentia difficultatem soluit. Sunt uero & generascentiū corruptibiliumq; facultates nonnullæ quæ, si subiecta seruetur, non utroque uergant sed existant cum iis & non existant. Quo fit ut is qui posse quod possibile est esse, id omne etiā non esse pronunciat: uel ex his solis, ut ait, quæ semper agūt confuteтur: semper nunc intelligendo aduerbio non ad tēporis infinitudinē, sed quoad fuerit subiectū. Itaque sermonem illum qui posse quod esse possibile est, id omne etiā non esse dicit, non in solis uerum esse facultatibus ratione carentibus, quæ eiusdem esse inter se speciei hoc ipso quod irrationale esse perhibentur, ex ante dictis conspicuum est. Quoniā uero contrariorum esse facultates eas, inquit, uniuersas quæ rationis compotes habentur, compertum in hominibus id quidem est siue artis capias siue uoluntatis rationem. nam qui potest sanare is non sanare etiam potest. planiusq; in iis etiamnū quæ ex præelectrice uoluntate fiūt. inter quas locus etiam consiliis datur. Ergo qui lauari potest uel ambulare, potest is quoque non lauari nec ambulare. quippe præelectio nostra, ut pluribus ante assertum est rationibus, nostræ est dominationis. & quæ fiunt consulto, quælibet agere atque non agere nobis est integrum: In diis autem quid nam dicemus? quam Alexander quoque difficultatem proponit, Aut enim participes rationis esse illorum facultates negabimus: si definitæ sint, semperq; eodem pacto sese habeant ab omni mutatione exceptæ: aut nisi ratione uacent, eas quoque oppositorum esse confitebimur. Recte igitur ille nodum soluit: cogitatricemq; hoc loco acceptam rationem esse ait, quæ ab imperfecto ad perfectum, a propositionibusq; ad conclusionem progreditur: qualis nostra est: uerum non intellectualem, quæq; actu uno simplici cuncta semperq; stante intuetur: qualem ipse esse affirmat deorum mentē: quæ ab omni prorsus exempta materia est, actumq; obtinet ipsi substātiæ concotrentem. An uero nec ferre in illis conuenit huiusce rationis nomen? nam mentem Aristoteles ipse censet uocandam, ostenditq; quodam loco digniorem uel ipsa mente naturam obtinere. Sed hæc in prima responsione, ut sæpe commemorauimus, qua iis occurritur qui contingens nō se-

qui ex necessario arbitrantur. quasi dicat Philosophus ne in iis quidē facultatibus quæ cognatæ maxime inter se sunt, sub unaq; ratione, quam speciem appellauit, spectantur (ratione carentibus intelligo) recte affirmari quidquid esse potest, posse & non esse. His uero subiungit deinceps exactissimam correctionem theorematis: ostenditq; quonam pacto uere utrunque & consequens esse, & non esse necessario possibile, alio nimirum atque alio ipsius significatu dicebatur: atque SVNT VERO QVAEDAM AEQVIVOCAE, inquit, POTESTATES: perinde ac si dixisset, ne si eiusdem quidem esse inuicem speciei maxime facultates omnes concesserimus rationis expertes, potest citata difficultas procedere. Illud tamen ignorandum haudquaquam est, quæ sunt in rebus uniuersis facultates, quo minus sub genus unū quodpiam referantur, non parum abesse: conueniunt enim solo nomine: natura quàm maxime differunt. Deinde diuisionem quoque facit illarum: quam nos anticipando tradidimus: ac quale prædicetur significatum possibilis de necessario, quale uero non prædicetur ostendit. Hæc ergo cum ex iis pateant quæ ante diximus, ordine singula discutientes quæ in serie lectionis considerationem postulant, illic primū, ATQVE HAEC QVIDEM IN SOLIS MOBILIBVS VIS INEST: ILLA VEL IN IIS QVAE NEQVAQVAM MOVENTVR, mobilia dicta esse arbitramur, quæ quidem moueri natura idonea sunt, nec iam tamen mouentur. solaq; id genus ea sunt quæ generationi ac corruptioni debentur. Vim autem eam acceptam esse nō q̃ in sola est aptitudine, sed quæ ab actu separari ex sui potest natura: ut in solis quoque generationem atque interitum sustinētibus uisitetur. Proinde huic Philosophus ea quæ penes actum intelligitur facultate opponenda, subiunxit, illa uel in iis quæ nequaquam mouentur: nimirum coniunctione indicans illa, in his quoq; spectari forsitan posse aliquando huiusmodi potestatem, cum suam ipsorum perfectionē receperint: ad quam properantem habebāt uim aptitudinis. ante hæc tamē in iis quæ ꝑpetuo mouenť, hoc est in cęlestibus: & prius his in immobilibus idest intelligibilibus causis ac diuinis. cum aptitudinis facultati nullus patere in intelligibilibus queat locus: in cœlestibus relinquatur quidem, ut localis illorum mutatio declarat, semper tamen sit actui cōiuncta. nam, quod de

ipsis apposite effatus est in Metheoris, absolutus est semper illorũ motus. Illud præterea, VTRVNQVE AVTEM POTENS SEV POSSIBILE AMBVLARE AVT ESSE bifariã scribi admonemus. aut enim quo modo exposuimus: aut ꝑ possibili nõ impossibile. Ergo si possibile scribat, hic sermo erit de eo q̃ ꝓpositũ initio fuerat, nimirum possibilis nomẽ de utraq; prædicari facultate, tũ quæ ad actũ, tum quæ ad aptitudinẽ pertinet. idcirco ut prædicatũ de actuaria, nõ aptitudinem significante, consequens erit necessariò. ut appellatũ de ea quoque quæ per aptitudinẽ dicitur, ob idq; sese ambiguã præbente, non etiam ex illo sequetur. atque huic illud consentaneum est quod deinceps addit, QVAMOBREM QVONAM PARTICVLARI CONSEQVENS VNIVERSALE EST, IPSVM ESSE POSSE EX EO QVOD EX NECESSITATE EST SEQVITVR: VERVM NON OMNE. Sin pro possibili legatur non impossibile, uelut excusationem eius hanc ab illo poni dixerim, quod ꝓpositionem non impossibile est in primæ tabellæ descriptione sub hac possibile esse locatam permiserit: illã uero transposuerit non necesse esse, eiusq; loco hanc nõ necesse nõ esse constituerit. Vtiq; enim dixerit, hoc non impossibile esse utriq; significato possibilis, uelut hoc quoq; non necesse nõ esse concordat. ea propter hæc ambo illi possibile esse in secunda tabella subiunximus. Illud uero non necesse esse cum possibili cõueniat aptitudinem indicanti, ab actum uero exprimẽte subiectisq; cognato discrepet, iure seposuimus: ne simpliciter possibili consequens esset. Sed impossibilis quidẽ necessariiq; propositiones ut possibilis consentirent propositionibus ꝑ hæc forsitã uidemur curasse, uerum positis in tabella contingentis propositionibus ab initio proposita adhuc quæstio fuerit. Nam pro possibili rursus accepto contingente, ꝑcontabimur utrum huic necesse esse consequens illud sit cõtingens esse: an secus. Si.n. sequatur, quandoquidẽ inter necessarium & impossibile positum contingens, potest quãdoque & nõ esse, q̃d necesse est esse, contingens erit nõ esse. Sin minus consequens sit, incidemus in maius incõmodũ. cũ fateri cogamur fore, ut nõ cõtingens sit q̃d necesse est esse. Itaq; ad hæc respondẽdũ, primũ à possibili contingens discerni solo nomine ab Aristotele uideri. propterea traditam hoc libro diuisionẽ

posſibilis inter initia Reſolutoriorũ ubi de cõuerſionibus tracta tur, planè & in cõtingente dici inuenіemus: ubi. In cõtingente uero, inquit, quoniam uerbũ contingere pluribus appellatur modis (nanq; & neceſſariũ, & nõ neceſſarium, & posſibile cõtingere dicimus) ponitq; illic pro eo posſibile quod ad utrũq; ꝓpẽſum eſt, necdũ euenit: ut hic ſeſe habere contingens arbitramur. Qđ ſi uel definitione ꝓmenda cõtingẽtis, neq; neceſſariũ eẽ ipſum ꝓnũciet, neq; imposſibile, rationẽ nõ eẽ ſimpliciter cõtingentis dicemus: uerũ eius qđ ꝓpriè appellatur, mediũq; inter id qđ ſemper eſt & ſemp nõ eſt, locum obtinet, atq; hãc pariter posſibili quoq; ꝓpriè dicto cõgruere. Deinde ſi ſolum propriè contingẽs capiamus, ipſum quidẽ uidelicet nõ fore conſequens neceſſario: ſed ex eo nõ cõtingens eẽ cõſecuturũ: nõ quaſi ſubſiſtentiã rei funditus tollat: ſed contingentẽ ſolũ ſubſiſtẽdi modũ, quo pacto & qđ cõtingens eſt, id nõ neceſſariũ eẽ exiſtimamus. ſignificatũq; hoc tamẽ contingẽtis rectè affirmauit Ariſtoteles ex hoc contingẽs eẽ illud ſeq nõ neceſſe nõ eẽ. Q m̃. n. diſtat uniuerſo ſui ſignificatu contingẽs ab imposſibili, eẽ uero imposſibile idẽ illi neceſſe nõ eẽ indicat, uſuueniet ut hoc cõtingẽs eẽ ab illo neceſſe nõ eſſe diſſẽtiat: illi cõſonet non neceſſe nõ eſſe. ſic uero & ex hoc nõ neceſſe eſſe cõuenientius conſequi illud dicemus non contingens nõ eſſe. Verũ ſi ſupponamus à posſibili & cõtingẽte id ſolũ ſignificari qđ his ꝓpriè uocatur nominibus, finiuitq; ipſe in Reſolutoriis, cum dixit, Cõtingens autẽ id nomino, quo, cũ neceſſariũ minime ſit, eſſe poſito, nõ quidquã accidit imposſibile, quas pone iunctas iis eſſe imposſibilis neceſſariiq; propoſitiones putabimus? Itaq; qđ ad cõſequẽtiã illam attinet quæ ab his posſibile eẽ & cõtingẽs eẽ deducitur: rectè ſeſe habere inquàm uidebitur initio deſcripta propoſitionũ tabella. Nã propriè posſibile atq; contingens neq; eſſe imposſibile, neq; neceſſe eſt eſſe. uerum ſi curandũ eſt ut omnes congeſtæ in ordinem propoſitiones mutuo cõſentiant, haud ẽt hæc non neceſſe eſſe poteſt illi non imposſibile eſſe ſubiugari: propterea quoniam hoc non imposſibile cũ unũ tollat imposſibile, in duobus ab ipſo reliquis tum contingente, tum neceſſario uerum explicat. non neceſſarium autẽ uno abolendo neceſſario, uerum in cæteris duobus profatur, cõtingente atq; imposſibili. Hæc igitur, non imposſibile inquàm ac nõ neceſſarium, cũ inferẽ-

do cõmunicent contingente,habeant uero & quiddam inter se contrarii,quatenus ab horum altero necessarium, impossibile ab altero inuehitur,cõuenire inter se nequeunt. At hoc non necesse non eẽ illi non impossibile esse uniuersum cõsentit: siquidẽ eorũ quoque affirmationes impossibile esse & necesse non esse idẽ inter se ualent. Quod si quis hac difficultate urgeat,quã ob causã igitur non hanc non necesse esse in primæ tabellæ descriptione sub hac possibile esse constitutam reliquit,illã uero nõ impossibile eẽ aliò transtulit:eiusq; loco illã nõ impossibile non eẽ quæ consonare huic potest non necesse esse reposuit? Primũ hæc(dicimus)nõ impossibile eẽ prior quàm illa nõ necesse eẽ in tabellæ collocata dispositione fuerat:ridiculumq; erat,cũ accidere idem debuisset,nõ posterioris cũ prioribus consonãtiã curare:sed quonã modo prius posteriori uideri posset cõsentaneũ. De in qũ hęç possibile esse & contingens esse tum res inesse de quibus appellantur. tum hoc pacto inesse pronũciant. itaq; has ob res illa impossibile esse & necesse eẽ ab his,alio tamen,alioq; intellectu discrepabunt. nempe hoc impossibile esse quasi rei subsistentiã destruat illud uero necesse esse nõ ita,sed uelut solo existendi modo à possibili & contingente euariet. Ergo ex iis hæc magis impossibile esse quam illa necesse esse expugnetur: quamobrẽ magis quoque hæc ipsis nõ impossibile esse iũcta erit. quàm illa nõ necesse esse. Itaq; iure hac nõ impossibile esse relicta Aristoteles uelut ipsis consequente,solam illam non necesse esse alio loco transposuit.

VII.

IDEOQ. necessarium & non necessarium esse uel nõ esse omnium fortassis principium est. inspiciendaq; alia sunt uelut his consequentia. Itaque ex iis constat quæ pronunciauimus,quod ex necessitate est,actu id esse. quapropter si priora sunt sempiterna,prior quoque facultate est actus. Ac sunt quidem actus alia sine potestate:ut primæ substantiæ. nonnulla cũ potestate:quæ priora natura,posteriora sunt tempore. quædã uero nec actus unquam sunt,sed facultates tantummodo.

Exquisitiore hic consequentia contemplationemq; necessarii

propositiones censet in tabella descripta cæterorũ modorum propositionibus anteire,comitesq; his esse illas:nõ eo solum quod cõmunius esse possibile affirmabatur necessario,de earũq; differentem consequentia subiicere ante oportebat,ac uelut antecedens quod peculiarius est sumere,quonã autẽ pacto sequi ex hoc cõmunius posset,nõ cõtra:sed etiã qm̃ necessariũ sempiternis diuinisq; cõpetit rebus.possibile autẽ qd à necessario differt atque cõtingens à materia expullulant.in hac siquidem propterq; hanc ea cõstat facultas quæ in aptitudine spectatur:ceu potestate omnia,nihil actu obtinentẽ,impossibile uero uel extra ea quæ sunt planè excidit. neque enim impossibile esse diceretur si quoquo modo in ea quæ sunt haberet accessũ uel in materia, uel quæ hac obscurior est,priuatione.quippe priuatio est ad generationẽ necessario:quandoquidem ex illa eorũ quæ fiunt in ipsum esse mutatio emanat. at impossibile mutari in possibile nunquã potest. Quocirca ex hac opus erit necesse esse quæ æternã subsistentiã notat,eæ sequantur aliorum modorum quæ ipsum non esse, uti descriptum est,tollunt,nimirum hæ non possibile non esse, non contingens nõ esse,impossibile non esse. ex hac uero necesse nõ esse illæ non possibile esse,nõ contingẽs esse: impossibile esse. ex his autem manifesta est & oppositarum ipsis consequentia.

EXQVISITISSIMA CONSEquentia modum proferentium propositionum.

Necesse esse.	Non necesse esse.
Non possibile non esse.	Possibile non esse.
Non contingens non esse.	Contingens non esse.
Impossibile non esse.	Non impossibile non esse.
Necesse non esse.	Non necesse non esse.
Non possibile esse.	Possibile esse.
Non contingens esse.	Contingens esse.
Impossibile esse.	Non impossibile esse.

Ab his uero deinceps ostendere cum uelit naturalem se digestionem rerum persequendo necessarii propositiones antecedere

aliis censere,exponere rerũ instituit ordines quo modo proposi-
tæ conuenit contẽplationi.Ante hoc autẽ uelut sumptiunculam
quandã asciscit,priorẽ actũ facultate aptitudinẽ referente natura
esse.probatq; hoc,quoddã uelut corollariũ Geometrarũ more ex
antedictis colligens ad hoc asserendũ utile,nẽpe in eo solo quod
actu est necessarium spectari.idq; nõ iniuria. Nã cũ possibile de
ambobus,uti proditũ est,aptitudine actuq; prædicetur,alterũ ex
significatis qđ de actu fertur solũ posse ullum est necessario con
sonare,quamobrẽ ꝓprie quoque necessariũ, quale est id qđ non
modo est,modo non est,sed eadem perpetuo ratione se habet, in
iis quæ semper actu sunt solis dicetur. Ergo si proprie necessariũ
rebus cõuenit sempiternis,proprie autem possibile, quod cõstat
aptitudine,solis competit generationem interitumq; agnoscenti
bus,erit ut sempiterna ad generationẽ corruptionẽq; subeuntia,
sic actus ad potestatem.at natura sempiterna sunt iis quæ gignũ
tur priora.natura igitur actus quoque potestate prior est. His ra
tione hunc in modũ collectis,philosophice deinceps admodum at
que acrius contemplando de ordinata decentiq; rerum progres-
sione ac declinatione decernit iis consentanea quæ ratiocinando
combrobauit,nempe prima omnium summaq; plane entia,qualia
sunt intelligibilia diuinaq;,syncerum esse actum,uerum talem es-
se dictum iri.hoc nanque entibus iisce conueniet quæ ipsum esse
acceptum materiæ referunt:eaq; de re tum composita sunt,tum
aptitudinis potestate impartiuntur, quatenus forma uel semper
uel quandoque communicari iis potest. quandoquidem semper
quoque actu forma est: potestate materia: actu uero quod ex
utraque constat,quasi forma,seu:quod idẽ dictu est, actu imparti
tum.At in illis,uelut à materia tum substantia,tũ recta minimeq;
de ipsis peruersa notione prorsus exemptis:nullus aptitudini lo
cus relinquetur.ideo neque mutationi cuiquam, neque tempori,
neque formæ uel aliquatenus uel in perpetuũ uendicandæ, qua-
propter nec talis actus sunt,nec dicũtur. Porrò formas ipsas à
materia separabiles actuũ syncerorum nomine appellamus: cum
actum quo modo in compositis,nequaquam secernamus à substã
tia:sed eas in hoc substantiatas dicamus Proinde ueros deos actus
eẽ substantia in duodecimo Metaphysices uolumine affirmat.Et
enim in mutationi accommodatis, in quibus hoc quod est pote-

ſtate & habitu & actu eſſe ſpectatur poteſtatem ad habitum, habitum ad . . um, ut ad peculiarem finem, properantem cernimus. neque enim ſi actus ipſius expers maneat, quidquam emolumẽti præſtabit. Has ob res uero ſapiens Agrigentinus cum Poetas fabuloſa de diis vt humana ſpecie præditis fingentes increparet, de Apolline in primis, de quo proxime verba facerat, eodemq; modo de omni numine abſolute diſſerendo ſubiunxit,

Humanum neq; enim caput eſt in membra radactum.
Non equidem gemina erumpunt ramalia dorſo.
Non pes, non agile eſtq; genu, non hirta pudenda.
Verum ſacra atq; immenſa is tantummodo Mens eſt,
Curis exagitans totum pernicibus orbem.

Atque p uerbũ ſacra cauſam quoque latenter innuit mẽte excelſiorẽ: Quãquã nec fabularũ auctores iis qui illas audirent, tradere occaſiones neglexerunt, qibus ei quod dici uidetur fidẽ nõ eſſent habituri: niſi aũt ſtolide ſint affecto animo, uerũ quæſituri ſenſum eſſent, qui à quouis fabularũ figmẽto clãculũ ænigmate indicatur. Nam quoniã pacto humanũ ſpeciẽ referãt quę ex Cœlo & Terra, ſiue iis quę ſunt in ꝑpatulo, ſiue ut vere tradiẽ atq; hos trãſcendentibus abditis cauſis dicuntur genita? quis uero Cœli pudenda ut verba ſonant exciſionesq; illorum capere ſuſtinebit? atque ex ipſis in mare proiectis natam Venerem? deuorationes quoque, ac rurſus uomitus liberorum? & quæcunque fingunt ſimplicioribus opitulãtes fabulę præ ſe ita ferẽtia? quo modo autẽ in diis cõcubitus dicimus? non ne ſimiles illi intelligemus quẽ Cœli & Terræ fuiſſe fabulãtur? Sed redeamus unde in hæc ſumus egreſſi, miſeratione nimirũ commoti in adoleſcẽtulos qui fabulas ipſas hiſtoriam eſſe autumant. neque intelligunt.

Sunt igitur huiuſmodi ſimplices formę atque intelligibiles. Quæ uero compoſitæ, atque ab illis progreſſum ſortitæ, materiæ fiunt participes, quæ formę uel perpetuo retinendæ idonea ſit, ut cęleſtia, ſi in iis quoque materiæ nomen cõmunius oportet appellare, uel ipſam per uices ſuſcipere atque amittere, uelut quæ Lunę ſubiacent, has actu, uerum non actus eſſe affirmabimus. Atque in quibus ipſum poteſtate eſſe tẽpore ab eo quod eſt eſſe actũ diſtinguitur, in iis tempore prius erit poteſtate eſſe: actu eſſe prius natura. prius nanque ad hoc apte ſeſe quidquã habeat opor

tet,quo etiam ad illud postea queat deduci ad quod sese commode habuit. Verum quoniam perfectum id est quod actu constat, imperfectum quod facultate habetur, prius autem natura perfectum est imperfecto,(nanque à superioribes secundum naturam ad inferiora procedit decenti ordine successiua rerũ generatio)ꝑspicuũ est fore, ut quod actu cẽsetur, ei quod potestate cõsistit natura antecedat nisi.n.prius hõ actu extiterit, quo mõ ꝓcreari queat embryũ, quẽ dicimus hominẽ esse potestate? Multũ uero latitudinis, seu magis ꝓfunditatis facultate & actu sese habẽtis cõplexus obtinebit: cum ab actu in aliquibus ualẽter adeo possideatur facultas ut ꝑ solã rationem cogitationẽq; ab eo diuellatur uelut in cælestiũ habetur substãtia. neque.n.fuit aliquãdo Sol potestate: deinde actu euasit: si fieri nequit ut, cũ Deus sit, ordinẽ in rebus uniuersis præcedat temeritas: indecensq; rerũ digestio decentẽ: cõditorq; uniuersi nonnunqnã facultate & imperfectus opifex, alias actu perfectusq; sit: demumq; prælectionis atq; ex hac ꝓuenientis ab eo quod primũ nolit ĩ id quod postea t fabricari mũdũ uelit mutationes, ac tẽporis cõsors Deus ille sit qui uniuersam in ordine mutationẽ quæ perpetuo fit, ipsamq; essentiam mutabiliũ , atq; esse ipsum temporis in rerum naturam producit. In quibusdam ipsa tempore quidem seiungatur, ita tamen, ut sequentem ex necessitate actum habeat quemadmodnm in circulari ipsoruui motu deprehenditur: erat enim Sol prius potestate uerbi causa in Ariete. post acta in ipso est sed non põt non esse, propter continuitatem inquietudinemq; circularis motionis. Sunt tamen nonnulla in quibus etiam discerni ab actu tempore queat facultas : quæq; non omnino properantẽ ipsam habeant: uelut in iis quæ sub generationẽ cadunt. Haud enim embryum ipsum quoniam facultate homo est, iam necesse est quoque ut usque ad absolutum tẽpus utero gestatum homo actu fiat. declarant id fœtus qui abortu eliduntur. Extremum obtinent ordinem in rerum natura q̃ sola facultate cõsistunt: neque ad actũ produci unquam possunt: ut in infinitũ sectio continuorum, & auctio numeri. nunquam.n.ex iis quidquam actu fiet infinitum. nec tamen deficit in ipsis uel diuidendi progressus, uel augendi: habentq; ad hoc aptitudinẽ duntaxat. Rerum igitur decoro ordine cõstitutam degenerationem cerne. Aliæ synceri sunt actus ab omni mutatione motuq; inde prouenĩete absolu-

ræ. Aliæ cum ſemper moueātur, actū habent quatenus ſunt, facultati coniunctum. quòd vero ad delationem pertinet, tempore quidē ab illa diſcretum: eius tamen neceſſario comitē. Nonnulla cū quodam obtineant tempore, ut & ſint, & motu agitentur, facultatem habent ad utrūq;, quæ uelut ꝓdidimus, antegreditur actui: neque eius compos planè eſt. Aliqua, poſtremo cum in ſola conſiſtant facultate, deduci in actum ex ſui nequeunt natura.

THEOREMA DE VI OPPOſitarum propoſitionum.

I.

VTRVM *aūt affirmatio negationi, an affirmatio ē affirmationi contraria, oratioq; orationi quę omnē iuſtū eē pronūciat hominē, nullū hominē iuſtū perhibēti: an quæ omnē hominē iuſtū inquit, omnē hominē iniuſtū aſſerenti: uerbi gratia utra ex hiſce cōtraria eſt* Callias *iuſtus ē: nō ē iuſtus* Callias: *ē* Callias *iniuſtus? Nam ſi quæ uoce explicant̄ ijs quæ mēte uolutamus cōſequentia ſunt, contrarii vero in illis contraria eſt opinio, ut quæ omnem iuſtū eē hominē putat, omnē hominē iniuſtū eē cēſenti, neceſſe ē in ijs quoque affirmationibus quæ uoce proferunt̄ res ſeſe ꝓinde habeat. Quod ſi illic cōtrarii minus opinio cōtraria ē, neque affirmatio affirmationi cōtraria, ſed prodita erit negatio. Quare cōſiderādū eſt qualiſnā falſa opinio ueræ cōtraria ſit opinioni, utrū illa negationis, an quæ cōtrariū eſſe opinat̄. id aūt ita intelligo, uera de bono eſt opinio quæ ſā bonū id eſſe: alia falſa non eſſe bonum: alia uero eſſe malum: utra ueræ contraria ſit harū. atque ſi una ſint, contrariam eſſe ad utram pertineat.*

ABSOLVTA eſt quatuor libri capitum illorum præceptio quæ inter initia enumerauimus commentatioq; de interpretatione finē ut mihi uideturquem debuerat recepit. Nam quæ ſequūtur aut legitima nō eſſe Ariſtotelis ſuſpicor, ſed ab aliquo qui eo, fuerit poſterior addita: cum il

lud animaduertã cõtraria sentire in libris suis omnibus uideri Philosophũ iis quę hoc loco differũtur.aut ab eo quidẽ fuisse cõscripta,verũ ut qui lectorem modo exercere ad rationes eas diiudicandas quæ ꝓbabiliter quidẽ,non tamen vere dicerẽtur uoluerit.perindeq; faciat atq; is qui nõ facile cõfutandas rationes tradidit quæ abolere motũ uidẽtur.id quod uel in Prædicamẽtis,cũ de ad aliquid sese habentibus ageret,nouimus fecisse : vbi non simul omnino natura eẽ quæ sunt ad aliquid asserere cõtẽdebat:sed sensibile prius sensu eẽ:& sciẽtia scibile.cũ tamẽ in secũdo naturalis Auscultationis Theorema de cõiunctã Relatiuorũ subsistẽtia,dilucide,subtiliter,breuiq; simul oratione explicauerit nobisq; illorũ soluendorum ausas præbuerit,quæ in Prædicamẽtis ꝓdidisset quæ causa Porphyrio quoque fuit,opinor,Philosopho,ut huiusce theorematis expositionẽ recusarit. Quod si uel nobis gerendus est mos cõsuetudini,dignaq; hæc,uelut elaborata Aristoteli,sunt habenda,quibus nonnihil curæ impendamus institutum illi esse dicendũ est theorema quoddã inspicere eius operis quod in manibus est proposito cõsentaneũ.Nã cũ uera sit quædam affirmatio, vt iustus est Socratas duæq; huic falsæ refragentur ꝓpositiones tum ipsius negatio Socrates iustus non est,tũ quæ illi contrarium quod ab initio prædicatum est,de eodem affirmat subiecto , ut quæ Socrates iniustus est inquit, utra ex falsis dicenda sit inquirit fortius ueræ repugnare:vtrum negatio ne an affirmatio contrarii.Atq; acerbiorẽ negationis aduersus affirmationẽ esse quam affirmationis contrarii pugnã iudicat. Eodem pacto uel si falsa principalis affirmatio sit,quæ huic reluctantur uerum decernant. Ideo factum quoque est ut utrunq; ipse,perinde quasi nihil referat,in problemate posuerit,modoq; qualis uera opinio falsę opinioni aduersetur,modo utra ex falsis veræ contraria sit. Idem de oppositione pronunciat uniuersalium quoq; propositionum,quas contrarias appellauimus.Proinde & necessario propositum uidetur theorema suscitare:cum doceat non temere contrarias nos illas uocandas censuisse.Ac nunc quidem oppositionum duntaxat carũ quas commemorauimus mentionem fecit.ad finem autẽ uniuersalium quoq; oppositionis ad particulares meminit.ut propositum sit in demonstrationem , inficiationis pugnam cum affirmatione, tum contrarię in quibus contraria esse negatio potest

affirmationi,tum in omnibus eius quæ illi contradicit,maiore dif fidio laborare,si cæteris contrariarũ affirmationum differentiis cõ feratur.Iure autem neq; impræfinitas hoc loco,neq;,subcõtrarias ab eo fuisse acceptas,suo loco deinceps ostendemus . Hęc igitur de iis ipse hunc in modum statuit:fortasse eo respiciens quod infi- ciationẽ absolute in oĩbus & quæ sunt & q̃ nõ sunt capere,affirma tioniq́; opponere nobis liceat.non tamen in omnibus etiam con trarii sit affirmatio.Nam cum quod initio prædicatum est à cõtra rio nullo oppugnatur,siue substãtia sit id,siue quantũ:siue ab aliis prędicamentis emanet,quæ non accipiãt contrarietatem,siue con trariorum etiam quorundam medium sit , tunc vt affirmationem inuenias contrarii fieri nequaquam posse compertum est . cum & oppositioni quæ necessaria ad oppositionum commentatio- nem visa est , contradictorię inquam , dignitatem ante cæteras omnes comparare alioqui velit.At Syrianus ille magnus opti- me subtilissimeq; de hac quęstione arbitratus est,euidenterq́; ad modum ostendit quo naturæ pacto res sese habeant , mutuiq; di- scriminis,atq; animi nostri communes conceptus ac sponte inna- tos consentientes iis esse affirmat quæ voce proferimus:& ipsum per se quodlibet argumentum in quæstionem uocat:docetq; arti- culate quid recte in ipsis,quid probabiliter,non tamen exquisite tradatur , postremoq; omnium planè diuinum Platonem testem adducit,qui negationem inquit,in Sophista diuersum quidem ali- quid significare ab affirmatione:non tamen illi cõtrarium: propte rea quoniam contrarium unũ est uni.neque enim iniustam naturã esse,ut vni plures hostes cõparet à magni uero negatione , id quod traditur in Sophista,qua non magnum dicimus,nihilo magis par uum quam æquale indicari.Quamobrem in sexto quoq; de Rep. curam censet maiorem robustioribus naturis quàm exilioribus, quo minus corrumpa ntur,deberi.causamq́; huiusce affert.rei Ma- gis enim contra rium malum bono quàm nõ bono est inquit,idest reliquo eorum quæ à mali negatione significantur : quamuis hoc tanquam euidens omissum,ipsumq́; non bonum sit pro neq; malo neq; bono acceptum- Et uero perfectiori ipsius Aristotelis tradi tioni parere nos iubet,q in decimo Theologicę tractationis distã tiam affirmat cõtrarii plurimã esse à contrario:verũ non negatio nis ad affirmationem cum ait,Quandoquidẽ uero plus ac minus

differre inter se illa contingit quæ differunt, est & differētia quædam maxima.uocatq; hanc contrarietatem: & quæ ab his deinceps addit:non logica magis ut hoc loco probatione utens :quo mentem,uti dictum est,nostram exerceat:sed in ipsis quæ sunt afferens rebus cęterarū maximam esse contrariorum differentiā.proinde perfectā esse eā,nihilq; habere quod cadere extra ipsius ambitū queat.Sic in prędicamentis quoq; nō iustū & nō iniustum iusti esse atque iniusti quæ cōtraria sunt,spacioq; inter se distāt plurimo,medium dixit:id quod cæteris quoq; cōtrariis subesse omnibus prodidit:si editam in Prędicamentorum tractatu definitionē illorū attendamus.In commentationibus itē omnibus naturalibus contraria fieri ex contrariis censet: ut quæ mutuo plurimum distent:ac finita certaq; sint. Quod si ex iis quę in medio sunt fiant nonnunqnam,quæq; simpliciter ab eius quod fit negatione, partim uero ab huic contrarii affirmatione declarantur, ut albū ex fusco, quod simpliciter non album,partim autem est nigrum ea fieri ex illis dicit,non quoad ille simpliciter ab eius quod fit negatione indicentur:sed quatenus contrario quadantenus impertiantur,perinde quasi inficiatio non perfectam omnino ab affirmatione differentiam comprehendat.Proinde minime ab iis dissentiens quę prodidit Plato in Sophista, contrarium id quod est, ei quod nou est pronunciat non esse,ubi de contrariis motibus mutationibusq; in quinto decernit Naturalis Auscultationis. Consonum his quoq; prœmium est operis Topici,in quo Subcontraria nominantur illa quę inuicem opposita contradictoriæ sunt quasi non pfectā inter se contrarietatē obtineāt. Satis igitur iis est qui possunt iudicandæ horum ueritati incūbere,si ea legunt quæ à diuino illo viro in hæc sunt conscripta.Verum quoniam cum solā scribere,de his perpensionē statuerit ,nequaquā in ipsorum verborū declaratione uersatur,quo gregarius quoq; expleatur auditor, tētauimus nos huiusce etiam theorematis , qua forma superiora quoq; exegimus , explanationem moliri. In discussionibus uero cum nihil excogitare præter ea quæ contemplatus ipse est nobis liceat,nō recusabimus uel ad uerbum ea scribere aliquando quæ uir ille memoriæ prodidit .Primum itaq; ipso per se pblemate inspectando tametsi nonnulla sit in non albo aduersus album contrarietas,hanc tamen à nigro dicemus,nō per accidens, ut ab ama

ro uel calido,sed pro ipsa oppositionis natura contineri. quippe amarū nihilo magis albi quam calidi uel alterius cuiusuis genere diuersi sublationem indicat.nigrū p se potissimūq; solū oppugnās album,definite videlicet ac per se unius albi interlitionem notat. haud vero ipsum prorsus ē non albū controuersiam illam obtinent quam nigrum aduersus albū suscepit.est.n.non album principiū quo ab albo discedatur,ut ī decimo disputatū ē Metaphysices.Procedens vero atq; in totū perueniens,finēq; iā obtinens,fit nigrum ac partim id quod est aufert duntaxat:partim ab hoc contrarium etiā ponit.Nam si uel in simplicibus uocibus nō albū cōtrarium eē quis albo dixerit,primū eodē priuationē ac contrarietatem aget.Deinde non unum ē vni contrarium dicet: siquidem quod est non album,id & fuscum & luteum,& flauum atq; nigrum est.Tertio loco oppositum erit indefinitum incertumq;, finito ac certo.dicitur enim de omni uel albū uel non album. quapropter contrarię substantiæ erunt albo:quantitatesq; :ac cætera genera. Sed quę proprie contraria uocantur,aut species ambo sint oportet:facultatemq; utrunq; & actum habeat: alterumq; par uiribus alteri sit:ut & confligere inter se valeant:neq; una species ab altera corrumpantur,perfectionemq; labefactet uniuersi, ut in albo res sese habet ac nigro calidoq; ac frigido : reliquisq; similibus. Aut extremus ab altero delapsus alterum sit,ac finito significetur nomine:siue priuatiue,quēadmodū ī iniustitia atque,amētia dicat: siue non etiam:ut in timiditate:aptumq; sit ex sui natura in illud reuerti:ut in modestia & petulantia uirtuteq; omni & uitio:demū q; bono ac malo.Malum nanq; non forma finisq; est ueluti bonū dicitur tamen ipsum quoque uelut extremus à bono elapsus : ac tunc finito significatum nomine contrarium esse,cum natura idoneum est in speciem ac bonum referri.Cum autem eiusdem in subiecto formæ præsentiam absemtiamq; absolute contemplamur aliam quandam facimus nec contrariorum oppositionem. Vbi enim priuationem habet absentia, uel eius ipsius potestatis qua formæ iteratur aduentus fit priuatio illa de qua præceptum est in Prædicamētis.Sin solius actus absentia sit,fit ea priuatio quæ ex sui natura remeare in speciem potest:quam hæc de causa,licet in finito declaretur nomine formæ contrariam in naturali auscultatione appellandam censui. Hæc igitur uelut in digressu transfegimus;

mus: nimirum cum apud veteres compertes contrariorũ opposi torũq; p priuationẽ & habitũ significationes diuersas, deq; boni & mali oppositione tradere articulate uoluerimus:quæ multis ne gociũ exhibere cõsueuerunt. Quod si ita res sese in simplicibus ha bet uocibus, patet in enunciatiuis quoque orationibus quę contrariũ affirmat, cõtrariũ affirmãti maxime repugnare. Societas nã que dissidiũq; ꝓpositionũ ex cõplétium ipsas vocũ simpliciũ facultate spectatur. Enimuero non ita solum à nobis existimari sed per animi quoque conceptiones ex sese ingenitas neque à doctore traditas humanã vitã seruari, hinc erit conspicuũ, Expetendũ omnibus bonũ est:fugiendũ omnibus malũ, quis ergo nisi uicino uti liceat bono, duobus ipsi ꝓpositis in uisum sumendis, non bono, cõsensu ue omniũ malo, prę eo qui nõ iuuet illũ eligat qui lædere conetur! Nã si idẽ simul nõ bonus malusq; sit, fugiẽdus magis erit nõ quoniã sit ĩ utilis, uerũ quatenus ꝓter id ẽt noxius. eadẽ & in non iusto ratio est atq; iniusto, cæterisq; similibus. Itaq; cũ aperta ex hisce rerũ natura enunciatiuarũq; orationum facultas de quibus agitur fuerit, considere mus deinceps quę de illis ꝓposita argumentatione asserũtur. Is igitur qui uerborũ omniũ seu theorematis est auctor, quæstionẽ in iis tractat ꝓpositionibus quæ ꝓnũciatiuæ sunt orationis:duasq; affirmationes capit, uniuersalem alterẽ uniuersaliter, alteram singularem opponitq; singulari tum veram eius negationem, tum affirmationem contrarii. vniuersali autem vt negationem non illam quę ei contradicit, sed quæ vt cõtraria repugnat, hoc est uniuersalem negationem oppositam statuit. & præter hanc, uniuersalem contrariam affirmationem. instituitq; vtrum negationes eæ sint quæ magis aduersentur affirmationibus, an contrariorum affirmationes inuenire. Cauteq; admodum quæstionem ad suum reuocat propositę rei principium, inter nas inquam uocatas orationes, opinionesq; de rebus animo insitas à quibus foras fluentes orationes proferimus:uultq; quo modo oppositiones quas diximus propositionum in opinionibus uisę fuerint, sic in uocalibus quoque sese habere enũciationibus. hoc ergo recte ab ipso excogitatum est, sciteq; proditum. Quod si uniuersales propositiones eas quas vocant contrarias, proprie contrariorum similitudine, hoc nomine, ceu simul quandoque mentientes appellamus, patet pugnam mutuamq; illarum controuersiam leuiorem ea pugna ducendã esse, qua dicta presertim potissimũq;

contraria confligantur, hæ uero utiq; fuerint quæ audent contraria de eodem affirmare. Sed hoc uel examinādis particulatim argumentis exactius considerabimus, & præterea quonā pacto contradictionis oppositio sese ad contrarium affirmationem oppositionem habeat: quæ nobis in præsentia in contemplationem proposita. Quod aūt ad uerba attinet, illud, NAM SI QVAE VOCE EXPLICANTVR. pro si ergo dictū est. neque enim causam alicuius reddit quod supra dixerit, ut ob id locum habeat causalis coniunctio: sed rationem ac uiam docet qua cōfligentes maxime propositiones à causis ipsis proficiscendo æstimemus. Quod antem ad finem proditum est dictionis.

ATQVE SI VNA SINT, CONTRARIAM ESSE AD VTRAM PERTINEAT talem habet sensum, opinio est de aliquo bono uelut modestia, quæ hoc ipsum dicit nempe esse bonum: altera quæ bonum asserit non esse. tertia quę malum esse ait. Vsu igitur uenire inquit, ut & negatio que modestiam bonū inquit non esse, & affirmatio contrarii quæ modestiam esse malum putat, alias dissentiant inuicem, alias uero concurrant. Quandoquidē enim alia medio prædita cōtraria sunt, alia carent, si ex interceptorum medio cōtrariorum ea numero sunt quæ prædicantur, affirmatio contrarii consequens nō erit negationi. neq; enim quod nō est albū, id ut nigrū sit necesse iam est, sin ex iis constāt quæ uacāt medio, idē significant tum negatio, tum affirmatio cōtrarii, cum de aliquo pronunciant quod capax eē ex sui natura contrarietatis queat. Nam quo modo quod est impar, id non par protinus est, sic quod est non par, ut impar sit est necesse. In quibus igitur negatio contrariiq; affirmatio concurrunt, non etiam fieri potest ut utra ex iis ceu diuersis quæramus primæ magis affirmationi aduersetur: una siquidem ambæ quodam pacto sunt facultate. Vult aūt scrutari: qua in re hæc quæ facultate una est, cū initio posita affirmatione magis dimicet: utrū quatenus id neget quod inest, an quod non inest affirmet. refragantur exempli causa propositioni ternarium esse parem dicenti, tum quæ ternarium parem inquit non esse, tum quæ imparem esse confitetur: cum idē significent ambæ. Itaq; nō par hoc atq; impar qua in re magis pari reluctetur, utrū quatenus non an impar sit, exquirit.

II.

CONTRARIAS *igitur eo definitas esse opiniones*

putare, quoniã sunt contrariorũ, mendaciũ est. Quæ.n. bonum, eẽ bonũ & malũ eẽ malũ arbitratur, eadẽ fortasse, ueraq; ẽ: siue plures sint, siue una. At hæc sunt contraria: uerũ non eo ꝙ sint contrariorum, sed magis quod contrario sese habeant modo.

Cõceptũ ipsum mẽtis vnde ꝓmouẽtur ii qui ĩ opinionibus quę de cõtrariis habentur pugnã dicunt ꝓpositionũ spectari uehemẽtissimã, criminari uult primũ sermo iis qui aduersus hoc uelut aduersarius litigator sese opponere conatur: atque nõ sanũ inquit contrariorũ opinionũ iudiciũ hoc eẽ qđ est de contrariis rebus ꝓnunciare. Proinde illã quę modestiã bonũ, & quę petulãtiã malũ eẽ opinatur de contrariis quidẽ tũ subiectis, tũ prædicatis decernere, nõ mutuo tamẽ eẽ contrarias: propterea quoniã hę simul uerę sunt: cõtrariæ aũt nũquã simul uerũ cõmostrãt. omnino nanque ut simul cõtraria sint, fieri nequit. sed manis æstimari cõtrarias opiniones oportere, quatenus de rebus iisdẽ contrario mõ enũciantur: quo pacto sese habent affirmatio negatioq;: ut sequẽtibus asserere tẽtabit argumẽtis. Illud porrò SIVE PLVRES SINT, SIVE VNA, de iisce ꝓdit ũ est quæ bonũ, bonũ dicunt, & malũ esse malũ; quoniã plures quidẽ sunt; ut quæ tũ subiectis, tũ prædicatis utunt diuersis: cæterũ una uideri etiã possunt: non in eo solũ qđ uerũ simul fateãtur. sed ẽt ꝙ ab uno sensu ꝓmanẽt, animiq; affectu. Aduersus hæc uero dicendũ est, qui contrariarũ pugnam affirmationum contradictoriæ præstare arbitrantur, nõ eas opiniones quæ de contrariis simpliciter rebus statuunt, contrarias esse affirmaturos. haud.n. sanẽ eas dicent quę contraria de contrariis, sed quæ contraria de eodem existimant. hæ. nanq; eæ sunt quæ reuera contrario modo opinantur.

III.

ITAQVE si boni opinio est, bonũ id eẽ, alia non bonũ, est uero aliud quid, qđ nõ inest, nec põt inesse, nulla ex aliis ponenda, nec quæ inesse ꝙ non inest opinãtur, nec quæ ꝙ inest nõ inesse. infinitæ.n. utræq; sunt, tũ quæ inesse ꝙ nõ inest, tũ quæ ꝙ inest non inesse arbitrantur. uerũ eæ in quibus deceptio est. at hæ sunt illæ ex quibus generationes emanant. emanant autẽ ex oppositis generationes. quamobrem deceptiones quoque.

Secũdũ hoc argumẽtũ ad propositũ nobis problema traditur, qđ contradictionẽ deinceps affirmationũ cõtrariarũ oppositioni cõparat. deduciturq; hũc in modũ. Quãdoquidẽ uolumus quæ ex falsis opinionibus maxime contraria ueræ sit inuenire, postulato utẽs manifesto, unũ eẽ uni cõtrariũ, colligit ratiocinãdo negatio nẽ maxime eẽ affirmationi infensã. Q m̃.n. infinitæ inqt sunt q̃ cũ illa depugnãt falsæ affirmatiões negationesq; , cẽsentq; alteræ ineẽ ea q̃ nõ in sunt alteræ q̃ insunt nõ ineẽ, aduersus eã uerbi cã affirmationẽ q̃ bonũ qđ bonũ est putar, p̃liant affirmatiões eæ q̃ bonũ fugiẽdũ, bonũ eẽ malũ, bonũ noxiũ eẽ arbitrant. negatiões uero illæ q̃ bonũ nõ eligẽdũ existimãt, bonũ non utile, bonũ non amandũ. neq; aliã magis alia dicemus falsitatis teneri, harũ nullã oportet illi cõtrariã eẽ dicere q̃ bonũ id eẽ qđ bonũ est opinat. ambæ siquidẽ hæ infinitæ incõprehẽsibilesq; sunt. unũ aũt uni, & finitũ finito contrariũ est. Q uanã igitur utẽtes regula unã illã ac definite pugnãtẽ inueniemus? nimirũ deceptionis, inqt, principio ac uelut radice. hoc.n. unũ ex confesso est: ac finitũ. Fallimur.n. cũ id ꝙ bonũ est, & noxium uel malũ: & non utile uel non exoptabile autumamus. sed unũ horũ omniũ principiũ. i. qđ ipsum non eẽ bonũ putetur. Porrò cũ principium hoc deceptionis quodnã sit ostendere nobis nelit, eẽ id dixit ex quo emanat generatio. generationẽ uero constare ex oppositis, hoc est ex propriis eorũ que fiunt priuationibus negationibusq;. albũ nãque ex non albo fit album: & hõ ex nõ homine: similiq; modo in iis absolute q̃ fiunt omnibus. quocirca fraus quoque in his est, inqt, finitaq; cõtrarietas: præcipuaq; hanc ob rẽ pugna. Ad hæc igitur dicendũ est, unũ qui dẽ unius omniũ cõsẽsu hostẽ eẽ oportere, minime tamẽ cõuenire ut quæ qđ bonũ est, id malũ eẽ suspicat, uelut una ponat ex multis, & quæ nõ suppetũt bono, ea illi inesse p̃nũciabimus Nã quẽ admodũ inter negationes quæ nõ inesse illi ea q̃ insunt affirmãt, una erat q̃ definite cũ illa certabat, nẽpe ea q̃ qđ est bonũ id non bonũ eẽ, sic inter infinitas affirmationes q̃ ipsi nõ suppetẽtia, dicũr suppetere, una est finita q̃ aduersus eã præliũ cõmiscet, ac qđ bonũ est, id malũ eẽ attestat. Atq; infinita q̃dẽ eẽ hæc & incõprehẽsibilia que negatiõe significant. eoq; fieri ut in omnibus & quę sont & q̃ nõ sunt. uerũ cũ affirmatione falsumq; diuidãt. unũ autẽ planeq; finitũ ab affirmatione indicari, Tum hæc igit sunt hoc pacto asserenda: tũ ẽt principiũ te uera fallaciæ eẽ errorẽ illũ q in

cōtradictiōe euenit.hoc ipm uero certisſimū ē argumētū,interea q̄ p cōtradictionē ſunt oppoſita,ſpacii plurimū nō intercedet, neq;.n.decipi in iis cōtigiſſe.quādoquidē in ſimilibus atq; iis que natura pxima inter ſe ſunt nos magis decipi cōptū eſt, quàm in iis que magno interuallo ſeiūgūtur.palūbē quis,exēpli cauſa, cōſpicatus,colūbā magis quàm coruū crediderit.lupūq; ſic cōſpexerit,canē magis quā leonē eē exiſtimarit.Quapp imponere iudicibus aggredi Oratores inquit in Phædro Socrates:imponēdiq; aggreſſū nō ab iis que multū diſtēt,uerū à ſimilibus moliri.Quippe artis peritiores accuſādo,uirtutes ad pxima trāſferūt uitia,uocāt q̄s ſi quis cautus ē,nō audacē,ſed timidū,& frugi hominē, auarū, nō pdigū.defendēdo,uitia ad pximas agunt uirtutes: nepotēq;, liberalē:& audacē,fortē appellant.Ad hæc quoq; recte pdītū affirmabimus generationes oēs abſolute uniuerſaliterq; ex priuationibus fieri,q̄s ipſæ negationes declarāt.cū tū id qd̄ fit.cōtrariū habet,tūc,ut in Naturalibus cōmētationibus didicimus,id qd̄ fit,ex cōtrario potisſimū fieri.ex negatione nō potisſimū:ſed quatenus negatio tū cōtrariū ſignificat,tū qd̄ interuenit mediū. media aūt ex cōtrariis pficiſcunt.Albū nanq; ex nō albo quidē fit, uerū nō quo uis nō albo:ſed uel nigro uel mediis.ex mediis autē ppterea quoniā eorū quodlibet aliquatenus nigro impertitur.

IIII.

*SI igitur bonū & bonū eſt,& nō malū: alterumq; p ſe, p accidēs alterū eſt (accidit nāq; illi eſſe nō malo) magis autē de quolibet uero illa eſt quæ p ſe conſtat, erit & falſa:ſi ēt uera. Quæ ergo nō bonū eſſe id retur qd̄ bonū ē,de eo qd̄ p ſe ineſt mētit,quæ aūt qd̄ bonū eſt,malū eſſe,de eo qd̄ p accidēs cōpetit qua de re magis falſa negatiōis quā cōtrarii fuerit opinio.Maxime uero is qui cōtraria opiniōe præditus eſt,in quauis re mēdax deprehēdit.ſunt.n. eorū cōtraria quæ in eadē re plurimū differunt.*Itaque *ſi contraria ex his altera eſt,magis uero contraria eſt opinio negationis,patet hanc fore contrariam.*

Cū in tertio hoc argumēto de eodē prædicata cōtraria ut de aliquo bono,tū ipſum bonū rurſus,tū malū & affirmatiue &,negatiue acceperit,ut quatuor ppoſitiones ob id fiant,duæ ueræ alte

ra quę bonũ eẽ bonũ,altera quę bonũ nõ malũ esse ait, reliquæ falsæ,quas inter se quoque cõparare ꝓpositũ est,& quę bonũ nõ bonũ,& quę bonũ malũ eẽ pronunciat,qđ in falsis usu uenit,ratio cinari experiẽ ex eo qđ in ueris cõspicitur. Q̃m.n.ex ueris,inqt,al tera p se uera est,altera ex accidente,p se qdẽ illa quę bonũ,bonũ eẽ,illa p accidens quę bonũ nõ malũ eẽ assentitur,ꝓpterea ꝙ bonũ nõ ipsa ponit ex sese,sed oppositũ dũtaxat tollit.(cũ.n.magis ꝓprie eẽ locutus,si ueram esse pp aliud dixisset,p accidẽs dixit) siquidẽ nõ quouis pimẽdo qđ præter bonũ est,habet ut uerũ per hibeat,sed ex eo ꝙ cũ certo illius hoste dimicet. Pugnat uero cũ ea quę p se uera est,illa quę bonũ nõ eẽ bonũ:cũ uera autẽ p acci dens,ut ipse ait,illa quę qđ bonũ est id malũ eẽ cõfitetur.que au tem per se ueram tollit,per se mentitur: & que per accidens adi-mit ueram : mentitur per accidens fallit .n. per se ea que quod bonũ est,eẽ inquit nõ bonũ:fallit illa p accidẽs quę qđ bonũ est, id malũ esse ait.p se aũt falsa mẽdacior est quàm falsa ex accidẽte quo pacto & p se uera, p accidens ueraci uerior est: utpote que ipsam rei ꝓdat essentiã,quę uero mandacior est,à uera lõgius di stat q̃ minus falsa,magisq; ob id illi aduersaẽ,magis ergo cũ uera affirmatione cõfligit eius negatio qui falsa affirmatio:id qđ ꝓpo sitũ erat demõstrare.His igitur satis acute adductis,illud attẽtio ne dignũ ducimus, putari ab hoc auctore eã que malũ inquit eẽ qđ bonũ est,falli ꝓpterea ꝙ illã deleat quę qđ ẽ bonũ,id nõ ma lũ eẽ opinatur:eaq; de causa p accidẽs cõuincaẽ mendacii:p inde quasi pp eius abolitionẽ quę p accidens uera est:mẽtiaẽ.magis.n. dicendũ est, ꝓpterea qm̃ qđ bonũ ẽ id malũ eẽ asserẽtẽ destruat, uerã eẽ illã que id eẽ nõ malũ iudicat:haud uero quoniã illã inte rimat quę qđ est bonũ id eẽ inquit nõ malũ ,falsã esse hãc quę ip sũ malũ uult eẽ:uerũ p se atque in primis.Nã si de aliquo medio indiscretoq; ꝓpositiones id genus decernerent,p se uera negatio illa eẽt quę nõ malũ esse idẽ statuit falleretur aũt affirmatio quę esse id malũ dicit,quoniã nõ malũ ipsũ esse dicẽtẽ subuertit.Nũc uero cũ de bono fiat enũciatio,p seipsam uidelicet ac pp seipsã, nõ pp aliã falsa est ea quę ipsum esse malũ fatetur:ut que cõtra-riũ illi ꝓferat.Ergo neq; magis cõtraria est opinio negationis,ne q; is qui hac præditus est opinione,mẽdacior deprehẽdiẽ:sed qui cõtrariæ affirmationi cõsentit.Sũmouet.n.id solũ negatio qđ est, in subiecto syncere prædicatũ inesse. affirmatio præter quàm qđ

id agat,insup & cõtrariũ illi attribuit.pinde ipsũ neq; pure neq; impromiscue quoq̃ mõ ineẽ subiecto cõcedit.Sic uero de quouis ẽt loq cõsueuimus, si à bono seiungere ipsũ libeat,nẽpe nõ bonũ eẽ nõ solũ illum,uel bonum nõ eẽ,sed planè ẽt malũ.Cæterũ hęc quoq; argumentatio cũ asserere apertissime nitatur magis cõtrarie primæ oppositã affirmationi negationẽ esse,quàm affirmationẽ cõtrarii,finitionemq; cõtrariorũ contradictionis oppositioni magis quàm cõtrariis ipsis cõuenire, cõstat stultum omnino esse dicere ppositũ in his nequaquã esse magis cõtrariã negationẽ affirmatione cõtraria,sed simpliciter oppositorũ,nõ cõtrariorũ sensu magis oppositam eẽ demõstrare:ipsumq; id qđ ẽ eẽ oppositũ, magis negationi cõgruere,ceu tollere affirmationẽ uolenti, quã affirmationi cõtrariæ:quę nõ aufert,uerũ non secus ponit ac prima affirmatio:cũ nec huiusmodi quidquã præseferant auctoris uerba:sed quę mẽtiatur magis,lõgiusq; à principali affirmatione absit:nec ullius cõpos rationis questio sit.Neq;.n.quęsiuerit quispiã utrũ inficiatio magis quàm affirmatio neget cõtrarii:neq; ubi quærimus quænã opposita magis sit:aliud quidquam indagamus quàm que à prima sit remotior:si oppositorũ significatio seditionẽ quãdã & pugnã eorũ quæ opposita esse dicuntur uel leuiorẽ ostendit uel contentiorẽ.Enimuero maior inter species cõtrarias quã in specie q̃libet ab eo qđ nõ est ad id qđ est patet dimẽsio. est.n.in finibus terminisq; spaciũ maximũ:haud uero nõ termini est ad terminũ.Alioqui nanq; genere diuersa,id qđ in Metaphysica tradit,neq; cõparari inter se ualẽt,ut albũ uel calidũ homini:neq; multo magis ei qđ nõ ẽ.Quo fit ut albũ inter ea que à nõ albo significãt solis genere cõfinibus cõparari queat,ex iis uero q̃ genere cõueniunt,interuallũ inter cõtraria pspicue latissimũ sit. Qđ si quis ipsum nõ ens enti magis dicat quã ens enti oppositũ eẽ oportere,animaduertat is entiũ,q̃ simpliciter entia sũt,ne mutuã quidẽ oppositionẽ quãpiã eẽ:quẽadmodũ nec colorum, qua sũt colores:ut disserit in Philebo.solũq; id repugnare, tametsi indefinite,nõ ens enti,nõ ꝙ ẽ nullo mõ:siquidẽ ineffabile atq; inopinabile ẽ illud:sed,ut demõstratũ est in Sophista,qđ p diuersitatẽ ẽ nõ ens.quãquã ne hoc quidẽ re uera cũ illo cõtẽdit(qui.n.id cõtẽdat,qđ nec cũ illo recusat cõiũgi ?) immo uero circa ipsum omnino spectatur:ceu cũ ens simpliciter nõ id eẽ dicimus quod est motus:uel quies:uel præter ipsum species alia : similiter nec,

illarũ quãlibet qđ ſimpliciter ens eſt illud eẽ:cæterũ illius cõmunicatione in entiũ numero cenſeri,ſed uim ſignificat diuerſitatis in rebus omnibus diſſipatã. Demũ nõ de ea diuerſitate in præſentia nobis agiť qua ſimpliciter non ens à ſimpliciter ente dirimiť. cui nec cõtrariũ obſtat,nec de quo præditũ aliud quidpiã cõtrarietate prædicari idoneũ eſt:ſed de oppoſitione illa tũ cõtrariorũ,tũ infinitorũ nominũ aut uerborũ ad finita,que in particularibus ineſt entibus Ex uocibus nanq; ſimplicibus eas que cũ negatiua particula pferuntur,infinitorum nominum uerborumq; infinitorum uocabulo nuncupamus: quoniã uere de quouis prædicantur tum quod eſt tũ nõ eſt,eo duntaxat excepto qđ à finito indicatur. quapp in negatiuis quoq; orationibus ſimilia neceſſe eſt contingant. Verum ne digna quidem memoratu forſitan ſunt hæc friuola nugamenta:ſed ad ſequentia pergamus.

V.

CÆTERVM *compoſita eſt ea quæ malum id eſſe qđ bonum eſt putat,etenim neceſſe eſt forſitan pariter ue idem ipſe non bonum eſſe arbitretur.*

Quartũ breuibus expoſitũ argumentũ hõi ſenſũ obtinet,Simplex inquit opinio eſt illa in qua aliud quidquã inſup intelligere nequaquã cogimur.nõ ſimplex in qua & aliud quid opinari eſt neceſſe.Eſt ergo ſimplex opinio que qđ bonũ eſt id eſſe bonũ ſtatuit.quõ & que ipſum nõ bonũ eſſe ſuſpicať.haud.n. aliã neceſſe eſt in earũ utralibet opinionẽ quãpiã inuehi.nõ ſimplex uero illa eſt que malũ id eẽ qđ bonũ eſt credit. nã & alia ſimul cũ hac neceſſe eſt inferatur opinio que ipſum nõ eſſe bonũ putet. Itaq; ſi ſimplici opinio nõ cõpoſita ſed ſimplex opponẽda eſt,negatio nõ dicemus affirmationi oppoſitã:nõ affirmationẽ cõtrarii. Hæc uero ẽt ſoluemus:dicemusq; ob id ipſum opinionẽ illã que qđ bonũ eſt eſſe malũ dicit,plurimũ ab ea receſſiſſe que ipm bonũ eſſe arbitrať:quoniã p nõ boni ſpaciũ confecto itinere ad extremũ puenit. Eſt.n.primus à bono egreſſus,non bonũ:extremus elapſus malũ,quãobrẽ que hoc affirmat,pugnãtius oppoſita eſt: ceu que negationẽ quoq; boni cõtineat. An uero ẽt negatio cõpoſita eſt boni quippe neceſſe planẽ eſt ipm nõ bonũ , ſi inter ea que ſunt reponať,aliud ẽt quid ſit,ſed infinitũ.quocirca neq; contrarium hac rõne fuerit.eſt.n.unũ uni cõtrariũ:& finitũ finito . Porrò iſos

aduerbiũ uel ꝑpariter à Græcis adiectũ est.eadẽ nanq; intelligẽtia qđ bonũ est,id & malũ eẽ,& nõ bonũ dicimus.uel ꝑ forsitã: ut hoc argumẽtũ uerisimile quidẽ,nõ tñ necessariũ esse ostẽdatur primũ sanè,quoniã utrunq; contrariũ,ipm ꝑ se spectabile,species uult simplex esse.dein quoniã qđ nõ bonũ,introducat, cõplicatã existimet,erit hęc quoq; cõposita que qđ bonũ ẽ,id bonũ esse in quit:q̃ si nõ malũ inferat.Qđ si que nõ bonũ esse ait, non una ex iis est propositionibus que inter se conferunť,nihil refert. Nam simplex compositumq;,non relatione ad definitas quasdam propositiones,sed ad suam cuiusq; uim contemplamur.

VI.

I T E M. *si similiter uel in aliis res sese habeat oportet,recte hac quoq; ratione dictũ uidebitur.nã aut ubiq; aut nusquã contradictionis repugnantiæ dabitur locus. Quibus aũt nõ extãt cõtraria,falsa de his est ea q̃ ueræ aduersatur.uerbi gratia falsus est qui nõ homine illũ qui hõ ẽ,eẽ existimat.Itaq; si cõtrariæ negatiões hæ sũt,erũt aliæ quoq; illæ q̃ sũt contradictionis.*

Perspicua quinti huiusce argumẽti tum sententia,tum locutio est:que animaduertere nos iubet, utra ex collatis inuicẽ ꝑpositionibus utilis eẽ ad id queat,ut uniuersali regula una propositio nẽ quãpiam inuenias cum proposita quauis affirmatione decertantem:esseq; hanc illi proprie oppositam dicas: ob idq; decernẽtem cõtradictionis pugnam præstare.Facile ẽ.n. affirmationis omnis negationẽ inuenire,quodcunq; in affirmatione prædicatũ fuerit fieri uero nõ põt ut affirmationem cotrarii deprehendas, nisi ꝙ prædicatum in affirmatione est,cõtrarium habeat.nanque huic Socrates est homo quænam contraria sit affirmatio? at hæc Socrates homo non est falsa negatio illam oppugnat uerum asserẽtem.Quemadmodum igiť solam in his negationem affirmationi aduersam eẽ confitemur, sic in iis quoque in quibus affirmationem inuenire contrarii licet,negationem esse illam censet que maxime obuitatur.Dicendum est aũt ubi minus oppositio suppetit,contrarii, nos uel sola priuationis negationisq; oppositione esse contentos.in quibus aũt contrarii copia suppeditari ẽt põt, in iis longius à se inuicem abesse contrarias affirmationes quàm negationem ab affirmatione arbitrari.Porrò ab initio nobis ex-

plicatũ eſt,uideri ab ea quæ nũc ꝓdit diſputatione,ꝓpter cõmunitatem hãc quæ uel in omnia porrigitur oppoſitionem extollit ſic contradictionis:ut quæ cæteras non rerum ſolum cõprehẽſarum numero,ſed oppoſitionis quoque exuperet uehementia.

VII.

PRÆTEREA *ſimili modo ſeſe boni habet opinio,bonum id eſſe:& non boni,eſſe nõ bonũ ad has quoq;,boni, non eſſe bonũ,& bonũ eẽ,non boni , quænã igitur contraria fuerit ꝙ bonũ non eſt id bonũ non eſſe uere opinanti?haud.n.ſanè quæ malũ eſſe arbitratur:ſiquidẽ uera interdũ eſſet.ut uera eſt nunquã ueræ contraria.nã quoddã non bonũ malũ eſt. quare ſimul ueras eſſe contingit. Neq; ea rurſus quæ uon malũ eẽ autumat. quandoquidẽ uera hæc quoq; eſt.ſimul nanq; eſſe & hæc poſſunt.Reſtat igitur ut non boni opinio bonũ id eſſe contraria illi ſit quæ qđ bonũ non eſt, non bonũ eẽ id cenſet.eſt.n. hæc falſa. Quapp & quæ quod bonum eſt,id bonum credit non eſſe,bonnm eſſe quod bonum eſt aſſentienti erit contraria.*

Poſtremũ hoc allatũ ad Problema nec confutatu facilius eſt argumẽtũ:qđ adducit hũc in modũ, Cõtradictiones has duas capit boni alterã finito utẽtẽ ſubiecto,alterã infinito bonũ eſt bonũ bonũ nõ eſt bonũ:non bonũ bonũ eſt,non bonũ bonũ non eſt cenſetq; nõ ſecus verã affirmationẽ ad oppoſitã falſam negationẽ ſe ſe habere,atque uera inficiatio ad oppoſitã falſam affirmationẽ .i.vt hæc non bonum non eſt bonum ad illam habeĩ non bonum bonum eſt,ſic illam quoque bonũ eſt bonũ illi, bonum bonum nõ eſt reſpondere. Deinde propoſitionibus ambabus eius cõtradictionis ꝗ malũ de eodem ꝑdicat ſubiecto.i.non bono , nimirum illis non bonũ malũ eſt,& non bonũ non eſt malum uera collata negatione,neutri ipſam illarũ contrariam eſſe cõmonſtrat.ſiquidẽ in prauo habitu conſonans eſt illi ꝗ qđ bonũ nõ eſt , id malũ eſſe affirmat.non malum aũt eẽ qđ nõ eſt bonũ dicenti,tũ in medio,tũ in neutrius ex ſui natura extremorũ participe:ut lapide uel ligno nãque in his & nõ bonũ uerũ eſt,& nõ malum.fieri aũt nequit ut contrariæ ſiut ꝗ concordãt:quemadmodum nec uerũ ſimul aſſerat ꝗ ſunt contrariæ:ut partim ex euidentia cõpertum eſt:partim ab

ipso ab huiusce finem tractatus probabit.Ergo si opinioni q̃ nõ esse bonum qđ bonũ non est uere fatet̃,nec ea q̃ qđ qonũ nõ est malũ esse inq̃t,cõtraria est,nec q̃ nõ malũ esse qđ nõ bonũ ẽ dicit, uerum sola cõtradicẽs illi q̃ bonũ esse ait qđ nõ est bonũ, affirmationi quoque bonũ esse qđ bonũ est ꝓferenti neque ea rapugnat, q̃ malũ id esse qđ est bonũ phibet,nec quæ qđ bonũ est esse non malũ,sed soli huic quoque erit cõtraria q̃ ipsi contradicit,bonũq; iudicat bonũ non esse.hoc aũt fuit qđ demonstrare ꝓposuerat. Porrò ad hoc quoqueargumentũ dicendũ est facile esset qđ bonũ non est,id non esse bonũ ꝓnuncianti,cum negatio sit,prædicatũq; ob id infinitum obtineat,propositionẽ reperire q̃ p contradictionem repugnet:cõperire aut q̃ cõtrarium aliqđ affirmet, fieri nequaquã posse.nihil nanque est cõtrariũ infinito.siqdẽ cõtraria q̃ sunt,ea species esse opportet maximo à se inuicẽ interuallo disiunctas.nõ bonũ aũt & non albũ priuationes q̃dã, nec species sunt.itaque cũ deest illa q̃ affirmare eius cõtrariũ põt. opponere cõtradictoriè ipsi repugnãtem solemus. At ei q̃ bonũ esse qđ bonũ est prodit,non solum eius negationẽ,sed cõtrarii quoque affirmationem refragari quandoquidẽ & cũ ipso bono & albo, nõ bonum & non album,ut cum habitibus priuationes. malũ autem & nigrũ ut cõtraria cõflictant̃.Nõ igit̃ hæc pinde sese habet ĩ omnibus q̃ qđ bonũ nõ est nõ esse bonũ,ad illã q̃ bonũ esse qđ nõ ẽ bonum declarat,atque ea q̃ qđ bonum est bonum eẽ, ad illã q̃ nõ bonũ esse qđẽ bonũ decernit.siquidẽ huic nõ ẽ bonũ qđbonũ nõ ẽ sola eius obluctatur affirmatio:reliquæ simul ueræ esse possunt.fieri uero nequaquã põt,ut huic est bonum qđ bonum est uerum cũ illa profiteatur malũ ẽ qđ ẽ bonũ.Cæterũ manifesta sunt auctoris uerba ex iis q̃ ꝓdidimus:pterq̃; qđ illud. EST ENIM HAEC FALSA. scribi ẽt inq̃t Alexander HAEC ENIM EST VERA.qđ si est.n.hæc falsa scribat̃,de illa dictũ erit q̃ bonũ eẽ id me morat qđ bonũ nõ est sin hæc.n.est uera de illa q̃ bonũ nõ eẽ qđ nõ bonũ ẽ ret̃:q̃; uerã quoq; eẽ ante cõmouit,pinde atque si diceret,hæc.n.falsa ẽ nunq̃ pspicuũ ẽ aũt priorũ lectionẽ p̃lare.

VIII.

CONSTAT *aũt nihil relatũ ire uel si uniuersaliter affirmationẽ ponamus.nam contraria erit uniuersalis negatio ut*

opinioni omne quodcunq; fuerit bonũ,id eẽ bonũ putãti:ea quæ nullũ ex bonis bonũ esse existimant. Nã q̃ bonũ eẽ bonũ sentit, si vniuersaliter itelligat bonũ,eadẽ ẽ illi quæ quodcũque bonũ fuerit,id bonũ eẽ opinat.at hoc nihil differt ab eo q̃d inquit, omne quodcunque sit bonum.id bonum esse.Similiter & in nõ bono.

Cum in singularibus vniuersalibusq; ꝓpositionibus inspectionẽ se ꝓpositi ꝓblematis facturũ eẽ pollicitus ab initio fuisset,deinde in nullo argumẽto ꝓpositionẽ cõprehẽdisset q̃ pfinitionẽ quãpiã uniuersalẽ,sed horũ loco articulos in græca oratione haberet, adeovt rationẽ in solis impręfinitis ꝓpositionibus ob id meditari videret:p hæc addit,singulares articulos q subiectis uniuersalibus in ꝓpositionibus iungunt,uniuersalis affirmatiuæ p̃finitionis facultate eẽ præditos.Nõ.n.ut nõnulli autumãt,sermo in imprænfinitis ꝓpositionibus ante ẽ habitus,nũc uero ineptũ nequaquã fore ostẽdit si eadẽ & in vniuersalibus dicant.Omnino nãque nec Aristotelis de impræfinitis ꝓpositionibus sentẽtiæ cõsentaneũ est,magis cõtrariũ negationẽ in iis eẽ affirmationi quã affirmationẽ cõtrarii dicere:quo mõ neq; in pticularibus:siquidẽ & impræfinitas pinde ac particulares cẽset inter se eẽ simul veras.verã autẽ ueræ,hoc nimirũ q̃d ad libri finẽ ab eo dicendũ est,contrariam eẽ neque opinionem,neque enunciationẽ licet.Proinde & in solis singularibus uniuersalibusq; uniuersaliter ꝓpositionibus ab initio visus est,cõsiderationẽ theorematis ꝓposuisse:quarũ aliæ sibi cõtradicunt mutuo,aliæ cũ falsum simul ꝓferãt,ob id ipsum cõtriæ uocãtur paulo post autẽ cõtradictoriæ quoque uniuersaliũ aduersus particulares oppositionis meminerit:nusquàm vero mẽtionẽ aut indefinitarũ faciet aut particulariũ,ceu cõtrarietatẽ quãpiã inter se obtinentium. Hoc itaque eẽ q̃d dicere uelit in præsentia,nẽpe singulares articulos,vt explicatũ ẽ: omnis præfinitioni pares eẽ facultate, declarat ipse probationis mõdus:quo in vniuersalibus quoque uniuersaliter ꝓponibus eadẽ conuenire iis ostẽdit,q̃ in habentibus articulos prodita sunt subiectis uniuersalibus adiunctos.Idem.n.eẽ inquit apud Græcos to agaton.i. bonũ eẽ bonũ , & quodcunque bonum fuerit,bonũ esse quod neque ab uniuersali quidquàm differre,quod est,eẽ bonum esse bonum suspicari quis ualeat. Quocirca illorum quoque usu receptum est,ut in quibus omni subiecto

prædicatum,inest cũ articulo subiectum proferant: ideq; se dicere uniuersali existimẽt:haud uero ẽt in quibus nõ omni: dicunt.n. ho anthropos i.hõ animal est,aut bipes, nõ tñ ho anthropos albus est,aut iustus.Cæterũ meminisse ea cõuenit q̃ nos de his antea disseruimus,à p̃finitione inquã omnis repræsentari illorũ multitudinẽ q̃ sub uniuersale subiectũ referunt.à singulari autẽ articulo unã ipsius naturam à moltitudine p̃fectã. Ex dualibus autẽ articulis pluralibusq; siquid de iis quoque dicẽdũ est, habẽt ab omnis p̃finitione duales p̃spicuã differẽtiã.neque.n.de solis duobus prædicat omnis neque illi dici de pluribus ualẽt. procemiũq; tractationis de Cœlo huiusce rei cãm docebit.Quoniã vero plurales articuli nihil p̃tãte differre ab eo uidẽtur , ut mortalis est omnis hõ,& mortales hæ anthropœ sunt.i.homines,discernere hos quoque fortasse poterimux,si in quibus omnis uerũ ẽ,in iis pluralem quoque articulũ planẽ uerum fore affirmemus. Nanque illi omnis mortalis hoc uidelicet omnis mortales idem significat,in hoc uero hœ Græcorũ articulus necesse ẽ p̃tãte cõprehẽdatur, quo fit ut omnes quoque omissa præfinitione, uerũ sit iis asserturus,qui hæ anthropœ hoc est homines dicit mortales.Nõ tamẽ reciprocabit rõ,ut velimus ubi pluralibus articulis, p̃ferendis uerũ nunciamus, ibi omnis quoque dicẽda præfinitione p̃mus uerũ fateri. Vult n.hæc p̃termissum nihil ex iis facere q̃ sub uniuersali cõtinẽtur.ui ri autẽ assertorẽ eẽ pluralẽ articulũ arbitramur,uel si solum in plurimis p̃dicatum uerũ sit.Magis igit̃ uerũ eum eẽ cõcedimus qui, quasi hœ articulo substantiuis singulis addito,sapiẽtes, dicat,sunt Athenienses:Lacedæmonii tolerantes: calui Myconii, quàm ilse qui oẽs p̃finitionẽ horũ singulis appositi. Ac,demũ si p̃ter articulũ p̃ferẽda ẽt p̃finitione,enunciationẽ fieri ducimus planẽ cõmunẽ,neque illã frustra addimus,nõ statim ergo à pronunciato solo articulo,sub cõmuni cõcipi uniuersa censemus, Quare nec apud Homerũ Iupiter simpliciter Græcos in p̃lium educere Agamẽnoni p somnum iussit:sed aduerbiũ illud passydie hoc est cum omni exercitu adiecit qđ cum minus ille animaduertisset, sibi ipse auctor extitit ut spe frustraretur,& Demosthenes cũ p̃cibus patere se à Diis deabusq; dixisset omnibus subdidit:cũ absolutiorẽ oĩs numinis comprehensionem additione illa fieri posse existimaret. Sed ad rẽ redeamus:dicamusq; siue finitus siue infinitus subiectus sit uniuersalis,iunctum illi singularem articulũ uniuersalis p̃fi

nitionis uim habiturũ.idcirco ipse quoque illud adiecit. SIMILITER ET IN NON BONO. Quibns uerbis, aut ĩ his ẽt ĩ quit.infinito subiecto p̃ditis ꝓpositionibus p̃cipua in contradicẽtibus ꝓpositionibus, q̃ sunt ẽ bonũ qđ bonũ nõ.ẽ, & bonũ nõ ẽ qđ nõ est bonũ pucta spectat. Nam, ut ante ꝑditũ est, nõ põt affirmatio cõtrarii cũ harũ uera decertare. nihiloq; magis argumẽta cætera quadrabant omnia finitũ subiectũ q̃ infinitũ habentibus: siue p̃finitiones uniuersales subiecti, siue articulum harum loco obtineãt, nõ.n.nobis desubiectorũ, sed p̃dicatorũ differentia tractatur. Aut si ꝓpius ẽt spectes, posse argumẽtũ sextum ait vel in iis ꝓficere ꝓpositionibus. q̃ p̃finitiones ibidẽ uniuersales obtinent: ut ante in iis ostendebãt q̃ articulos p̃finitionum loco haberent. rõne colligere qdẽ statuẽtibus nobis, hanc omne bonũ, bonũ est huic magis, nullũ bonũ est bonũ q̃ illi oẽ bonũ malũ est repugnare ad huiusce uero ꝓbationẽ sumẽtib. vt hęc sese nullũ nõ bonũ bonũ ẽ uere negatio ad illa cẽ nõ bonũ, bonũ est falsam affirmationẽ habet, ita q̃ omne bonũ cẽ bonũ affirmatio prædicat uera, ad falsam illam habere negationẽ q̃ nullũ bonum esse bonum dicit. demonstrantibusq; cum hac nullum non bonum bonum est neq; il illam q̃ nullum nõ bonũ cẽ malũ pronunciat, totam præliari: neq; eam q̃ nullũ non bonum non malum esse consentit. (falsa.n. tota harum neutra, sed quadantenus utraq; est,) solam autem hanc ipsi cẽ cõtrariam oẽ non bonum bonum est. quoniam & altera tota uera est: altera tota mentitur. atq; ob id censentibus huic ẽt oẽ bonum est bonum solam proprie contrariam illã, nullũ bonũ bonũ est negationem esse: uerum non affirmationẽ cõtrarii, q̃ malũ esse id quod bonum est uniuersum statuit. Enimuero, quæ aduersus hæc quoq; proferre oporteat dilucet. namq; hæc omne bonum est malum tum ex se tota mendax est tum per seipsam totam cũ illa omnem bonum bonum est pugnat potissimum, Potior tamẽ habenda est prior expositio: ut quæ hanc quoq; iu seipsa comprehendat.

IX.

QVOCIRCA *si sic habet res ĩ opinione quæ autẽ uoce proferuntur affirmationes negationesq; signa sunt eorũ quæ animo cõcipiũtur. patet affirmationi quoq; negationem, quæ uni*

uersaliter de eodem fertur: esse contrariā: ut huic quæ omne bonum esse bonum: uel omnē hominem bonum esse, illam quæ nullum bonum esse dicit, uel nullum hominem. contradictoriè uero oppositam quæ non omne esse, uel non omnem.

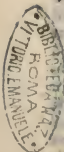
Cum enunciationes quæ pronunciatiua oratione exprimuntur conferre inuicē, quo mō expositum est, ab initio constituisset, sese ab opiniones recepit: censuitq; in his meditandum eē theorema: ceu quę principii rōnē ad prolatitias propositiones habant. Itaq; cū qđ se tanq̄ uerū pollicitus fuerat demōstraturum, id in opinionibus subducta rōne collegerit, uult eadem & in propositionibus dictione cōsistentibus cōuenire, atque contrarie uniuersalem negationē uniuersali affirmationi, particularem uniuersali contradictoriè eē oppositā. harū autem utranq; oppositionū pugna cōtrariarum inter se affirmationum uehementiorem esse.

X.

ILLVD *vero etiā liquet fieri vtra quaquā posse, ut verave ræ cōtraria neq; opinio neq; cōtradictio sit. Nā cōtrariæ quidē eæ sunt quæ circa opposita uersantur, at eundē circa eadē uerū esse contingit. minime autē licet simul in eodē inesse cōtraria.*

Cum hoc in sexta argumētatione tanqu àm manifestū usurpauerit, simul uerū asserentes opiniones ꝓpositionesq; non esse cōtrarias, ipsum hoc in pręsentia, q̄q̄ euidens sit, ꝑ secundam figurā asserit, his ascitis sumptionibus, quæ simul uerum profitentur opiniones propositionesq; simul in eodē eē ueras (hoc nanq; est simul uerū profiteri) contraria uero simul in eodem uera eē nequaquàm posse colligitq; ueri simul conscias opiniones ac ꝓpositiones nō esse cōtrarias. Negatiuā aūt propositionē ꝑparatoria ratiocinatione confirmat (sic.n. ꝑ syllogismū interpreter) quā in prima texit figura medioq; utit termino, haudquaquā fieri posse ut oppositis contraria opposita uera simul in eodem sint. itaq; concedit nullo pacto, ut uerum simul dicant contraria. Ipse uero tum maiorē propositionem præparatoriæ ratiocinationis propter breuitatem omisit, tū principalis problematis cōclusionē. hæc igitur vis est probationis. Quod autē ad uerba attinet, illud. N E Q V E C O N T R A D I C T I O, perinde ē ac si dixisset, neq; propositio ex qua cōtradictio oritur: hoc est neutiquā fieri ut quę in ue

ro consentiunt, contradictionem uel in animo inditis uel in uoce pronunciatis, ut uocant, orationibus pariāt. Illud quoq; NAM CONTRARIAE QVIDEM EAE SVNT QVAE CIRCA OPPOSITA VERSANTVR, in Græca oratione sic pote habente, ἐναντίαι μέν γὰρ αἱ περὶ τὰ ἀντικείμενα minus congrue dictum uidetur. quippe subiecto .i. contrariis addito articulo cōsētaneā erat. αἱ ἐναντίαι μὲν γὰρ περὶ τὰ ἀντικείμενα. dicere. Quod autem sequitur, AT EVNDEM CIRCA EADEM VERVM ESSE CONTINGIT, affirmatiua propositio est syllogismi, significatq; per hoc circa eadem uerū esse quomodo simul ueræ esse id genus ꝓpositionec dicātur nimirum eo quod circa eadem concurrant. intelligit autem subiecta communia propositionum earum quæ simul uerum perhiben tur fateri. Per uerbum autem contingit modum declarat in his positæ ueritatis, hoc est uerum dicere & non dicere posse ꝓpositiones illas quę eodem utuntur subiecto. quæ uero non ex materia sed ex ipsa ꝓpositionum ut simnl uerum exponunt, ut impræfinitæ particularesq;. necesse plane esse ut eodem hę subiecto utantur, atque eodem tempore uerum decernat. Postremo illud, MINIME AVTEM LICET SIMVL IN EODEM INESSE CONTRARIA conclusio quidem pręparatoriæ uult esse racio cinationis: re autem uera conclusionis continet causam. Nam conclusio uera hæc est, ut simul uera contraria sint, fieri nullo modo posse, quo autem minus apta sint uero inter se enunciando, id esse in causa ꝙ eidem simul inesse illa minime liceat.

FINIS.

VENETIIS Ex officina Francisci Bindoni, et Maphei Pasini. Anno à virginis partu. 1550.

